

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเชรามีค
ชุมชนจังหวัดลำปาง

อรรชรัตน์ ตาเมืองมูล

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิก
ชุมชนจังหวัดลำปาง

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุขฎิบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิก
ชุมชนจังหวัดลำปาง"
ของ อรรถรัตน์ ตาเมืองมูล
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ประจวบ ทองศรี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง
ผู้วิจัย	อรรชรัตน์ ตาเมืองมูล
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	รูปแบบการเรียนรู้, การสืบสานภูมิปัญญา, ผู้ประกอบการเซรามิก

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง พื้นที่วิจัย คือ หมู่บ้านศรธรรมเมือง หมู่ที่ 9 เทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน ได้มาจากการการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก มีแนวคิดในการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลาน หรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพผลิตเซรามิก และคงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง 2) ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ได้รับการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลาน เป็นลักษณะการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องประวัติความเป็นมา 3) วัตถุประสงค์ และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ของบรรพชนผู้ก่อตั้งหรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน 4) วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริง ในขณะที่ทำงาน เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ลงมือฝึกปฏิบัติและจดจำขั้นตอนวิธีการทำได้อย่างละเอียดชัดเจน 5) สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ใช้การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เพราะจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความเข้าใจฝังแน่นคงทน 6) การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงในการประกอบธุรกิจเซรามิกในอนาคต และ 7) การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก เป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์ เซรามิกในรูปแบบต่าง ๆ โดยผสมภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัว สุขภัณฑ์ และอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้จะใช้พื้นที่ในบ้านของตนเองเป็นพื้นที่การผลิตเซรามิก และ

ในขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้สืบทอด โดยใช้วิธีการจดจำ สอบถาม และฝึกให้ลงมือทำเพื่อให้เกิดการจดจำ ซึ่งผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา การทำเซรามิกจะถ่ายทอดเฉพาะคนในครอบครัวเท่านั้น และผู้ถ่ายทอด คือ บุคคลในครอบครัว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัด ลำปาง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เป็นการสังเกตจากผู้ถ่ายทอดด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมด้วยวิธีครุพักักจำ 1) การบอกเล่าบรรยายด้วย วาจา 2) การสาธิต 3) การปฏิบัติจริง องค์ประกอบที่ 2 การสะท้อนคิดจากการสังเกต เป็นการบันทึก องค์ความรู้ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ จากการสะท้อนคิดจากการสังเกต ที่ผู้สืบทอดองค์ความรู้ใช้วิธีการ บันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในสมุดบันทึก (สมุดบันทึกต้นตระกูล) การบันทึกวิถีทัศน์สาธิตการผลิตเซรามิก องค์ประกอบที่ 3 การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งผู้สืบทอดสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปสู่ รูปธรรม เพราะการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนารมณ์การดำรงไว้ซึ่ง ความรู้ด้านภูมิปัญญา และองค์ประกอบที่ 4 การทดลองปฏิบัติ ที่นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้ถ่ายทอด มาสู่การทดลองปฏิบัติและผลิตชิ้นงาน ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก ด้วย ภายใต้อิทธิ การถ่ายทอดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การคิดแบบอเนกนัย ที่ผู้สืบทอดได้เรียนรู้จากประสบการณ์ รูปธรรม และการสะท้อนคิดจากการสังเกต และสามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพโดยส่วนรวมที่ สามารถนำพัฒนาและสร้างชิ้นงานเซรามิกได้ด้วยตนเอง 2) การเรียนรู้แบบดูดซึม ซึ่งผู้สืบทอด สามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้เป็นนามธรรมได้ชัดเจน 3) การคิดแบบอเนกนัย ที่ผู้สืบทอดมี ลักษณะเฉพาะ ประกอบด้วย การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ และ 4) การคิด แบบปรับปรุง โดยผู้สืบทอดต้องเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง และจะทำงานได้ดีใน สถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว จัดเป็นผู้เรียนที่มีความเข้มแข็งในการลงมือปฏิบัติจริง จึงเป็น กระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งกับการเรียนรู้เพื่อสืบทอด สืบสาน รักษา ต่อยอด ปรับประยุกต์ พัฒนา ผู้ประกอบการเซรามิกจังหวัดลำปางให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ในอดีตมาพัฒนาร่วมกับองค์ความรู้ของการจัดระเบียบโลกใหม่ ที่ต้อง พัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล เพิ่มขึ้น ภายใต้อิทธิการเรียนรู้จากประสบการณ์ ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง (EWC Learning Model)

Title	LEARNING MODEL FOR CONTINUATION OF COMUNITY CERAMIC ENTREPRENEURS IN LAM PANG
Author	Aukarat Tamuangmoon
Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2022
Keywords	Learning Style, Continuation of Wisdom, Ceramic Entrepreneur

ABSTRACT

This research is qualitative research with the objectives: 1. to study the current state of the process of inheriting the wisdom of community ceramic entrepreneurs in Lampang Province; Community Ceramics, Lampang Province The research area was Sornram Muang Village, Village No. 9, Tha Pha Sub-district Municipality, Ko Kha District, Lampang Province. There were 13 informants by purposive selection. The research tools were interview questions and participatory observation. The results of the research were as follows: There is a concept of transferring wisdom. To pass on knowledge to descendants or future generations to earn income from a career in ceramic production. And maintain the uniqueness of Lampang Province 2) The recipient of the knowledge of ceramic wisdom It has been passed on to the pride of those who convey it to their children. It is the manner of passing on the pride of the person who conveys it to the next generation. 3) Objectives and things that convey knowledge of ceramic wisdom to carry on the intention of preserving the knowledge and wisdom of ceramics of the founder's ancestors or previous generations of entrepreneurs. 4) Knowledge transfer method ceramic wisdom Implement hands-on demonstration methods while working. So that the recipients can practice and memorize the steps and methods clearly and clearly. 5) The media was used to convey the knowledge of ceramic wisdom. use operations role model/role model It is a medium used to transmit knowledge. Because it will make the recipients of the transfer a firm and durable understanding. 6) Evaluation of

knowledge of ceramic wisdom. to test the knowledge and understanding of the recipients of the transmission of wisdom that will lead to real practice in ceramic business in the future; and 7) further development for ceramic product development. as an added product Ceramics in various forms by combining traditional wisdom with modern wisdom such as kitchen utensils, sanitary ware, and construction equipment, etc. It can be said that the current condition of the process of inheriting the wisdom of community ceramic entrepreneurs in Lampung Province, who convey Knowledge will use the space in their own home as a ceramic production area. And at the same time, this area will be an area for transferring knowledge to the successor. By using methods of memorization, questioning, and training to do to achieve memorization. Those who will receive the knowledge and wisdom of ceramic making will only be passed on to family members. and the broadcaster is a family member The researcher therefore developed a learning model for the continuation of the wisdom of community ceramic entrepreneurs in Lampung Province. Lampung consists of 4 components as follows: Component 1: Concrete experience. It is an observation from the conveyer with concrete experience using the teacher's memory 1) verbal narrative 2) demonstration 3) actual practice. Component 2 Reflection from observation It is the recording of knowledge in various forms. from reflection on the observation that the successor of the knowledge uses various methods to save information in the notebook (Family tree book) Video recording demonstration of ceramic production Component 3: Creating an Abstract Concept in which successors create abstract concepts into concrete because of the transfer of knowledge of ceramic wisdom It is the delivery of the intention to maintain the knowledge of wisdom and the 4th component, experimental practice. that brings the knowledge gained from the broadcaster to come to practice and produce work which is inheriting the wisdom of ceramic production as well Under the dimension of learning transfer, namely: 1) Divergent Thinking that the successor has learned from concrete experience and reflections from observations and able to reflect until seeing the overall picture that can develop and create ceramic pieces by themselves; 2) absorbent learning The successor can summarize the principles or rules. It can be abstracted. 3) Singular

thinking The successor has a unique characteristic consisting of the creation of abstract concepts. and practical experiments, and 4) improved thinking. Inheritors must learn by doing, like to experiment, and will work well in situations that require adaptation. Classified as students who are strong in actual practice. It is a process created to inherit the wisdom of community ceramic entrepreneurs in Lampang Province. This is especially useful for learning to inherit, inherit, maintain, extend, adapt, and develop ceramic entrepreneurs in Lampang Province to keep pace with the changes in the modern world. It contributes to bringing the knowledge of the past to develop together with the knowledge of the new world order. that must develop business operators to be aware of changes There is an increase in the capacity of being an entrepreneur in the digital age. under learning from experience with a learning model for the continuation of the wisdom of community ceramic entrepreneurs in Lampang Province (EWC Learning Model)

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นທີ່ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสอบวิทยานิพนธ์ อันประกอบไปด้วย ดร.ประจวบ ทองศรี ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่าง สมบูรณ์และทรงคุณค่า

ขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการทำวิจัย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดี ในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่มีความสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาในการเก็บข้อมูลจนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วง

ขอบพระคุณกลุ่มผู้ประกอบการเซรามิคชุมชน หมู่บ้านศาลาเม็ง อำเภอกะชัง จังหวัดลำปาง เทศบาลตำบลท่าผา อำเภอกะชัง จังหวัดลำปาง สำนักวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง และศูนย์ อุตสาหกรรมเซรามิค จังหวัดลำปาง เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิคชุมชนจังหวัดลำปาง ที่ทุกท่านให้ความร่วมมือและ อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ในการเข้าไปทำวิจัย และเก็บข้อมูลสำหรับการทำการวิจัย ในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาของผู้วิจัย ที่ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุน ในทุก ๆ ด้าน อย่างดีที่สุดเสมอมา คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัย ขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาในประเทศไทย และผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

อรรชรัตน์ ตาเมืองมูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุุณุปการ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้.....	24
แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	36
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับการทำงาน.....	57

กรอบแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13.....	65
แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570).....	66
ประวัติเซรามิกจังหวัดลำปาง.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	82
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	83
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	83
วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	85
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	88
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	88
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	168
บทที่ 5 บทสรุป.....	176
สรุปผลการวิจัย.....	176
อภิปรายผล.....	181
ข้อเสนอแนะ.....	184
บรรณานุกรม.....	186
ภาคผนวก.....	193
ประวัติผู้วิจัย.....	223

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงทฤษฎีและแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	59
ตาราง 2 แสดงมิติด้านความรู้.....	63
ตาราง 3 แสดงมิติกระบวนการทางพุทธิปัญญา.....	64
ตาราง 4 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสวนเหนือเซรามิก.....	98
ตาราง 5 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานนงลักษณ์เซรามิก	101
ตาราง 6 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสารเซรามิก	104
ตาราง 7 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก.....	107
ตาราง 8 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสายยันต์เซรามิก.....	110
ตาราง 9 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานจ๊ะจ๋าใจใจเซรามิก.....	112
ตาราง 10 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสุขแก้วเซรามิก.....	114
ตาราง 11 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก	117
ตาราง 12 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิก	118

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงสภาพการณ์ของการเรียนรู้.....	12
ภาพ 2 แสดงความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	45
ภาพ 3 แสดงทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ John Dewey, Kurt Lewin, & Jean Piaget.....	57
ภาพ 4 แสดง Kolb's learning cycle.....	57
ภาพ 5 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb.....	58
ภาพ 6 แสดง Kolb's learning cycle.....	58
ภาพ 7 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb.....	59
ภาพ 8 แสดงแนวคิดเกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด.....	60
ภาพ 9 แสดงแนวคำถามในการทำ AAR.....	62
ภาพ 10 แสดงทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม.....	63
ภาพ 11 แสดงกรอบแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13.....	66
ภาพ 12 แสดง “ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ เชื่อมโยง สร้างสรรค์ นำอยู่ ยั่งยืน”.....	69
ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	82
ภาพ 14 แสดงขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	87
ภาพ 15 แสดงถ้วย “ตราไก่” สัญลักษณ์แสดงภูมิปัญญาเซรามิกลำปาง.....	89
ภาพ 16 แสดงอาณาเขตของเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	90
ภาพ 17 แสดงแผนที่การเดินทางไปหมู่บ้านเซรามิก ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	91
ภาพ 18 แสดงป้ายหมู่บ้านที่ได้รับรองเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เซรามิก.....	93

ภาพ 19 แสดงศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชน	94
ภาพ 20 แสดงโรงงานสวนเหนื่อเซรามิก	95
ภาพ 21 แสดงโรงงานนงลักษณ์เซรามิก.....	99
ภาพ 22 แสดงโรงงานสาธิตเซรามิก	102
ภาพ 23 แสดงโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก	105
ภาพ 24 แสดงโรงงานสายยันต์เซรามิก	108
ภาพ 25 แสดงสรุปกระบวนการสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง “แบบดั้งเดิม”	120
ภาพ 26 แสดงสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง	124
ภาพ 27 แสดงเทศบาลตำบลท่าผา.....	125
ภาพ 28 แสดงรูปแบบการผลิต อุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัด ของศูนย์อุตสาหกรรมพัฒนา เซรามิกลำปาง	142
ภาพ 29 แสดงกระบวนการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	167
ภาพ 30 แสดงรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุม ชนจังหวัดลำปาง (EWC Learning Model).....	169
ภาพ 31 แสดงขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง.....	171

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจ เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ แนวคิดที่สังคมหรือชุมชนได้ถ่ายทอดสืบสานต่อกันมา ด้วยคนไทยแต่โบราณมีภูมิปัญญาฉลาดล้ำลึก ในการประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ เพื่อใช้ประโยชน์ จากสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อการดำรงชีวิตอย่างสุขกาย สบายใจ โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีพ ประกอบด้วยความสามารถ ในการแสวงหาอาหาร การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งทอเพื่อการนุ่งห่ม และความรู้ในการบำบัดรักษา โรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งช่วยให้สังคมไทย นับแต่อดีตดำรงอยู่ได้อย่างสุขสงบ สืบถึงปัจจุบันภูมิปัญญาเหล่านี้เสริมสร้างคุณลักษณะแก่สังคมไทย ให้รู้จักการผ่อนสั้น ผ่อนยาว ผ่อนหนักให้เป็นเบา ผ่อนร้ายให้กลายเป็นดี มีความมัธยัสถ์อดออม จนเกิดเป็นความมั่นคงในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ แบบพึ่งพาตนเอง ได้ในลักษณะแบบพอมีพอกิน สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ เพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างคุ้มค่าที่สุด รวมไปถึงมี ระบบการจัดการด้านทรัพยากรดิน แร่ธาตุ ป่าไม้ แหล่งน้ำอย่างทรงประสิทธิภาพ (อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย, 2564) ชุมชนจะสามารถสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาจากช่างฝีมือ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมทักษะอาชีพในชุมชนให้สามารถสืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างเป็นระบบ เพิ่มช่องทางหารายได้ในชุมชนผ่านการตลาดออนไลน์ ส่งการขยายตลาดให้กว้างขึ้น เกิดกลุ่มลูกค้าใหม่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านสถานที่ และตามด้วยผลที่ออกเงยตามรายทาง เช่น การฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่น พัฒนาเครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนเอง ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสและสร้างการกระจายรายได้ในชุมชนได้ทั้งภาคบริการและท่องเที่ยว แล้วกลายเป็นผู้ประกอบการด้านเครื่องเงินและเครื่องเงินที่พร้อมต่อโลกสมัยใหม่ (วิทยาลัยนานาชาตินวัตกรรมดิจิทัล, 2564)

เซรามิก (Ceramic) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากการผลิตเซรามิกจะใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลัก มีการใช้แรงงานจำนวนมาก ทำให้เป็นแหล่งสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่น และสร้างรายได้มูลค่าสูงจากการส่งออกให้กับประเทศ อีกทั้ง อุตสาหกรรมเซรามิก ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์มากมายหลายชนิดที่นำไปใช้เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างกว้างขวางผลิตภัณฑ์เซรามิกจึงกลายเป็นกลุ่มสินค้าเป้าหมายที่รัฐบาลมุ่งให้การสนับสนุนเพื่อยกระดับให้เป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมี

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในระดับสากล แต่ปัญหาสำคัญของการผลิตเซรามิก คือ ผู้ประกอบการขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยีการผลิตและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพต่ำ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาคุณภาพสินค้า ผลักดันให้ผู้ประกอบการนำสินค้าเข้าสู่กระบวนการขอรับรอง มผช. และขยายโอกาสทางการตลาด (สำนักเทคโนโลยีชุมชน, 2557) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เซรามิกเป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น รวมถึงยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นด้วย อุตสาหกรรมเซรามิกนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยและเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ที่สุด มีประวัติการผลิตและมีการพัฒนามายาวนาน เซรามิกจังหวัดลำปางมีมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสินค้า OTOP พบว่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2558 - 2562) เป็นผลเนื่องมาจากนโยบายการส่งเสริมอาชีพ และการดำเนินการของภาครัฐที่มุ่งเป้าหมายพื้นที่ในระดับพื้นที่ ประกอบกับการจัดช่องทางจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกจังหวัด ทำให้ปริมาณการขายมีมากตามไปด้วย ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายการพัฒนา 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต โดยมีการต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม และเติม 5 อุตสาหกรรมอนาคต เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การแพทย์ครบวงจร ดิจิทัล ขนส่งและการบิน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่จะมาแทนที่อุตสาหกรรมแบบเดิม ๆ และอุตสาหกรรมอนาคตเหล่านี้ มีเซรามิกเข้าไปเป็นชิ้นส่วนประกอบ โดยเซรามิกดังกล่าวจะเป็นเซรามิกที่เรียกว่า “เซรามิกสมัยใหม่” (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560)

เซรามิกของจังหวัดลำปาง เป็นเครื่องปั้นเซรามิกที่มีคุณภาพดีและมีประวัติอันยาวนาน โดยนำดินขาวซึ่งเหมาะแก่การทำเครื่องปั้นเซรามิกผลิตภัณฑ์เซรามิกที่ผลิตจากดินที่นี้จึงมีคุณภาพสูง มาปั้นขึ้นรูป ซึ่งจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมเซรามิกลำปางนั้นเริ่มจาก นายชิมหุยชาวจีนเมืองไต้ปู ซึ่งเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทางด้านการผลิตถ้วยชาม เห็นชาวบ้านอำเภอแจ้ห่มใช้แร่ดินขาวมาเป็นหินลับมีด จึงชวนนายเซี่ยหุย แซ่อ้อ และนายชิวกิม แซ่ก๊วก ค้นหาแหล่งดินขาวเพื่อเอามาทดลองทำถ้วยชาม จนกระทั่งในราวปี พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2499 ได้พบแหล่งดินขาวที่บ้านปางค่า อำเภอแจ้ห่ม จึงได้เริ่มทดลองผลิตเครื่องปั้นเซรามิก หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2500 ได้มีการจัดตั้งโรงงานเซรามิกแห่งแรกของจังหวัดลำปางชื่อว่า โรงงานร่วมสามัคคี หมู่บ้านป่าขาม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตั้งแต่นั้นมาเซรามิกลำปาง จึงได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันและที่หลาย ๆ คนสงสัยกันว่าทำไมเซรามิกลำปางต้องเป็นสัญลักษณ์ไถ่นั้น เพราะเดิมนั้นในยุคสมัยหนึ่งจังหวัดลำปางได้ชื่อว่าเมือง กุกกุนคร

ซึ่งแปลว่าไก่อ้ว เซรามิกลำปางในยุคแรก ๆ จึงนิยามว่าลวดลายไก่อ่งไปในผลิตภัณฑ์ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ ถ้วยชามไก่อ้ว ของเมืองลำปางจวบจนทุกวันนี้ค่ะ แนนอนว่าดินที่ใช้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นดินขาวในพื้นที่จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันก็ได้มีการนำดินชนิดอื่นจากในหลายพื้นที่มาเป็นส่วนผสมเพื่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์เซรามิกที่ดี (เซรามิก เอส.ที.ซี., 2566)

กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้น การขึ้นรูปแบบเซรามิก บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหรือในครอบครัว และการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ลูกหลานของ หมู่ที่ 9 บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในอดีตที่มีความสนใจในการปั้นขึ้นรูปเซรามิก โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเรียนรู้แบบประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการจำ 3) กระบวนการกระทำ และ 4) กระบวนการจูงใจ กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาของเยาวชน บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และโรงเรียนแม่พริกวิทยา เป็นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการได้ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตเป็นตัวอย่าง (ปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2557)

บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการพัฒนาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารเทศบาลท่าผาที่ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีประชาชนดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมีการจัดโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านทำให้ชุมชนมีรายได้หมุนเวียน อาจกล่าวได้ว่า บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเครื่องปั้นดินเผา

ด้วยวิสัยทัศน์และพันธกิจประการหนึ่งของเทศบาลตำบลท่าผา คือ การสนับสนุน ส่งเสริมความเข้มแข็งเศรษฐกิจของชุมชน จึงได้มีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผลิตเครื่องเซรามิก ภายใต้แนวคิดที่ว่า “สืบสานหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิกเกาะคา” และได้เริ่มจัดให้มีการฝึกอบรมให้มีความรู้ เทคนิค ในรูปแบบการปั้นที่หลากหลายพร้อมทั้งแนวทางการอนุรักษ์ให้แก่กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาขึ้น ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบันโดยเทศบาลตำบลท่าผา ได้ร่วมกับศูนย์อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาภาคเหนือลำปาง จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มทักษะการปั้นเครื่องปั้นดินเผาให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มรวมทั้งลูกหลานของสมาชิกภายในกลุ่มและร่วมกับคณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มทักษะพร้อมทั้งต่อยอดผลิตภัณฑ์การปั้นเครื่องปั้นดินเผาให้แก่กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อให้เครื่องปั้นดินเผามีกลิ่นอายและเอกลักษณ์ความเป็นล้านนา และที่สำคัญต้องมีการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานต่อไปเพื่อป้องกัน

ต่อการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาของ บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (ปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2557)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเซรามิก (ceramics) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเนื่องจากการผลิตเซรามิก จะใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลักมีการใช้แรงงานจำนวนมากทำให้เป็นแหล่งสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่นและสร้างรายได้มูลค่าสูงจากการส่งออกให้กับประเทศอีกครั้งอุตสาหกรรมเซรามิก ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์มากมายหลาย ๆ ชนิดที่นำไปใช้เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ผลิตภัณฑ์เซรามิกจึงกลายเป็นกลุ่มสินค้าเป้าหมายที่รัฐบาลมุ่งให้การสนับสนุนเพื่อยกระดับให้เป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานในระดับสากล แต่ปัญหาสำคัญของการผลิตเซรามิก คือผู้ประกอบการขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยีการผลิตและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพต่ำ และไม่เป็นที่ต้องการของตลาดตลอดจนไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน แนวทางหนึ่งที่สำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการมีความเข้าใจในกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าผลิตภัณฑ์ให้ผู้ประกอบการนำสินค้าเข้าสู่กระบวนการรับรองของผลิตภัณฑ์ชุมชนและขยายโอกาสทางการตลาดส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เซรามิกเป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วประเทศและต่างประเทศสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นรวมถึงยังช่วยส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า (ศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) โดยที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนของกลุ่มผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยการศึกษาแบบการเรียนรู้การอนุรักษ์และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องของการปั้นเครื่องปั้นดินเผาจากรุ่นสู่รุ่นให้คงอยู่สืบไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

1.1 สภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนบ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 7 ประเด็น ดังนี้

- 1.1.1 แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.2 ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.3 วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.4 วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.5 สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.6 การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 1.1.7 การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

1.2 สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ภายใต้แนวคิดและเทคนิคการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ประกอบด้วย 2 มิติ ดังนี้ (Kolb, 1984, p. 23)

1.2.1 มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle: ELC) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (Kolb, 1984, p. 23)

- 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience)
- 2) การสะท้อนคิดจากการสังเกต (Reflective Observation)
- 3) การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization)
- 4) การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)

1.2.2 มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ (Kolb's learning styles) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ (Kolb, 1984, p. 23)

- 1) ผู้เรียนรู้แบบคิดออกเนกนัย (Divergers)

- 2) ผู้เรียนรู้แบบดูดซึม (Assimilators)
- 3) ผู้เรียนรู้แบบคิดเอกนัย (Convergers)
- 4) ผู้เรียนรู้แบบปรับปรุง (Accommodators)

2. ด้านกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการออกแบบการวิจัยที่ดำเนินการตามลำดับสำรวจผลเพื่อสร้างแนวทางธุรกิจ จึงใช้กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ จำนวน 13 ชุด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน หมู่บ้านศาลาเม็ง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้สนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 สำนักวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 2 จากการเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ในขั้นตอนที่ 1 ครบถ้วนแล้ว จึงนำมาพัฒนา สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ต่อไป

3. ด้านระยะเวลา เดือนสิงหาคม 2561 - เดือนเมษายน 2566

4. ด้านพื้นที่ ผู้วิจัยใช้พื้นที่การศึกษา คือ หมู่บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการเรียนรู้ คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ภายใต้การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ได้แก่ 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) 2) การสะท้อนคิดจากการสังเกต (Reflective Observation) 3) การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) 4) การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) และมิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ (Kolb's learning styles) ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้

แบบคิดอเนกนัย (Divergers) 2) ผู้เรียนรู้แบบดูดซึม (Assimilators) 3. ผู้เรียนรู้แบบคิดเอกนัย (Convergers) 4. ผู้เรียนรู้แบบปรับปรุง (Accommodators)

การสืบสานภูมิปัญญา คือ การสืบสานภูมิปัญญาเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยการนำความรู้ ความคิดด้านการผลิตเซรามิก ที่สืบทอดมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามวิถีของตลาดทางธุรกิจเซรามิก ภายใต้ มิติการสืบสานภูมิปัญญาที่สำคัญ 2 มิติ **มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์** และมิติการถ่ายทอด**การเรียนรู้** ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ด้วยกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 1) แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก 2) ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก 3) วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก 4) วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก 5) สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก 6) การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก และ 7) การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง คือ ผู้ประกอบการเซรามิก บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้ประกอบธุรกิจเซรามิกชุมชนได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก จังหวัดลำปาง สามารถนำความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันสู่การพัฒนาสินค้าเซรามิกตามรูปแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการพัฒนาสินค้าเชิงภูมิปัญญาในการพัฒนาระดับธุรกิจสู่ตลาดส่งออกในอนาคต

2. ผู้ประกอบการธุรกิจเซรามิกชุมชน นำความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันสู่การพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ได้อย่างยั่งยืนผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคดิจิทัล กับการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาในการพัฒนาระดับธุรกิจสู่ตลาดส่งออก

3. หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง สามารถนำรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกจังหวัดลำปาง ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เซรามิกชุมชน ให้มีกระบวนการเรียนรู้ สู่การสืบทอดอย่างเป็นรูปธรรมได้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
  - 1.1 ความหมายของการเรียนรู้
  - 1.2 ประเภทของการเรียนรู้
  - 1.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้
  - 2.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้
  - 2.2 ประเภทของรูปแบบการเรียนรู้
  - 2.3 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้
  - 2.4 การสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
3. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 3.2 ประเภทของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 3.3 องค์ประกอบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับการทำงาน
5. กรอบแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13
6. แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)
7. ประวัติเซรามิกจังหวัดลำปาง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

1. ความหมายของการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของครอนบาค คือ 1) สถานการณ์ (Situation) 2) ความพร้อม (Readiness) 3) เป้าหมาย (Goal) 4) แปลความหมาย (Interpretation) 5) การตอบสนอง (Response) 6) ผลลัพธ์ (Consequence) และ 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thawarting) (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528, น. 128-130)

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของพระพุทธองค์ คือ 1) ฟัง (สุตมยปัญญา) จำ (สัจญญาปัญญา) 2) คิด (จินตมยปัญญา) 3) ปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา) และ 4) เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง (วิปัสสนาปัญญา) (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2545, น. 64-65)

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ คือ 1) กระบวนการของความตั้งใจ: การเลือกรับรู้ (The Process of Attending: Selective Perception) 2) การเก็บสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำระยะสั้น (Short-term Memory Storage) 3) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้สู่ความจำระยะยาว (Encoding) 4) การเก็บสะสมสิ่งเร้าที่จะจดจำไว้ (Storage) 5) การระลึกถึงหรือเรียกความจำกลับคืนมา (Retrieval) 6) การตอบสนองทั่ว ๆ ไป (Response Generation) 7) การปฏิบัติพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียนรู้ (Performance) และ 8) การแสดงผลการเรียนรู้กลับยังผู้เรียน (Feedback) และให้การเสริมแรง (Reinforcement) (Gagné, 1977, pp. 2-59) จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้นั้นจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนตามลำดับ โดยในแนวคิดของพระพุทธองค์ ต้องคิดและลงมือปฏิบัติจึงจะเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง ในขณะที่แนวคิดของ ลี เจ ครอนบาค จะต้องเริ่มต้นจากต้องมีสถานการณ์ หมายถึงสิ่งแวดล้อม หรือบรรยากาศรอบตัวผู้เรียน หรือสิ่งเร้านั้นเอง โดยสิ่งเร้าในที่นี้คือสาระการเรียนรู้ รวมถึงสภาพบรรยากาศการเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความพร้อมแล้วจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของผู้สอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากเรียนรู้แล้วอย่างไร ต่อจากนั้นแปลความหมายเป็นการพยายามใช้วิธีการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระเรียนรู้รวมถึงเข้าถึงบรรยากาศการเรียนรู้อยู่ โดยพิจารณาจากการกระทำของผู้เรียนที่ตอบสนอง ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ประสบผลสำเร็จก็จะนำไปใช้อีกต่อไป แต่ถ้าล้มเหลวก็จะย้อนกลับไปที่ยุ่้นแปลความใหม่เพื่อปรับปรุงวิธีการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระการเรียนรู้รวมถึงบรรยากาศการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ส่วนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่นั้น ขั้นตอนแรกต้องเริ่มจากการตั้งเป้าหมายไว้ตามความคาดหวังของผู้เรียนก่อน แล้วจึงจัดวิธีการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกัน ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยการใช้สิ่งเร้าที่เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้กับสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ใหม่ โดยเฉพาะในชีวิตประจำวันซึ่งคล้ายคลึงกับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว สังเกตผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นผู้การเรียนรู้ คือ กระบวนการเรียนรู้แต่ละแนวคิดดังกล่าวเป็น กระบวนการเรียนรู้ควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์หรือสาระการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ วิธีการต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องสนับสนุนให้เป้าหมายการเรียนรู้บรรลุ ได้ลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงที่คาดหวังหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายใน หรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับการเรียนรู้เพื่อนำผลการเรียนรู้ไปใช้ ในสถานการณ์ใหม่ในชีวิตประจำวัน ติดตามผลการนำไปใช้ ให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียน และ ปรับปรุงในกรณีที่ไม่บรรลุผล กรณีที่บรรลุผลก็นำไปใช้ในโอกาสอื่นต่อไป ผู้วิจัยสามารถ นำแนวคิดที่ได้นี้ไปเป็นความรู้พื้นฐานในการเขียนสาระที่จำเป็นและจัดการเรียนรู้ในองค์ประกอบ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้สามารถวิเคราะห์จากคำศัพท์ 2 คำ ได้แก่ คำว่า “การจัดการ” กับ “การเรียนรู้” แล้วสรุปเป็นความหมายของการจัดการเรียนรู้ได้ คือ

วิเคราะห์ความหมายของคำว่า “การจัดการ” ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ ความหมายของคำว่า “การจัดการ” ที่สำคัญพอสังเขป ได้แก่

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542, น. 77) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือมาจากการฝึกหัด ซึ่งพฤติกรรมที่

ไพศาล มะระพะฤกษ์วรรณ และคณะ (2539, น. 5) ได้ให้ความหมายของการจัดการ คือ การจัดหาพัฒนาและประยุกต์ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ และทรัพยากรที่สำคัญยิ่งคือ พนักงาน โดยผู้จัดการต้องฝึกใช้ความมานะพยายามในการวางแผน บัญชางาน และควบคุมงานของ พนักงาน

มัลลิกา ต้นสอน (2544, น. 9) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง กระบวนการ ให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, น. 18) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วย เพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การในการเพิ่มผลผลิต โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพด้วยวิธีการใช้ทรัพยากรประหยัด ที่สุด และสู่ประสิทธิผลโดยบรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นประโยชน์สูงสุด

ญาศิณี อัครเวศน์ (2546, น. 3) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง กระบวนการ ในการบริหารงาน โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การ

พัชรี ศรีสังข์ (2551, น. 19) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตามขีดความสามารถที่มีอยู่ก่อนข้างถาวร สืบเนื่องจากได้รับประสบการณ์หรือได้ฝึกหัด

หรือได้กระทำตามที่จัดให้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการและมีความสัมพันธ์กัน เปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร และเป็นผลมาจากการฝึกหัดเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นผลมาจากการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดหรืออุบัติเหตุ จะไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้

Houston (1976, p. 5) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้เป็นความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างค่อนข้างถาวรซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการได้กระทำที่ได้รับการเสริมแรง

Lefrancois (2000, p. 5) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นผลลัพธ์มาจากการได้รับประสบการณ์

เมื่อพิจารณาความหมายของการเรียนรู้ที่นักวิชาการดังกล่าวได้ให้ความหมาย ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สำคัญในความหมายของการเรียนรู้ที่นักวิชาการทุกคนจากเอกสารที่ได้อ้างอิง สามารถสรุปความสอดคล้องกันได้ดังนี้

ข้อบ่งชี้	จำนวนเอกสารที่มีความเห็นสอดคล้อง
ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	6 ฉบับ
ผลจากการได้รับประสบการณ์ค่อนข้างถาวร	4 ฉบับ
ผลจากกระบวนการเรียนรู้	2 ฉบับ
ผลจากการได้ฝึกหัด	2 ฉบับ
ผลจากความสัมพันธ์ของการเรียนรู้	1 ฉบับ
ผลจากการกระทำที่ได้รับการเสริมแรง	1 ฉบับ
ผลจากการฝึกอบรม	1 ฉบับ

จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาข้อคิดเห็นบ่งชี้ ผลจากการได้รับประสบการณ์กับข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่นักวิชาการบางคนให้ข้อคิดเห็น อาทิ ผลจากการได้ฝึกหัด ผลจากการกระทำที่ได้รับการเสริมแรง และผลจากการฝึกอบรม ข้อคิดเห็นบ่งชี้เหล่านี้เมื่อมองในเชิงระบบเป็นสาเหตุช่วยให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีข้อคิดเห็นบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่อนข้างถาวร เป็นผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั่นเอง ดังภาพ 1 สภาพการณ์ของการเรียนรู้

ภาพ 1 แสดงสภาพการณ์ของการเรียนรู้

จากภาพ 1 ผนวกกับข้อคิดเห็นบ่งชี้สำคัญที่วิเคราะห์ได้จากเอกสารที่อ้างอิง ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์สรุปความหมายจากคำว่าของการเรียนรู้ได้ว่า คือ การเรียนรู้ยังสะท้อนแนวคิดที่สำคัญของการเรียนรู้ได้ 2 ประการสำคัญ คือ 1) การเรียนรู้ไม่ได้ เกิดขึ้นเอง แต่สืบเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ หรือได้ฝึกหัด หรือได้กระทำ และการเรียนรู้ไม่สามารถจะมองเห็นได้โดยตรงในขณะที่กำลังเกิดการเรียนรู้ แต่จะทราบได้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว โดยอาศัยสังเกตพฤติกรรม หรือผลจากการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ แสดงออกมา

ซาโรซ บัวศรี (2527, น. 6) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ในยุคที่สังคมใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์กันอย่างแพร่หลาย (Highly-Electrical Society) ผู้เรียนจะเรียนแบบเน้น บุคคล (Individualization) ได้อย่างที่นึกฝันกันได้ โดยแต่ละคนจะใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยเรียน อาจเรียนได้ตามความสามารถของตนจริง ๆ คนเก่งก็เรียนได้อย่างรวดเร็ว คนไม่เก่งก็เรียนตามความสามารถของตนจริง ๆ จนเจริญงอกงามขึ้นเต็มที่ของตน ไม่ต้องไปพะวงว่าจะเรียนตามเพื่อนในชั้นไม่ทัน สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนคือ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะใช้เวลาไม่เท่ากัน แต่ทุกคนจะสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ได้ ถ้ามีสื่อสนับสนุนการเรียนรู้และถ้าสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ด้วยการให้เวลาผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนก็จะสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกันตลอดจนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้จะสัมฤทธิ์ผลจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ การได้ฝึกหัด การได้กระทำ ที่จัดให้เรียนรู้ตนเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของ ฮาร์จ บัวศรี (2542, น. 242) ที่อธิบายไว้ว่า “ประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้สอนจัด ถ้าจัดได้เหมาะสมและใช้วิธีการที่ดี ประสบการณ์การเรียนรู้ย่อมจะมีคุณค่า ถ้าจัดไม่ดีไม่เหมาะสมคุณค่าของประสบการณ์ก็ย่อมจะลดลง การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเลือกจากประสบการณ์อันเป็นผลของกิจกรรมนั้น” การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้สอนจะต้องตระหนักให้ความสำคัญในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ และ

มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อนข้างถาวรได้ โดยผู้สอนต้องมีการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงก่อนข้างถาวรที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนนั่นเอง

ผู้วิจัยสรุปความหมายของคำว่า “การจัดการ” กับ “การเรียนรู้” โดยนำผลการวิเคราะห์มาสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ แนวคิดสำคัญในการจัดการเรียนรู้มีการกำหนดพฤติกรรม การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือเป้าหมายการพัฒนาจัดการเรียนรู้หรือผู้สอนต้องมีกระบวนการจัดการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไว้ก่อนล่วงหน้า มีความต่อเนื่องและประสานกัน เพื่อให้จุดประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวางแผนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้แนวคิดที่ได้ในความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่วิเคราะห์และสรุปได้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นความรู้พื้นฐานในการเขียนสาระที่จำเป็นในองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2. ประเภทของการเรียนรู้

2.1 พฤติกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด (Cognitive Domain) หรือด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในสมอง 2) การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ อาทิ ความเชื่อ ความสนใจเจตคติ ค่านิยม และ 3) การเปลี่ยนแปลงด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย (Psychomotor Domain) หรือด้านทักษะ เพื่อให้เกิดความชำนาญจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน คือ การเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงด้านทักษะความชำนาญ หรือด้านการปฏิบัติจนมีความชำนาญนั่นเอง ดังนั้นประสิทธิผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจึงขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมีประสบการณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ขึ้นทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านทักษะ และมีพฤติกรรมหรือลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนข้างถาวรเกิดขึ้นในผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้จึงเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้จัดการเรียนรู้ หรือผู้สอนที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ผู้จัดการเรียนรู้หรือผู้สอนจะต้องใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่มีความหมาย มีคุณค่า เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นผลการเรียนรู้

ที่คาดหวังเกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนั้นแนวคิดที่ได้จากพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นความรู้พื้นฐานในการเขียนสาระที่จำเป็นในองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้แล้ว ยังสามารถใช้ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ด้วย

2.2 การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผลได้นั้น ผู้จัดการเรียนรู้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 จึงจะช่วยให้ผู้จัดการเรียนรู้สามารถปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้โดยผู้เรียนจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างค่อนข้างถาวรกับผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่

1. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. กระบวนการสร้างความรู้
3. กระบวนการคิด
4. กระบวนการทางสังคม
5. กระบวนการแก้ปัญหา
6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
7. กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
8. กระบวนการจัดการ
9. กระบวนการวิจัย
10. กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง
11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

2.3 ทฤษฎีการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้

ทฤษฎีการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีการบุคคล ที่สำคัญคือ ผู้สอน ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการสอน มีอารมณ์ ความรู้สึกที่ดีต่อการสอน และพื้นฐานด้านส่วนตัวของผู้สอน มีผลต่อการจัดการเรียนและผู้เรียน พื้นฐานด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจของครอบครัว พัฒนาการ ได้แก่ วุฒิภาวะแรงจูงใจ อารมณ์ร่างกาย สติปัญญา ความสนใจ และอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ลักษณะการเรียนของผู้เรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3.2 ทฤษฎีการวิธีการ เป็นวิธีจัดกิจกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ (รุจิรุ ภู่อาระ, 2545, น. 64-81)

1) วิธีการนำเสนอเนื้อหาในการสอนมี 5 รูปแบบที่ใช้เป็นแนวทางในการเตรียมการสอน คือ 1) รูปแบบที่ผู้สอนเป็นผู้อภิปราย 2) รูปแบบการให้แสดงพฤติกรรม 3) รูปแบบการพัฒนาสติปัญญา 4) รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ และ 5) รูปแบบการจัดการในการเลือกวิธีการเสนอเนื้อหาควรใช้วิธีการที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ความสนใจ ความสามารถ ระดับพัฒนาการของผู้เรียน ชีวิตจริงของผู้เรียนโดยผู้สอนต้องมีความสามารถที่จะใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย กำหนดและนำข้อมูลมาเสนอต่อผู้เรียน ผู้สอนต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษา เสนอแนะ วินิจฉัย เป็นผู้ร่วมเรียน ในขณะที่ผู้เรียนกำลังทำกิจกรรม มีความสามารถในการติดต่อกับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา

2) วิธีการจัดการเนื้อหาเพื่อการสอน ผู้สอนต้องมีการจัดการเนื้อหาเพื่อให้อการสอนดำเนินการไปได้ ได้แก่ การบูรณาการ การเรียงลำดับเนื้อหาตั้งแต่ข้อเท็จจริงความคิดรวบยอด ทักษะระดับความยากง่ายของเนื้อหา การนำเสนอ และการจัดการเนื้อหาเพื่อการสอนอย่างสมเหตุสมผล โดยจะต้องพิจารณาความเหมาะสมของความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับแนวความคิดรวบยอด

3) วิธีการจัดการหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรกิจกรรม และหลักสูตรแกน ควรมีการเขียนถึงรายละเอียดย่อยของหลักสูตรไว้ด้วย นอกจากจะกล่าวถึงการถ่ายโอนเนื้อหา บทบาทของผู้สอน ผู้เรียนในการเรียนการสอน

2.3.3 ทฤษฎีการเนื้อหา หรือสาระการเรียนรู้ ควรมีความเที่ยงตรงแสดงผลการเรียนรู้ออกมาได้ตรงตามจุดประสงค์ มีใจความสำคัญ ความคิดรวบยอด และหลักการของวิชานั้น ๆ ด้วย ผู้เรียนมีความสนใจเนื้อหา มีความสามารถในการเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหานั้น และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม อาทิ พัฒนาการมณั ความรู้สึกร ค่านิยม เข้าใจธรรมชาติ การจัดการธรรมชาติ เข้าใจวัฒนธรรมกลุ่ม พัฒนาความคิดที่เป็นอิสระ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความคิดรอบข้างตน และสามารถนำไปใช้ในการจัดการของผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.3.4 ทฤษฎีการ วัสดุ และเครื่องมือ ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องมี การวางแผน การใช้วัสดุ และเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อให้อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุผล และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมีการตรวจสอบสภาพให้เรียบร้อยอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน

2.3.5 ทฤษฎีการงบประมาณ เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรจัดวางแผนการใช้งบประมาณ ก่อนขณะ และภายหลังการสอนว่ามีค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้างที่จำเป็น เพื่อให้อการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลจะเห็นได้ว่าแนวคิดที่ได้จากทฤษฎีการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดที่ได้มาใช้อวางแผนการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

จากข้อความผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ การวางแผน การจัดองค์การ ส่วนข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สอดคล้องตรงกัน คือ การจัดบุคคล การนำ และการควบคุม ส่วนข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่เหลือที่แตกต่างกันไป ได้แก่ การตัดสินใจ การสื่อ ความหมาย และการจูงใจ

3. องค์ประกอบของการเรียนรู้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นพื้นฐานความคิด ในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและช่วยในการทำนายผลที่จะเกิดตามมา จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำลังศึกษาวิจัยได้ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบ และรูปแบบ การเรียนการสอนที่สำคัญมีดังนี้

3.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบที่สำคัญได้แก่ ความหมายของรูปแบบ องค์ประกอบ ของรูปแบบ และประเภทของรูปแบบ โดยมีรายละเอียดพอสังเขป คือ

ความหมายของรูปแบบ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (254, น. 220) ได้กล่าวว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่ บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจาก ความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออก ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ ช่วยให้ตนเองและ บุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

สารานุกรมสแตนฟอร์ดด้านปรัชญา (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2006) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎี ทั่วไปเพื่อใช้พรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ

Good (1973, p. 371) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นวัตถุ หรือระบบ หรือกระบวนการที่ใช้แทนสิ่งนั้น โดยดำรงคุณลักษณะของทุกส่วนไว้ให้เหมือนเดิม

Husén (1994, p. 3865) ได้ให้ความหมายว่ารูปแบบ คือโครงสร้างที่ถูกนำเสนอ เพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์ การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมา อุปมัย หรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

เมื่อพิจารณาความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการดังกล่าวได้ให้ความหมายผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สำคัญในความหมายของรูปแบบของนักวิชาการที่ได้อ้างอิงเอกสาร 4 ฉบับ มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกัน ดังนี้

ข้อบ่งชี้	จำนวนเอกสารที่มีความเห็นสอดคล้อง
รูปแบบอาจเป็นระบบ	2 ฉบับ
เป็นโครงสร้างที่สร้างมาจากทฤษฎี	2 ฉบับ
สร้างมาจากประสบการณ์/เหตุการณ์	2 ฉบับ
สร้างมาจากการอุปมาอุปไมย	2 ฉบับ
ไม่ใช่ทฤษฎี	2 ฉบับ
รูปแบบต้องสร้างมาจากความคิด	1 ฉบับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ของความหมายของรูปแบบที่ได้นี้ ผู้วิจัยสามารถนำความรู้พื้นฐานนี้ไปเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคม โดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำลังพัฒนาขึ้น ต้องอยู่ภายใต้ทฤษฎี และแนวคิดที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจะต้องมีการทบทวนทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ก่อนเป็นเบื้องต้น

3.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลนั้นต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนจะต้องมีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้า และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ให้พร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, น. 213-220)

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อการใช้สื่อการเรียนรู้อ และการวัดผลประเมินผล ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตรลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำถาม หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถาม หรือปัญหาให้ผู้เรียน คิดแก้ไข หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในกิจกรรมด้วยตนเอง

3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ และเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการและสามารถ นำกระบวนการไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนได้ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และผู้เรียน

5. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา และหน่วยการเรียนรู้เดิม เพื่อกำหนดหน่วย การเรียนรู้ใหม่ และเขียนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อของแผนการจัดการเรียนรู้

2. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อนำมาเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ อารมณ์ ความรู้สึกและค่านิยม

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ โดยเลือกและขยายสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น มีความเที่ยงตรง เป็นตัวแทนของความรู้และสำคัญ

4. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมให้ปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและ ถ่ายทอดการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ ๆ ให้ผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจ สรุปเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ และจะเรียนต่อไป

5. วิเคราะห์กระบวนการประเมินผล โดยเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้หลากหลายวิธีการ เครื่องมือมีความเชื่อมั่น แปลผลไปสู่การปรับปรุง และพัฒนา

6. วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ โดยคัดเลือกสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทั้งใน และนอกห้องเรียน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวข้อดัง ต่อไปนี้

1. ส่วนนำ ได้แก่ รายวิชา/กลุ่ม ชั้น ชื่อหน่วยการเรียนรู้ หรือชื่อแผนการจัดการ เรียนรู้ จำนวนเวลาที่สอนกี่ชั่วโมง

2. จุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นการระบุจุดประสงค์ ให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม หรือด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อให้เกิดทักษะนั่นเอง

3. สารระการการเรียนรู้ เป็นการระบุเนื้อหาสาระหรือแนวคิดของเนื้อเรื่องหรือสาระที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เรียงตามลำดับเป็นข้อ ๆ ตลอดจนวิธีการแสวงหาความรู้จากสาระนั้น ๆ สารระการการเรียนรู้ หรือเนื้อหาความรู้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอไว้พอสังเขปมี ดังนี้

จรัส บัวศรี (2542, น. 121-124) ได้กล่าวถึงสารระการการเรียนรู้หรือเนื้อหาความรู้ไว้ 3 ทศนะ คือ

1. ความรู้ คือ วิชาหรือสาขาวิชาที่เกิดจากการประมวลข้อเท็จจริงและมโนทัศน์หรือแนวความคิดรวบยอดเข้าเป็นหมวดหมู่อย่างมีระเบียบ ในแง่ของการสอน ทำได้โดยวิธีการถ่ายทอดโดยตรงไปตรงมา ผู้สอนเป็นผู้บอกวิชาความรู้ ในขณะที่ผู้เรียนรับฟังและจดจำไว้

2. ความรู้ คือ ผลที่เกิดจากประสบการณ์ โดยผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนและเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องสอบถามความต้องการและปัญหาของผู้เรียน

3. ความรู้ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างวิชาหรือสาขาวิชาต่าง ๆ กับประสบการณ์ โดยผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี ผู้เรียนจะต้องเข้าใจว่าความรู้มีหลายประเภทการเรียนรู้บางประเภทต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าเป็นหลัก บางประเภทต้องอาศัยการแปลความ บางประเภทต้องอาศัยการใช้เหตุผล ทศนะนี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบและพัฒนาหลักสูตรได้มาก โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล

McMillian (2004, pp. 41-42) ได้กล่าวถึงมิติของความรู้ ประกอบด้วย 4 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง (Factual Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องมีความรู้เพื่อฝึกหัดหรือการแก้ไขปัญหา

2. ความรู้ที่เป็นแนวความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันท่ามกลางองค์ประกอบพื้นฐานภายในโครงสร้างใหญ่ที่ทำให้สามารถไปด้วยกันได้

3. ความรู้ที่เป็นการกระทำ (Procedural Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เป็นวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ วิธีการแสวงหาความรู้ และเกณฑ์ที่เป็นทักษะ เทคนิค วิธีการ

4. ความรู้ที่เป็นปัญญา (Metacognitive Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาการตระหนักรู้และเป็นความรู้ในตัวตนของผู้เป็นเจ้าของความรู้

ประพนธ์ ผาสุขยืด (2547, น. 84-85) ได้กล่าวถึงความรู้ไว้ 2 ประเภทคือ

1. ความรู้ที่เห็นได้ชัด (Explicit Knowledge) คือ ความรู้ที่อาจจะอยู่ในรูปของเอกสาร หนังสือ ตำรับตำรา คู่มือปฏิบัติงาน หรือในไฟล์คอมพิวเตอร์ หรือความรู้คือวิชานั้นเอง

2. ความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน (Implicit Knowledge) คือ ความรู้ที่ฝังลึกดึงออกมาค่อนข้างยาก เป็นสิ่งที่เรารู้แต่মনซ่อนเร้นอยู่ จนเราเองก็ไม่รู้ว่ารู้อะไรสิ่ง ๆ นั้น หรือความรู้คือผลที่เกิดจากประสบการณ์หรือความรู้ที่เป็นปัญญาในตัวตนของคนนั้น

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าเนื้อหาความรู้หรือสาระการเรียนรู้ที่นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความรู้ไม่ใช่มีอยู่ในตำราอย่างเดียวแต่ความรู้มีอยู่หลายรูปแบบ ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดที่ได้ไปเป็นความรู้พื้นฐานในการจัดสาระการเรียนรู้ในองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ที่จะต้องจัดให้กับผู้เรียนในรายวิชาจิตวิทยาสังคมที่รับผิดชอบสอนควรมีความหลากหลายครอบคลุมสาระการเรียนรู้เหล่านี้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นสำคัญ
2. ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้
3. มีลำดับขั้นตอนเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติกิจกรรม และขั้นสรุปหลักการความคิดรวบยอด

ทิสนา เขมมณี (2548, น. 220) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถทดสอบได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้ 3) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยจินตนาการความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ และ 4) รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

Postlethwaite (1994, p. 3865) กล่าวว่า รูปแบบที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย 1) นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถสังเกตได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและสามารถอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษาได้ด้วย นอกจากจะทำนายผลที่ตามมาได้แล้ว 3) รูปแบบจะต้องช่วยให้เกิดจินตนาการในการสร้างแนวความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำลังศึกษาใหม่ ๆ ด้วย และ 4) รูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

ประเภทของรูปแบบ Keeves (997) ได้อธิบายประเภทของรูปแบบไว้ 5 รูปแบบตรงกัน ดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดออกมาเปรียบเทียบกับระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบกับองค์ประกอบที่เกิดขึ้นในสถานการณ์

ที่ก่อให้เกิดปัญหาที่กำลังศึกษาอยู่ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดออกมาผ่านทางภาษาพูดและเขียน รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับโลกของความเป็นจริงผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดผ่านออกทางสูตรคณิตศาสตร์ หรือสมการ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากใช้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดผ่านออกทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์ ปัญหาใด ๆ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากด้านศึกษาศาสตร์

จะเห็นได้ว่าความรู้ที่ได้จากประเภทของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำไปประยุกต์เลือกใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชน และประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป โดยจะเลือกใช้รูปแบบเชิงภาษา เป็นรูปแบบหลักในการพัฒนารูปแบบ และสรุปการนำเสนอในรูปแบบเชิงแผนผัง

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน ที่สำคัญได้แก่ ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน และประเภทของรูปแบบการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ทิสนา เขมมณี (2548, น.219) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า คือ สภาพหรือลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วย กระบวนการ หรือขั้นตอนที่สำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิผล สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

Good (1973, p. 371) ได้ให้ความหมายของรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ว่า คือ วิธีการหนึ่งของการเรียนการสอนที่มุ่งใจให้เกิดการเรียนรู้และมีทิศทางในการใช้เพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่รูปแบบต้องการ

Maker (1982, pp. 1-2) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างที่ชี้แนะแนวทางเพื่อพัฒนากิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยเฉพาะที่สร้างมาจากสมมติฐานทางทฤษฎีบ้าง มาจากการสังเกตธรรมชาติของผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้ แรงจูงใจ สติปัญญา ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และจากธรรมชาติหรือประสิทธิผลที่ได้จากวิธีการสอนนั้น ๆ โดยลักษณะของรูปแบบจะมีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ได้เชื่อมโยงกับความต้องการ หรือมาตรฐานที่ได้รับการตัดสินใจว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้

พัชรี ศรีสังข์ (2551, น. 69) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน คือ แนวคิดที่ชี้แนะแนวทางลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามความคาดหวัง โดยสร้างขึ้นภายใต้หลักปรัชญา/ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด/ความเชื่อต่าง ๆ

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ที่สำคัญมี ดังนี้

ทศนา แคมมณี (2548, น. 221-222, 224) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบคือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และ 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องนำเสนอสาระแก่นสำคัญของรูปแบบ 4 ประการ คือ 1) ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ และ 4) ผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ ก็จะช่วยทำให้สามารถตัดสินใจเบื้องต้นได้ว่าจะใช้รูปแบบใดตรงกับความต้องการได้ ซึ่งเมื่อตัดสินใจได้แล้วก็ควรที่จะศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมอื่น ๆ ของรูปแบบนี้ต่อไป

June (1982, p. 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญที่โดดเด่นทั่ว ๆ ไปที่เห็นได้เชิงประจักษ์ของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ 1) มีจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือเน้นครอบคลุมเรื่องนั้น ๆ 2) อยู่ภายใต้สมมติฐานที่เด่นชัดและแอบแฝงเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน 3) เป็นแนวทางที่ใช้พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน 4) มีแบบแผนเฉพาะและมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องกระทำ และ 5) มีโครงร่างของการวิจัยรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบ หรือประเมินผลประสิทธิผลของรูปแบบ โดยทุกรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องมีภูมิหลังของการพัฒนารูปแบบหรือการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบนี้เนื่องมาจากประสิทธิผลที่ได้

ประเภทของรูปแบบการเรียนการสอน (Kluwin, 1978 pp. 3-4) ได้จัดกลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยอยู่บนพื้นฐานที่มุ่งเน้นเป้าหมายทางการศึกษาและวิธีการ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมหรือกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะการเจรจาทางสังคมของบุคคลกับบุคคลอื่น ๆ เชื่อมโยงกับระบบประชาธิปไตย และผลิตผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานภายใต้บริบทของสังคมนั้น ๆ

2. รูปแบบเชิงการจัดกระทำกับข้อมูล (Information Processing Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของผู้เรียนในการจัดกระทำกับข้อมูล โดยใช้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่บุคคลเผชิญมาเป็นตัวกระตุ้นจัดระบบข้อมูล วัตถุประสงค์ที่พบ สร้างแนวความคิดรวบยอด และแนวทางการแก้ไขปัญหา รูปแบบนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3. รูปแบบเชิงบุคคล (Personal Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นไปที่บุคคล โดยเฉพาะอารมณ์ ความรู้สึกการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลกับสภาพแวดล้อม และความสามารถในการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อพัฒนาตนเองของบุคคลนั้น

4. รูปแบบเชิงการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นพัฒนาระบบที่มีประสิทธิผลอย่างต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการทำงานและการปรับพฤติกรรมด้วยการให้การเสริมแรงผ่านการลงมือปฏิบัติงานนั้น

ผู้วิจัยสรุปความหมายองค์ประกอบของการเรียนรู้ เป็นรูปแบบสามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สำคัญในองค์ประกอบของรูปแบบคือ นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ/สังเกตได้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏการณ์เชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา จะช่วยสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษาและมีความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้างมากกว่าเชิงเชื่อมโยง เพื่อช่วยให้การสืบเสาะความรู้บรรลุผลจากไปเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัญหาและความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง องค์ประกอบที่ 5 สารการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 7 การวัดผลประเมินผลรูปแบบ องค์ประกอบที่ 8 แหล่งเรียนรู้

ใช้เป้าหมายการจัดการศึกษา เลือกใช้รูปแบบเชิงประจักษ์สังสรรค์และรูปแบบเชิงการจัดกระทำกับข้อมูลรวม อยู่ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ก่อเกิดพฤติกรรมกาภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

1. ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความหมายของคำว่ารูปแบบเพื่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อนำไปสู่รูปแบบได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ ดังนี้

Torsten, Neville, Postlethwaite (1994) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย 1) นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถสังเกตได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและสามารถอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษาได้ด้วย นอกจากนี้จะทำนายผลที่ตามมาได้แล้ว 3) รูปแบบจะต้องช่วยให้เกิดจินตนาการในการสร้างแนวความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำลังศึกษาใหม่ ๆ ด้วย และ 4) รูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

เยาวตี วิบูลยศรี (2544) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบคือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้ หลักการอย่างมีระบบ

อุทัย บุญประเสริฐ (2546) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบหมายถึง ตัวแบบหรือแบบจำลองที่สะท้อนภาพหรือปรากฏการณ์หรือสภาพเป็นนามธรรมที่เจ้าของแบบจำลองจัดทำขึ้นมาใช้เป็นตัวแทนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือแสดงองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กระบวนการใดกระบวนการหนึ่งสามารถเข้าใจแนวคิด หลักการกระบวนการหรือกระบวนการทัศน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นช่วยให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ ๆ ได้ง่ายและชัดเจน

ทิตนา แคมมณี (2548, น. 220) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ ช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

รัตน์ บัณฑิต (2552, น. 124) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่ สมบูรณ์ เหมือนของจริงรูปแบบ ในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

2. แบบแผนความสัมพันธ์ ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ที่รู้จักกันในชื่อ ที่เรียกว่า “Mathematical Model”

3. แผนภาพแสดงถึงองค์ ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้ บางที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบ การบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

คัมภีร์ สุดแท้ (2553) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ต่อไป

ปัญญา ทองนิล (2553) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่เกิดจาก ทฤษฎี ประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552, น. 125) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบหมายถึงโครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและ เทละ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

พินสุดา สิริธรังศรี (2556, น. 34) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่เป็น อุดมคติที่พึงปรารถนาหรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ยากได้ กับความสามารถในการหาสิ่งที่ต้องการมีความแตกต่างกันมาก

มณีนรีนา โนนห้าวรอ (2557, น. 14) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เข้าถึงความเข้าใจ โดยการจัดวางแบบแผนให้ง่ายและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ

อุไร ปัญญาสิทธิ์ (2561, น. 18) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวคิด หรือวิธีการในการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่มีการจัดวางแบบแผนมี คาบรรยาย หรือ แผนผังใดอะแกรมหรือแผนภาพเพื่อแสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์

Good (1973, p. 371) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นวัตถุ หรือระบบ หรือ กระบวนการที่ใช้แทนสิ่งนั้น โดยดำรงคุณลักษณะของทุกส่วนไว้ให้เหมือนเดิม

Husén (1994, p. 3865) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบคือโครงสร้างที่ถูกลำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์ การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมาอุปมัย หรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎีเมื่อพิจารณาความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการดังกล่าว ได้ให้ความหมายผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ที่สำคัญในความหมายของรูปแบบของนักวิชาการที่ได้อ้างอิงเอกสาร 4 ฉบับ มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกัน 2 ฉบับ คือ รูปแบบอาจเป็นระบบ เป็นโครงสร้างที่สร้างมาจากทฤษฎี สร้างมาจากประสบการณ์/เหตุการณ์ สร้างมาจากการอุปมาอุปไมย และไม่ใช่ทฤษฎี ส่วนข้อคิดเห็นบ่งชี้ความหมายของรูปแบบที่แตกต่างกันแต่มีความสำคัญคือรูปแบบต้องสร้างมาจากความคิด จากผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นบ่งชี้ของความหมายของรูปแบบที่ได้นี้ ผู้วิจัยสามารถนำความรู้พื้นฐานนี้ไปเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำลังพัฒนาขึ้น ต้องอยู่ภายใต้ทฤษฎี และแนวคิดที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจะต้องมีการทบทวนทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ก่อนเป็นเบื้องต้น

Raj (1996, p. 45) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้ 1) รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วย ข้อความ จานวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา และเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะโดยสรุปแล้ว รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

June (1982, pp. 1-2) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึงกรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างที่ชี้แนะแนวทางเพื่อพัฒนากิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยเฉพาะที่สร้างมาจากสมมติฐานทางทฤษฎีบ้าง มาจากการสังเกตธรรมชาติของผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้ แรงจูงใจ สติปัญญา ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และจากธรรมชาติหรือประสิทธิผลที่ได้จากวิธีการสอนนั้น ๆ โดยลักษณะของรูปแบบจะมีแนวทางการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ได้เชื่อมโยงกับความต้องการ หรือมาตรฐานที่ได้รับการตัดสินใจว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้

Bardo, & Hartman (1982, p. 70) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์แบบละเอียดทุกแง่มุม

ส่วนการที่จะระบุว่ามีรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์เพียงใดจึงจะเหมาะสมหรือรูปแบบควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างนั้นไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่างและมีวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไรสอดคล้องกับสมิทและคนอื่น ๆ (Smith et al., 1980, pp. 6-8) ได้ให้ความหมายของแบบจำลองว่า หมายถึง การย่อปรากฏการณ์จริง ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น แบบจำลองไม่ใช่ข้อเท็จจริงแต่เป็นตัวแทนของความจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

Good (2005) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวแทนและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมา เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Stanford Encyclopedia of Philosophy (2006) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อใช้พรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ

Thinkexist (2008) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ (Model) ว่าเป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้า หรือสิ่งของที่เป็น ตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้าอาร์ดิกชันนารี (Ardictionary, 2008, p. 1) ได้นิยามความหมายของ (Model) ว่า หมายถึง แบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือเป็นประเภทเดียวกันกับของจริงหรือสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือ แบบแผนของการให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education (1972) ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. รูปแบบ คือ รูปร่างของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะสิ่งที่เตรียมไว้

พจนานุกรม Contemporary English Longman (2009) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หรือ Model ว่าเป็นแบบจำลองขนาดเล็ก ของสิ่งก่อสร้าง ยานยนต์ เครื่องจักรหรือสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถแยกส่วนออกจากกันได้ หรือ หมายถึง บุคคลที่ทำงานในด้านการแสดงแบบเสื้อผ้า ด้านการตกแต่งทรงผม ที่เป็นการแสดงแฟชั่นหรือการถ่ายภาพ รวมทั้งหมายถึง ชิ้นส่วนหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ยานยนต์ หรือเครื่องจักรกล อีกทั้งยังหมายถึง ตัวอย่างการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วยการคำนวณทางคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ยังหมายถึง บุคคลที่ประสบความสำเร็จ หรือสิ่งของบางอย่างที่เป็นสินค้าที่มีคุณภาพต้องการเลียนแบบ

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ คือ แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างที่ย้ายและแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และความเชื่อที่เกี่ยวข้องที่ชี้แนะแนวทาง วิธีการและสามารถนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนารูปแบบนี้ได้มาจากการแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันสมเหตุสมผลและอ้างอิงได้อย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น ต้องมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการสร้างรูปแบบนำ เอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำ ไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างชัดเจน

2. ประเภทของรูปแบบการเรียนรู้

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของรูปแบบการเรียนรู้ไว้หลายแนวทางซึ่งมีความต่างกันอย่างชัดเจนตาม ความสำคัญดังนี้

Smith, K (1980) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) รูปแบบเชิงกายภาพ (physical model) ได้แก่ 1.1) รูปแบบคล้ายจริง (iconic model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น 2) รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องบินฝึกหัด เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก 2) เชิงสัญลักษณ์ (symbolic model) ได้แก่ 1) รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือแบบจำลองเชิงคุณภาพ (Qualitative model) รูปแบบชนิดนี้พบมากที่สุดเป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดา ในการอธิบายโดยย่อ เช่น การพรรณนาในลักษณะทำงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น 2) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Steiner (1988) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง 2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

Keeves (1988) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบเป็น 4 รูปแบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka ซึ่งเป็นการแบ่งตามลักษณะการเขียนรูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อยสองสิ่งในลักษณะรูปธรรมเพื่อใช้อธิบายสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ 2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษาด้วย

การพูด การเขียน เพื่อใช้อธิบายโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ต่าง ๆ รูปแบบที่ใช้กันมากทางศึกษาศาสตร์ 3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นรูปแบบความคิดแสดงออกผ่านทางสัมภาระ หรือสูตรคณิตศาสตร์เพื่อเป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ส่วนมากจะเกิดขึ้นหลักได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว รูปแบบใบลักษณะนี้นิยมใช้ในด้านจิตวิทยาและทางด้านการศึกษา 4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (causal model) เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์หรือปัญหาใด ๆ โดยใช้เทคนิควิเคราะห์วิธีเส้นทางจะช่วยให้เข้าใจและสามารถศึกษา รูปแบบเชิงภาษาที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ดี รูปแบบนี้นิยมใช้ในด้านการศึกษา

Joyce, & Well (1985) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ 1) Information-Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ทั้งหลาย 3) Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม 4) Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

Postlethwaite (1994) ได้อธิบายประเภทของรูปแบบไว้ 5 รูปแบบตรงกัน ดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดออกมาเปรียบเทียบระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบกับองค์ประกอบที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาที่กำลังศึกษาอยู่ รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดออกมาผ่านทางภาษาพูดและเขียน รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับโลกของความเป็นจริงผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดผ่านออกทางสูตรคณิตศาสตร์ หรือสมการ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากใช้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Models) เป็นรูปแบบที่แสดงความคิดผ่านออกทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์ ปัญหาใด ๆ รูปแบบลักษณะนี้ใช้

กันมากด้านศึกษาศาสตร์จะเห็นได้ว่าความรู้ที่ได้จากประเภทของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำไปประยุกต์เลือกใช้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชน และประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป โดยจะเลือกใช้รูปแบบเชิงภาษา เป็นรูปแบบหลักในการพัฒนารูปแบบ และสรุปการนำเสนอในรูปแบบเชิงแผนผัง

Weil (1978) ได้จัดกลุ่มของรูปแบบการเรียนการสอนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยอยู่บนพื้นฐานที่มุ่งเน้นเป้าหมายทางการศึกษาและวิธีการ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมหรือกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะการเจรจาทางสังคมของบุคคลกับบุคคลอื่น ๆ เชื่อมโยงกับระบบประชาธิปไตย และผลิตผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานภายใต้บริบทของสังคมนั้น ๆ

2. รูปแบบเชิงการจัดกระทำกับข้อมูล (Information Processing Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของผู้เรียนในการจัดกระทำกับข้อมูล โดยใช้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่บุคคลเผชิญมาเป็นตัวกระตุ้น จัดระบบข้อมูลไวต่อปัญหาที่พบ สร้างแนวความคิดรวบยอด และแนวทางการแก้ไขปัญหา รูปแบบนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3. รูปแบบเชิงบุคคล (Personal Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นไปที่บุคคล โดยเฉพาะอารมณ์ ความรู้สึกการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลกับสภาพแวดล้อม และความสามารถในการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อพัฒนาตนเองของบุคคลนั้น

4. รูปแบบเชิงการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Models) เป็นรูปแบบที่มีการออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นพัฒนาระบบที่มีประสิทธิผลอย่างต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการทำงานและการปรับพฤติกรรมด้วยการให้การเสริมแรงผ่านการลงมือปฏิบัติงานนั้น

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของประเภทรูปแบบการเรียนรู้นี้ คือ รูปแบบนั้นแสดงความคิดออกมาผ่านทางภาษาพูดและเขียนโดยการทำรูปแบบคล้ายจริง (iconic model) และรูปแบบเสมือนจริง (Analog model) ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการทำงานและการปรับพฤติกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติงานนั้นโดยใช้ให้เกี่ยวข้องจากการทำงานและการปรับพฤติกรรมด้วยการให้การผ่านการลงมือปฏิบัติงาน

3. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้

อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2550, น. 274 -275) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา
2. หลักสูตร
3. การจัดการเรียนรู้
4. การประเมินผลการเรียนรู้
5. การเทียบโอนความรู้ประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา
6. การบริหารและการจัดการศึกษา
7. กลุ่มเป้าหมาย
8. การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน

ไมตรี บุญทศ (2554, น. 149 - 153) สรุปลักษณะองค์ประกอบของรูปแบบที่คล้ายกันไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบหลัก คือ

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
2. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ
3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ
4. วิธีดำเนินงานของรูปแบบ
5. แนวการประเมินรูปแบบ

โดยมีคำอธิบายศัพท์เฉพาะประกอบรูปแบบ พร้อมมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระขององค์ประกอบบรรจุไว้อย่างสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา และนำรูปแบบไปใช้

มีศิลป์ ชินภักดี (2555, น. 22) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนสถาบันหรือองค์การ ซึ่งประกอบด้วย 1) เทคโนโลยี 2) โครงสร้าง 3) บทบาท 4) เป้าหมาย หรือความคาดหวังส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) บุคลิกภาพ 3) กระบวนการบริหาร 4) การตัดสินใจสั่งการ 5) ความต้องการและส่วนสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย 1) ชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ 3) เศรษฐกิจ 4) การมีส่วนร่วมทางด้านการบริหารสถานศึกษา

ทิศนา แคมมณี (2548) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมี องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบคือมีการจัดองค์ประกอบ

และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และ 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องนำเสนอสาระแก่นสำคัญของรูปแบบ 4 ประการ คือ 1) ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ และ 4) ผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ ก็จะช่วยทำให้สามารถตัดสินใจเบื้องต้นได้ว่าจะใช้รูปแบบใดตรงกับความต้องการได้ ซึ่งเมื่อตัดสินใจได้แล้วก็ควรที่จะศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมอื่น ๆ ของรูปแบบนี้ต่อไป

Keeves (1997) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถทดสอบได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้ 3) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยจินตนาการความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ และ 4) รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

ธีระ รุญเจริญ (2550, น. 12) ได้กล่าวว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลของรูปแบบ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

Rown, & Moberg (1980) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการจัดการ และ 5) การตัดสินใจสั่งการ

Bardo, & Hartman (1982) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่าการที่จะระบุว่ารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จะต้องประกอบด้วย รายละเอียดอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการ ของระบบเปิดเป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิต ของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิดซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ 1) รูปแบบ ควรประกอบด้วย ความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบหลวม ๆ (associative relationship) 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

ตามความคิดของสไตเนอร์ (Steiner, 1988, p. 215) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์เครื่องบิน ภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิด

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายขององค์ประกอบของรูปแบบ นั้นเป็นวิธีคิดที่เป็นขั้นตอนโดยการนำหลักการวิธีการและแนวทางลำดับเป็นขั้นตอนโดยอ้างอิงจากทฤษฎีการสังเกต การมีส่วนร่วมเพื่อลงรายละเอียดและกำหนดกรอบโดยการบรรยายในการทำเป็นขั้นตอน โดยมีโครงสร้างที่สามารถอธิบาย วิธีการทำได้อย่างชัดเจน

4. การสร้างและพัฒนาแบบการเรียนรู้

Brown, & Moberg (1980, p. 80) ได้สังเคราะห์รูปแบบมาจากแนวคิดเชิงระบบกับหลักการบริหารตามสถานการณ์ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมเทคโนโลยีโครงสร้างกระบวนการจัดการและการตัดสินใจสั่งการ

Keeves (1997, p. 407) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบจะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่การศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน การระบุปัญหา ความต้องการและความจำเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดหลักการองค์ประกอบ และการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) การสร้างแบบร่าง หรือรูปแบบเบื้องต้น หรือการนำเสนอทางเลือก 3) การตรวจสอบ หรือการประเมินผล ได้แก่ การหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลและการทดลองใช้ และ 4) การปรับปรุง และการพัฒนา และนำเสนอรูปแบบที่สมบูรณ์

Lewin (1988, p. 359) เสนอว่าการสร้างรูปแบบต้องแยกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นที่มาของรูปแบบ อันประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบทฤษฎี

และสมมติฐานที่รองรับรูปแบบ ซึ่งนำเสนอเป็นประเด็น ๆ ไปและเน้นการปฏิบัติได้ มี 4 ประเด็น คือ ขั้นตอนของรูปแบบ รูปแบบการปฏิสัมพันธ์หลักการแสดงการให้ระบบ หรือตอบสนองของแต่ละตัวแปร และสิ่งสนับสนุนซึ่งเป็นการบอกถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการใช้รูปแบบนั้น ๆ ให้บังเกิดผล ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้เป็นการแนะนำให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบนั้นไปใช้ ส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อม

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548) พัฒนารูปแบบหรือพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลองตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดีให้มีคุณภาพ การจะนำไปสู่สภาวะการณ์ที่ดีในการศึกษาวิจัย

พัชรี ศรีสังข์ (2551, น. 69) ได้ให้ความหมายการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นพื้นฐานความคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและช่วยในการทำนายผลที่จะเกิดตามมาจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำลังศึกษาวิจัยได้ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบ และรูปแบบการเรียนการสอนที่สำคัญมีดังนี้

อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2550, น. 274-275) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหารและการจัดการศึกษา 7) กลุ่มเป้าหมาย และ 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน

อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2550, น. 108-122) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) และ 2) การประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบจากการศึกษาแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้าง หรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้ กำหนด องค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้อง อาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

- 2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

- 2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

- 2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

3. การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1 และ 2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้แล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มี ประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบใน สถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่ โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญ น้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจจะทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam et al. ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2549, น. 54 - 56) ดังนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

1.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัย ผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้ เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

1.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือ ว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง

1.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอรรถาธิบาย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ผู้วิจัยสามารถสรุปการสร้างและพัฒนารูปแบบ คือ แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายและแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นนั้นเป็นวิธีคิดที่เป็นขั้นตอนโดยการนำหลักการวิธีการและแนวทางลำดับเป็นขั้นตอนโดยอ้างอิงจากทฤษฎีและวิธีคิดที่เป็นขั้นตอน โดยการนำหลักการวิธีการและแนวทางลำดับเป็นขั้นตอนโดยการบรรยายทำเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจนและนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ ๆ

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งหมายความว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ส่วนคำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นคำที่ใช้ในความหมายที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Local wisdom” หรือบางครั้งเราเรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Indigenous knowledge) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กรมวิชาการ (2538) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของเราที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิด วิเคราะห์ จนเกิดปัญหาและตกลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง โดยไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ จึงจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิต

นันทสาร สีสลับ และคณะ (2541) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความสามารถ ทักษะ และเทคนิค อันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ มวลรวมทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนา และเลือกสรรมาแล้วอย่างดี ในการสร้างผลงาน แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทย อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

รุ่ง แก้วแดง (2542) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่าหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเด่นชัด ในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง พันความรู้ องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ที่สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจองชีวิต และวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุลภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองการพัฒนาเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดการพัฒนาให้คนทุกยุคทุกสมัยได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กรมส่งเสริมการเกษตรสำนักพัฒนาเกษตรกร, 2548) ภูมิปัญญาได้ลงลึกไปสู่ชุมชนจนเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากความรู้ความสามารถการดำรงชีวิตและประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นซึ่งภูมิปัญญาในท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปเป็นอย่างมากจากอิทธิพลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ความรู้จำนวนมากได้สูญหายไปเพราะไม่มีการปฏิบัติสืบทอดการทำมาหากินเพื่อยังชีพไปเป็นการผลิตเพื่อการขายผู้คนที่ต้องการเงินเพื่อซื้อเครื่องบริโภคต่าง ๆ ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปผลผลิตจากป่าก็หมดทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถดถอยไปในที่สุด (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2553)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการแบ่งตามลักษณะของปัจจัยสี่ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแต่งกาย (เครื่องนุ่งห่ม) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัย (ที่อยู่อาศัย) ภูมิปัญญาด้านสุขภาพอนามัย (ยารักษาโรค) และภูมิปัญญาด้านอาหารเครื่องดื่ม (อาหาร) (ธนากร สังเขป, 2552) ภูมิปัญญาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวจึงนับเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาด้านอาหารเครื่องดื่มเนื่องจากน้ำตาลเป็นอาหารประเภทหนึ่ง ที่ร่างกายขาดไม่ได้และร่างกายของคนเราต้องการแต่น้ำตาลธรรมชาติที่บริสุทธิ์เท่านั้นหากร่างกายสะสมน้ำตาลไม่บริสุทธิ์บ่อย ๆ ก็จะก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บตามมาหลายชนิดดังนั้นในการผลิตน้ำตาลมะพร้าวบริสุทธิ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลที่สำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิต (วีระ เทพกรณ์, 2552)

2. ประเภทของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและความอยู่รอดของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่บุคคลดังต่อไปนี้ได้กล่าวไว้

เอนก นาคะบุตร (2536) มีความคิดเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เอื้ออำนวย ชี้นำ และเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของภายนอกที่มากระทบ

2. ประเด็นสำคัญ ความรู้ภูมิปัญญา ตลอดจนระบบคุณค่าเหล่านี้ได้รับการประยุกต์ (Reproduction) และการสืบสานต่อเนื่องโดยคนในชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปลักษณะ ผ่านประเพณี พิธีกรรม ตัวบุคคล และการปฏิบัติซ้ำ ตลอดจนการเลือกผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามากระทบจากภายนอก

3. ผู้นำปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน และเครือข่ายของกลุ่มบุคคล ตลอดจนองค์กรชุมชนในรูปต่าง ๆ คือ สถาบันสำคัญของกระบวนการปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ยิ่งกว่านั้นเครือข่ายขององค์กรชุมชน ในหลายกรณีได้มีส่วนต่อบทบาทใน 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านพัฒนา

3.2 ด้านพิทักษ์ปกป้อง

3.3 ด้านการขยายแนวร่วมสู่ญาติมิตร ลูกหลาน เพื่อนบ้าน

องค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวเปรียบเสมือน “ระบบภูมิคุ้มกันที่ยั่งยืนของชุมชน”

ภูมิคุ้มกันดังกล่าว จะเป็นขีดความสามารถและหลักประกันในการจัดการแก้ปัญหา พัฒนาตนเองของชาวบ้าน และชุมชนในระดับท้องถิ่นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว และซับซ้อนของสังคมใหญ่

ประกอบ ไจมัน (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม

3. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทัศนต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอก

4. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้กำหนดท่าทีการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มีการดำรงวิถีชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง มีสาระพอสรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมศาสนาทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรนวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย (2541) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่า และมีความสำคัญน่านับต่อการพัฒนาท้องถิ่นไทย ดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านนับเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยที่ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลายาวนานและมรดกไทยที่คนไทยทุกวันนี้ภูมิใจ
2. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมโทรม “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ของชาวไทยได้ช่วยให้คนไทยใช้สติปัญญา ความสามารถ และภาวะสร้างสรรค์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงมาโดยตลอด
3. ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้งมาก ซึ่งครอบคลุม คตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้เท่าเทียมธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกเฟ้นความคิดวิธีการมาใช้ในชีวิตประจำวัน
4. การเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และจากชุมชนหนึ่งสู่อีกชุมชนหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย
5. ภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนแต่เป็นการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้แบบเชิงประจักษ์จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการทดสอบจากประสบการณ์จริงจนกว่าจะหาข้อสรุปที่ชัดเจนและสืบทอดต่อ ๆ กันไป
6. การถ่ายทอดความรู้ความสามารถประสบการณ์ และการปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ในหลายสาขามาผสมผสานกัน “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ปัจจุบันนี้เรียกว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated)

7. วิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำให้ดูให้ลงมือทำและเลียนแบบอย่างที่ดีของภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยึดถือปฏิบัติมา

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ส่งเสริมการจัดการศึกษาชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน

จากการรวบรวมสาขาหรือขอบข่ายที่เกี่ยวข้องด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีผู้ได้จำแนกสาขาหรือขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2539) วิจัยเรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยได้กำหนดหัวข้อในการวิจัยภูมิปัญญา 4 ลักษณะ คือ

1. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

2. วิธีการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรม ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลยระหว่างภูมิภาค

4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การให้การศึกษาอบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กล่าวถึงการศึกษาสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่าสามารถแยกประเภทเป็นสาขาต่าง ๆ ได้ทั้งสิ้น 11 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. สาขาการแพทย์แผนไทย
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ
7. สาขาศิลปกรรม
8. สาขาการจัดการองค์กร
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม
10. สาขาศาสนาและประเพณี
11. สาขาการศึกษา

จารีรัตน์ ปรกแก้ว และคณะ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีชีวิตท้องถิ่นบุรีรัมย์” ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ โดยมีแนวเหตุผลว่าวิถีชีวิตโดยทั่วไปของมนุษย์ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบแรกเป็นโครงสร้างส่วนล่างที่เกี่ยวข้องกับพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตอันประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบหลังเป็นโครงสร้างส่วนบนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดทางสังคม อันประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม ซึ่งอาศัยรากฐานจาก 2 องค์ประกอบนี้มาพิจารณาจัดจำแนกและจัดประเภทต่าง ๆ ของภูมิปัญญาในวิถีชีวิต ดังนี้

1. ประเภทของภูมิปัญญาในวิถีชีวิตจากโครงสร้างส่วนบนที่เกี่ยวข้องกับพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตหรือปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ ประกอบด้วย

1.1 วิธีการผลิตที่เป็นอาชีพของตนในท้องถิ่น - การเกษตรแบบยั่งยืน

1.2 หัตถกรรมเพื่อการดำรงชีพ ได้แก่ เครื่องทอผ้าไหม - ผ้าไหม เครื่องปั้นดินเผา การทอเสื่อ เครื่องดักสัตว์ เครื่องจักสาน การแกะสลักหิน

2. ประเภทของภูมิปัญญาในวิถีชีวิตจากโครงสร้างส่วนบนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดทางสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมทางศาสนา สถาปัตยกรรมทางการปกครอง ประเพณีทางสังคม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ฯลฯ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับประเภทสาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่าได้มีหน่วยงานหรือบุคคลต่าง ๆ ได้จำแนกกันไว้แตกต่างกัน แต่โดยสรุป การจำแนกสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทามาหากินในชุมชนรวมถึงภูมิปัญญาด้านการเกษตร ธุรกิจชุมชนขนาดย่อม

กลุ่มที่ 2 ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน รวมถึงเรื่องศาสนา ความเชื่อ วรรณกรรมพื้นบ้าน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา สุนทรียศาสตร์

กลุ่มที่ 3 ภูมิปัญญาด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน

3. องค์ประกอบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 วัตถุประสงค์ของการถ่ายทอด

Bloom (1965) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดความรู้ที่ดีควรประกอบด้วย

1. ความรู้ (Cognitive domain) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาแก้ปัญหา และนำไปประยุกต์ใช้

2. ทักษะ (Affective domain) เป็นการเรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความรู้สึกต่อนesson มีความสนใจ เกิดความรู้สึกมีคุณค่าทางจิตใจและภูมิใจ

3. ทักษะในการปฏิบัติ (Psychomotor domain) ผู้เรียนเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และแสดงพฤติกรรม ภายใต้การดูแลของผู้สอน หรือผู้เชี่ยวชาญ จนผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างมีทักษะ

นริศรา วัฒนสิน (2557, น. 41) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอด ประกอบด้วย ความรู้ (Cognitive domain) ทักษะ (Affective domain) และทักษะในการปฏิบัติ (Psychomotor domain)

3.2 ความหมายของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

รุ่ง แก้วแดง (2542) แบ่งภูมิปัญญาไทยออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ภูมิปัญญาชาติ หรือภูมิปัญญาไทย กับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยมีระดับดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มีคำอื่นที่ใช้เทียบเคียง ดังนี้

1. ถ่ายทอด ก. กระจายเสียง หรือแพร่ภาพรายการที่รับจากสถานีหรือสถานีอื่น (ได้แก่วิดีโอและทัศน์) โดยปริยายหมายความว่านำเรื่องทีรู้ไปเล่าต่อ

2. สอน ก. บอกรูทความรู้ให้ แสดงให้เข้าใจด้วยวิธีบอก หรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ดีหรือชั่ว เป็นต้น เช่น สอนเท่าไรไม่รู้จักจำ

3. สั่งสอน หมายถึง การชี้แจงให้เข้าใจและบอกให้ทำ

4. อบรม ก. แนะนำพร่าสอนให้ซึมซับไปจนติดเป็นนิสัย แนะนำชี้แจงให้เข้าใจ เรื่องที่ต้องการ, บ่มนิสัย, ชัดเกลานิสัย

5. ฝึก ก. ทำ (เช่น บอก แสดง หรือปฏิบัติ เป็นต้น) เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จนเป็นหรือมีความชำนาญ

6. ฝึกงาน ก. สอนให้ทำงานจนทำได้

7. ฝึกปรือ ก. ฝึกให้ทำงานเป็น หัดให้ทำงานดี

8. ฝึกฝน ก. เพียรฝึก พยายามฝึก

9. ฝึกสอน ก. ฝึกหัดการสอนในโรงเรียนตามหลักสูตรวิชาการศึกษา, สอนให้ทำงานเป็น, สอนให้เป็นคนดี เช่น ฝึกลูกสอน

10. ฝึกหัด ก. ฝึกให้ชำนาญ, หัดให้ทำงานชำนาญ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2535) กล่าวว่า ความหมายของการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้อาศัยพัฒนาบุคลิกภาพของตน และเป็นแหล่งที่เขาอาศัยเรียนหรือฝึกฝนการเป็นสมาชิกของสังคม ที่กล่าวว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ภาษาค่านิยม บรรทัดฐานของสังคม ความเชื่อ อาชีพและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

ปฐม นิคมานนท์ (2539) กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง วิธีการส่งต่อความรู้ ความชำนาญ หรือค่านิยมที่อยู่ไปยังบุคคลอื่น อาจเป็นเครือญาติหรือสมาชิกคนอื่นในชุมชนก็ได้ อาจจะเป็นการถ่ายทอดโดยตรง โดยทางอ้อมด้วยการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ มีการเรียกค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2540) ให้ความหมาย การถ่ายทอดความรู้ใน 2 ลักษณะ คือ การที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วไปใช้ได้กับความรู้ที่จะเรียนใหม่หรือที่เรียกว่า การถ่ายโยงความรู้ (Transfer of Learning) กับอีกความหมาย หมายถึงครูสามารถนำความรู้ที่ตนมาสู่ผู้เรียน

อุษณีย์ เสือดี (2549) ได้กล่าวถึง การถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างที่สังคมมีอยู่แก่บุคคลโดยมีกระบวนการถ่ายทอดที่มีลักษณะเป็นขั้นตอน เกิดแก่บุคคลตั้งแต่วัยต้นของชีวิต และอีกความหมายหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลรับเอาแนวคิด ความเชื่อ แนวปฏิบัติ และทักษะในการดำรงชีวิตจากสังคม โดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพิ่มจากบุคคลในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม จนในที่สุดบุคคลจะมีลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีในสังคม และการถ่ายทอดทางสังคมยังมีผลต่อสังคมโดยรวมคือทำให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในบุคคล

อบเชย แก้วสุข (2543) ให้ความหมายของการถ่ายทอดความรู้ว่า คือ การบอกวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยผู้สอนไม่ได้เรียนจากสถาบันใด ๆ แต่จะใช้สามัญสำนึกแบบสังคมประกิต คือ การเรียนการสอน ที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบและจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัวและใช้การถ่ายทอดโดย

1. วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอน ให้ผู้เรียนทราทำให้เข้าใจแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม
2. ใช้วิธีปฏิบัติจริง คือ ฟังคำบรรยาย อธิบาย สาธิต แล้วนำไปปฏิบัติจริงและเอาไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ เพราะผลงานที่ใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริง นำเอาไปใช้ได้จริง

นริศรา วัฒนสิน (2557, น.31-32) ให้ความหมายของการถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง รูปแบบการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการสอนทั้งโดยทางตรง เช่น พ่อสอนลูก หรือโดยทางอ้อม เช่น การฝึกฝนด้วยตนเองการเป็นลูกมือจนเกิดความชำนาญ ครูพักลักจำ เป็นต้น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดและเรียนรู้ที่ประสานกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตและการทำงาน

1. ภูมิปัญญาชาติ เป็นภูมิปัญญาที่ช่วยรักษาชาติให้ปลอดภัย อยู่รอดได้จนถึงปัจจุบัน และเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยสร้าง “ภาพแห่งความมีอารยธรรม” ให้แก่ชาติ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะ “ท้องถิ่น” ใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งทั่ว ๆ ไป ก็เป็นภูมิปัญญาที่ใช้แก้ปัญหาของผู้คนในท้องถิ่นหรือท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก โดยอาจเรียก “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” นี้ว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ก็ได้

3.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษาเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจ เช่นกัน และได้ทำการศึกษาในหลายลักษณะ เช่น การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัย และวิถีชีวิตของชาวบ้าน สำหรับในประเทศไทยได้มีนักการศึกษาและบุคคลต่าง ๆ กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่อนข้างจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากภูมิปัญญาชาติพหุสมควรร คือ โดยปรกติแล้วจะแสดงออกในรูปของการนำภูมิปัญญาที่สร้างขึ้นไปใช้ในการเอื้ออำนวยให้การดำเนินชีวิตในกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่น และสงบสุขภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น เนื่องจากเป็นเรื่องของชุมชน ชาวบ้าน และชนบทมาก ดังนั้น จึงไม่แปลกนักที่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีความเกาะเกี่ยวอยู่กับธรรมชาติ ต้นไม้ ป่าเขา ลำเนาไพร ผืนฟ้า สิ่งสารพัดต่าง ๆ ชาวบ้านส่วนมากจะนำเอาสิ่งที่หาได้ และมีอยู่ในพื้นถิ่นมาช่วยในการอยู่กินตลอดเวลา (ศรีณย์ เลิศรักษ์มงคล, 2543)

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตสังคมในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญบางประการ ดังนี้ (เสรี พงศ์พิศ, 2536) ได้

1. มีความจำเพาะกับท้องถิ่น
2. มีบูรณาการสูง
3. มีความเคารพผู้อาวุโส
4. มีวัฒนธรรมเป็นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
5. มีความเชื่อมโยงสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
6. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

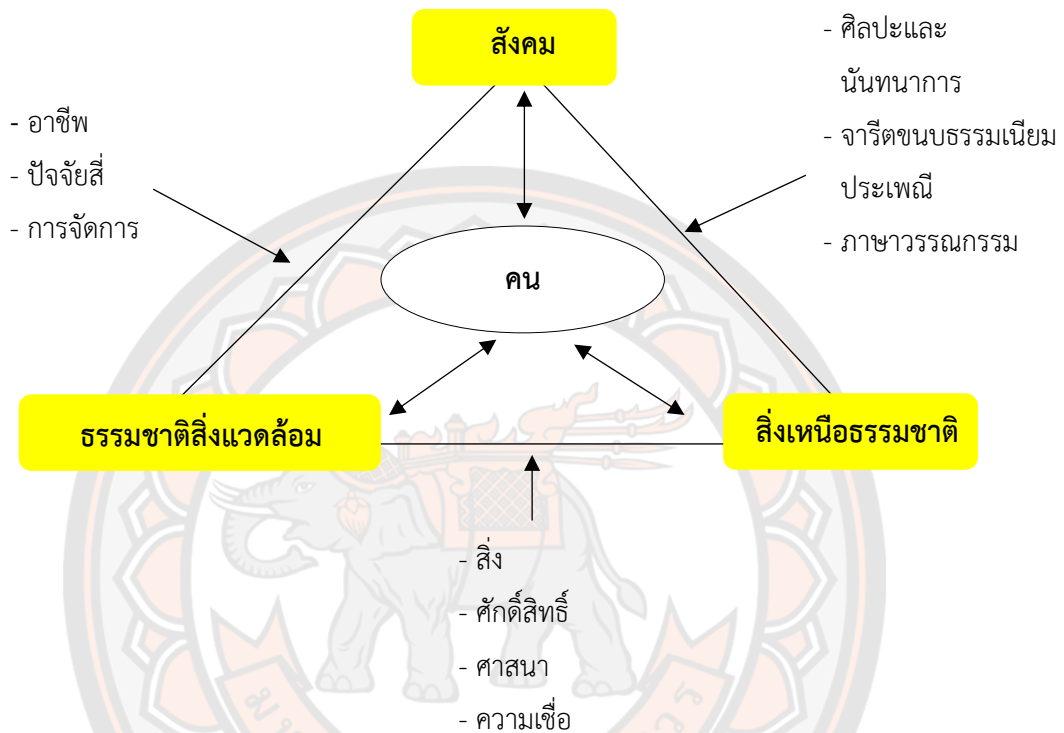
1. มีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่เจ็บตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. มีลักษณะเป็นรูปธรรม เกี่ยวข้องกับเรื่องเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ซึ่ง สามารถ จันทรสุรีย์ (2533) กล่าวว่า เป็นลักษณะสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ภาพ 2 แสดงความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มี 2 ระดับ คือ ภูมิปัญญาชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีลักษณะของภูมิปัญญาแบบนามธรรม และรูปธรรม เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินวิถีชีวิตขั้นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ การบริหารจัดการองค์กร ตลอดจนการประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะจารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและนันทนาการ ภาษา และวรรณกรรม ตลอดจนการสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น และภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนา ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น ทั้ง 3 ลักษณะนี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือ ชีวิตของชาวบ้าน

สะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนมุมของสามเหลี่ยม ภูมิปัญญา จึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

3.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ถ้าเรามองย้อนไปในอดีตพบว่า การศึกษาของไทยนับย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เป็นต้นไปนั้น เป็นการศึกษาที่ไม่มีแบบแผน เป็นการศึกษาแบบไม่มีระบบโรงเรียน ไม่มีสถาบันใด รับผิดชอบโดยตรง ตลอดระยะเวลาก่อนที่จะมีการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น สถาบันที่ทำหน้าที่ อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติและประสบการณ์ให้แก่บุตรธิดา คือ บ้าน วัด และวัง บ้านจะเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาอบรมในแบบธรรมดาศาสตร์ (Informal education) และได้ทำหน้าที่นี้มาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี ตลอด จนถึงปัจจุบัน กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังบุตรหลานของตน หรือ บุคคลที่อยู่ใกล้เคียง โดยบุคคลที่ถ่ายทอดนั้นมิได้มีอาชีพเป็นครู แต่จะใช้เวลาว่างของตนให้เป็น ประโยชน์ในการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสอนที่นำศึกษา กล่าวคือ เป็นการเรียนการสอนด้วย การกระทำ อาจกล่าวได้ว่า บ้านหรือสถาบันครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการส่งเสริม การเรียนรู้ เพื่อประกอบอาชีพ โดยมีพ่อแม่เป็นครู อาศัยความชำนาญที่ฝึกฝนและจากประสบการณ์ ที่ถ่ายทอดกันมา เป็นการศึกษาวิธีปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม นำเอาทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีในท้องถิ่นมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สอนไปตามความรู้ที่มี เรียนมากน้อยแค่ไหนไม่มี กำหนดเวลาเรียนรู้ขึ้นอยู่กับว่าจะสะดวกเวลาใดก็เรียนเวลานั้น ไม่มีใบรับรองวิทยฐานะ แต่การศึกษา ก็ยังมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการ สืบทอด และสร้างสรรค์วัฒนธรรม (อุษณีย์ เสือดี, 2549)

3.5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างไทย

การถ่ายทอดวิชาช่างศิลปะของไทยมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งมี รากฐานมาจากการที่ช่างศิลปะไทยในสมัยโบราณจำแนกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มแรก ได้แก่ ช่างที่เป็นพระสงฆ์ และ กลุ่มที่สอง คือ ช่างที่เป็นคฤหัสถ์ สำหรับช่างที่เป็นพระสงฆ์นั้นกล่าวได้ว่าเป็น ผู้ที่มีอิทธิพลในการสร้างสรรค์ศิลปะไทย ทั้งในด้านความคิด รูปแบบตลอดจนวิธีการสร้างสรรค์ รวมถึงการอบรมวิชาช่างต่าง ๆ ให้แก่คนในพื้นที่บ้านให้มีความรู้ความสามารถเป็นช่างต่าง ๆ อย่าง แพร่หลายต่อไป (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์, 2542)

จากการวิเคราะห์ปรัชญาแนวทางแนวคิด และกิจกรรมการสอนของครูช่างไทย ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายทอดความรู้ของไทยมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอยู่เป็นหลายประการ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นเอกลักษณ์ในเชิงแนวคิดและเอกลักษณ์ ในเชิงวิธีการได้ 7 ประการ ดังนี้

สุนน อมรวิวัฒน์ (2538) กล่าวว่า ความคิดและภูมิปัญญาไทยด้านการศึกษา คือ แนวความคิดและภูมิปัญญาของครูไทย มีลักษณะดังนี้

1. วัด บ้าน เป็นแหล่งวิทยาการที่เด็กได้รับการศึกษาอบรม เจ้านาย พระสงฆ์ ผู้รู้ในศิลปะวิทยาด้านต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นครูสอน กุลบุตรทั้งหลายจึงได้เรียนรู้จากแบบอย่างที่คุณปฏิบัติได้อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเป็นแหล่งวิทยาการและสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิต

2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอน ครูมีเจตคติต่อตนเองว่าเป็นผู้รู้และผู้ให้ ส่วนศิษย์มีเจตคติต่อตัวเองว่าเป็น “ผู้รับความรู้” และเป็นความเมตตาอย่างยิ่งที่ครูได้ “ให้” ความรู้แก่ตน ศิษย์จึงบูชายกย่องครู และถือเป็นหนี้บุญคุณซึ่งศิษย์ต้องมีความกตัญญูรู้คุณอย่างยิ่ง

2.1 บทบาทของครูในการสอนจึงเป็น 1) การสั่ง 2) การบอก 3) การเตือน 4) การชี้แนะให้ปฏิบัติ 5) การฝึกฝนและ 6) การอบรมบ่มนิสัย

2.2 ในขณะที่บทบาทของศิษย์ คือ 1) การตั้งใจรับคำสั่งสอน 2) การเชื่อฟัง 3) ขยันพากเพียร เอาใจใส่และ 4) เลียนแบบอย่างครู

2.3 วิธีการสอนของครู ได้แก่ 1) การฝึกหัด 2) ฝึกปรือ 3) ฝึกฝน หากศิษย์เรียนไม่ได้ตั้งใจก็มีการลงโทษ “เคียว” และ “เข็น” จนศิษย์มีความคล่องทั้งอ่านเขียนเรียนเลข

2.4 ความรู้ของศิษย์ ได้แก่ 1) รู้แน่น 2) แม่นยำ 3) ทำเป็น และ 4) เห็นแบบอย่างที่ดี

3. ด้านสาระและกระบวนการเรียนรู้ พบว่า การสั่งสอนของคนไทย มีลักษณะ 5 ประการ

3.1 เป็นกระบวนการบ่มเพาะซึมซับลักษณะนิสัย

3.2 เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและศิลปะด้านต่าง ๆ

3.3 ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจนชำนาญ

3.4 เป็นการอบรมกิริยามารยาท

3.5 เป็นกระบวนการสร้างเสริมคุณธรรมและพัฒนาจิตใจ

เมื่อพิจารณาการสอนดังกล่าว พบว่า การศึกษาของคนไทยแต่เดิมนั้นมิได้เป็นการสอนหนังสือเท่านั้นแต่เป็นการสอนคนไปพร้อม ๆ กันด้วย

4. หนังสือเรียนวิชาต่าง ๆ พบว่ามีวิธีการแต่งมีการเสนอเนื้อหาเป็นการประพันธ์ตั้งโจทย์ปัญหาโดยใช้ธรรมชาติแวดล้อมเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดตามไป พร้อมกับการที่ครูอธิบายและฝึกปฏิบัติควบคู่กับ นอกจากนี้ยังมีการอิงหลักธรรมะของพระพุทธศาสนา

5. แนวทางการศึกษา ที่ยังคงคุณค่าอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

5.1 การผสมผสานเนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติ และวัฒนธรรม คุณธรรมในการสอน

5.2 เน้นให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและประเพณี พิธีกรรมในท้องถิ่น

5.3 การเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างวิชาการ วิชาชีพ และศิลปกรรมจรรยา

5.4 การฝึกฝนและสนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

5.5 การลงโทษทางกายและการลงโทษทางใจ ต้องใช้วิธีการ “ทำเมื่อจำเป็น ชี้อโทษให้เห็น เยือกเย็นกรุณา”

5.6 การปลูกฝังนิสัยและเจตคติที่ดีในการทำงาน

6. อุบายการสอนของไทย ในการถ่ายทอดความรู้ของไทย ครูไทยมีวิธีการสอน ที่ทำให้การสอนดำเนินไปได้ซึ่งนับเป็นอุบายอันหลักแหลม ซึ่งเปรียบได้กับจิตวิทยาทางการศึกษาตาม หลักการศึกษาสมัยใหม่ซึ่งมี ดังนี้

6.1 อุบายการสร้างศรัทธาต่อวิชาชีพระดับด้วยพิธีกรรม ในสมัยโบราณนั้นผู้สอน ใช้วิธีการต่าง ๆ กำกับให้ผู้เรียนเป็นคนดีไม่นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในทางที่ผิด ครูจึงหาทางกำกับ พฤติกรรมโดยการใช้ผู้เรียนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีการยกครู โดยอาศัยความเชื่อที่เป็น วิถีชีวิต ของคนไทยกำกับดูแลความประพฤติของผู้เรียน

6.2 อุบายการจูงใจผู้เรียน คือ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรักอยากเรียน การจูงใจ เป็นการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้สึกรู้เข้าใจ เต็มใจ สนุกสนานกับสิ่งที่เรียน และยังทำให้เด็ก อยากเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนว่าไม่ใช่เรื่องยากเกินไป ขณะเดียวกันผู้สอนก็พยายามทำเรื่องยาก ให้ดูง่ายด้วยการใช้ถ้อยคำ ภาษา อธิบาย ถ่ายทอดให้เกิดความเข้าใจได้ เพราะเมื่อผู้เรียนเรียนรู้เรื่อง เข้าใจ สนุกสนานจะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น สนใจอยากศึกษาค้นคว้าต่อไป (อารี พันธุ์ณี, 2545)

6.3 อุบายให้กำลังใจผู้เรียน การให้กำลังใจผู้เรียน หรือการแสดงความรักชื่นชม ต่อผู้เรียนนับเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำ และเป็นการเสริมแรงให้ อยากทำสิ่งนั้นต่อไป

6.4 อุบายการชี้แนะข้อผิด และการลงโทษ การศึกษาไทยเน้นที่ปฏิบัติ และ ลงมือทำเป็นหลัก ดังนั้นกระบวนการสอนจึงถือว่าการฝึกปฏิบัติลงมือทำเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อลงมือทำ แล้วถือเอาความผิดเป็นครูเมื่อฝึกอะไรก็ไม่ถือเอาข้อผิดพลาดมาเป็นข้อร้ายแรงแต่จะระมัดระวังและ เรียนรู้จากความผิดพลาดนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2541)

6.5 อุบายการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่กับการให้ความรู้ การปลูกฝังคุณธรรม และอาชีพเป็นสิ่งที่มีความมาแต่อดีต ซึ่งระหว่างการศึกษาฝึกอาชีพครูผู้สอนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมนิสัย ในด้านคุณธรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดีในอาชีพนั้น ๆ โดยการใช้แบบอย่างไม่ว่าจะเป็นคุณธรรมในทาง อุดมคติ หรือชีวิตประจำวัน หรือในหน้าที่การงาน การเป็นแบบอย่างจึงสำคัญมากในการปลูกฝัง

อาชีพ และคุณธรรมของคนไทย ครูเป็นต้นแบบทำให้ดู เมื่อทำได้แล้วจึงทำตามของตนเองต่อไป การสืบเนื่องของคุณธรรมและอาชีพจึงเป็นไปโดยต่อเนื่อง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2541)

7. ผลของการถ่ายทอดความรู้ตามวิธีการสอนแบบไทย การถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นตามบริบทของไทยเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดความงอกงามด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ดังที่ รัชนุช สละโวหาร (2539) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน “การถ่ายทอดความรู้มีความหมายคล้ายกับการสอน การอบรม การชี้แนะ ซึ่งหมายถึงการจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมเพื่อให้ผู้รับรู้อำนาจได้รับประสบการณ์ เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศคติ ค่านิยม และความพึงพอใจเป็นต้น” ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2534) ได้กล่าวถึงกระบวนการสอนในบริบทของไทยมีกระบวนการคือ

7.1 การสั่งสอน คำว่าสั่งสอน และพร่ำสอนนี้แสดงถึงเมื่อเริ่มต้นศึกษาเล่าเรียนครูจะเริ่ม “สั่ง” ก่อนแล้วจึง “สอน” กล่าวคือ ครูจะบอกให้ทำสิ่งที่ควรทำ คือ องค์ความรู้ที่หมายถึงทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ จนเกิดความเข้าใจในคุณค่าขององค์ความรู้

7.2 การฝึกฝน เมื่อศิษย์รู้จักวิธีการเรียนและรู้จักควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ แล้ว ครูจะใช้วิธีการฝึกซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนชำนาญ

7.3 การอบรม เมื่อครูได้สั่งสอนและฝึกฝนจนศิษย์มีความชำนาญดีแล้ว ครูยังใช้วิธี “อบรม” เพื่อเพิ่มพูนคุณธรรมและปลูกฝังความดีงามในจิตใจของศิษย์

7.4 บ่มนิสัย คำนี้ช่วยย้ำให้ครูไทยนั้นมิใช่สอนแต่เพียงหนังสือ และวิชาซีพ แต่สอนให้ศิษย์เป็นคนเต็มคน การอบรมบ่มนิสัยจึงไม่ใช่เป็นเพียงแต่การฝึกฝนอบรมคุณธรรมเท่านั้น หากยังคลุมไปถึงการควบคุมความประพฤติ และกริยาท่าทางของเด็กอีกด้วย

นริศรา วัฒนสิน (2557, น.35) ให้สรุปการถ่ายทอดความรู้ในบริบทของการสอนวิชาซีพของสังคมไทยว่า เป็นกระบวนการหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง มีทักษะความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงานและมีความงอกงามทางด้านจิตใจคือ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาความรู้ของวงศ์ตระกูลจนตระหนักถึงความสำคัญเห็นคุณค่าที่จะถ่ายทอดสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

3.6 รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา

รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นได้มีผู้ให้ความรู้ไว้ ดังนี้

วิชิต นันทสุวรรณ (2534) แบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

3 ลักษณะ คือ

1. การถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัย ในแต่ละชุมชนจะมีบุคคลที่ต่างวัยอย่างน้อยที่สุด 4 วัย คือ วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ซึ่งแต่ละวัยจะมีความรู้และประสบการณ์ให้แก่กัน

2. การเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กับสถาบันต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านถึงแม้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเกิดจากการสรุปประสบการณ์ของคน และสถาบันที่มีการส่งสมถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญานั้น คือ สถาบันครอบครัว และวัด นอกจากนั้น ประเพณี พิธีกรรม มีส่วน เสริมสร้าง และช่วยทำให้ภูมิปัญญาคงอยู่ทั้งสิ้น

3. การเรียนรู้เชิงประจักษ์ ภูมิปัญญานี้เกิดจากการรับรู้ ได้เห็น ได้เข้าใจ ได้สะสม การปฏิบัติ ได้ประสบการณ์จากการทำมาหากิน การบวชเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ประสบการณ์ เช่นนี้นำไปสู่การก่อให้เกิดภูมิปัญญาชาวบ้านในตัวชาวบ้านทุกคน โดยใช้สติปัญญาของตนสั่งสม ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อการดำรงชีพตลอด และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมา ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัย ศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอด เรียนรู้สั่งสมต่อกันมา จากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน

สามารถ จันทรสุรย์ (2534) ได้จำแนกวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 2 วิธี คือ

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ในสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอด ต้องง่ายไม่ซับซ้อนสนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ (ตามตัวอย่าง) การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการ เหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและ บุคลิกภาพ ที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็น สิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีการบอกเล่าโดยตรง หรือการบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของ ท้องถิ่นต่าง ๆ

ปฐม นิคมานนท์ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การค้นหาคำรู้และระบบการถ่ายทอด ความรู้ในชุมชนชนบทไทย” พบว่า สามารถจำแนกการถ่ายทอดความรู้ ได้ 5 รูปแบบที่สำคัญ คือ

1. การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพในหมู่บ้าน ที่แทบ ทุกครัวเรือนทำเหมือน ๆ กัน และเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริมจากการทำนา ทำไร่ เช่น ตีเหล็ก การทำเครื่องปั้นดินเผา งานจักสาน งานเครื่องทองเหลือง ทอผ้า และงานหัตถกรรมทั่วไป อาชีพ และความชำนาญเหล่านี้สมาชิกในชุมชนทุกคนในคลุกคลี และมีความคุ้นเคยมาแต่เด็ก ทุกคนจึงได้ เรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดมาเหมือน ๆ กัน เป็นไปโดยอัตโนมัติภายใต้สภาพการดำรงชีวิต ประจำวัน มีการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้สืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน

2. การสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการถ่ายทอดที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการรักษาโรค งานช่างศิลป์

งานช่างฝีมือต่าง ๆ ความสามารถด้านดนตรี การขับร้อง การแสดง เป็นต้น ความรู้เหล่านี้จะมีการถ่ายทอดเฉพาะภายในครอบครัวและเครือญาติ บางอย่างมีการหวงแหน และเป็นความลับในสายตระกูล

3. การฝึกจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการสอนที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากผู้รู้ อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติหรืออาจเป็นผู้อยู่ในหรือนอกชุมชนก็ได้ ซึ่งมีการถ่ายทอดโดย

3.1 ไปอยู่เป็นลูกมือฝึกงานอาจได้รับค่าแรงหรือไม่ได้ค่าแรงแต่ได้ความรู้ตอบแทน

3.2 ไปขอเรียนโดยเสียค่าเล่าเรียนภายในชุมชน

3.3 มีการรวมกลุ่มกันเรียนภายในชุมชน

3.4 เจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกมาจัดสอนให้

4. การฝึกฝนและค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นโดยการคิดค้น ดัดแปลงและพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเอง แล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานหรือผู้สนใจการเรียนด้วยตนเองนี้เกิดขึ้นจาก

4.1 ชอบสิ่งนั้นมาตั้งแต่เด็ก

4.2 เห็นตัวอย่างคนอื่นทำแล้วสนใจ พยายามเลียนแบบและฝึกฝนจนชำนาญ

4.3 มีผู้ชี้แนะในเบื้องต้น แล้วมาฝึกฝนและคิดค้นด้วยตนเอง จนมีความชำนาญ

5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดจากความบังเอิญ หรือสิ่งลึกลับมีความรู้บางอย่างเกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจหรือไม่คิดมาก่อน เป็นต้นว่า มีวิญญาณ หรืออำนาจลึกลับมาเข้าสิงมาบอกกล่าว ทำให้มีความสามารถในการรักษาโรค หรือ ความสามารถในการทำนายทายทักได้ แม้ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ตามความหมายในทางวิชาการทั่วไป แต่ก็ป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนได้รับประสบการณ์ เกิดความรู้บางอย่างที่ยังไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้

อัจฉรา โปเทียนนท์ (2539) ได้อธิบายถึงลักษณะการเรียนรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้จำแนกได้ 2 มิติ คือ การเรียนรู้ระหว่างบุคคล และมิติการเรียนรู้ภายในบุคคล และการเรียนรู้ระหว่างบุคคลนั้น เป็นการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ความชำนาญ ในลักษณะ ข่าวสาร ข้อมูล ระหว่างคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรืออาจเป็นการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ส่วนการเรียนรู้ภายในบุคคลนั้นเป็นการนำเอาข่าวสาร ข้อมูลหรือความรู้ ค่านิยม ความชำนาญที่เกี่ยวเนื่องได้จากภายนอกของบุคคลหนึ่งมาพิจารณา โดยผ่านกระบวนการโต้แย้ง และการใช้เหตุผล เพื่อหาข้อสรุปเพื่อตนเอง จะได้ตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธ

2. การเรียนรู้มีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ เช่น การถ่ายทอดความรู้ภายในสถาบันครอบครัว ที่ให้ความรู้ด้านวิชาชีพ จริยธรรม และศีลธรรม ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ส่วนการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเริ่มในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังเป็นโรงเรียนตามแบบตะวันตก

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย (2541) ได้แบ่งลักษณะการถ่ายทอดได้ 3 แบบ คือ

1. การถ่ายทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ การบอกเล่าให้ฟังต่อ ๆ กันมา ลักษณะของการบอกเล่ามี 3 ลักษณะ คือ

1.1 การบอกเล่าโดยตรง เช่น การอบรมสั่งสอนกิริยามารยาท การสั่งสอนวิชาชีพ การสั่งสอนหนังสือ เป็นต้น

1.2 การบอกเล่าโดยผ่านพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและพิธีสู่ขวัญ เป็นต้น ในพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีคำสอนแทรกอยู่ซึ่งเป็นลักษณะการเชื่อมโยงประสบการณ์

1.3 การบันทึกได้แก่ ลีเก ลำตัด โนรา หนังตะลุง หมอลำและคำร้อง เป็นต้น เนื้อร้องของคำร้องต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นคติธรรม คำสอนของศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน ตลอดจนการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีต่าง ๆ

2. การถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร ในอดีตจะใช้วิธีการ หรือเขียนใส่ในใบลาน หรือ สมุดข่อยที่ชาวภาคใต้เรียกว่า บุตดำ บุตขาว บางแห่งใช้วิธีการึกในแผ่นหินอย่างศิลาจารึกหรือแผ่นศิลาทรายมที่วัดโพธิ์ เป็นต้น

3. การถ่ายทอดแบบผ่านสื่อมวลชน เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านด้วยเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของสิ่งที่ตีพิมพ์ทุกประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อโทรคมนาคมต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ เป็นต้น

Magaret Meat, 1954 (อ้างถึงใน มล.สันติสุข กฤตากร, 2541) ได้แบ่งการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การบอกเล่าต่อกันมาในสังคมดั้งเดิมของชนกลุ่มหนึ่ง ๆ การถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากผู้สูงอายุกว่าไปสู่สมาชิกของกลุ่ม เช่น บรรพบุรุษเล่าสู่ลูกหลาน

2. การเรียนรู้หรือการได้รับการถ่ายทอด จากคนรุ่นราวคราวเดียวกันเป็นเพื่อนกัน อาจเรียนรู้มาพอ ๆ กัน

3. การที่คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถดีกว่าเป็นผู้ถ่ายทอดให้ ซึ่งผู้ใหญ่อาจเรียนจากลูกหลาน ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถสอนได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ หรือการถ่ายทอดโดยสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการปกครองท้องถิ่น เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงคนรุ่นปัจจุบัน และ

ในอนาคต ก็ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งสามารถสืบทอดไม่เฉพาะแต่เพียงชุมชนเดียวกัน แต่ยังถ่ายทอดข้ามชุมชนและข้ามชาติได้ด้วย ซึ่งมักเรียกว่า เครือข่ายการเรียนรู้ของคนและชุมชน

3.7 การเรียนรู้แบบสืบทอดทางวัฒนธรรม

สีลาภรณ์ นาครทรรพ (2538) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จัดอยู่โดยทั่วไป 4 ประการ คือ

1. มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่มที่เรียนรู้ร่วมกันคือ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้ของคนแต่ละคนจะเกิดขึ้นในกระบวนการที่มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวการแก้ปัญหาระหว่างกันในชุมชนด้วยกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของคนแต่ละคนเพื่อยกระดับสติปัญญา จิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน แท้ที่จริงแล้วกระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับการยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่ร่วมเรียนรู้ด้วยกัน บางคนอาจรู้มากกว่าคนอื่นในบางเรื่อง แต่มีหลายเรื่องที่เขาอาจเรียนได้จากคนอื่นเช่นกัน นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มยังทำให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมองทำให้สามารถหาทางออกได้ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ เนื่องจากคนที่เรียนรู้ร่วมกันเป็นคนในชุมชน การพูดคุยถกเถียงของคนในชุมชนจึงเป็นการเอาประสบการณ์จริงมาและเปลี่ยนกันเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

2. เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงจากกระบวนการคิด-ทำ-ทบทวน วิเคราะห์-ทำ ซึ่งเป็นการช่วยคนในกลุ่มได้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยการทดลองทำ และทดลองแก้ไข สรุบบทเรียน และคิดหาวิธีการใหม่ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีผลวัด และนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

3. เป็นการเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง และเป็นการเรียนรู้เพื่อพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ การเรียนรู้ของชุมชนจึงมิได้มีความหมายเพียงการยกระดับความคิดสติปัญญาของคนในชุมชน แต่ยังหมายถึงการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของตนเองด้วยความมั่นใจในศักยภาพของตนเองก็จะสูงขึ้น และกล้าที่จะริเริ่มคิดค้นและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริงยังมีความหมายในอีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้จากของใกล้ตัวผู้เรียนรู้จักอยู่แล้ว การทำความเข้าใจในสิ่ง/สถานการณ์ ผู้เรียนรู้จักต้องง่าย และเอื้อต่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการที่ผู้เรียนเรียนจากเรื่องที่ไกลตัวหรือไม่รู้จัก

4. การเรียนรู้และทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย เครือข่ายเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง ความเชื่อมโยงระหว่างคนที่เข้ามาสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายนี้ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิด และหรือ

ทรัพยากรระหว่างกันตามความสมัครใจ มีการช่วยเหลือกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่มีการบังคับบัญชาสั่งการไม่มีโครงสร้างอำนาจ จุติรวมของคนหรือชุมชนที่เข้ามาทำงานร่วมกัน จึงมักเกิดจากการมีแนวคิดคล้ายกัน มีความสนใจหรือทำงานในเรื่องประเภทเดียวกันโดยนัยนี้ เครือข่ายในแต่ละชุมชนก็คือกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมกันเรียนรู้และร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันนั่นเอง

เอกวิทย์ ฌ กลาง (2541) ทำการวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้านสีภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย” พบว่ากระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์มี ดังนี้

1. การลองผิดลองถูก ทั้งในการหาอาหาร ต่อสู้กับภัยธรรมชาติการรักษาพยาบาล เมื่อเจ็บป่วยต่อสู้แย่งชิงสิ่งของระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และเผชิญโชคด้วยความเสี่ยงต่าง ๆ จากประสบการณ์ลองผิดลองถูกของมนุษย์ก็สะสมความรู้ความเข้าใจของตนไว้แล้วถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ลูกหลานของตน นาน ๆ เข้าสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติหรือข้อห้ามต่าง ๆ ก็กลายเป็นจารีตธรรมเนียมหรือข้อห้ามใน “วัฒนธรรม” ของกลุ่มคนนั้นไป

2. การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำจริงในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง เช่น การเดินทาง ปลูกพืช สร้างบ้าน ต่อสู้กับอันตราย ฯลฯ

3. การส่งต่อ (Transmission) แก่คนรุ่นหลังด้วยการ “สาธิตวิธีการ” “การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า” ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิต และการ “สร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์” ซึ่งโดยทั่วไปการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านทุกภูมิภาคจะนิยมสองวิธีแรกคือ สาธิตและสอนเป็นวาจา ในกรณีที่เป็นศิลปะวิทยาการระดับที่มีความซับซ้อน หรือลึกซึ้งจึงจะใช้วิธี ลายลักษณ์ในรูปของตำรา

4. การเรียนรู้โดยพิธีกรรม กล่าวในเชิงจิตวิทยาพิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ และมีอำนาจโน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมรับเอาคุณค่า และแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัว เป็นการตอกย้ำความเชื่อและกรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชน รวมทั้งตอกย้ำแนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่ต้องการใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ความศรัทธาความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างและกระแสนความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. ศาสนา ทั้งในด้านหลักธรรมการสอน ศิลปะและวัตรปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในเชิงการเรียนรู้ล้วนมีส่วนตอกย้ำภูมิปัญญาที่เป็นอุดมการณ์แห่งชีวิตให้กรอบและบรรทัดฐานความประพฤติและให้ความมั่นคงอบอุ่นทางจิตใจเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่คนในการเผชิญชีวิตบนความไม่แน่นอนอันเป็นสัจธรรมอย่างหนึ่ง สถาบันศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนที่น่าเชื่อถือศรัทธา นั้น ๆ โดยตรงและโดยอ้อมอีกทั้งเป็นแก่นและกรอบในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

6. การแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ทางกลุ่มคนที่แตกต่างกันทั้งในทางชาติพันธุ์ ถิ่นฐานทำกิน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ทำให้กระบวนการเรียนรู้ขยายตัวมีความคิดใหม่มีวิธีการใหม่เข้ามาผสมกลมกลืนบ้างขัดแย้งกันบ้างแต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและกว้างขวางทั้งในด้านสาระ รูปแบบและวิธีการ

7. การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural reproduction) เป็นการเลือกเฟ้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในสังคมประเพณีมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้ตรงกับฐานความเชื่อเดิมขณะเดียวกันก็แก้ปัญหาในบริบทใหม่ได้ระดับหนึ่ง

8. ครูพักลักจำ เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิม และจะยังอยู่ต่อไป วิธี “ครูพักลักจำ” เป็นการเรียนรู้ในทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำดูตามแบบอย่างที่ได้สัมผัสเจออยู่เรื่อย ๆ แล้วรับเอามาเป็นของตนเอง ซึ่งการเรียนรู้แบบครูพักลักจำเป็นวิถีการธรรมชาติธรรมดาของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่น

การเรียนรู้จากประสบการณ์ในวิถีชีวิตจริง ประกอบด้วย 1) การลองผิดลองถูก 2) การเรียนจากผู้รู้ 3) การลงมือปฏิบัติจริง 4) การเรียนรู้ผ่านพิธีกรรม 5) การเรียนรู้ผ่านสถาบันศาสนา 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม 8) ครูพักลักจำ 9) การเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน 10) การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง และ 11) การเรียนรู้จากการทำงานเป็นกลุ่ม

3.8 แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ให้คำจำกัดความของ “แหล่ง” ว่า หมายถึง ถิ่นที่อยู่บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด ส่วนคำว่า “วิทยา” มักใช้คู่กับคำอื่น ๆ เช่น วิทยาการ วิทยาศาสตร์ และวิทยาการ เป็นต้น ดังนั้นคำว่า “แหล่งวิทยาการ” จึงหมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม หรือบ่อเกิดความรู้

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย (2541) สรุปว่า “แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น” หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่รอบ ๆ ตัวเรา เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นทางประสาทสายตา หู ลิ้น กาย ใจ แล้วจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเท่าทัน ความเป็นไปต่าง ๆ และความเปลี่ยนแปลงของ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา ช่วยให้คนทันโลกทันเหตุการณ์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เป็นอย่างดี เป็นสุขตามสมควรอัตราภาพ จำแนกแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจต้องการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะความสามารถในสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ

2. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ พืช และแร่ธาตุ เป็นต้น (ยุพา วีระไวทยะ, 2530, น. 309)

3. ทรัพยากรวัสดุและสถานที่ หมายถึง อาคาร สิ่งก่อสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ ในท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ

4. ทรัพยากรประเภทสื่อ หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำ ให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะ และเจตคติ

5. ทรัพยากรประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวรรณกรรมต่าง ๆ อาทิ โรงงานที่ทันสมัย ระบบสื่อสารคมนาคม ศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

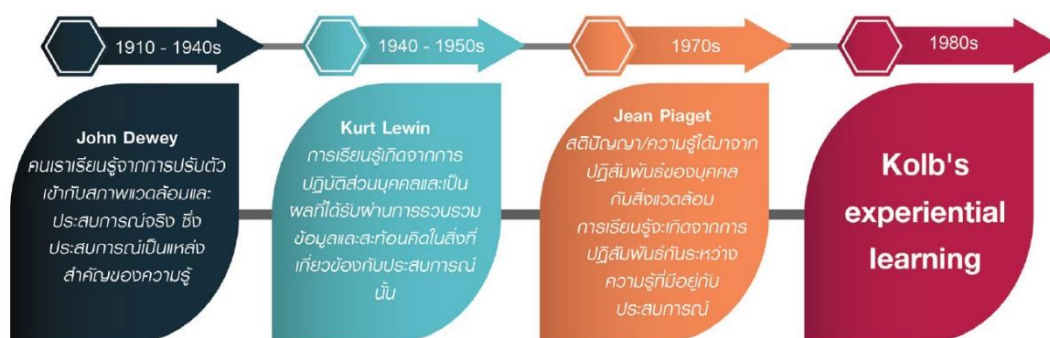
6. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติด้านประเพณีและวัฒนธรรม นริศรา วัฒนสิน (2557, น. 42) สรุปว่า แหล่งวิทยาการในท้องถิ่นสามารถ แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ 1) ทรัพยากรบุคคล 2) ทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทรัพยากรวัสดุและ สถานที่ 4) ทรัพยากรประเภทสื่อ 5) ทรัพยากรประเภทเทคนิค และ 6) ทรัพยากรประเภทกิจกรรม

ผู้วิจัยได้นำมาสรุปความหมายการถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง การลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้รับทักษะ วิธีการ และความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้นั้นมีความแตกต่างและหลากหลาย ในที่นี้หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้เพื่อสืบสาน ภูมิปัญญาของที่สร้างให้ได้รับทักษะ วิธีการ และความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหา 3) ผู้เรียนและผู้ถ่ายทอดความรู้ 4) วิธีการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและการประเมินผล การเรียนรู้ ในที่นี้ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของถึงการตระหนักถึง คุณค่าของภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาในอดีต กระทั่งเกิดการแสวงหาแนวทางต่อยอดภูมิปัญญา ไปสู่การทำเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปางในปัจจุบันในการคงรูปเซรามิกให้มีเค้าโครงเดิมโดยมี การพัฒนาเซรามิกให้มีความต้องการตามสมัยผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาสรุปความหมาย การถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง การลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้รับทักษะ วิธีการ และความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้นั้นมีความแตกต่างและ หลากหลาย ในที่นี้หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของที่สร้างให้ได้รับทักษะ วิธีการ และความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหา 3) ผู้เรียนและผู้ถ่ายทอดความรู้ 4) วิธีการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ในที่นี้ นำงานกระทั่งสามารถ ปฏิบัติเองได้ประเมินผลจากความสามารถในการทำงานและคุณภาพของผลงานเทคนิคการถ่ายทอด วัสดุ อุปกรณ์ ใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือจากการทำงานจริงมาใช้ในการฝึกปฏิบัติ ผู้รับ การถ่ายทอดต้องเข้าไปฝึกกับผู้ถ่ายทอดโดยการเป็นลูกมือในการทำงานและทำตามคำสั่ง การสังเกต ตามลำดับจากข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่สามารถ ถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจต้องการเรียนรู้หรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่แสดงถึงความก้าวหน้า ทางวรรณกรรมต่าง ๆ อาทิ โรงงานที่ทันสมัย การปฏิบัติด้านประเพณีและวัฒนธรรม

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับการทำงาน

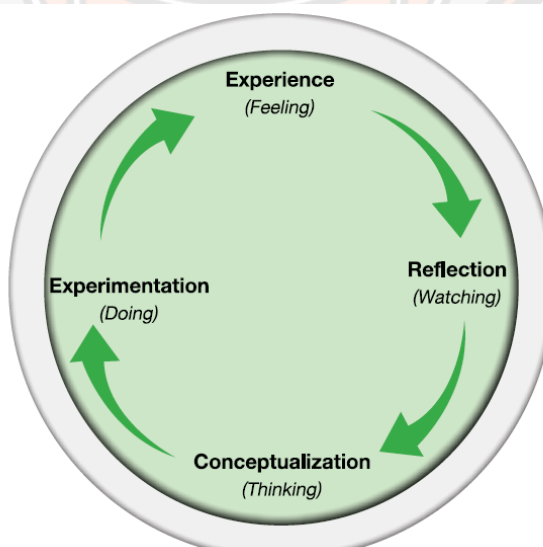
1. ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ Kolb (1984) มีรากฐานแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของนักวิชาการที่มีชื่อเสียง 3 ท่าน ได้แก่ Dewey, Lewin และ Piaget (Miettinen, 2000; Baden, & Parkes, 2013)

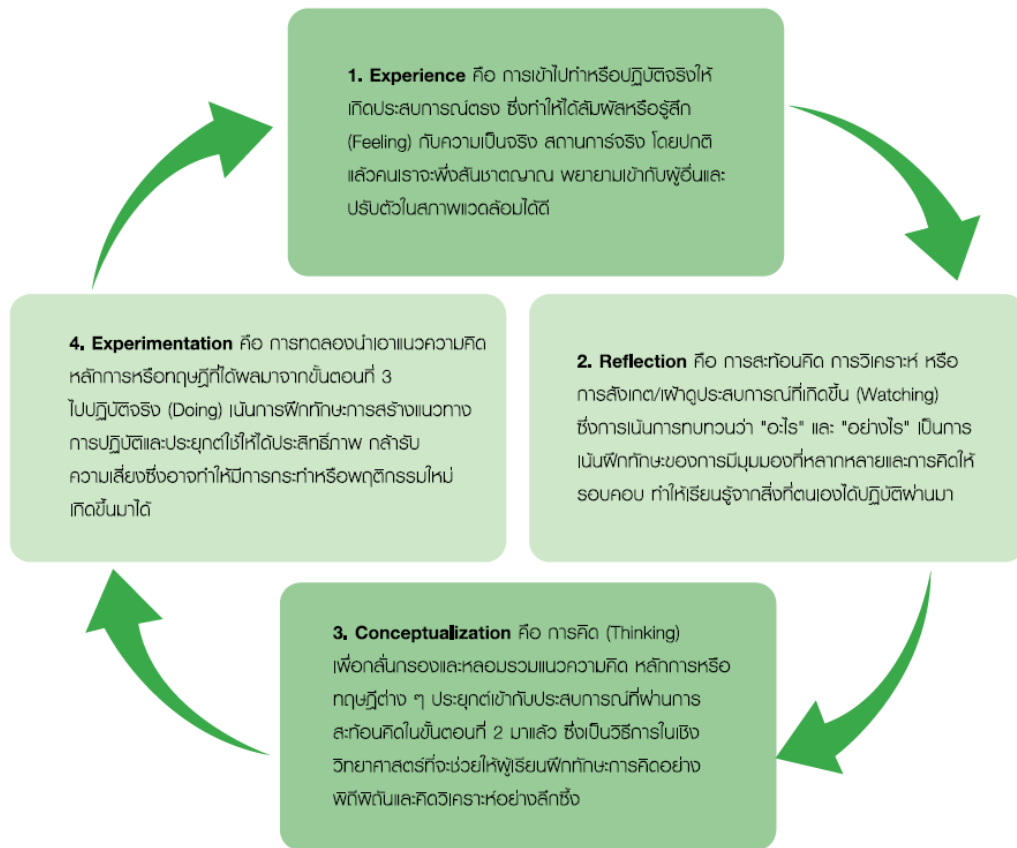

ภาพ 3 แสดงทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ John Dewey, Kurt Lewin, & Jean Piaget

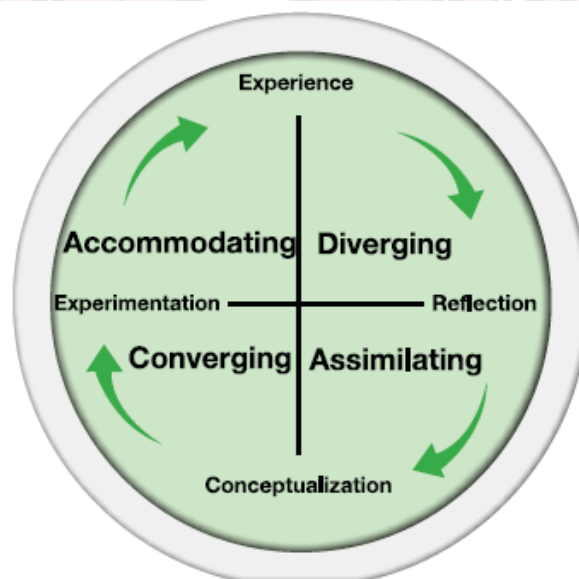
โดยปกติแล้วการเรียนรู้จากประสบการณ์จะเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว หากเราต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เราได้รับผ่านเหตุการณ์ใด ๆ ต้องวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ขึ้นเพื่อที่จะได้เรียนรู้อย่างแท้จริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ (Clifford, & Thorpe, 2007; Baden, & Parkes, 2013; Stirling, A. et al., 2016)

ภาพ 4 แสดง Kolb's learning cycle

ภาพ 5 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb

ภาพ 6 แสดง Kolb's learning cycle

Accommodating (ปรับปรอง) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาจเป็นการลองผิดลองถูก คนที่มีสไตล์การเรียนรู้แบบนี้ไม่ชอบนั่งคิดนาน ๆ หรือสะท้อนสถานการณ์มากนัก แต่มักจะเป็นคนที่เข้ากับคนอื่นง่าย แก้ปัญหาเก่ง ปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี

Diverging (อเนกนัย) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสังเกต ทบทวน และพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในมุมมองต่าง ๆ คนที่รูปแบบการเรียนรู้แบบนี้มักจะเป็นผู้คอยสังเกตและสะท้อนคิด เพื่อสนับสนุนมากกว่าจะเป็นผู้นำการสนทนา ต้องการใช้เวลาในการคิดทบทวนก่อนจะเสนอความคิด

Converging (เอกนัย) เป็นสไตล์การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติที่อิงทฤษฎี จะมีการเรียนรู้ที่เร็วเมื่อประยุกต์การเรียนรู้เข้ากับสถานการณ์จริง คนที่มีสไตล์การเรียนรู้แบบนี้มักชอบการตัดสินใจ การแก้ปัญหาสามารถหาไอเดียใหม่ ๆ และประยุกต์ใช้ไอเดียได้ดี

Assimilating (ซึมซับ) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นไปในเชิงทฤษฎี คนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้มักชอบเรียนรู้จากงานวิจัย ข้อมูลโมเดลและสารสนเทศต่าง ๆ ชอบหาเหตุผลและสร้างโมเดลหรือทฤษฎี แต่หากให้ทำสิ่งใดที่ไม่มีทฤษฎีรองรับ หรือให้ทำตามอารมณ์หรือความรู้สึก อาจไม่ยอมทำได้ไม่ดีนัก

ภาพ 7 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb

ตาราง 1 แสดงทฤษฎีและแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์

ทฤษฎี	แนวคิด
Action learning theory (Revans, 1940s)	เป็นกระบวนการเรียนรู้ (learning) และสะท้อนคิด (reflection) อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ที่มีอยู่ถูกนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาหรืองานจริง ผ่านการตั้งคำถาม และการสะท้อนคิดออกมา โดยแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มจะร่วมกันทำกิจกรรมนี้ ซึ่งงานหรือปัญหาเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางสำหรับการเรียนรู้ของทุกคน (McGill, & Brockbank, 2004; Cifford, & Thorpe, 2007; Rimanoczy, 2007)
Situated learning theory (Lave, & Wenger, 1991)	เป็นการเรียนรู้ที่เป็นบริบทของการอยู่ร่วมหรือมีส่วนร่วมในสังคม/ชุมชน เป็นการที่ผู้เรียนรู้ฝึกตนเองเข้ากับการปฏิบัติ บริบท และวัฒนธรรมในสังคม/ชุมชนนั้น ซึ่งผู้เรียนรู้จะพัฒนาตนเองผ่านงานที่รับผิดชอบ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นร่วมกับผู้อื่นในสังคม/ชุมชนนั้น ๆ (Jugdev, & Mathur, 2013)
Authentic learning (Gordon, 1998)	เป็นการเรียนรู้ที่เน้นสภาพจริง ซึ่งผู้เรียนรู้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือการแก้ไขปัญหาที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนรู้อเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างไร้พรมแดน ได้เชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และเจตคติเข้าด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

ภาพ 8 แสดงแนวคิดเกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิด

ที่มา: Stirling, A. et al., 2016

2. ทฤษฎีการสะท้อนคิด (reflection theory)

การสะท้อนคิด (reflection) เป็นวิธีการหลักที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้เกิดการคิดทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ มองได้หลากหลาย และคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมทางความคิดที่จะตรวจสอบการกระทำของตนเอง ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเอง วิเคราะห์ถึงเหตุผลและผลกระทบ และเตรียมการเพื่อสถานการณ์ในอนาคต (Hoyrop, 2004)

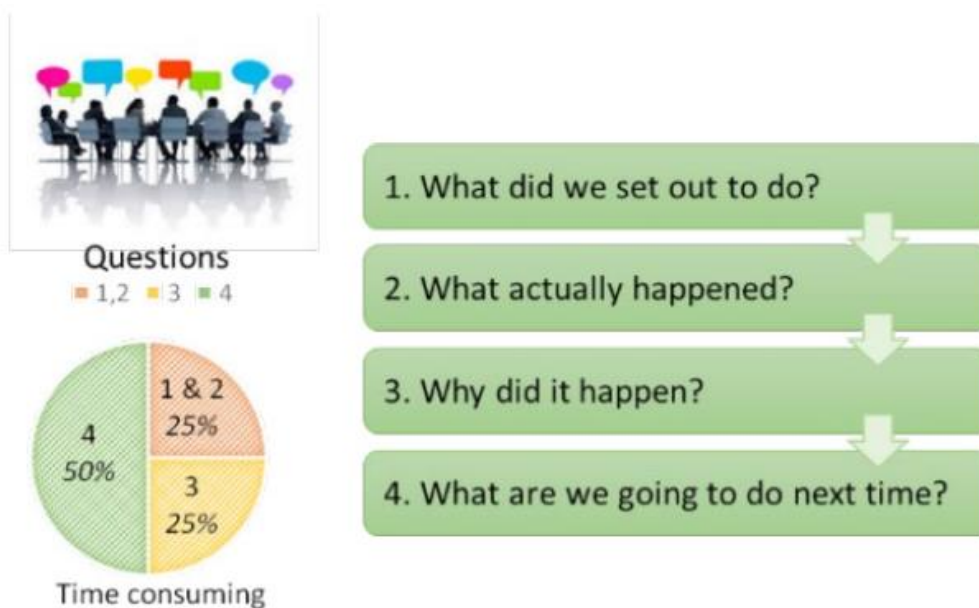
การสะท้อนคิดตามแนวคิด After Action Review หรือ AAR มีต้นกำเนิดจากกองทัพของสหรัฐอเมริกาในช่วง ค.ศ. 1970s ได้ออกแบบมาใช้สำหรับทบทวนเรียนจากการจำลองสถานการณ์ซ้อมรบ ซึ่งต่อมานำไปใช้อย่างแพร่หลายในองค์กรต่าง ๆ เพื่อจับและเผยแพร่ความรู้ที่สำคัญในองค์กร แนวคิดที่สำคัญของการทำ AAR คือ การที่ทุกคนประเมินสถานการณ์ในการทำสิ่งใดอย่างต่อเนื่องและพยายามหาแนวทางว่าจะปรับปรุงและพัฒนาไปได้อย่างไร การทำ AAR จะต้องทำทันทีหลังเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ซึ่งจะเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมของทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อทบทวนว่าใครได้รับมอบหมายงานอะไร อย่างไร ระบุว่าสิ่งใดสำเร็จหรือล้มเหลว กระบวนการของการสะท้อนคิดอาจเป็นในรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ และอาจใช้เวลาไม่กี่สัปดาห์ถึงเป็นชั่วโมง หรืออาจเป็นวันก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แนวคำถามที่สำคัญในการทำ AAR มีอยู่ 4 ข้อ ประกอบด้วย

1. ได้วางแผนหรือเตรียมการอะไรไว้บ้าง
2. เรื่องจริง/สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร
3. ทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิดขึ้น
4. ครั้งต่อไปเราจะทำอะไรบ้าง

คำแนะนำ คำถามที่ 1 และ 2 ควรใช้เวลาประมาณ 1 ใน 4 หรือร้อยละ 25 ของเวลาทั้งหมดที่จะใช้ทำกิจกรรม คำถาม ที่ 3 ควรใช้เวลา ร้อยละ 25 และเวลาที่เหลืออีกร้อยละ 50 เป็นการเน้นในคำถามที่ 4

กรณีศึกษาที่ 1 การทำกิจกรรมสะท้อนคิดหลักสูตรการ จัดการสมัยใหม่ และเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัย ศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี (College of Arts, Media and Technology: CAMT) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักศึกษาของ CAMT ในหลักสูตรการจัดการสมัยใหม่ และเทคโนโลยีสารสนเทศ แผนบูรณาการ การทำงานจะเข้าทำงานในแหล่งฝึกเป็นเวลา 12 เดือน โดยช่วงแรกของการเข้าทำงาน นักศึกษาต้องกลับมา ที่มหาวิทยาลัยทุกวันเสาร์เพื่อทำกิจกรรมสะท้อนคิด ซึ่งได้ประยุกต์ใช้หลักการ AAR เพื่อช่วยให้นักศึกษา ปรับตัวและเรียนรู้บนประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำงานจริง หรือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างนักศึกษาด้วยกันและนักศึกษากับอาจารย์ นอกจากนี้ยังอธิบายในสิ่งที่ปัญหา เช่น การปรับตัว การทำงาน ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในกิจกรรมมีดังนี้

1. นักศึกษาได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำงานในสัปดาห์ที่ผ่านมา เกิดปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างที่เกิดขึ้นล่าสุด
2. นักศึกษาได้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคใดที่ยังไม่ได้ แก้ไข เพราะอะไร
3. นักศึกษามีแผนการจะทำอย่างไร ในสัปดาห์ต่อไป

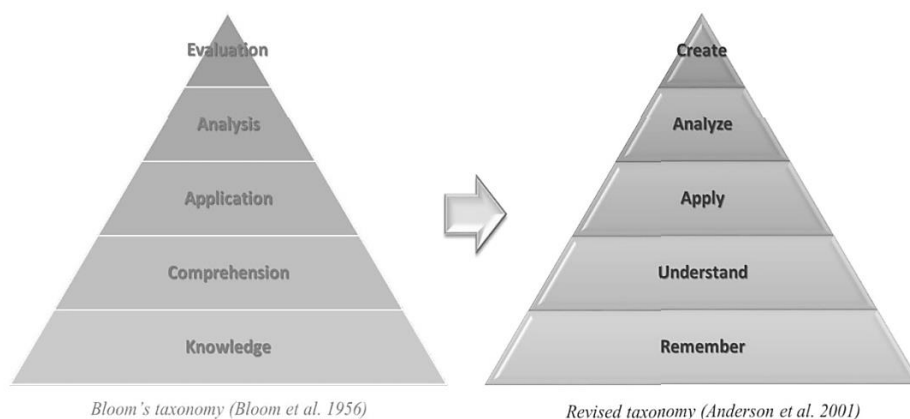

ภาพ 9 แสดงแนวคำถามในการทำ AAR

ที่มา: Garvin, 2000

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's taxonomy)

ทฤษฎีที่มักนิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนวัตถุประสงค์หรือกำหนดผลลัพธ์จากการเรียนรู้คือทฤษฎี ของ Bloom (Bloom's taxonomy, 1956) โดยในคู่มือ นิน่า เสนอทฤษฎี taxonomy แบบใหม่ หรือ revised taxonomy (Anderson et al, 2001) ที่พัฒนามาจาก Bloom's taxonomy ซึ่งพัฒนาให้มีความเหมาะสมมากขึ้นในการ นำไปใช้ จากเดิมที่ Bloom's taxonomy มีเพียงมิติ เดียวคือ มิติด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain) แต่ revised taxonomy แบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ มิติด้านความรู้ (knowledge dimension) กับมิติด้านกระบวนการทางพุทธิปัญญา (cognitive process dimension)

ภาพ 10 แสดงทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม

มิติต้านความรู้ที่ผู้ที่ผู้เรียนรู้หรือนักศึกษาจะได้รับมีโครงสร้างมิติต้านความรู้ ดังตาราง 2 (Krath-wohl, 2002)

ตาราง 2 แสดงมิติต้านความรู้

มิติต้านความรู้		
A. ความรู้เชิงข้อเท็จจริง (factual knowledge)	ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐาน (basic elements) ที่ผู้เรียนต้องรู้ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับระเบียบวินัย (discipline) หรือวิธีในการแก้ปัญหา	Aa. ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง (knowledge of terminology) Ab. ความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดเฉพาะ และองค์ประกอบต่าง ๆ
B. ความรู้เชิงมโนทัศน์ (conceptual knowledge)	ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบพื้นฐานต่าง ๆ ในโครงสร้างใหญ่ ที่ทำให้เกิดการทำหน้าที่ร่วมกันได้	Ba. ความรู้เกี่ยวกับการจัดประเภท และจัดหมวดหมู่ Bb. ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และลักษณะทั่วไป Be. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี ตัวแบบและโครงสร้าง
C. ความรู้เชิงวิธีการ (procedural knowledge)	ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งต่าง ๆ ว่าจะ ทำอย่างไร รวมถึงสืบเสาะ และเกณฑ์ การใช้ทักษะ ขั้นตอนเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ	Ca. ความรู้เกี่ยวกับทักษะเฉพาะและขั้นตอน Cb. ความรู้เฉพาะและวิธีการ Cc. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์สำหรับกำหนดว่าเมื่อใดจะใช้วิธีที่เหมาะสม

มิติต้านความรู้		
D. ความรู้เชิงอภิปัญญา (metacognitive knowledge)	ความรู้เชิงพุทธิปัญญาทั่วไป รวมทั้งความตระหนัก และความรู้เกี่ยวกับพุทธิปัญญาของตนเอง รู้ว่าตนเองรู้หรือไม่รู้อะไรบ้าง	Da. ความรู้เชิงกลยุทธ์ Db. ความรู้เกี่ยวกับงานเชิงพุทธิปัญญา รวมถึงความรู้เกี่ยวกับบริบทของการทำงาน และเงื่อนไขที่เหมาะสม Dc. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง

ตาราง 3 แสดงมิตិกระบวนการทางพุทธิปัญหา

1. จำ (remember)	การดึงเอาความรู้ที่เกี่ยวข้องออกมาจากความจำระยะยาว	1.1 การจดจำได้ 1.2 การระลึกได้
2. เข้าใจ (understand)	การกำหนด สร้างความหมายจากถ้อยความที่ได้เรียนรู้ รวมถึงการพูด การเขียน และการสื่อสารด้วยภาพ	2.1 การตีความ 2.2 การยกตัวอย่าง 2.3 การจำแนก 2.4 การสรุป 2.5 การอ้างอิง 2.6 การเปรียบเทียบ 2.7 การอธิบาย
3. ประยุกต์ (apply)	การดำเนินการหรือการใช้กระบวนการใน สถานการณ์ที่กำหนดให้	3.1 การดำเนินการ 3.2 การนำไปใช้
4. วิเคราะห์ (analyze)	การแตกรายละเอียดของสิ่งหนึ่ง ๆ ออกเป็น เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนนั้นกับ ส่วนอื่น ๆ และแต่ละส่วนนั้นกับภาพรวมของ โครงสร้างโดยรวม หรือวัตถุประสงค์	4.1 การแยกแยะความแตกต่าง 4.2 การจัดให้เป็นระบบ 4.3 การให้เหตุผล
5. ประเมิน (evaluate)	การตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ และมาตรฐาน การรวมส่วนประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกันเพื่อสร้าง สิ่งแปลกใหม่ โดยเชื่อมโยงกันเป็นภาพรวม หรือ สร้างผลิตภัณฑ์แรกเริ่ม	5.1 การตรวจสอบ 5.2 การวิพากษ์
6. สร้างสรรค์ (create)	การรวมส่วนประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกันเพื่อสร้าง สิ่งแปลกใหม่ โดยเชื่อมโยงกันเป็นภาพรวม หรือ สร้างผลิตภัณฑ์แรกเริ่ม	6.1 การสร้าง การก่อกำเนิด 6.2 การวางแผน 6.3 การผลิต

กรอบแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนาไว้จำนวน 13 หมุดหมายเพื่อเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน มีเป้าหมายและทิศทางที่ช่วยในการสนับสนุนการพลิกโฉมประเทศ ที่ครอบคลุม 4 มิติการพัฒนา ได้แก่

1. มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย

หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำ ด้านสินค้าเกษตร และเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง มุ่งเน้น ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน โดยลดการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ สร้างการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์

หมุดหมายที่ 3 ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก โดยสร้างความพร้อมให้ผู้ประกอบการไทย ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ และเตรียมโครงสร้างพื้นฐานรองรับการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้า

หมุดหมายที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง มุ่งเน้นยกระดับบริการทางการแพทย์และสุขภาพ ด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีขั้นสูง และอัตลักษณ์ไทย

หมุดหมายที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุน และยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค โดยพัฒนาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศปรับปรุงระบบคมนาคม และ โลจิสติกส์ ให้เชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อ

หมุดหมายที่ 6 ไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและอุตสาหกรรมดิจิทัลของอาเซียน มุ่งเน้นผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกภาคส่วน ต่อยอดอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ

2. มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม

หมุดหมายที่ 7 ไทยมี SMEs ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยสนับสนุนให้ SMEs เข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม สร้างการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่าง SMEs กับรายใหญ่

หมุดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยการกระจายความเจริญไปสู่ระดับพื้นที่ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก

หมุดหมายที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม โดยการสนับสนุนครัวเรือนยากจนให้เข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพ ตลอดจนสร้างความคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมและครอบคลุมคนทุกกลุ่ม

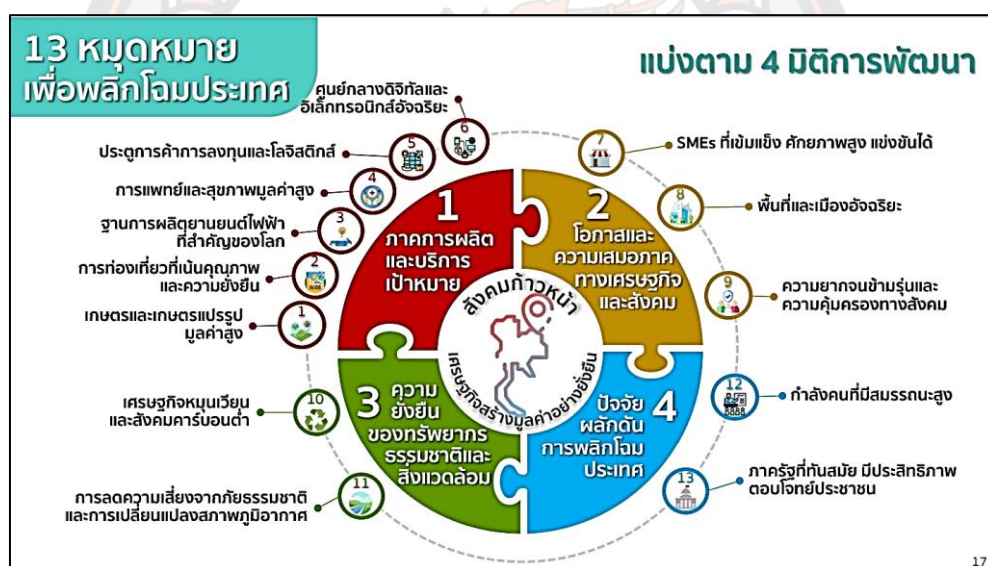
3. มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมวดหมู่ที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ให้ความสำคัญกับการนำขยะและของเสียมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์ รวมถึงเพิ่มการใช้พลังงานสะอาดเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

หมวดหมู่ที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้นปรับการใช้ที่ดินให้เหมาะสม จัดทำระบบจัดการน้ำที่สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิอากาศ พัฒนาการแจ้งเตือนภัยให้แม่นยำและทันเวลา

4. มิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ

หมวดหมู่ที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยเพิ่มกำลังคนคุณภาพรองรับภาคการผลิตเป้าหมาย และพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพ 11 แสดงกรอบแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

เศรษฐกิจจังหวัดลำปางในปี 2564 โดยรวมคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.0 ผลมาจากแรงขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านการผลิตและการใช้จ่าย ปรับตัวดีขึ้นจากที่หดตัวร้อยละ -4.7 ในปีก่อน และขยายตัวจากที่ประมาณการครั้งก่อนที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.5 ในส่วนของด้านอุปทาน (ด้านการผลิต) ในปี 2564 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 1.0 ปรับตัวดีขึ้นจากที่หดตัวร้อยละ -5.9 ในปีก่อน จากภาคอุตสาหกรรม คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.7 จากที่หดตัวร้อยละ -9.8 ในปีก่อน

สะท้อนจากความต้องการใช้ปริมาณหินอุตสาหกรรม (หินปูน-ก่อสร้าง) เพิ่มขึ้น จากการก่อสร้างภาครัฐและตามปริมาณลิคนด์ การใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรม และภาษีมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรมขยายตัว จากภาวะการผลิต ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดที่เริ่มฟื้นตัว รวมถึงคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ ภาคเกษตรกรรม คาดว่าจะขยายตัว ร้อยละ 1.9 ขยายตัวในอัตราชะลอลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 4.0 ในปีก่อน เนื่องจากแรงจูงใจทางด้านราคาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ดี และปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืชผลทางการเกษตร ประกอบ กับภาครัฐมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของภาคบริการ คาดว่าจะหดตัวร้อยละ -0.4 หดตัวลดลงจากที่หดตัวร้อยละ -7.8 ในปีก่อน ตามปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคบริการและภาษีมูลค่าเพิ่มหมวด โรงแรมและภัตตาคารที่ลดลงจากการได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจซบเซา และประชาชนยังคงมีความกังวลในเรื่องการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไรก็ตาม มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลต่าง ๆ อาจเป็นแรงขับเคลื่อนที่ช่วยพยุงให้ภาคบริการของจังหวัดลำปางให้สามารถกลับมาฟื้นตัว (สำนักงานคลังจังหวัดลำปาง)

สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง ดังนี้

1. อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน ได้แก่ 1.1) อุตสาหกรรมการทำเหมืองถ่านหิน (เกรดลิคนด์) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ) เพื่อใช้ไปในการผลิตกระแสไฟฟ้าและสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ 1.2) อุตสาหกรรมเหมืองแร่และเหมืองหิน ได้แก่ อุตสาหกรรมการทำหินปูนเพื่อ อุตสาหกรรมซีเมนต์ การทำเหมืองหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง การทำเหมืองแร่ดินขาว บอลเคลย์ และถ่านหิน ซึ่งมีจำนวนประทานบัตร 108 แปลง

2. โรงงานอุตสาหกรรม มีกลุ่มอุตสาหกรรมที่สำคัญ ดังนี้ 2.1) กลุ่มอุตสาหกรรมโลหะ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมทำเครื่อง เคลือบดินเผาหรือเซรามิก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมดั้งเดิมมีชื่อเสียงควบคู่กับจังหวัดลำปางมาเป็นระยะเวลาช้านาน จนเป็นเอกลักษณ์ในนาม “ถ้วยชามตราไก่” นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมาก ที่ได้มีการทำอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา ในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งประกอบกิจการในลักษณะหัตถอุตสาหกรรมจัดตั้ง เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน 2.2) กลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน อุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องเรือน อุตสาหกรรมเลื่อยไม้ อุตสาหกรรมแกะสลักทำ ผลิตภัณฑ์และอื่น ๆ จากไม้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแกะสลักไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ไม้ถือเป็นงาน หัตถกรรมที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางมานาน 2.3) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร อาหาร และเครื่องดื่มที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูป ผัก ผลไม้ บรรจุกระป๋อง เช่น สับปะรด ลิ้นจี่ ลำไย ข้าวโพดหวาน หน่อไม้ ผักกาดดอง อุตสาหกรรมห้องเย็น และแช่แข็ง เพื่อเก็บพืชผักและผลไม้ อุตสาหกรรมผลิตแป้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว อุตสาหกรรมผลิต

ครึ่งเม็ด และอุตสาหกรรมผลิตน้ำดื่ม น้ำอัดลม 2.4) กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้า จังหวัดลำปาง เป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน ถ่าน หินเหมืองแม่เมาะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีกำลังการผลิตไฟฟ้าขนาด 2,400 เมกะวัตต์ นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน แสงอาทิตย์ อุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้าจากพลังงานชีวมวล และยังมีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำอีก 2 แห่ง ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม และเขื่อนกิ่วคอหมา รวมกำลังการผลิต จำนวน 5.53 เมกะวัตต์

ข้อมูลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม และศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรม จังหวัดลำปาง ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกันในระยะ 5 ปี (2566-2570) โดย กำหนด วิสัยทัศน์ “**ลำปาง เมืองแห่งการเรียนรู้ เชื่อมโยง สร้างสรรค์ นำอยู่ ยั่งยืน**” ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาบนฐานของความรู้ เชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับต่อยอดสร้างคุณค่าทางสังคมและสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศรษฐกิจจากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมด้วยกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์สร้างสภาพแวดล้อมเมืองให้น่าอยู่ และสร้างคุณภาพในการพัฒนาทุกมิติเพื่อไปสู่ความยั่งยืน เรียนรู้: เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาบนฐานของความรู้ เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเมืองเพื่อกำหนดอนาคตของเมือง จากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมจากภูมิหลังสู่ภูมิอนาคตที่สร้างสรรค์ นำอยู่ ยั่งยืน เชื่อมโยง: เป็นเมืองแห่งการเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ โดยใช้โอกาสจากเขตระเบียง เศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ Northern Economic Corridor: NEC-Creative LANNA เพื่อเชื่อมโยงกับ ภูมิภาคต่าง ๆ ขยายฐานเศรษฐกิจของจังหวัด โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการสร้างเศรษฐกิจใหม่ เพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถสู่การแข่งขันในตลาดโลก “Local to Global” สร้างสรรค์: เป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากฐานภูมิทางสังคมวัฒนธรรมต่อยอด สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อุตสาหกรรมและหัตถอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เกษตร นวัตกรรมและสร้างสรรค์ และสังคมสร้างสรรค์ นำอยู่: เป็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ที่เน้นการต่อยอดจากฐานเศรษฐกิจที่มีในพื้นที่ตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ช่วงปีที่ 16 - 20 ในการพัฒนา พื้นที่เมืองลำปาง เป็นเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคมและการบริการให้กับพื้นที่โดยรอบ ยั่งยืน: เป็นเมืองแห่งการพัฒนาแบบยั่งยืน พัฒนาตามกรอบแนวทางเป้าหมายการพัฒนา แบบยั่งยืน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การบูรณาการการทำงานและการให้ความสำคัญกระบวนการพัฒนา ทุกมิติอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ภาพ 12 แสดง “ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ เชื่อมโยง สร้างสรรค์ นำอยู่ ยั่งยืน”

ที่มา: แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาของทุกภาคส่วนที่จะไปสู่เป้าหมายและบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกันภายใต้ แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง ปี 2566 - 2570 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาของจังหวัดออกเป็น 5 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้และสร้างสรรค์

ประเด็นที่ 2 อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม การค้าการลงทุนเชิงสร้างสรรค์และเรียนรู้ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ 3 เกษตรนวัตกรรมสร้างสรรค์และปลอดภัย

ประเด็นที่ 4 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์และยั่งยืน

ประเด็นที่ 5 ด้านความมั่นคง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลอดภัย มั่นคง ยั่งยืน

จังหวัดลำปางได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ดังนี้

1. ภาคการท่องเที่ยวและบริการ โดยผลักดันลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Lampang Tourism for All) เป็นศูนย์กลางการประชุมระดับชาติและนานาชาติ (Lampang Smart MICE Cities-MINI MICE) เน้นพัฒนาท่องเที่ยวคุณภาพและยั่งยืน การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ชุมชน ที่สร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ชุมชนเจ้าของพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาขีดความสามารถ ของบุคลากรและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวให้กับประชาชนในพื้นที่

อีกทั้งให้สอดคล้องกับการเตรียมพร้อม เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการพัฒนาเป็นเมืองอารยสถาปัตย์ของจังหวัดลำปาง

2. ภาคเกษตร เน้นเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป มุ่งพัฒนาการเกษตรในทุกด้าน (Smart Agriculture) เพื่อเข้าสู่การเกษตรแห่งอนาคตอย่างชาญฉลาด รู้เท่าทันและมีความพร้อม โดยทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถ เทคโนโลยี ทุน และทุกด้านของการเกษตร ทั้งที่มาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม ภูมิปัญญาปัจจุบันและภูมิปัญญาสมัยใหม่ เป้าหมายเพื่อสร้างการเกษตรที่ทันต่อยุคสมัย ตอบสนองทันต่อความต้องการของความเปลี่ยนแปลงและมีความมั่นคง

3. ภาคอุตสาหกรรม เน้นอุตสาหกรรมที่มีนวัตกรรมและสร้างสรรค์ การสร้างแบรนด์ อัตลักษณ์ หัตถอุตสาหกรรม จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ยกกระดับสถานประกอบการมุ่งสู่อุตสาหกรรมสีเขียวและการมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม และพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการศึกษาตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เป็นห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ทำให้จังหวัดลำปางก้าวสู่การเป็น “นครเซรามิกและหัตถอุตสาหกรรม” (Ceramic Industrial Design Capital (CIDC)

ประวัติเซรามิกจังหวัดลำปาง

ผู้ที่สร้างประวัติศาสตร์ขามตราไก่แห่งเมืองลำปาง กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่บุกเบิกอุตสาหกรรมเซรามิกลำปางเริ่มจาก **ซิมหุย แซ่ฉิน** หรือ **อาปาอี (ซิมหุย แซ่ฉิน)** ชาวจีนแผ่นดินใหญ่ เมืองไต้ปู จังหวัดแต้จิ๋ว มณฑลกว๋างตุ้ง ไต้ปูเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทางการผลิตถ้วยชาม กล่าวได้ว่า อาปาอี (ซิมหุย) แซ่ฉิน เป็นผู้สร้างตำนานอุตสาหกรรมเซรามิกให้กับลำปางและประเทศ “เพียงแค่อินลับมีดก่อนเดียวเป็นต้นเหตุของการจุดประกายการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ยิ่งใหญ่” ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่มีโรงงานทำขามไก่ในประเทศไทย แต่คนจีนในประเทศไทยมีความต้องการใช้กันมาก พ่อค้าชาวจีนย่านตลาดทรงวาด, ตลาดเก่า พระนคร (กรุงเทพฯ) จึงสั่งขามไก่เข้ามาจากประเทศจีนราคาในขณะนั้นถูก เมื่อประเทศต้องตกอยู่ในสภาวะสงครามทำให้ขามไก่พลอยขาดตลาดไปด้วยราคาขามไก่จึงสูง เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนขามไก่ในปี พ.ศ. 2480 ชาวจีนที่เคยทำขามไก่จากประเทศจีนและได้อพยพมาอยู่เมืองไทย จึงได้สร้างโรงงานและเตาเผาขามไก่ขึ้นที่กรุงเทพฯ บริเวณย่านวงเวียนใหญ่ ธนบุรี และแถวถนนเพชรบุรี พระนครกับที่เชียงใหม่ ทำขามไก่กันขึ้นมา แต่ก็ทำได้เป็นจำนวนน้อยและคุณภาพไม่ค่อยดี เนื่องจากดินที่ใช้ทำมีคุณสมบัติไม่ดีพอ อาปาอี (ซิมหุย แซ่ฉิน) เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2459 ได้อพยพมาอยู่กับพี่ชายที่ประเทศเวียดนามก่อน พอปี พ.ศ. 2490 จึงอพยพเข้ามายังแผ่นดินสยามแถววงเวียนใหญ่ ธนบุรี ที่ ชิวคิม แซ่กว๊อก อาศัยอยู่ อาปาอี (ซิมหุย แซ่ฉิน) เป็นลูกพี่ลูกน้องกันกับ ชิวคิม แซ่กว๊อก ชิวคิมเกิดที่ตำบลโกปี อำเภอไต้ปู จังหวัดแต้จิ๋ว หลังจากจบ

ชั้น ป.4 ได้เข้าทำงานในโรงงานทำถ้วยชามชุ่นเง็ก อยู่ในหมู่บ้านตนเอง ทำงานได้ทุกอย่างตั้งแต่ การปั้น การเขียน การเคลือบ จนถึงการเผา

ในปี พ.ศ. 2490 ได้อพยพเข้ามายังแผ่นดินสยาม อาศัยทำงานอยู่กับญาติที่อพยพเข้ามาก่อน ทำงานในโรงงานถ้วยชามของ นายทวี ผลเจริญ ที่วงเวียนใหญ่ ธนบุรี ต่อมาชีวิตก็ได้ทราบข่าวว่า ที่จังหวัดเชียงใหม่มีโรงงานทำเครื่องปั้นดินเผาแห่งหนึ่งชื่อ โรงงานบุญอยู่พานิช ทำโองและกระถาง อยู่แถวห้วยแก้ว จึงเดินทางขึ้นมาทำงานด้วยเพราะมีประสบการณ์ติดตัวมาจากบ้านเกิด ทำงานอยู่ได้ 2 ปี อาปาอี (ชิมหุย แซ่ฉิน) ได้ตามขึ้นมาทำงานด้วยที่เชียงใหม่ ทำอยู่ด้วยกันหลายปี ระหว่างที่ทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ วันหนึ่งเห็นชาวบ้านนำหินลับมีดมาขาย หินลับมีดนั้นมีสีขาวคล้ายกับดินขาว ที่ใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา ซักถามกับคนขายหินลับมีดจึงได้ความว่าเป็นหินที่ได้มาจากจังหวัดลำปาง ทั้งสองจึงลาออกจากโรงงานที่เชียงใหม่และเดินทางมายังจังหวัดลำปาง เข้ามาทำงานที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผาของ นายประยูร ภมรศิริ พอถึงฤดูแล้งเมื่อมีเวลาว่างทั้งสองจึงชวน นายเชียยหุย แซ่อ้อ ได้ปั่นจักรยานพร้อมกับควานกะเทาะหินหนึ่งเล่มออกตระเวนไปตามที่ต่าง ๆ ของอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง โดยมี นายทวี ผลเจริญ ให้การสนับสนุน จนกระทั่งพบแหล่งดินขาว ที่บ้านปางค่า อำเภอแจ้ห่ม ระหว่างกิโลเมตรที่ 26-27 ถนนลำปาง-แจ้ห่ม หลังพบแหล่งดินขาวได้จ้างเกวียนเทียม วัวบรรทุกดินขาวออกมา ได้เริ่มโครงการขุดทดลองจึงได้นำไปลองเผาที่เชียงใหม่ อีกส่วนได้นำดินขาว ลงกรุงเทพฯ เพื่อไปลองทำที่โรงงาน ผลออกมาดี กล่าวกันว่าอีกส่วนหนึ่งก็นำกลับมาลองทำที่โรงงานของ นายประยูร ภมรศิริ จากผลการทดลองที่ออกมาทำให้ทั้งสองจึงคิดที่จะตั้งโรงงานทำเครื่องปั้นดินเผาเอง แต่ยังขาดทุนทรัพย์ จึงได้ลาออกจากโรงงานของนายประยูร ภมรศิริ เดินทางขึ้นเชียงใหม่อีกครั้ง ชีวิตไปช่วยเพื่อนตัดเสื้อผ้าที่ตลาดบ้านกาด อำเภอสันป่าตอง ส่วนชิมหุยไปทำสวนผักอยู่ที่บ้านกาดเช่นกัน หลังเลิกงานทั้งสองแวะเวียนมาหาพูดคุยสอบถามสารทุกข์สุกดิบกันเป็นประจำ ทำงานอยู่หลายปี จนตัดสินใจร่วมกันตั้งโรงงานทำถ้วยชามแห่งแรกของลำปางชื่อ “โรงงานร่วมสามัคคี”

เมื่อปี พ.ศ. 2500 ที่บ้านป่าขาม จังหวัดลำปาง ได้รับเงินทุนจาก นายชินหิมิน แซ่เลี้ยว จำนวน 20,000 บาท ให้มาตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งถือว่าเป็นโรงงานทำถ้วยชามแห่งแรกของจังหวัดลำปาง โดยอาศัยพื้นฐานและความชำนาญจากที่เคยทำงานในโรงงานถ้วยชามที่วงเวียนใหญ่มาก่อน ทำได้ 3 ปี เกิดไฟป่าลามมาเผาโรงงาน จึงต้องสร้างโรงงานใหม่อีกครั้งที่บ้านป่าขาม ชื่อ โรงงาน สหมิตรศุภผล ทำได้ 3 ปี ก็ขยายกิจการสร้างอีกโรงงาน ทำต่อมาได้แยกย้ายกันไปตั้งโรงงานของตนเองที่บ้านป่าขาม และนายชิมหุย แซ่ฉิน ตั้งโรงงานชื่อ โรงงานแป๊ะชิมหุย ทำถ้วยขนม ถ้วยตะไล ถ้วยน้ำจิ้ม คงการผลิตแบบดั้งเดิมและเผาด้วยเตามังกรเลี้ยงเอี้ยเป็นเตาเผาแบบโบราณ ปัจจุบันโรงงานของนายชิมหุย แซ่ฉิน คือโรงงานธนบดี โรงงานของเชียยหุย แซ่อ้อ คือ โรงงานไทยมิตร และโรงงานของ นายชิวกิม แซ่กว๊อก คือ โรงงานกษัตริย์เจริญ

ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) ได้ใช้นโยบาย “รัฐนิยม” เพื่อให้ประชาชนคนไทยมีความรักความหวงแหนในความเป็นไทย โดยได้ออกนโยบาย “รัฐนิยม” ให้คนไทยหันมาใช้ของที่สร้างขึ้นในประเทศไทย ห้ามสั่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามา ทำให้ชามไก่จากลำปางขายดีอย่างมาก และส่งเสริมให้คนไทยรับประทานก๋วยเตี๋ยวและขายก๋วยเตี๋ยวกัน จะเป็นการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ และโดยทางการได้ทำหนังสือเวียนแจกจ่ายไปทุกจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และครูใหญ่ทุกโรงเรียนต้องขายก๋วยเตี๋ยว และชามที่ใส่ก๋วยเตี๋ยวจึงหนีไม่พ้นชามไก่ ในปี 2506 โรงงานเริ่มหันมาผลิตถ้วยชามรูปแบบอื่น ๆ มากขึ้น วิธีทางในการผลิตชามไก่แบบดั้งเดิม ก็เริ่มลดความละเอียดลง ราคาถูกลง ผลิตน้อยลง จนชามไก่เกือบหายไปจากตลาด แต่พอหมดยุค จอมพล ป.พิบูลสงคราม เกิดปัญหาตามมา คือ มีการผลิตชามไก่กันขึ้นมามาก เกิดการตัดราคากันเอง และมีการทำชามไก่แบบต้นทุนต่ำ และ ชามจากต่างประเทศถูกสั่งเข้ามามากขึ้น ทำให้ชามไก่ค่อย ๆ หายไปจากสังคม ตั้งแต่ปี 2507 (สำนักพิมพ์มติชน, 2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ปณตนนท์ เถียรประภากุล (2557) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้วให้คงอยู่สืบไปและเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงผลการศึกษา พบว่า กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้วได้มาจากบรรพบุรุษหรือในครอบครัวและการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งนี้ลูกหลานของหมู่บ้านม่อนเขาแก้วในอดีตที่มีความสนใจในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือ กระบวนการใส่ใจกระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจนอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาของกลุ่มเยาวชนบ้านม่อนเขาแก้วและนักเรียนโรงเรียนแม่พริกวิทยาพบว่าการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการได้ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตเป็นตัวอย่างสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้วได้แก้ปัญหาทางด้านผู้สืบทอดปัญหาด้านสถานที่ในการเรียนการสอนปัญหาด้านรูปแบบและราคาผลิตภัณฑ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิต

ธานี อติชัยพัฒนกุล, และกิติชัย ระมิงค์วงศ์ (2558) ศึกษาเรื่อง การศึกษาและ พัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วสำหรับ ผู้ประกอบการเซรามิก การวิจัย การศึกษาและ พัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วสำหรับ ผู้ประกอบการเซรามิก ในปัจจุบันงานเซรามิกขนาดใหญ่มีกระบวนการผลิตที่ ค่อนข้างยากมี ลักษณะงานที่ เฉพาะเช่น กระจกขนาดใหญ่งานประติมากรรมส่วนใหญ่จะสร้างเป็นงานประติมากรรม มีปัญหาในการผลิต ชิ้นงานเพราะเซรามิกขนาดใหญ่มี ปัญหา ในการขึ้นรูป การบิดเบี้ยวของชิ้นงาน การแตกร้าว มีน้ำหนักมาก ทрудตัวได้ง่ายขณะขึ้นรูปชิ้นงานทั้งก่อนเผาและหลังเผา และความหนาบางของชิ้นงาน ที่ไม่สม่ำเสมอ จากปัญหาในการขึ้นรูปงานเซรามิกขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ศึกษาและมองเห็นว่าวัสดุ ใยแก้ว ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการหล่อไฟเบอร์กลาสจะเป็นตัวช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชิ้นงานและ สามารถขึ้นรูปงานขนาดใหญ่ได้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าใยแก้วมีลักษณะเป็นใยเส้นสั้นซึ่งสามารถ ยึดโครงสร้างของเนื้อดินสำหรับผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ถ้านำมาช่วยในการขึ้นรูปงานเซรามิก ขนาดใหญ่จะสามารถทำให้น้ำหนักของชิ้นงานให้เบาลงและลดการบิดเบี้ยวของชิ้นงานได้ เพราะเมื่อใยแก้วผ่านการเผาแล้วแก้วจะหลอมเป็นโครงสร้างแตกต่างจากวัสดุอื่นที่ผ่านการเผาแล้ว หายไปน่าจะเสริมสร้างผู้ประกอบการเซรามิกที่ทำผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่หรือทำประติมากรรม เซรามิกขนาดใหญ่ได้เป็นอย่างดี วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้เพื่อศึกษาและพัฒนาผลของ การทดลองนำใยแก้ว (Fiber Glass) มาปรับใช้ในการพัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ รวมถึงการทดสอบกระบวนการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วย ใยแก้วเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ ต้นแบบโดยการผสมเนื้อดินท้องถิ่นคือเนื้อดินอิทธิเทพรินทร์ มีดินแดง,ดินเหลืองและเนื้อดินสโตนแวร์ มีดินดำ, ดินขาวกับใยแก้วเส้นสั้นตั้งแต่ 1-10% เพื่อหาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างใยแก้วกับเนื้อดิน เพื่อ ช่วยในการขึ้นรูปจากการทดลอง ดินอิทธิเทพรินทร์ใช้ใยแก้วผสมอยู่ที่ 4-10% ส่วนดินสโตนแวร์ ใช้ใยแก้วผสมอยู่ที่ 6-10% และได้ทำการวิเคราะห์คุณสมบัติโดยนำสูตรที่ได้มาทดสอบการขึ้นรูปด้วย วิธี การอัดขึ้นรูป, การขึ้นรูปด้วยวิธี การทำและการขึ้นรูปด้วยวิธีการหล่อ โดยเผา 3 อุณหภูมิ คือ 1,000°C, 1,150°C, และ 1,230°C ตามลักษณะของดินแต่ละชนิด สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ ต้นแบบตามอุณหภูมิของเนื้อดินได้ เนื้อดินกับใยแก้วที่ผสมกันสามารถยึดเกาะเป็นโครงสร้างยกตัว ออกจากแม่พิมพ์ได้ง่ายกว่าปกติ ผลการทดลอง พบว่า การนำใยแก้วแบบเส้นสั้นมาผสมในเนื้อดิน แต่ละชนิดสามารถช่วยในการขึ้นรูปเป็นโครงสร้างภายในเนื้อดินได้เป็นอย่างดี ลดการบิดเบี้ยว การแตกร้าว มีน้ำหนักเบา เป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการและกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา

ศรียรรณ ทาวงศ์มา และคณะ (2551) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างพลังของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศึกษาผลสัมฤทธิ์ของ กระบวนการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาชุมชน วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบ

มีส่วนร่วมระหว่างแกนนำประชาชนตำบลป่าไผ่ ภาครัฐเครือข่าย องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างพลังชุมชนเป็น 2 ระยะ คือ กระบวนการเรียนรู้ระยะที่ 1 การจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ ที่ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์และร่างแผนแม่บทชุมชนและก่อตั้งสภาชุมชน การกำหนดแผนแม่บทชุมชนเพื่อจัดทำโครงการและแผนปฏิบัติการ การประเมินสภาพชุมชนและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและการศึกษาดูงานนอกสถานที่ กระบวนการเรียนรู้ระยะที่ 2 การดำเนินงานตามแผนและการทำงานเป็นทีม ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อน และหลังดำเนินการ โดยใช้แบบประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกรายงานการประชุม รวมทั้งสังเกตและการจดบันทึกของนักวิจัย ผลการวิจัยพบว่า จากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ ผลลัพธ์ที่ได้ มี 3 ประการ ได้แก่ วิสัยทัศน์ของตำบลป่าไผ่ แผนแม่บทชุมชนตำบลป่าไผ่รวมทั้ง 10 หมู่บ้าน และการก่อตั้งสภาชุมชนตำบลป่าไผ่ ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ได้นำผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ คือ วิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการ/โครงการต่างจากแผนแม่บทชุมชนมาบรรจุเข้าสู่แผน 3 ปี ตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ปี 2551 - 2554 ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสังเคราะห์แผนแม่บทชุมชน นำไปสู่แผนปฏิบัติการและโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีโครงการรองรับ 30 โครงการที่ชุมชนดำเนินการในลักษณะพึ่งตนเอง 12 โครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่สนับสนุน 7 โครงการ และหน่วยงานอื่นให้การสนับสนุน 11 โครงการ ทำให้คณะทำงานชุมชนเกิดการเรียนรู้ จนสามารถดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายพบว่าผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนตำบลป่าไผ่นำอยู่ทั้งก่อนและหลังดำเนินการ มีผลให้คณะทำงานชุมชนมีความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพิ่มขึ้น เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทั้งก่อนและหลังดำเนินการ ปรากฏว่า ค่าคะแนนความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมปฏิบัติโดยเฉลี่ย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมน่าจะเป็นกุญแจสำคัญประการหนึ่งนำไปสู่การสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

คมสันต์ สุริยะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกล้านนา เพื่อศึกษาตลาดนักท่องเที่ยวนานาชาติสำหรับ SMEs ในภาคเหนือตอนบน ศึกษาพฤติกรรมและการเลือกซื้อของที่ระลึกของ SMEs ของนักท่องเที่ยวนานาชาติ วิเคราะห์และพัฒนารูปแบบสินค้าของที่ระลึกให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่าสินค้าของที่ระลึกที่มีจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีรสนิยม ความชอบ ความพึงพอใจในสินค้าแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นฐานทางครอบครัว สังคม

วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยมที่ไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้สินค้าที่ต้องการซื้อมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจึงเป็นประเด็นสำคัญในการทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อมากขึ้น

นพตล ชาสงวน (2554) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเนื้อดินเซรามิกสำหรับเครื่องปั้นดินเผาบ้านกุดนาขาม การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อดินเซรามิกสำหรับเครื่องปั้นดินเผาบ้านกุดนาขามโดยศึกษาส่วนผสมของเนื้อดินจากแหล่งดินในท้องถิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีบริเวณพื้นที่แอ่งสกลนคร มาใช้เป็นวัตถุดิบการทดลองหาอัตราส่วนผสมของเนื้อดิน โดยการหาอัตราส่วนผสมเนื้อดินปั้นจากตารางสามเหลี่ยมด้านเท่า (Triaxial Diagram) ใช้ดินจากแหล่งดินในท้องถิ่นได้แก่ดินศรีสงคราม อำเภอสว่างนคร จังหวัดนครพนม ดินหนองโพน อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร และดินปั้นของบริษัทคอมพาวด์เคลย์ได้จำนวน 36 ตัวอย่างผลการทดลองหาอัตราส่วนผสม ลักษณะทางกายภาพ การหดตัว การดูดซึมน้ำของเนื้อดิน ก่อนเผาและหลังเผาที่อุณหภูมิ 800 และ 1,200 องศาเซลเซียส การทดลองการเขียนสีและการเคลือบด้วยน้ำเคลือบใสเผาที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส บรรยากาศแบบออกซิเดชัน พบว่า เนื้อดินปั้นตัวอย่างที่ 36 ที่มีอัตราส่วนผสมของดินศรีสงคราม ร้อยละ 80 ดินหนองโพน ร้อยละ 10 ดินคอมพาวด์เคลย์ร้อยละ 10 มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับการทำผลิตภัณฑ์เซรามิกหลังจากนี้ได้มีการนำเนื้อดินตัวอย่างที่ 36 ไปทำการวิจัยหาอัตราส่วนผสมเพื่อให้ได้เนื้อดินปั้นที่ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นทั้งหมดโดยนำดินท้องถิ่น อำเภอบ้านนาหวาย จากบริเวณที่พบกลุ่มเตาเผาโบราณกลุ่มน้ำสงคราม ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพและปริมาณแร่ธาตุใกล้เคียงกับดินคอมพาวด์เคลย์มาใช้เป็นส่วนผสมแทนดินคอมพาวด์เคลย์ได้อัตราส่วนผสมของเนื้อดิน ประกอบด้วย ดินศรีสงคราม ร้อยละ 80 ดินหนองโพน ร้อยละ 10 ดินอำเภอบ้านนาหวาย ร้อยละ 10 เนื้อดินที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถขึ้นรูปได้ดีไม่ยุบตัว เมื่อเผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส ด้วยเผาเตาแบบใช้แก๊ส บรรยากาศแบบออกซิเดชัน พบว่าผลิตภัณฑ์สามารถทนความร้อนได้ดีไม่บิดเบี้ยว ไม่ยุบตัวและไม่มีตำหนิผิวเคลือบเป็นมันวาว แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่ดีของเนื้อดินปั้นจากท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูง และสามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เซรามิกรูปแบบต่าง ๆ ตามกระบวนการผลิตของศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขามได้เหมาะสมดี

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาผ้าทอพื้นบ้านของชุมชนเครือข่าย เพื่อเป็นวัตถุดิบในการรองรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ที่ถูกออกแบบบนพื้นฐานการวิจัยตลาดและศักยภาพของกลุ่ม ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ตามที่ต้องการและยังได้พัฒนาผ้าทอพื้นบ้าน จากแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบเชิงประยุกต์ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น และทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนที่จะได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ยังทำให้สมาชิกกลุ่มเพิ่มพูนทรัพย์ ทั้งที่เป็นช่างแปรรูป และช่างทอผ้าพื้นบ้าน ได้มีต้นทุนทางความคิดเชิงออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์บนบริบทของความต้องการของผู้บริโภค แทนการผลิตไปตามวิถีความพอใจส่วนตัว สามารถขยายผล และสืบทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชนไปได้อย่างต่อเนื่อง

อนันตกุล อินทรผดุง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์เซรามิกด้วยเทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ปัจจุบันนักออกแบบเซรามิกส่วนมากไม่สามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการมีอะไรบ้าง ดังนั้นในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้พัฒนาเครื่องมือที่มาช่วยในการเก็บความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ซึ่งในงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แสดงการประยุกต์ใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย โดยทำการพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อประยุกต์เทคนิคดังกล่าวเพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสร้างโอกาสในการแข่งขันทั้งภายในและตลาดโลก โดยได้ทำการทดลองใช้ซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นด้วยการทดสอบกับนักออกแบบประจำโรงงานเซรามิกขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวน 5 โรงงาน

การพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อประยุกต์ใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพผลิตภัณฑ์เซรามิกในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ภาษาด้วยภาษาพีเอ ที่สามารถทำงานบนไมโครเอ็กเซลล์เวอร์ 2007 หรือต่ำกว่า ซึ่งในการได้มาซึ่งบ้านคุณภาพ หรือ เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ ได้แบ่งขั้นตอนการใช้งานออกเป็น 10 ขั้นตอน ซึ่งผลลัพธ์ของโปรแกรมจะได้ซึ่งบ้านคุณภาพ โดยส่วนประกอบของบ้านคุณภาพจะเป็นตัวระบุว่าคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการที่แท้จริงคืออะไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกสามารถออกแบบรูปทรงได้ตรงกับความต้องการของลูกค้า และเพิ่มความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และสร้างโอกาสในการแข่งขัน

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ซอฟต์แวร์จากการทดสอบ 5 โรงงานอยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลางถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้งหมดอยู่ที่ 0.54

ธานี อติชัยพัฒนกุล, และกิติชัย ระมิงค์วงศ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาและพัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วสำหรับผู้ประกอบการเซรามิก การวิจัยการศึกษาและพัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วสำหรับผู้ประกอบการเซรามิกในปัจจุบันงานเซรามิกขนาดใหญ่มีกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างยากมีลักษณะงานที่เฉพาะเช่นกระถางขนาดใหญ่ งานประติมากรรม ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นงานประติมากรรม มีปัญหาในการผลิตชิ้นงานเพราะเซรามิกขนาดใหญ่มีปัญหาในการขึ้นรูป การบิดเบี้ยวของชิ้นงาน การแตกร้าว มีน้ำหนักรวมทรุดตัวได้ง่ายขณะขึ้นรูปชิ้นงานทั้งก่อนเผาและหลังเผาและความหนาบางของชิ้นงานที่ไม่สม่ำเสมอ

จากปัญหาในการขึ้นรูปงานเซรามิกขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ศึกษาและมองเห็นว่าวัสดุใยแก้ว ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการหล่อไฟเบอร์กลาสจะเป็นตัวช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงในชิ้นงานและสามารถขึ้นรูปงานขนาดใหญ่ได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าใยแก้วมีลักษณะเป็นใยเส้นสั้นซึ่งสามารถยึดโครงสร้างของเนื้อดินสำหรับผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ ถ้านามาช่วยในการขึ้นรูปงานเซรามิกขนาดใหญ่ จะสามารถทำให้ลดน้ำหนักของชิ้นงานให้เบาลงและลดการบิดเบี้ยวของชิ้นงานได้ เพราะเมื่อใยแก้วผ่านการเผาแล้ว ใยแก้วจะหลอมเป็นโครงสร้างแตกต่างจากวัสดุอื่น ที่ผ่านการเผาแล้วหายไป น่าจะเสริมสร้างผู้ประกอบการเซรามิกที่ทาผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ หรือทำประติมากรรมเซรามิกขนาดใหญ่ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้ เพื่อศึกษาและพัฒนาผลของการทดลองนำใยแก้ว (Fiber Glass) มาปรับใช้ในการพัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ รวมถึงการทดสอบกระบวนการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยการผสมเนื้อดินท้องถิ่นคือเนื้อดินเอเทินแวนร์มีดินแดง, ดินเหลืองและเนื้อดินสโตนแวนร์มีดินดา ดินขาวกับใยแก้วเส้นสั้นตั้งแต่ 1-10% เพื่อหาอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างใยแก้วกับเนื้อดินเพื่อช่วยในการขึ้นรูปจากการทดลอง ดินเอเทินแวนร์ใช้ใยแก้วผสมอยู่ที่ 4-10% ส่วนดินสโตนแวนร์ใช้ใยแก้วผสมอยู่ที่ 6-10% และได้ทำการวิเคราะห์คุณสมบัติโดยนาสูตรที่ได้มาทดสอบการขึ้นรูปด้วยวิธีการอัดขึ้นรูป การขึ้นรูปด้วยวิธีการทำและการขึ้นรูปด้วยวิธีการหล่อ โดยเผา 3 อุณหภูมิ คือ 1,000°C, 1,150°C, และ 1,230°C ตามลักษณะของดินแต่ละชนิด สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามอุณหภูมิของเนื้อดินได้ เนื้อดินกับใยแก้วที่ผสมกันสามารถยึดเกาะเป็นโครงสร้างยกตัวออกจากแม่พิมพ์ได้ง่ายกว่าปกติ ผลการทดลองพบว่า การนำใยแก้วแบบเส้นสั้นมาผสมในเนื้อดินแต่ละชนิดสามารถช่วยในการขึ้นรูปเป็นโครงสร้างภายในเนื้อดินได้เป็นอย่างดีลดการบิดเบี้ยวการแตกร้าวมีน้ำหนักเบาเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการและกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา

กฤษดากร เชื้ออมกลาง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกเพื่อเป็นสินค้าสำหรับส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาวัตถุดิบทางเซรามิกทั้งในส่วนของเนื้อดินและน้ำเคลือบโดยใช้วัตถุดิบหลักภายในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อออกแบบและทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกที่มีเอกลักษณ์สำหรับจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อพัฒนานักศึกษาเข้าสู่อาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวโดยการออกแบบและผลิตของที่ระลึกเซรามิกให้มีคุณค่าทางความงาม ความคิด และประโยชน์ใช้สอยควบคู่กันไป โดยการค้นหาอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ในทุกมิติ ทำการร่วมกันสรุปแนวคิด จากนั้นจึงดำเนินการออกแบบ โดยนำแนวความคิดที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกัน และนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเกิดขึ้นจากการออกแบบ ตลอดจนถึงปัญหาด้านกระบวนการผลิต

ผลจากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิก เพื่อเป็นสินค้าสำหรับส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์” ในด้านการออกแบบสร้างสรรค์ช่วงแรก

จะเป็นการการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวคิดหลักในการออกแบบจากการระดมสมองโดยนักศึกษาและนักวิจัยร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลสรุป คือ การใช้คำขวัญประจำจังหวัดบุรีรัมย์ “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวยรวยวัฒนธรรม” เป็นกรอบหลักในการขยายผลเพื่อออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ให้ครอบคลุมถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์การเตรียมวัตถุดิบเพื่อปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในแบบ คือประกอบด้วยปูนปลาสเตอร์ เนื้อดินปั้น ผงหินบะซอลต์ วัตถุดิบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการผลิตน้ำเคลือบรวมไปถึงสารให้สีและสีได้เคลือบสีต่าง ๆ จากการออกแบบผลงานทั้ง 4 แนวความคิด ลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนในการสร้างสรรค์ก็คือรูปแบบของผลงานไม่มีขีดจำกัดในรูปร่าง รูปทรง และรูปลักษณะของผลงาน โดยสามารถที่จะสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเสรีตามที่ต้องการ แต่ทั้งนี้ยังคงยึดหลักการออกแบบตามแนวความคิดและแรงบันดาลใจจากคำขวัญของจังหวัดบุรีรัมย์ และคำนึงถึงลักษณะการใช้สอยและความงามอย่างเต็มที่ซึ่งก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการคือการสร้างสรรค์ผลงานของที่ระลึก เซรามิกเพื่อเป็นสินค้าสำหรับส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์รูปแบบใหม่ที่มีคุณค่าทางความงามและสุนทรียศาสตร์ รวมไปถึงประโยชน์ใช้สอยอย่างครบถ้วน

ปราโมทย์ ปิ่นสกุล(2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเนื้อดิน อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์ เพื่อใช้ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบใบมีด โครงการวิจัย “การพัฒนาเนื้อดินอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อใช้ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบใบมีด (Jiggering)” เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ. 2552

จากการศึกษาทดลองการนำดินพื้นบ้านจากอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อใช้ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบใบมีด (Jiggering) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาอัตราส่วนผสมของเนื้อดิน โดยใช้ทฤษฎีเชิงเส้น (Line Blend) มีวัตถุดิบ 2 ชนิด ได้แก่ ดินจากอำเภอบ้านกรวด และดินดำทั้งหมด 10 สูตร นำไปเผาที่อุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส ทำการทดสอบสมบัติทางกายภาพของเนื้อดินหลังการเผา และเพื่อนำเนื้อดินที่มีอัตราส่วนผสมที่เหมาะสมสำหรับการขึ้นรูปแบบใบมีด มาทดแทนการซื้อเนื้อดินสำเร็จรูปที่มีราคาค่อนข้างสูง และเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ ในส่วนของการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

จากการทดลองพบว่าสูตรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่สูตรที่ 6 ซึ่งมีอัตราส่วนผสมดังนี้ดินพื้นบ้าน อ.บ้านกรวด ร้อยละ 50 และดินดำร้อยละ 50 เมื่อทำทดสอบสมบัติทางกายภาพของเนื้อดินหลังการเผาแกร่งแล้วเนื้อดินมีสีน้ำตาลอ่อนออกครีม มีค่าการหดตัวของเนื้อดินอยู่ที่ร้อยละ 9.8 มีค่าการดูดซึมน้ำร้อยละ 3.70 และมีค่าความแกร่งของเนื้อดิน 461.23 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ของเนื้อดินเซรามิกชนิด สโตนแวร์คือมีค่าการหดตัวไม่เกินร้อยละ 15 ค่าการดูดซึมน้ำไม่เกินร้อยละ 5 มีค่าความแกร่งมาก ตามเกณฑ์มาตรฐานของเนื้อดินชนิดสโตนแวร์เมื่อเคาะแล้วจะมีเสียงดังกังวาน ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเนื้อดินชนิด สโตนแวร์

เมื่อนำมาทดสอบเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการขึ้นรูปแบบใบมีดแล้ว เนื้อดินมีความเหนียว การกดวางใบมีดลง และการรีดเนื้อดินเข้าตามขนาดความหนาของแบบพิมพ์ได้ดี ระยะเวลาในการหลุตร้อนออกจากแม่พิมพ์อยู่ที่ระหว่างเวลา 20 - 25 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมคือไม่มากเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป และที่สำคัญเนื้อดินสามารถทรงตัวตามรูปแบบที่ได้ออกแบบไว้ ไม่แตกร้าว ไม่บิดเบี้ยว ซึ่งสามารถที่จะนำไปพัฒนาใช้ในการผลิตเชิงอุตสาหกรรมได้

วัชระ วชิรภัทรกุล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่เหมาะสมกับชุมชนเลี้ยงช้างบ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่เหมาะสมกับชุมชนเลี้ยงช้าง บ้านตากกลางตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ของเนื้อดินบริเวณในพื้นที่โดยทำการศึกษาหาอัตราส่วนผสมของวัตถุดิบในท้องถิ่น ที่เหมาะสมในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและทำการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเหมาะสมกับการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลัก

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการบูรณาการงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่เหมาะสมกับชุมชนเลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ สู่การเรียนการสอนและเตรียมนำไปสู่การบริการทางวิชาการในโอกาสต่อไปนั้น พบว่านักศึกษาสามารถออกแบบสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี โดยสามารถนำเนื้อหาสาระในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งจากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาทำการออกแบบและผลิตชิ้นงาน รวมไปถึงการแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์โดยใช้ระบบของการทำงานเป็นทีมแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้การปฏิบัติงานได้ผลเป็นอย่างดี และผลจากการปฏิบัติงานดังกล่าวส่งผลให้คณบดีสามารถนำผลงานเหล่านั้นมาพัฒนาต่อยอดโดยการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการออกแบบและการผลิตผลงาน ซึ่งมีลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการสร้างสรรค์ก็คือ รูปแบบของผลงานไม่มีขีดจำกัด สามารถที่จะออกแบบสร้างสรรค์และคลี่คลายเพื่อที่จะตอบสนองประโยชน์ใช้สอย ทางกายภาพ มีความสะดวกสบายจากการใช้งานตามหน้าที่ มีโครงสร้างที่แข็งแรงคงทนเหมาะสมกับสรีระและ มีความปลอดภัยในการใช้งาน ในด้านของความงาม ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจัดได้ว่ามีความสวยงามเหมาะสมตามประเภทของงาน มีความเรียบง่ายของรูปทรงและความละเอียดประณีตของชิ้นงาน ในด้านกระบวนการผลิตและความเหมาะสมกับการใช้เป็นของที่ระลึกสำหรับศูนย์คชศึกษาฯ นั้น พบว่าผลงานในแต่ละชุดมีความเหมาะสมในการเลือกใช้วัสดุ และมีขั้นตอนและเทคนิคในการผลิตที่ไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป อีกทั้งยังสามารถพัฒนาผลงานขึ้นไปได้อีกระดับหนึ่งได้อย่างเสรีตามที่ต้องการ แต่ทั้งนี้ยังคงยึดหลักการออกแบบตามแนวความคิดและแรงบันดาลใจจากความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์คชศึกษา โดยนำคุณลักษณะเด่นของช้างมาทำการออกแบบและผลิตผลงานเซรามิกส์ ซึ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ

การสร้างสรรคผลงานของที่ระลึกเซรามิกสำหรับศูนย์คศึกษา รูปแบบใหม่ที่มีคุณค่าทางความงาม และสุนทรียศาสตร์รวมไปถึงประโยชน์ใช้สอยได้อย่างครบถ้วนและเป็นจุดเริ่มต้น ที่น่าสนใจหากมีการพัฒนางานวิจัยนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์ได้ในอนาคตต่อไป

วัชระ วชิรภัทรกุล, และกฤษดากร เชื้ออมกลาง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบและแนวความคิดสร้างสรรค์ในงานออกแบบเครื่องปั้นดินเผา โครงการวิจัย “การศึกษาองค์ประกอบและแนวความคิดสร้างสรรค์ในงานออกแบบเครื่องปั้นดินเผา” เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์พ.ศ. 2552 ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบในการออกแบบสร้างสรรค์งานเครื่องปั้นดินเผาโดยยึดจากหลักการออกแบบองค์ประกอบทางศิลปกรรม ในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

จากการศึกษาข้อมูลในมิติต่าง ๆ ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบในการวิจัยครั้งนี้คณะนักวิจัยใช้ดอกไม้และใบไม้ รูปทรงสีระของมนุษย์ผู้หญิง รูปทรงของสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น รูปทรงเรขาคณิตไปจนถึงรูปทรงอิสระที่เป็นนามธรรม โดยคำนึงถึงลักษณะการใช้สอยและความงาม ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการคือ เรื่องการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์เซรามิกรูปแบบใหม่ที่มีคุณค่าทางความงามและสุนทรียศาสตร์รวมไปถึงประโยชน์ใช้สอยอย่างครบครัน

ในด้านกระบวนการผลิต เป็นการผลิตด้วยการขึ้นรูปที่หลากหลายทั้งการขึ้นรูปแบบขด การขึ้นรูปแบบแผ่นการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน การหล่อดิน และการขึ้นรูปด้วยโรลเลอร์เฮด ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลงานที่มีทั้งรูปแบบที่เลื่อนไหลประยุกต์ไปได้ไม่รู้จบและผลงานที่มีรูปแบบตายตัวตามระบบอุตสาหกรรมจากผลงานที่ได้ผลิตขึ้นจะเห็นได้ว่านอกจากการมุ่งเน้นด้านประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังมีความงามอันเกิดจากความกลมกลืนซึ่งสามารถที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นไปได้อีกระดับหนึ่ง และคาดว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่น่าสนใจหากมีการพัฒนางานวิจัยนี้ต่อไป

วัชระ วชิรภัทรกุล, วีระ เนตราทิพย์, ปราโมทย์ ปิ่นสกุล, กฤษดากร เชื้ออมกลาง และพานิช สมสะอาด ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาต่อยอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์เชิงสร้างสรรค์ โครงการวิจัย “การพัฒนาต่อยอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์เชิงสร้างสรรค์” เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยที่สัมฤทธิ์ผลแล้วมาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ พัฒนาระบบการผลิตเพื่อต่อยอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์ให้สามารถผลิตได้จริง และเพื่อบูรณาการการวิจัย การเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ระหว่างนักวิจัย กลุ่มผู้ผลิต ชุมชนเป้าหมาย และนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีเซรามิก โดยนำผลของการวิจัย มาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ

ผลจากการศึกษาวิจัย ทำให้ทราบว่าความรู้และภูมิปัญญาในการทำเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่ายิ่ง หากแต่ในบางรูปแบบอาจยังไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ทั้งด้านรูปทรง สีเคลือบ คุณค่าในการนำไปใช้งาน รวมไปถึงด้านการตลาดหรือการจัดจำหน่าย จึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ และให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์อยู่อย่างลงตัว

คุณลักษณะพิเศษที่เป็นลักษณะเฉพาะของการสร้างสรรค์ที่โดดเด่นและเห็นได้อย่างชัดเจน ลักษณะรูปแบบของผลงาน ไม่มีขีดจำกัดในด้านรูปร่าง รูปทรง และเทคนิคในการตกแต่งผลงาน นักวิจัยสามารถออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างหลากหลายตามจินตนาการอย่างเสรี ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ แต่ยังคงยึดหลักการออกแบบตามแนวคิดและแรงบันดาลใจจากเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์ดั้งเดิมสู่ผลงานเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์เชิงสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงลักษณะการใช้สอยและความงามอย่างเต็มที่ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานของใช้และของประดับตกแต่งรูปแบบใหม่ ที่มีความกลมกลืน มีคุณค่าทางความงามเชิงสุนทรียศาสตร์รวมถึงคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ตรงตามหน้าที่ของแต่ละผลิตภัณฑ์ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัชพล ปัจจุบันกุลย์ (2538) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชน กระบวนการถ่ายทอดการทอผ้า และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าของชาวไทยทรงดำในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสังเกตสัมภาษณ์ และรวบรวมจากเอกสารข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และนำเสนอโดยการพรรณนา การศึกษาครั้งนี้พบว่า ชาวไทยทรงดำมีกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในกระบวนการสอนการทอผ้า ได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ทำให้ผู้ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงไว้ได้อีกด้านหนึ่ง ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการถ่ายทอดได้แก่ พ่อแม่ และญาติพี่น้องที่มีความรู้เป็นผู้ให้การถ่ายทอดต่อบุตรหลานที่ยังไม่ได้รับการเรียนรู้ตามขั้นตอน จนสามารถปฏิบัติเองได้ เพื่อจะได้มีผ้าทอของไทยทรงดำไว้ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมของชุมชน

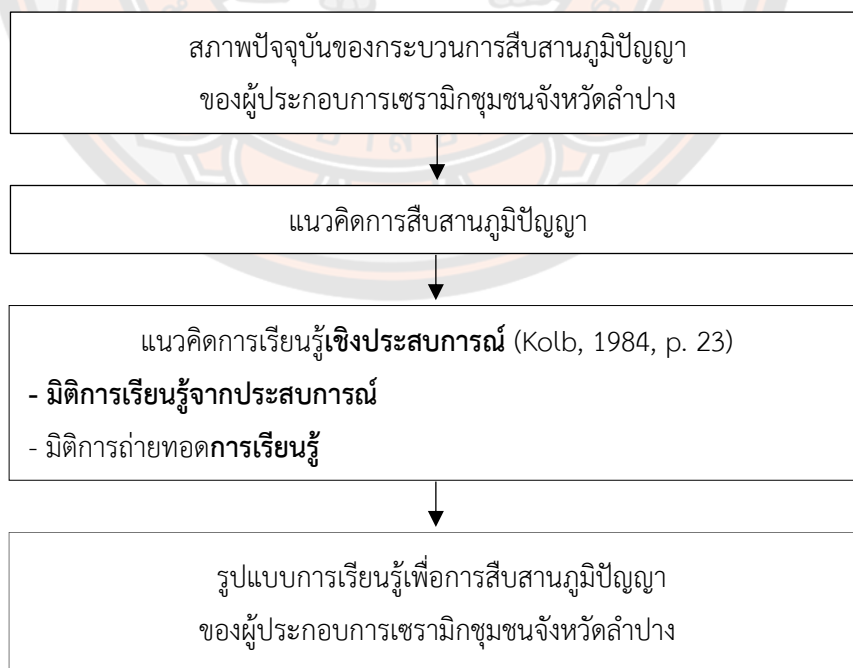
รัศมี ชูทรงเดช และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอำเภอปาย บางปะผั่ว ชุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษาเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้จากภูมิหลังของคน สังคมและวัฒนธรรมจากสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยผลการวิจัยพบว่าในอำเภอบางปะผั่ว จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายโดยเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ แล้วเคลื่อนย้ายอพยพเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น ในสมัยรัตนโกสินทร์มีความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้

จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมชุมชนที่สามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันได้งานวิจัยนี้ นำมาใช้ในส่วนของการศึกษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นจากภูมิปัญญาของคน และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองผู้บริโภคสูงสุด เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาศักยภาพ ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกชนเผ่า ดังนั้นรูปแบบผลิตภัณฑ์จึงต้องแสดงถึงคุณค่า เอกลักษณ์ชนเผ่าและ ประโยชน์ใช้สอยที่มีต่อผู้บริโภคมากที่สุด

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้ กล่าวว่า ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่เกิดจากภายนอก และ ภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ เพื่อการแก้ปัญหา การปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น เรื่องที่ก่อเกิด สังคม ปรับเปลี่ยนตามเหตุปัจจัยอยู่ในจิตใจ ระบบคิด พฤติกรรม ความเคยชิน และความสันถนุซัดเจนที่เรียกเป็นองค์รวมว่า “ชาวบ้าน” โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดของงานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ดังนี้

ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีหลักในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง และเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการร่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตามประเด็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 7 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย การเก็บข้อมูลจากปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นจากทางเว็บไซต์ บทความ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย โดยนำมาวิเคราะห์แยกเป็นหมวดหมู่เพื่อเชื่อมโยงสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัย

2. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) เป็นการเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล เป็นการลงพื้นที่ด้วยตัวเอง จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปยังพื้นที่และทดลองลงมือทำเอง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการจดบันทึกหรือบันทึกภาพ ซึ่งประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน หมู่บ้านศาลาเม็ง อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้สนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 สำนักวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง จำนวน 3 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้คือ

1. การเลือกกลุ่มเป้าหมาย

- 1.1 การเลือกจากคำแนะนำของผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านศาลาเม็ง อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง
- 1.2 การเลือกโรงงานเซรามิกมีประสบการณ์ในผลิตเซรามิกมาไม่น้อยกว่า 15 ปี
- 1.3 การเลือกโรงงานเซรามิกที่จดทะเบียนกับหน่วยงานของภาครัฐ
- 1.4 การเลือกโรงงานเซรามิกที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและมีความหลากหลายในการผลิต ได้แก่ 1) โรงงานที่ใช้เครื่องจักรในการผลิต 2) โรงงานที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิต

2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ ในขั้นตอนนี้

- 2.1 การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และศึกษาเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับเซรามิก
- 2.2 การสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง
- 2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยแบบบันทึกภาคสนาม (Field note)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในแนวทางข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยถ้อยคำ การบรรยาย ซึ่งจะมีส่วนหลักกับการนำเสนอด้วยภาพซึ่งเป็นส่วนเสริมให้การนำเสนอคมชัดและน่าสนใจ จากข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นตอนจัดการข้อมูล (Data Management) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน มาจัดระเบียบเนื้อหาและกำหนดรหัสข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

2. **ชั้นแสดงข้อมูล (Data Display)** นำข้อมูลที่ได้จากการกำหนดรหัสข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษามาวิเคราะห์ลงในตารางที่กำหนด เพื่อจำแนกเป็นประเด็นที่ศึกษาและทำการบรรยายผลที่ได้อย่างละเอียด

3. **ชั้นอธิบายข้อมูล (Data Explanation)** นำผลที่ได้จากชั้นแสดงข้อมูล (Data Display) มาเขียนร่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายประเด็นที่ได้จากการศึกษา

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง โดยมีพื้นที่การศึกษาอยู่ใน หมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้ คือ

1. เป็นพื้นที่ที่มีการทำเซรามิก
2. เป็นโรงงานที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
3. มีการส่งเสริมจากภาครัฐและสามารถเข้าไปดูการผลิตกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการได้รับทักษะวิธีการ และความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยนำผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบภายใต้แนวคิดและเทคนิคการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ประกอบด้วย 2 มิติ ดังนี้ (Kolb, 1984, p. 23)

มิติที่ 1 มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle: ELC) แบ่ง เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience)
2. การสะท้อนคิดจากการสังเกต (Reflective Observation)
3. การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization)
4. การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)

มิติที่ 2 มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ (Kolb's learning styles) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

1. ผู้เรียนรู้แบบคิดออกนอกรุ่น (Diverges)
2. ผู้เรียนรู้แบบดูดซึม (Assimilators)

3. ผู้เรียนรู้แบบคิดเอกันย (Converges)
4. ผู้เรียนรู้แบบปรับปรุง (Accommodators)

ขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ไปจัดอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เพื่อรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดเตรียมช่องทางสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. ติดต่อประสานผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
3. จัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
4. กำหนดวัน เวลา และช่องทางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนัดหมาย
5. ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัน เวลา และช่องทางที่กำหนด

โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำหรับการตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

6. ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ตามข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

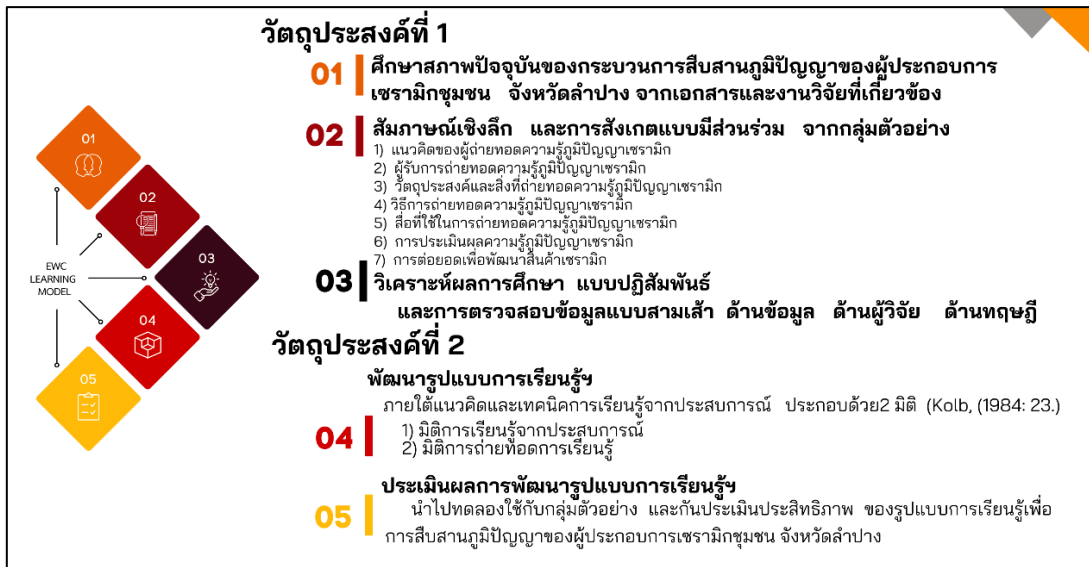
จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง
2. ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น
3. แบบประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility Standard) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard)

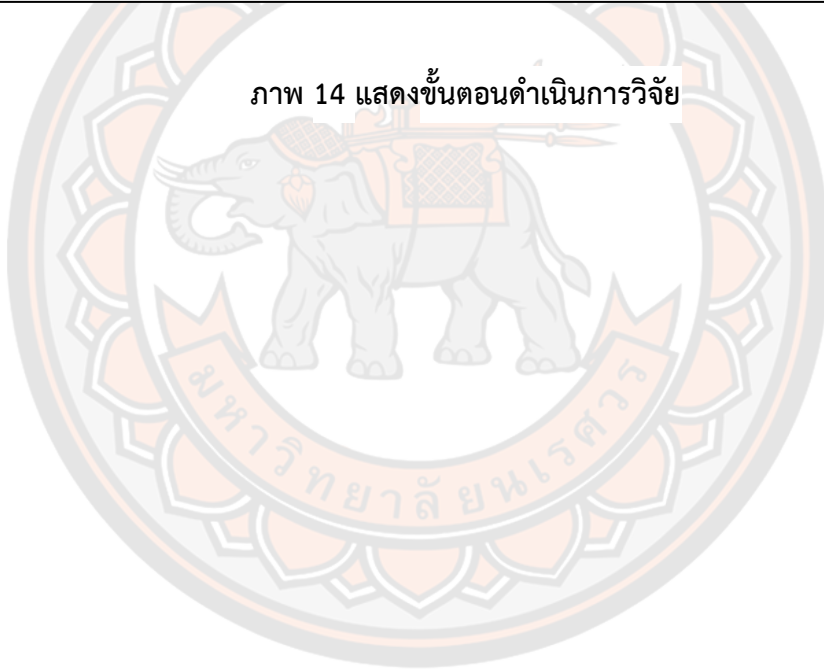
ของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีพื้นที่การศึกษา คือ หมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง สรุปดังนี้

ภาพ 14 แสดงขั้นตอนดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การวิจัย เรื่อง รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 วัตถุประสงค์ ของการวิจัยทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ซึ่งได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน หมู่บ้านศาลาเม็ง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กลุ่มที่ 2 ผู้สนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กลุ่มที่ 3 สำนักวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง และกลุ่มที่ 4 ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง ในการสะท้อนผลสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง พบว่า

สภาพพื้นที่มีผลต่อกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เนื่องจาก จังหวัดลำปางมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้พบรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งดินขาวเพื่อเอามาทดลองทำถ้วยชาม ในราวปี พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2499 ที่บ้านปางค่า อำเภอแจ้ห่ม จึงได้เริ่มทดลองผลิตเครื่องปั้นเซรามิก หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2500 ได้มีการจัดตั้งโรงงานเซรามิกแห่งแรกของจังหวัดลำปาง ชื่อว่า โรงงานร่วมสามัคคี หมู่บ้านป่าขาม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตั้งแต่นั้นมาเซรามิกลำปาง จึงได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ อุตสาหกรรมเซรามิกเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทย และเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ ที่สุดของประเทศไทยมีประวัติการผลิตและพัฒนามายาวนาน และในสมัยสุโขทัยพบว่าเป็นระยะที่รุ่งเรืองที่สุด มีการผลิตด้วยเครื่องที่มีคุณภาพ จำหน่ายในประเทศอย่างแพร่หลาย และยังสามารถส่งออกไปต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันอุตสาหกรรมเซรามิกของไทยได้นำเทคโนโลยี การผลิตที่ทันสมัยจากต่างประเทศมาใช้ในการผลิต ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตชั้นนำของอาเซียน อุตสาหกรรมเซรามิกของไทยจะกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งในภาคเหนือมีโรงงานเซรามิกจำนวนมากโดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดลำปาง มีจำนวนกว่า 200 แห่ง ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดลำปางและเป็นพื้นที่ที่มีการค้นพบแหล่งดินขาวเป็นแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อ 50 ปี ที่ผ่านมามีแหล่ง

ดินที่สำคัญ ในพื้นที่จังหวัดลำปาง ได้แก่ แหล่งปางค่า แหล่งห้วยแป้น แหล่งบ้านไผ่ปง บ้านไผ่แพะตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม แหล่งตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมืองลำปาง และแหล่งบ้านป่าแห่งตำบลทุ่งฮั่ว อำเภอวังเหนือแหล่งดินขาวจังหวัดลำปาง เป็นแหล่งดินขาวชนิดปฐมภูมิ ผลิตดินขาวจากหินไรโอไลต์ผุ (altered rhyolite) และหินทัฟฟ์เนื้อไรโอไลต์ผุ (altered rhyolitetuff) จัดเป็นดินขาวฮิลไลต์ เนื่องจากประกอบด้วยแร่ดินชนิดสไลด์ที่สำคัญ ซึ่งดินขาวจากจังหวัดลำปาง มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นส่วนผสมของเนื้อดินปั้น ในการทำเครื่องเคลือบดินเผาที่ต้องการความขาวผลิตรายณ์ที่ผลิตเริ่มแรกเป็นถ้วยชามตราไก่ ปัจจุบันผลิตรายณ์ส่วนใหญ่อยู่นอกจากผลิต ถ้วย ชาม จาม และ แก้วแล้ว ยังพัฒนารูปแบบผลิตรายณ์เป็นของใช้และเครื่องประดับตกแต่งอีกมากมาย อาทิ เช่น ชุดถ้วยกาแฟ ของชำร่วย แจกัน กระจ่าง ตุ๊กตา กระจุกอมสิน ที่เขี้ยวหรีและลูกกรง เป็นต้น โดยมีชามตราไก่ที่ผลิตมานานกว่า 50 ปี เป็นผลิตรายณ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดลำปางมากที่สุด จนเป็นคำขวัญของจังหวัดลำปาง “ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น เครื่องปั้นลือนามงามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก (ผู้อำนวยการศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก, 20 กันยายน 2563)

ภาพ 15 แสดงถ้วย “ตราไก่” สัญลักษณ์แสดงภูมิปัญญาเซรามิกลำปาง

ผู้วิจัยได้มองหาพื้นที่ในการทำงานวิจัยเรื่องเซรามิกในเรื่องของการสืบสานได้พบจุดเด่นของพื้นที่ตำบลท่าผาอยู่ในพื้นที่ของอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางมีโรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเซรามิก เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ มีการใช้แรงงานในตำบลและอำเภอใกล้เคียงในพื้นที่ให้เป็นหมู่บ้านการผลิตเซรามิกเต็มรูปแบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในท้องถิ่นกระจายรายได้สู่ชุมชน สอดรับกับที่ “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาด ที่ไม่หม่นตามกาลเวลา” นำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนหมู่บ้านศาลาเม็ง สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปางเป็นหมู่บ้านทำเซรามิกอยู่แล้วเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่น และเป็นกระจายรายได้สู่ชุมชน อย่างยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นอาชีพรองจากอาชีพ

ทำนาแรกเริ่มก็ไปเป็นลูกจ้างในโรงงานเซรามิกของคนจีน พอมีความรู้และประสบการณ์ก็มีแนวความคิดที่จะตั้งเป็นโรงงานเซรามิกเป็นของตนเองเพื่อทำการผลิตเครื่องปั้นเซรามิกที่นั่นเป็นการผลิตที่ใช้ในครัวเรือน เช่น ถ้วย จาน ชาม กระปุกออมสิน แจกัน แต่ละโรงงานจะผลิตภัณฑ์ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง ไม่ให้ซ้ำแบบกัน ทำกันแบบอุตสาหกรรมครัวเรือนจึงใช้พื้นที่การวิจัย คือ หมู่บ้านศาลาเม็ง หมู่ 9 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

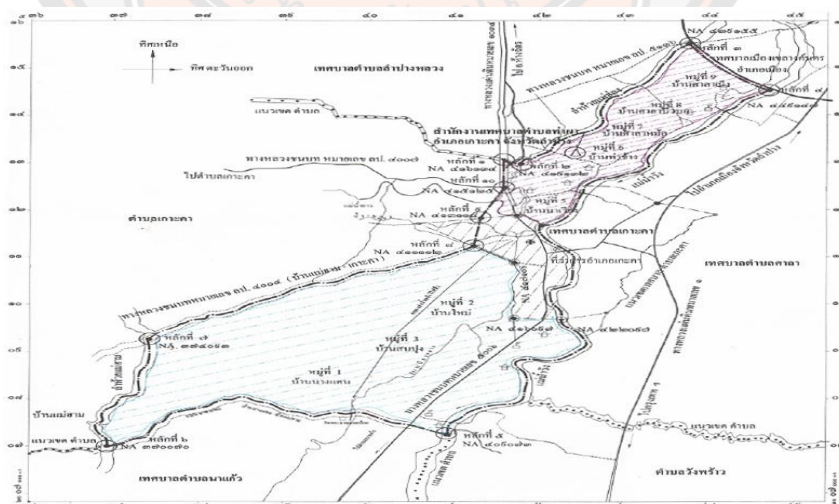
หมู่บ้านศาลาเม็ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าผานั้นมีที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเกาะคา ประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดลำปาง ประมาณ 15 กิโลเมตร จนถึงปัจจุบันจำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลท่าผา ประกอบไปด้วย หมู่ที่ 1 บ้านนางแตง หมู่ที่ 2 บ้านใหม่ หมู่ที่ 3 บ้านสบปุง หมู่ที่ 5 บ้านนาเวียง หมู่ที่ 6 บ้านท่าช้าง หมู่ที่ 7 บ้านศาลาหม้อ หมู่ที่ 8 บ้านศาลาบัวบก หมู่ที่ 9 บ้านศาลาเม็งจำนวนหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลตำบลท่าผา เต็มบางส่วน 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านท่าผา หมู่ที่ 10 บ้านหนองจอก หมู่ที่ 11 บ้านแสนตอ เทศบาลตำบลท่าผา มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำวังไหลผ่านทางทิศตะวันตก ตามแนวเขตของตำบลจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ มีอาณาเขตดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง, เทศบาลตำบลลำปางหลวง

ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลตำบลนาแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเทศบาลตำบลสบยาว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลศาลาและเทศบาลตำบลเกาะคา (เทศบาลตำบลท่าผา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 52130)

ภาพ 16 แสดงอาณาเขตของเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

สถานที่ตั้งของหมู่บ้านศาลาเม็งนั้น อยู่หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปางนั้น ในการเดินทางเข้าไปนั้น สามารถเดินทางเข้าได้ทั้งสองทาง ทั้งถนนสายหลักและถนนสายรอง ถนนสายหลักนั้น เป็นถนนพหลโยธินหมายเลข 1 ทางเข้าตรงข้ามองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดลำปาง ส่วนถนนสายรองทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1034 โดยมีทางเข้าเป็นถนนที่มุ่งตรงสู่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทางเข้าอยู่ตรงข้ามกับวัดพระธาตูลำปางหลวง

ภาพ 17 แสดงแผนที่การดำเนินทางไปหมู่บ้านเซรามิก ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยนั้นได้ประสานไปยังหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงและเข้ามามีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดจากหน่วยงานต่าง ๆ และได้ทำการเรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารและจากการให้ข้อมูลจากองค์ความรู้ จากประสบการณ์โดยตรงของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เช่น เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเซรามิก เอกสารหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเซรามิก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

...เนื่องจากเทศบาลมีแนวคิดที่ส่งเสริมเรื่องเซรามิก เป็นจุดขายจึงได้ร่วมมือ โดยการเอาชาวบ้านของบ้านศาลาเม็ง มาประชุมกันว่า หมู่เฮานั้นจะเอาจะใดในเมื่อหน่วยงานของรัฐเป็นมีงบประมาณมาสนับสนุนเรื่องการผลักดันเกี่ยวกับเซรามิก โดยการปรึกษาแล้วดันเรื่องนี้เข้าประชุมสภาและขออนุมัติไปยังกรมก่องต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง จึงได้ฮับการสนับสนุน จึงเกิดการสร้างจุดเด่นในเรื่องเซรามิกขึ้นมาและยังสอดคล้องกับทางที่รัฐเป็นส่งเสริม 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ บ้านเฮาจัด ศูนย์แสดงสินค้า เซรามิกชุมชนก็เพราะว่า สินค้านั้นเมื่อผลิตมันมีหลายโฮงงานถ้าจะหื้อเป็นไปฝากโฮงงานมันก็ไปได้หื้อเป็นขอที่แสดงสินค้า ถ้าเป็นพอใจสั่งกำนั ก ๆ ศูนย์แสดงสินค้า เซรามิกชุมชน ก็จะนำเป็นไปโฮงงานนั้นและศูนย์นี้เป็นที่วางขายโดยจะแบ่งแยกออกเป็นโรงงานของแต่ละโรงงานเพราะว่าเป็นหน้าตาของหมู่บ้านเซรามิก ศูนย์แสดงสินค้า เซรามิกชุมชน ของบ้านเฮาโดย

(ผู้สนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2561)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้สนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง กล่าวว่า

...หน่วยงานของภาครัฐนั้นได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เลยเข้ามาสนับสนุนโดยของงบประมาณไปยังหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องและยังให้การสนับสนุนผ่านทางเทศบาลโดยทางเทศบาลได้ส่งเสริมไปยังหมู่บ้านศาลาเม็งเป็นหมู่บ้านผลิตเกี่ยวกับเซรามิกและมีศูนย์ของหมู่บ้านเป็นที่จำหน่ายและยังมีบริการเที่ยวชมการผลิตของโรงงานในการผลิตเซรามิก ถ้าถูกใจก็มีการสั่งซื้อขายกับโรงงานโดยตรงโดยได้ราคาโรงงาน

(ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2561)

ภาพ 18 แสดงป้ายหมู่บ้านที่ได้รับรองเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เซรามิก

...หมู่บ้านเขาได้มีคำก็คิดว่าเขาน่าจะมีการติดต่อกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่มีการให้ความช่วยเหลือเพื่อหมู่บ้านเขานั้นเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป เพื่อที่ว่าใฝ่จะได้มาลองทำเซรามิกที่บ้านศาลาเม็ง ก็มาทำได้โดยที่ทางโรงแงงานนั้นเต็มใจหื้อ คนเข้ามาแ่อวมาผ่อ แล้วลงมือทำเช่น ทำถ้วย ทำแก้ว ทำแจกันเลยติดต่อยังที่เป็น ส่งเสริมทาง สำนักงานที่เกี่ยวข้องและหมู่บ้านศาลาเม็ง ก็ได้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป ถึงทุกวันนี้ โดยการรวมตัวของหมู่บ้านเลยเกิดคำก็ดีขึ้นมาว่า เขาจะเอาที่สาธารณะ ที่ข้างวัดศาลาเม็ง เนี่ยเพื่อเป็นศูนย์รวมของเซรามิกของบ้านเขาตั้งละมีคนที่ดูแลศูนย์ แนะนำเกี่ยวกับเซรามิกที่โรงแงงานผลิตโดย

(ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2561)

...ชาวบ้านศาลาเม็งได้มีความคิดที่ในการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือทำหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โอท็อป เซรามิกและยังมีการให้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาทำเครื่องปั้นเกี่ยวกับเซรามิกได้ ด้วยและยังกำหนดที่ว่าง โดยของงบประมาณจากทางเทศบาลสร้างศูนย์เซรามิกในหมู่บ้านเพื่อไว้โชว์สินค้าของ แต่ละโรงงาน โดยมีคณะกรรมการประจำศูนย์คอยให้การแนะนำอีกด้วย

(ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2561)

...ในเมื่อทางเทศบาลเป็นสนับสนุนชะดังมาหื้อโดยจัดสรรมาแ่งเฮาก็แ่งเอา ข้างวัดศาลาเม็งเลยแล้วเห็นอย่างเฮาก็อยู่ใกล้วัดลำปางหลวงแล้วโรงแงงานจะได้มีที่วางขาย สินค้าโดยแล้วตั้นี้ยังเป็นที่ปากคนที่มาแ่อวศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกศาลาเม็งบ้านเฮานี้ถ้า เป็นสนใจโรงแงงานใดเฮาก็มีบริการพาไปถึงโรงแงงานโดยเนื่อเพื่อเป็นจะไปซื้อของในโรงแงงาน และเป็นการเพิ่มการขายของบ้านเฮาโดยการบริการฟรี

(ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2561)

...เทศบาลนั้นได้สนับสนุนงบประมาณมาให้สร้างที่เป็นที่ว่างโดยทำหนังสือใช้พื้นที่ว่างข้างวัดศาลาเม็งจัดทำเป็นศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนของหมู่บ้านและศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนยังมีบริการพาคูคูลที่มีศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนไปเยี่ยมชมโรงงานผลิตภัณฑ์เซรามิกแบบไม่คิดมูลค่า

(ศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิก จังหวัดลำปาง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2561)

ภาพ 19 แสดงศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า

1. สภาพพื้นที่ที่มีผลต่อสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการ เซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง เนื่องจากสภาพพื้นที่มีแหล่งดินขาวจำนวนมาก ซึ่งเหมาะกับการนำมาทำถ้วยชามด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปั้น ขึ้นรูปดินให้เป็นภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ ที่สุดของประเทศไทยมีประวัติการผลิตและพัฒนามายาวนาน และในสมัยสุโขทัยพบว่าเป็นระยะที่รุ่งเรืองที่สุด มีการผลิตด้วยเครื่องที่มีคุณภาพจำหน่ายในประเทศอย่างแพร่หลาย และยังสามารถส่งออกไปต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันอุตสาหกรรมเซรามิกของไทยได้นำเทคโนโลยี การผลิตที่ทันสมัยจากต่างประเทศมาใช้ในการผลิต ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตชั้นนำของอาเซียน อุตสาหกรรม เซรามิกของไทยจะกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งในภาคเหนือมีโรงงานเซรามิกจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดลำปาง มีจำนวนกว่า 200 แห่ง

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้นำมาแยกประเด็นรายงานผลการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษา (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์และ

สังเคราะห์แยกเป็นประเด็นตามรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของกระบวนการผลิตเซรามิกในด้านภูมิปัญญาและวิธีการทำเซรามิกของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปางโดยการเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตแบบมีส่วนร่วมและการเข้าไปทำงานโดยการปฏิบัติจริง และได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบปัจจัยด้านต่าง ๆ 7 ด้าน ได้แก่

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลแยกตามสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของกระบวนการผลิตเซรามิกในด้านภูมิปัญญาและวิธีการทำเซรามิกของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนบ้านศาลาเม็ง พบว่า

โรงงานสวนเหนือเซรามิก

ภาพ 20 แสดงโรงงานสวนเหนือเซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...สถานที่ตั้งโรงงานสวนเหนือเซรามิก 143 หมู่ 9 บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ประวัติความเป็นมาของการสืบสานระยะเวลาในการก่อตั้งโรงงานเพื่อการสืบสาน 27 ปีการผลิตเซรามิกเกี่ยวกับแจกัน และดอกไม้พุ่มไปเป็นลูกจ้างคนจีน พอจะมีความรู้ก่อนหน้าทำโรงงาน ทำโรงงานกับพี่ชายและแยกออกมาจัดตั้งโรงงานเอง เมื่อปี 2537 ทำเซรามิกเกี่ยวกับแจกันประเภทของเซรามิกแจกันดอกไม้ธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนตนเองกู้ ธกส. ส่วนประกอบในการผสมดินที่ใช้เป็นดินสำเร็จรูปมาจากโรงงานลำปางดินขาว โดยเฉพาะน้ำประมาณ 200 ลิตร ต่อดินขาว 1,000 กิโลกรัม อุปกรณ์ที่ใช้ในการขึ้นรูปแบบแม่แบบพิมพ์อุปกรณ์ในการเคลือบใช้น้ำยาเคมีซิลเฟต ในการเคลือบอุปกรณ์เกี่ยวกับการเผาแก๊สใช้ 2 ถึงระยะเวลาในการเผา 6-7 ชั่วโมง อุณหภูมิที่ใช้ 1,150 องศา รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิก ต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูปมาเข้าเครื่องอัดให้เป็นก้อนกลม ๆ เกลงแบบพิมพ์ใช้เวลา 15 นาที เทน้ำออก เอามาตากแดด 6 ชั่วโมงนำมาตากแห้งนำมาลงรูปวาดลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,150 องศา ใช้เวลา 6-7 ชั่วโมง แก๊สส่วนละ 2 ถึง การตลาดในประเทศ ทิวราชาอาณาจักรและตามสั่ง

(คนที่ 4 เจ้าของโรงงานสวนเหนือเซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, มีนาคม 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานสวนเหนือเซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเซรามิกมีผู้ประกอบการหลายรายในจังหวัดลำปาง ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นี้อย่างแพร่หลาย ด้วยทางพื้นที่จังหวัดมีเหมืองดินขาวซึ่งเป็นแร่ธาตุสำคัญในการผลิตเซรามิก แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ก็เพื่อให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นความรู้ติดตัวในการหาเงินจากทักษะการผลิตเซรามิก เพราะในการทำเซรามิกต้องมีความรู้ที่หลากหลาย และในปัจจุบันการหาคนที่มีความรู้ที่เชี่ยวชาญมีน้อยมาก ถือว่าเป็นช่องทางในการหารายได้ในอาชีพนี้ได้

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

แม้ว่าการผลิตเซรามิกจะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ในทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น และถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นในด้านทักษะเฉพาะ หากมีทักษะในด้านการผลิตเซรามิกติดตัวก็ถือว่าเป็นทักษะที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง รวมถึงการดำรงรักษาภูมิปัญญาที่มีแต่โบราณให้คงอยู่ไปยัง

รุ่นต่อไปได้ ในปัจจุบันแรงงานที่มีความรู้ในด้านการผลิตเซรามิกค่อนข้างขาดแคลน ดังนั้น การได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกก็ถือเป็นหนทางในการสร้างอาชีพในภูมิลำเนาตนเองได้

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว เนื่องจากจังหวัดลำปางมีแร่ดินขาวถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการผลิตเซรามิก จึงมีการประกอบกิจการผลิตภัณฑ์เซรามิกจำนวนมาก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการจ้างงานแรงงานที่มีความรู้ทักษะ ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีกด้วย วัตถุประสงค์ที่สองเพื่อสืบสาน ดำรงรักษาไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก และอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เซรามิกของแต่ละสถานประกอบการ เนื่องจากแต่ละสถานประกอบการมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นการแสดงอัตลักษณ์ของแต่ละสถานประกอบการที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละงาน บางชิ้นงานมีที่มาของการผลิตที่ทำมาแต่ช้านาน ดังนั้นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเซรามิก ได้แก่ ทักษะความรู้ด้านการลงสี ลายเส้น รูปร่าง รูปทรงที่แตกต่าง การใช้ความรู้ด้านเคมีลงเคลือบเงาผลิตภัณฑ์ และการใช้อุณหภูมิเผาไหม้ผลิตภัณฑ์ทางเซรามิก

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกหากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด จะใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะที่ทำงาน เพื่อให้การเรียนรู้เห็นภาพชัดเจนที่สุด และวิธีมอบหมายงาน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ใช้ความคิดของตนเองเป็นหลัก ซึ่งวิธีนี้จะนำไปสู่การได้กระบวนการชิ้นงานใหม่ ๆ เพิ่มเติมจากความรู้ที่ผู้ถ่ายทอดส่งมอบให้

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สื่อหลักที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะในการผลิตเซรามิก เมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดทราบถึงปัญหา และเรียนรู้ หาวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ หากเกิดทักษะ ก็จะช่วยส่งผลให้เกิดความชำนาญ และมีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกไปยังรุ่นสู่รุ่นได้

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ในด้านของการประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจะแสดงออกมาในด้านของทักษะความชำนาญ เมื่อผู้ได้รับการถ่ายทอดได้รับความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ก็ต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญและต่อยอดเป็นกระบวนการใหม่ ๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือดำรงไว้ซึ่งแนวความคิดที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่ได้รับการถ่ายทอดสามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าปัจจุบันได้ หรือจะเป็นลักษณะของการสร้างลวดลายใหม่ที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานประกอบการ หรือท้องถิ่นได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้วยตราไก่

ที่เป็นเอกลักษณ์ของถ้วยชามที่ผลิตในจังหวัดลำปาง ซึ่งเราสามารถนำลวดลายของไก่อบนชามมาวาดลงในจาน แจกัน หรือต่างหู เป็นต้น ซึ่งเป็นการต่อยอดในการพัฒนาสินค้าเซรามิกโดยใช้แนวคิดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเซรามิกใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม และได้รับการให้ความรู้ของหน่วยงานนำการนำไปใช้จริงรูปแบบดั้งเดิม ก่อนที่หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจากอดีตจนถึงปัจจุบันการพัฒนา รูปแบบ รูปแบบดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน วิธีการสืบสานในท้องถิ่นแบบเดิมเป็นอย่างไร หน่วยงานเข้าไปมีการพัฒนาแบบใด รูปแบบการเรียนรู้จากเดิมถึงปัจจุบันเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน การสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน ในอดีตใช้วิธีการอย่างไร ปัจจุบันทำอย่างไร การผสมขนาดของดิน การขึ้นรูปทรงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การเผาจากอดีตถึงปัจจุบัน การตกแต่งรูปทรงจากอดีตถึงปัจจุบัน การนำไปใช้และการแยกประเภทจากอดีตถึงปัจจุบัน รูปแบบภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชก รูปแบบเซรามิกจากอดีตถึงปัจจุบัน เมื่อหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง ได้ให้ความรู้การพัฒนาในรูปแบบเป็นแบบใดบ้าง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสวนเหนือเซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ทักษะในด้านการผลิตเซรามิก ถ้ามีติดตัวก็ถือว่าเป็นทักษะที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว เนื่องจากจังหวัดลำปางมีแร่ดินขาวถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการผลิตเซรามิก
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะที่ทำงาน เพื่อให้การเรียนรู้เห็นภาพชัดเจนที่สุด และวิธีมอบหมายงาน
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	สื่อหลักที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วัดจากชิ้นงานที่ได้ฝึกปฏิบัติ ในแต่ละขั้นตอน
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	นำลวดลายของไก่อบนชาม มาวาดลงในจาน แจกัน หรือต่างหู เป็นต้น

โรงงานนงลักษณ์เซรามิก

ภาพ 21 แสดงโรงงานนงลักษณ์เซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...สถานที่ตั้งโรงงานนงลักษณ์เซรามิก 77 หมู่ 9 บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เบอร์ติดต่อ โทรไลน์ 097-9593717 โทร. 089-9536592 รูปแบบแจกันเซรามิก แจกันดอกไม้ระยะเวลาในการสืบสาน 20 ปีประวัติการก่อตั้งโรงงานโรงงาน ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2542 ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างคนจีนและเมื่อได้ การสืบทอดเลยมีแนวคิดจะทำกับเขาเราก็เป็นลูกจ้างและในจังหวัดลำปาง ได้มีการริเริ่มสืบสานเกี่ยวกับเซรามิก โดยมีการจัดตั้งศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิกที่อำเภอเกาะคา โดยหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและญี่ปุ่น โดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิกและได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลให้บ้านศาลาเม็ง เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเซรามิก และได้เห็นแนวทางเลยได้มีการจัดตั้งโรงงานขึ้นตั้งแต่ปี 2542 ถึงปัจจุบัน รวมแล้ว 20 ปี และสหกรณ์ทางการเกษตรได้เป็นแหล่งเงินทุนในการกู้ยืมประเภทของเซรามิกแจกันดอกไม้ธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุน ทุนตัวเองกู้ ธกส. ส่วนประกอบในการผสมดินดินที่ใช้เป็นดินสำเร็จรูปมาจากโรงงานลำปางดินขาว โรงงานกิตติโรจน์ โรงงานผลิตดินขาวโดยเฉพาะ น้ำประมาณ 200 ลิตร ต่อดินขาว 1,000 กิโลกรัม สารซัลเฟต อุปกรณ์ที่ใช้ในการขึ้นรูปแบบแม่แบบพิมพ์การขึ้นรูปโดยใช้เครื่องจักรการ ขึ้นรูปโดยใช้มืออุปกรณ์ในการเคลือบใช้น้ำยาเคมีซัลเฟตในการเคลือบอุปกรณ์เกี่ยวกับการเผาแก๊สใช้ 2 ถึง ระยะเวลาในการเผา 6-7 ชั่วโมง อุณหภูมิที่ใช้ 1,200 องศา การตลาดในประเทศ (ทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 5 เจ้าของโรงงานนงลักษณ์เซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, เมษายน 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานนงลักษณ์เซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การผลิตสินค้าเซรามิกในจังหวัดลำปางในปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงมาก ไม่เพียงแต่การแข่งขันของผู้ประกอบการเซรามิกในต่างจังหวัด ผู้ประกอบการภายในจังหวัดเดียวกันก็มีจำนวนมากรายด้วยเช่นกัน โดยมักจะมีผู้ผลิตรายใหม่ ๆ เกิดขึ้น และก็มีผู้ผลิตรายเก่า ๆ หายไป ตรงกันข้ามลูกค้ามีความต้องการในตลาดลดน้อยลง หรือลูกค้ามีความนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง และส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเพื่อให้กิจการดำรงอยู่ต่อไปในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การรับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจะเป็นในลักษณะการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป โดยผ่านการบอกเล่าเรื่อง ประวัติความเป็นมา ให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกได้ตระหนักและมีความภาคภูมิใจในการสืบทอดความรู้

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ด้านวัตถุประสงค์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เพื่อต้องการให้แนวคิด และสิ่งที่ผู้ก่อตั้งกิจการขึ้นมายังคงดำเนินต่อไป เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และเพื่อการสืบสานเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งให้คงอยู่ต่อไป และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

วิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกแก่ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ โดยการบอกเล่า และการให้ผู้รับการถ่ายทอดคลุกคลีกับการผลิตเซรามิก เป็นการซึมซับความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกผ่านการดำรงชีวิตประจำวัน

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ใช้ตัวผู้ก่อตั้งเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เพราะความรู้ประสบการณ์ที่บอกเล่าต่อมาเป็นกรณีศึกษาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ หากผู้รับการถ่ายทอดได้นำแนวคิดจากผู้ที่มีประสบการณ์ไปผสมผสานกับความต้องการในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน ก็อาจทำให้เกิดการสร้างสรรคผลที่รักษาเอกลักษณ์เดิมและตรงกับความต้องการของลูกค้าด้วย

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

วัดได้จากการที่ผู้รับการถ่ายทอดมีแนวคิด หรือเกิดความคิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการให้ดีขึ้น หรือวัดจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการผลิตสินค้าภูมิปัญญาเซรามิก หรือกระบวนการสนับสนุนอื่นที่จะส่งผลทำให้สินค้ามียอดขายเพิ่มสูงขึ้น และเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การดำรงไว้ในแนวคิดภูมิปัญญาถือว่าการสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าเซรามิกได้ในด้านการต่อยอดก็อาจจะนำแนวคิดในสมัยปัจจุบันมาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อเกิดเป็นสินค้าใหม่ที่เหมาะสมระหว่างความคิดภูมิปัญญาเซรามิกเดิม กับสไตล์ผลิตภัณฑ์ในวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานนงลักษณ์เซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การรับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจะเป็นในลักษณะการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องประวัติความเป็นมา
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ต้องการให้แนวคิด และสิ่งที่ผู้ก่อตั้งกิจการขึ้นมา ยังคงดำเนินต่อไป
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การบอกเล่า และการให้ผู้รับการถ่ายทอดคลุกคลีกับการผลิตเซรามิก
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้ตัวผู้ก่อตั้งเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วัดจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการผลิตสินค้าภูมิปัญญาเซรามิก
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	ผสมผสานระหว่างความคิดภูมิปัญญาเซรามิกเดิม กับสไตล์ผลิตภัณฑ์ในวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ

โรงงานสาธิตเซรามิก

ภาพ 22 แสดงโรงงานสาธิตเซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...ประวัติความเป็นมาของการสืบสานโรงงานสาธิตเซรามิก เจ้าของโรงงาน อายุ 63 ปี ระดับการศึกษา มศ. 3 สถานที่ตั้งโรงงาน 19 หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 52130 การสืบสานโรงงานเซรามิก ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลา 15 ปี ไปเป็น ลูกจ้างคนจีนพอจะมีความรู้ก่อนหน้าทำโรงงาน ทำโรงงานกับพี่ชายและแยกออกมาจัดตั้ง โรงงานเอง เมื่อปี 2537 จนถึงปัจจุบัน รวม 24 ปีประเภทของเซรามิก ทำเซรามิกเกี่ยวกับแจกัน กระจกทรงรูป เซิงเทียนธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนตนเอง กู้ ธกส. รายละเอียด ขั้นตอนทำเซรามิกต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัมดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั่น 4 ชั่วโมง จะต้อง ทำให้มีความเหลวที่พอดี นำน้ำมาหล่อในแบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาที แล้วเทน้ำออก แล้วตาก ให้แห้งนำมาตากแตงนำมาลงรูปวาดสวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อ เตรียมเผา การเผาใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 10 ชั่วโมง แก๊สส่วนละ 3 ถึง ส่วนประกอบ ในการผสมดินดินขาวมาจากอำเภอแจ้ห่ม ดินดำมาจากสุราษฎร์ธานี น้ำยาเคลือบมาจาก บริษัทปะการังสุขสวัสดิ์ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง เคมีคอนสยามเซรามิกโซเดียมการเขียน รูปชื่อสีมาผสมเอง น้ำเคลือบที่เกิดเงาในการเผา ทำตามลูกค้าสั่งและรายการคิดค้นขึ้นมาเอง การเผาแก๊สลำปางชัยสิริการตลาดตลาดภายในประเทศ ลูกค้าสั่ง (ส่งทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 6 เจ้าของโรงงานสาธิตเซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, พฤษภาคม 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานสาธิตเซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

แนวคิดในด้านความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก อาจจะเริ่มจากการไปเรียนรู้จากการเป็นแรงงานพนักงานในสถานประกอบการอื่นก่อน เพื่อได้เรียนรู้แนวคิด ทักษะความชำนาญของตนเอง โดยการที่จะเจริญก้าวหน้าในการนำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ก็ขึ้นอยู่กับความทะเยอทะยานอยากพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล ยิ่งได้รับผิดชอบงานในหลายหน้าที่ก็ทำให้ได้เรียนรู้งานได้หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้แรงงานหรือพนักงานนำความรู้ที่ได้ไปตั้งกิจการเป็นของตนเองในอนาคตได้ มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็นำมาซึ่งการลอกเลียนแบบผลงานจากสถานประกอบการเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในตลาดอุตสาหกรรมเซรามิกได้

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การได้รับแนวทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจากตำแหน่งงานเล็ก ๆ เรียนรู้ในงานในหลาย ๆ ฝ่าย อาจจะส่งผลในการทำงานหนักมากขึ้น แต่ก็ก็เป็นหนทางที่จะนำความรู้ที่ได้ไปสร้างกิจการของตนเองได้ โดยนำความรู้ที่ได้พัฒนาต่อยอดสร้างเป็นสินค้าเซรามิกใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด

3. วัตถุประสงค์และสิ่งทีถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

วัตถุประสงค์หลักในการถ่ายทอด เพื่อต้องการแรงงานฝีมือที่จะมาช่วยในการผลิตสินค้าเซรามิก เนื่องจากขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีความรู้ความชำนาญสูง เพราะแรงงานปัจจุบันมักจะเลือกงานที่สบาย ผลตอบแทนสูง และไม่ต้องใช้ทักษะมาก ตรงกันข้ามการมีความรู้ทักษะภูมิปัญญาเซรามิกต้องหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ เป็นงานที่หนัก และผลตอบแทนไม่สูงมากนัก ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนในแรงงานสูง ในส่วนสิ่งถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ก็จะได้เป็นการได้เรียนรู้ ทักษะจากการทำงานจริง โดยได้รับการสอนงาน/เลียนแบบ จากหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ใช้วิธีครูพักลักจำ ที่ได้จากการสอนงาน/เลียนแบบ จากหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ ในขณะที่ปฏิบัติงานแอบเก็บเล็กผสมน้อย ดูจากตรงโน้นที่ตรงนี้ที เพื่อนำไปฝึกฝนและใช้งานจนตัวเองเก่งขึ้นมาได้ ซึ่งวิธีการนี้ผู้ถ่ายทอดอาจจะไม่ทันได้รู้ตัวว่าได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกไปสู่ผู้อื่น

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เพราะในคนที่ไม่มีต้นทุนชีวิตที่ดี การได้เรียนรู้จากการเก็บเล็กผสมน้อย ค่อย ๆ เรียนรู้จากงานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาจะเกิดทักษะความชำนาญของตนเอง

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สังเกตที่พฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ในการทำงาน ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของคุณภาพสินค้า หรือการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาในสายงานอาชีพของตนเอง ไปจนถึงการสร้างธุรกิจโดยใช้ภูมิปัญญาเซรามิกของตนเองได้

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจากการการปฏิบัติงาน ดูแบบอย่าง/ต้นแบบจากหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ โดยนำทักษะความรู้ที่ได้มาปรับแต่งบางส่วนให้เข้ากับ ความสนใจ ความถนัด และความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง หรือรสนิยมของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ได้ออกมาเป็นสินค้าเซรามิกรูปแบบใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ ในตลาดเซรามิกได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสาธิตเซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เริ่มจากการไปเรียนรู้จากการเป็นแรงงาน พนักงาน ในสถานประกอบการอื่นก่อน
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	รับแนวทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจากตำแหน่งงาน เล็ก ๆ เรียนรู้งานในหลาย ๆ ฝ่าย
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ต้องการแรงงานฝีมือที่จะมาช่วยในการผลิตสินค้าเซรามิก เนื่องจากขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีความรู้ความชำนาญสูง
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วิธีครูพักลักจำ ที่ได้จากการสอนงาน/เลียนแบบจาก หัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ ในการถ่ายทอดความรู้
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	สังเกตที่พฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ ในการทำงาน
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	ทักษะความรู้ที่ได้มาปรับแต่งบางส่วนให้เข้ากับ ความสนใจ ความถนัด และความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

โรงงานต้นโพธิ์เซรามิก

ภาพ 23 แสดงโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...โรงงานต้นโพธิ์เซรามิก ตำบลเกาะคา การผลิตประเภท สถานที่ตั้งโรงงาน 139 หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 52130 เบอร์โทรติดต่อ 054-281149 ประวัติความเป็นมาของการสืบสานโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก โรงงานต้นเริ่มก่อตั้ง จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 25 ปี ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างของคนจีนโรงงานทั่วไปและได้จดจำในการทำในรูปแบบต่างๆที่เคยไปทำงานในเขตจังหวัดลำปาง ประเภทของเซรามิกถ้วย จาน ชาม ธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนส่วนตัวเอง กู้ ธกส. รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิกต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูปมาเข้าเครื่องอัดให้เป็นก้อนกลม ๆ เทลงแบบพิมพ์ใช้เวลา 15 นาที เทน้ำออก เอมามาตากแดด 6 ชั่วโมง นำมาตากแห้งนำมาลงรูปวาดลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 8-10 ชั่วโมง การตลาดตลาดภายในประเทศ ลูกค้าสั่ง (ส่งทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 7 เจ้าของโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, มิถุนายน 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสำหรับสถานประกอบการที่ก่อตั้งมานานมีตลาดในการจัดส่งสินค้า หรือลูกค้าประจำที่ทำการค้ามาเป็นเวลานาน ก็อยากให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ต่อไป

แต่ด้วยอายุ กำลังการผลิต และการขาดแคลนแรงงาน อาจทำให้มีความเหนื่อยหน่าย และไม่มีเรี่ยวแรงที่จะดำเนินการต่อ จึงอยากมีคนรุ่นต่อไปมาสืบสานภูมิปัญญาเซรามิกเหล่านี้ให้ดำรงอยู่ แต่ผู้ก่อตั้งหรือผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการมาอย่างยาวนาน อาจจะไม่ใช่ว่าผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ได้ดีก็เป็นได้ ซึ่งอาจผันตัวมาเป็นผู้สนับสนุน ในการที่ให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกได้ไปรับการเรียนรู้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

นอกจากแนวคิดที่จะสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถหาความรู้ได้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ เพื่อให้รับความรู้ในเชิงวิชาการหรือแนวคิดทาง ภูมิปัญญาเซรามิกที่แตกต่าง และกว้างขวางมากขึ้น

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

วัตถุประสงค์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน เพราะแนวคิดที่สืบทอดต่อกันมามักจะมีอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะแฝงอยู่ในตัวสินค้าเซรามิกด้วย ที่แสดงความเป็นตัวตนของสถานประกอบการ เพื่อสร้างหรือดำรงสถานะทางสังคม เนื่องจากการบางครั้งรวบรวมประกอบกิจการเซรามิกมาอย่างยาวนานรายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่ก็มาจากการประกอบกิจการเซรามิก ซึ่งอาจเพิ่มการขายสินค้าที่จำเป็นในการผลิตเซรามิก หรือแตกไลน์การผลิตใหม่

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สำหรับวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน โดยคนรุ่นหลังมักจะเติบโตมากับการผลิตเซรามิก แต่ด้วยความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกแบบก่อน อาจจะไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการเซรามิกในปัจจุบัน และผู้ถ่ายทอดอาจไม่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นการไปเรียนรู้สถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ และนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน บอกเล่าส่งมอบเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของครอบครัว และผ่านวิถีชีวิตของผู้รับการถ่ายทอดความรู้ที่เติบโตมากับการผลิตสินค้าเซรามิก

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีกับการประกอบกิจการเซรามิกและเต็มใจที่จะไปเรียนรู้เพิ่มเติมในสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ หรือสาขาวิชาทางด้านศิลปะ เพื่อได้ชิ้นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ สร้างรายได้ ขยายกิจการ และดำรงไว้ซึ่งสถานะทางสังคม

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การได้รับเจตนาธรรมณ์ในการสืบสานภูมิปัญญาเซรามิกเป็นจุดเริ่มต้นในเป้าหมายการต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก การได้รับความรู้ทั้งจากผู้ก่อตั้ง/ผู้ประกอบการรุ่นก่อน หรือสถาบันที่ให้ความรู้ในสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ หรือสาขาวิชาทางด้านศิลปะ ผลที่ได้คือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการต่อยอดเป็นการการแตกแบรนดิใหม่ได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานต้นโพธิ์เซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	นำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถหาความรู้ได้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อสืบสานเจตนาธรรมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	สำหรับวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนาธรรมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	บอกเล่าส่งมอบเจตนาธรรมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของครอบครัว
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เรียนรู้เพิ่มเติมในสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการต่อยอดเป็นการแตกแบรนดิใหม่ได้

โรงงานสายยันต์เซรามิก

ภาพ 24 แสดงโรงงานสายยันต์เซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...สถานที่ตั้งโรงงานสายยันต์เซรามิก 170/3 หมู่ 9 ตำบลท่าพา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 52130 ประวัติความเป็นมาของการสืบสานโรงงานสายยันต์เซรามิก โรงงานสายยันต์เซรามิก เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 20 ปี ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างของคนจีนโรงงานทั่วไป และได้จดจำในการทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เคยไปทำงานในเขตจังหวัดลำปางประเภทของเซรามิกแจกัน ดอกไม้ ธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนตนเองกู้ ธกส. รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิกต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัม ดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั่น 4 ชั่วโมง จะต้องทำให้มีความเหลวที่พอดีนำน้ำมาหล่อในที่แบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาที แล้วเทน้ำออก แล้วตากให้แห้งนำมาตากแตงนำมาลงรูवादลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 8-10 ชั่วโมง แก้ววันละ 3 ถัง การเขียนรูปซึ้อสีมาผสมเอง ใช้ประสบการณ์ ทำตามลูกค้าต้องการ การตลาดภายในประเทศ ลูกค้าสั่ง (ส่งทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 8 เจ้าของโรงงานสายยันต์เซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานสายย่นต์เซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้แก่คนรุ่นหลัง อาจเป็นเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้เพื่อเป็นช่องทางการหารายได้ เพื่อกระจายความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของคนในครอบครัว คนในครอบครัวอาจจะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย แต่ไม่ใช่ทุกอาชีพของคนในครอบครัว จะประสบความสำเร็จทุกคน หากเส้นทางในอาชีพของคนในครอบครัวไม่เป็นดังที่ต้องการ ก็ยังคงมีความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่จะเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ ดังนั้นการที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกอาจเป็นตัวช่วยในการกระจายความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ประสบความสำเร็จได้

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สังคมในปัจจุบันมักจะส่งเสริมให้คนประกอบอาชีพหลาย ๆ อย่างเพื่อตอบสนองเป้าหมายทางการเงิน และความต้องการที่ไม่สิ้นสุด การที่คนเรามีความรู้เพียงเฉพาะด้านอาจจะไม่เพียงพอต่อสิ่งจำเป็นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การที่มีความรู้ ทักษะที่หลากหลาย อาจจะช่วยส่งเสริมอาชีพหลัก หรือกระจายความเสี่ยงของการไม่ประสบความสำเร็จในสายอาชีพอื่น ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเสริม หรือทำเป็นอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว และสร้างฐานะให้กับตนเองได้

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างรายได้เสริม หรือรายได้หลักให้แก่ตนเอง และครอบครัว สถานะทางสังคมที่มั่นคง รวมไปถึงเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ย่อมทำให้มีช่องทางในการเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้นตาม

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกหากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด จะใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะที่ทำงาน อาจจะเป็นในลักษณะการช่วยกันผลิตภายในครอบครัว โดยในการช่วยเหลือกันทำให้เกิดการเรียนรู้เห็นภาพชัดเจนที่สุดผ่านการทำงานร่วมกัน

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะความรู้ในกาประกอบกิจการเซรามิก เมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดทราบถึงปัญหา และเกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การได้นำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ก็ต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ รวมไปถึงการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่ สามารถนำไปสร้างรายได้ และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยนำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเซรามิกใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิมความความถนัดและความสนใจของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ได้ และยังสามารส่งต่อความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกไปยังรุ่นต่อไปได้ด้วย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง4.5

ตาราง 8 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสายยันต์เซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ต้องการให้ภูมิปัญญาเซรามิกที่จะเป็นช่องทางในการสร้างรายได้
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเสริม
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างรายได้เสริม หรือรายได้หลักให้แก่ตนเอง และครอบครัว
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะทำงาน
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การได้นำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่สามารถนำไปสร้างรายได้ และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

โรงงานจ๊ะจ๋าโจ้เซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...สถานที่ตั้งโรงงานจ๊ะจ๋าโจ้เซรามิก 105/1 หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 52130 เบอร์โทรติดต่อ พี่เต๋ยว 089-8548150, พี่น้อย 089-8356099 ประวัติความเป็นมาของการสืบสาน โรงงานจ๊ะจ๋าโจ้เซรามิก โรงงานจ๊ะจ๋าโจ้เซรามิก เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 20 ปี ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างของคนจีนโรงงานทั่วไปและได้จดจำในการทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เคยไปทำงาน ในเขตจังหวัดลำปาง ประเภทของเซรามิก แจกันดอกไม้ ชูริกิจประเภทครอบครัว แหล่งเงินทุน ทุนตัวเองกู้ ธกส. รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิก ต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัม ดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั่น 4 ชั่วโมง จะต้องทำให้มีความเหลวที่พอดีนำมาหล่อในที่แบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาที แล้วเทน้ำออก แล้วตากให้แห้งนำมาตากแต่งนำมาลงรูปวาดลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 8-10 ชั่วโมง แก้ววันละ 3 ถึงการตลาดตลาดภายในประเทศ ลูกค้าสั่ง (ส่งทั่วประเทศ) (คนที่ 9 เจ้าของโรงงานจ๊ะจ๋าโจ้เซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, สิงหาคม 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานสายยันต์เซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ก็เพื่อให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นความรู้ติดตัวในการหาเงินจากทักษะการผลิตเซรามิก เพราะในการทำเซรามิก ต้องมีความรู้ที่หลากหลาย และในปัจจุบันการหาคนที่มีความรู้ที่เชี่ยวชาญมีน้อยมาก

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ถ้ามีทักษะในด้านการผลิตเซรามิกติดตัวก็ถือว่าเป็นทักษะที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง รวมถึงการดำรงรักษาภูมิปัญญาที่มีแต่โบราณให้คงอยู่ไปยังรุ่นต่อไปได้ ในปัจจุบันแรงงานที่มีความรู้ในด้านการผลิตเซรามิกค่อนข้างขาดแคลน

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

เพื่อสืบสาน ดำรงรักษาไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก และอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เซรามิกของแต่ละสถานประกอบการ เนื่องจากแต่ละสถานประกอบการมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นการแสดง

อัตลักษณ์ของแต่ละสถานประกอบการ ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละงาน บางชิ้นงานมีที่มาของการผลิตที่ทำมาแต่ช้านาน

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะทำงาน เพื่อให้การเรียนรู้เห็นภาพชัดเจนที่สุด และวิธีมอบหมายงาน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ใช้ความคิดของตนเองเป็นหลัก ซึ่งวิธีนี้จะนำไปสู่การได้กระบวนการ ชิ้นงานใหม่ ๆ

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะในการผลิตเซรามิก เมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดทราบถึงปัญหา และเรียนรู้

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ประเมินจากชิ้นงานที่ผลิตได้ในแต่ละครั้ง จนกว่าจะปฏิบัติได้ถูกต้องทุกขั้นตอนตรงกับสิ่งที่ผู้ถ่ายทอดต้องการให้สืบทอด จึงจะถือว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตเซรามิก ประสบความสำเร็จ

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การพัฒนาคุณลักษณะของสินค้าให้มีความทันสมัยตอบโจทย์กับกลุ่มลูกค้าสมัยใหม่ และสามารถเป็นของประดับตกแต่งในอาคารได้ทุกรูปแบบความต้องการ ที่เรียกว่า รูปแบบ “โมเดิร์น” ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 4.6

ตาราง 9 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานจ๊ะจ๋าใจใจเซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	มีทักษะในด้านการผลิตเซรามิกติดตัว ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อสืบสาน ดำรงรักษาไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกและอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เซรามิกของแต่ละสถานประกอบการ
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะทำงาน
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะในการผลิต

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ประเมินจากชิ้นงานที่ผลิตได้ในแต่ละครั้ง จนกว่าจะปฏิบัติได้ถูกต้องทุกขั้นตอนตรงกับสิ่งที่ผู้ถ่ายทอดต้องการให้สืบทอด
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	พัฒนารูปลักษณ์ของสินค้าให้มีความทันสมัยตอบโจทย์กับกลุ่มลูกค้าสมัยใหม่ และสามารถเป็นของประดับตกแต่งในอาคารได้ทุกรูปแบบความต้องการ ที่เรียกว่า รูปแบบ “โมเดิล”

โรงงานสุขแก้วเซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...โรงงานสุขแก้วเซรามิก สถานที่จัดตั้งโรงงานสุขแก้วเซรามิก 129 หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 52130 ประวัติความเป็นมาของการสืบสานโรงงานสุขแก้วเซรามิก เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 20 ปี ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างของคนจีนโรงงานทั่วไปและได้จดจำในการทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เคยไปทำงานในเขตจังหวัดลำปางประเภทของเซรามิกแจกันดอกไม้ ถ้วย แจกัน ธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนตนเอง กู้ ชกส. รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิกต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัม ดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั่น 4 ชั่วโมง จะต้องทำให้มีความเหลวที่พอดีนำมาหล่อในที่แบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาที แล้วเทน้ำออก แล้วตากให้แห้งนำมาตากแต่ง นำมาลงรูปวาดลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 8-10 ชั่วโมง แก้ววันละ 3 ถึง การตลาดตลาดภายในประเทศ ลูกค้านั่ง (ส่งทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 10 เจ้าของโรงงานสุขแก้วเซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, กันยายน 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานสุขแก้วเซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

เริ่มจากการไปเรียนรู้จากการเป็นแรงงาน พนักงานในสถานประกอบการอื่นก่อน เพื่อได้เรียนรู้แนวคิด ทักษะความชำนาญของตนเอง โดยการที่จะเจริญก้าวหน้าในการนำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ก็ขึ้นอยู่กับความทะเยอทะยานอยากพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
เรียนรู้งานในหลาย ๆ ฝ่ายอาจจะส่งผลในการทำงานหนักมากขึ้น แต่ก็ก็เป็นหนทางที่จะนำความรู้ที่ได้ไปสร้างกิจการของตนเองได้
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
เพื่อต้องการแรงงานฝีมือที่จะมาช่วยในการผลิตสินค้าเซรามิก เนื่องจากขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีความรู้ความชำนาญสูง
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
ใช้วิธีครูพักลักจำ ที่ได้จากการสอนงาน/เลียนแบบ จากหัวหน้างาน หรือผู้ประกอบการ ในขณะที่ปฏิบัติงานแอบเก็บเล็กผสมน้อย ดูจากตรงโน้นที่ตรงนี้ที เพื่อนำไปฝึกฝนและใช้งานจนตัวเองจนเกิดความชำนาญ
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
ใช้การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เพราะในคนที่ไม่ได้มีต้นทุนชีวิตที่ดี การได้เรียนรู้จากการเก็บเล็กผสมน้อย
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
สังเกตที่พฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ในการทำงาน ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของคุณภาพสินค้า
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก
ด้านการต่อยอดก็อาจจะนำแนวคิดในสมัยปัจจุบันมาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อเกิดเป็นสินค้าใหม่ที่ผสมผสานระหว่างความคิดภูมิปัญญาเซรามิกเดิม กับสไตล์ผลิตภัณฑ์ในวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ
ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 4.7

ตาราง 10 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานสุขแก้วเซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	การไปเรียนรู้จากการเป็นแรงงาน และนำมาฝึกฝนผลิตเองจนเกิดความชำนาญ
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เรียนรู้งานในหลาย ๆ ฝ่าย
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อต้องการแรงงานฝีมือที่จะมาช่วยในการผลิตสินค้าเซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้วิธีครูพักลักจำ ที่ได้จากการสอนงาน/เลียนแบบจากหัวหน้างาน
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	สังเกตที่พฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ในการทำงาน
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	เกิดเป็นสินค้าใหม่ที่ผสมผสานระหว่างความคิดภูมิปัญญาเซรามิกเดิม กับสไตล์ผลิตภัณฑ์ในวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ

โรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก

ข้อมูลพื้นฐานของโรงงาน

...โรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก สถานที่ตั้งโรงงาน 106 หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง 52130 ประวัติความเป็นมาของการสืบสานโรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก โรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 20 ปี ได้มีแนวคิดมาจากการทำที่อื่นมาก่อน โดยการไปเป็นลูกจ้างของคนจีนโรงงานทั่วไป และได้จดจำในการทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เคยไปทำงานในเขตจังหวัดลำปางประเภทของเซรามิกแจกันดอกไม้ ถ้วย แจกัน กระถางรูป เซิงเทียนธุรกิจประเภทครอบครัวแหล่งเงินทุนตนเอง กู้ ธกส. รายละเอียดขั้นตอนทำเซรามิกต้องเตรียมดินขาว ส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัม ดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั่น 4 ชั่วโมง จะต้องทำให้มีความเหลวที่พอดีนำมาหล่อในแบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาที แล้วเทน้ำออก แล้วตากให้แห้งนำมาตกแต่งนำมาลงรูปวาดลวดลายเอามาชุบน้ำยาเคลือบนำมาเรียงที่เตาเผาเพื่อเตรียมเผาการเผา ใช้อุณหภูมิ 1,230 องศา ใช้เวลา 8-10 ชั่วโมง แก้ววันละ 3 ถึง การตลาดตลาดภายในประเทศ ลูกค้าสั่ง (ส่งทั่วราชอาณาจักร)

(คนที่ 11 เจ้าของโรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, ตุลาคม 2562)

จากการศึกษาข้อมูลในโรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสำหรับสถานประกอบการที่ก่อตั้งมานาน มีตลาดในการจัดส่งสินค้า หรือลูกค้าประจำที่ทำการค้ามาเป็นเวลานาน ก็อยากให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ต่อไป จึงอยากมีคนรุ่นต่อไปมาสืบสานภูมิปัญญาเซรามิกเหล่านี้ให้ดำรงอยู่

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถหาความรู้ได้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิก โดยเฉพาะ เพื่อให้รับความรู้ในเชิงวิชาการหรือแนวคิดทางภูมิปัญญาเซรามิกที่แตกต่าง และกว้างขวางมากขึ้น

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้งหรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน เพราะแนวคิดที่สืบทอดต่อกันมา มักจะมีอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะแฝงอยู่ในตัวสินค้าเซรามิก

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกหากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด จะใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะทำงาน อาจจะเป็นในลักษณะการช่วยกันผลิตภายในครอบครัว โดยในการช่วยเหลือกันทำให้เกิดการเรียนรู้เห็นภาพชัดเจน

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะความรู้ในกาประกอบกิจการเซรามิก และเรียนรู้จากสื่อในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ในยุคปัจจุบัน

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

วัดได้จากผลประกอบการที่ได้นำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น การทำเป็นเครื่องประดับ การทำเป็นเครื่องใช้ในครัว สุขภัณฑ์ ของตกแต่งบ้าน และการผลิตตามแบบที่ลูกค้าสั่งทำเป็นพิเศษในสไตล์ที่ตลาดต้องการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของ
ผู้ประกอบการเซรามิกโรงงานโมเดลเลอร์เซรามิก

องค์ประกอบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบันของกระบวนการเรียนรู้
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิม และขยายฐานลูกค้าใหม่
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ศึกษาหาความรู้เพิ่มจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดหลักสูตรเฉพาะทางด้านเซรามิก
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	ใช้วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะทำงาน
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	เรียนรู้จากสื่อในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ในยุคปัจจุบัน
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก	วัดได้จากผลประกอบการที่ได้นำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ในการประกอบอาชีพ
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก	ผลิตตามแบบที่ลูกค้าสั่งทำเป็นพิเศษในสไตล์ที่ตลาดต้องการ

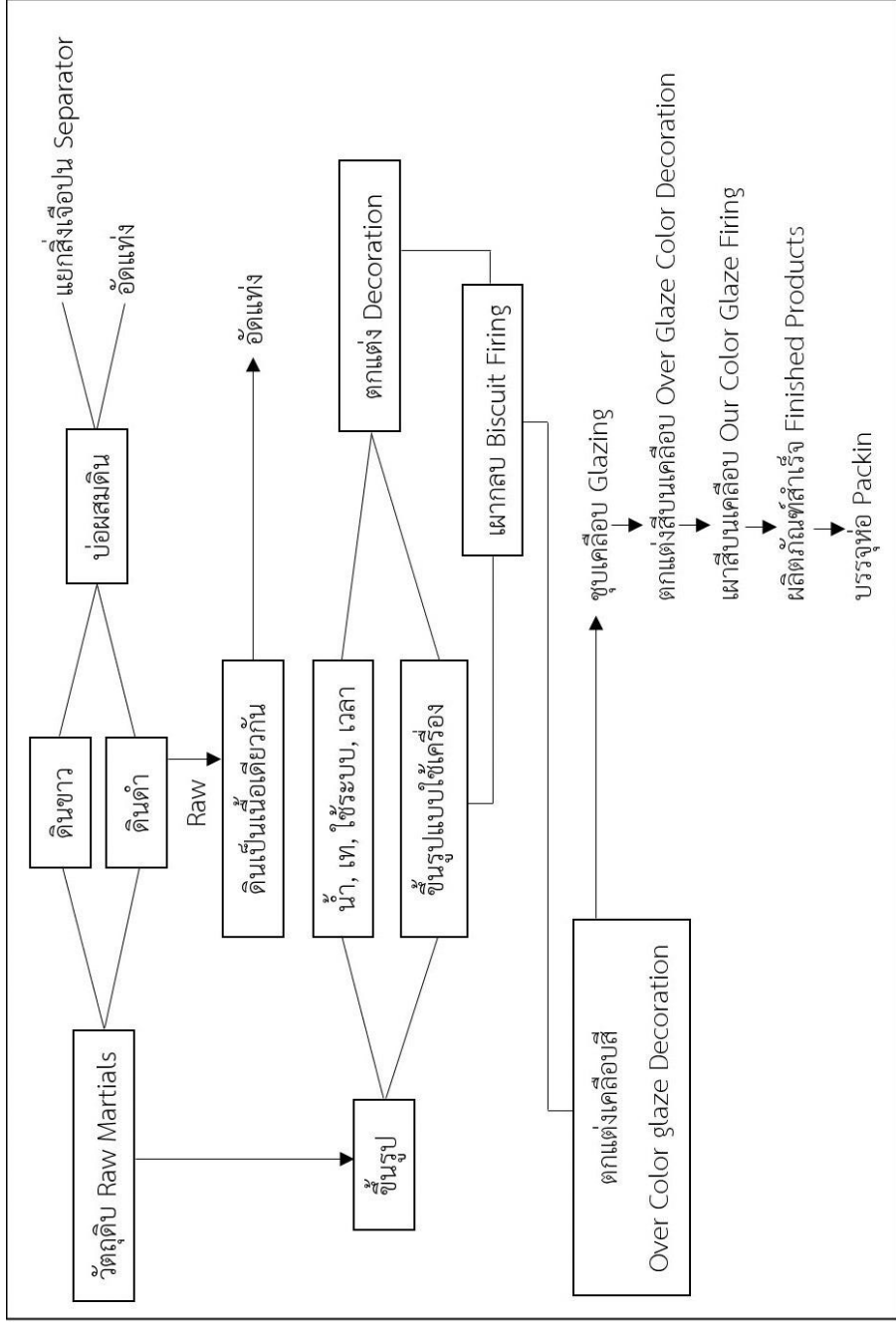
ผู้วิจัยได้สรุปศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานของได้นำมาแยกประเด็นรายงานผลการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษา (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์แยกเป็นประเด็น ตามรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ 3) ด้านองค์ความรู้ 4) ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ 5) ด้านวิธีการถ่ายทอด 6) ด้านวิธีผู้รับการถ่ายทอดความรู้ 7) ด้านผลต่อการถ่ายทอดความรู้ 8) ด้านการสืบสาน 9) ด้านข้อมูลอื่น ๆ ผู้วิจัยจะต้องได้ตั้งนี้สรุปข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารของโรงงานเซรามิกใน ตำบลท่าผา อำเภอกะชกา จังหวัดลำปาง ได้ตั้งนี้ นำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์ด้วยวิธี Investigator Triangulation เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้วิจัย 3 คน แล้วข้อมูลที่ได้จะตรงกัน และใช้วิธีการสังเกตการสัมภาษณ์และการใช้เอกสาร โดยมีรายละเอียดในการตรวจสอบดังนี้ การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนคนแล้วรวมสามคนข้อมูลจะตรงกัน สรุปข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารของโรงงานเซรามิก ในตำบลท่าผา อำเภอกะชกา จังหวัดลำปาง ได้ตั้งนี้

ตาราง 12 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสวนกรณีปัญหาของผู้ประกอบการเซรามิก

องค์ความรู้							
โรงงาน	ผู้ถ่ายทอด	ผู้รับการถ่ายทอด	วัตถุประสงค์	วิธีการถ่ายทอด	สื่อที่ใช้	ประเมินผลความรู้	การต่อ ยอดพัฒนาสินค้า
โรงงาน สวนเหนือเซรามิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การจดบันทึก	- จากการผลิตตามความต้องการปัจจุบัน	
โรงงาน สารธรรมิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การสาธิต	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การผลิตตามความต้องการปัจจุบัน
โรงงาน สุขแก้วเซรามิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การจดบันทึก	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การผลิตตามความต้องการปัจจุบัน
โรงงาน โมเดลเลอร์เซรามิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การจดบันทึก	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การผลิตตามความต้องการปัจจุบัน
โรงงาน สายยนต์เซรามิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การจดบันทึก	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การผลิตตามความต้องการปัจจุบัน
โรงงาน ตันโพธิ์เซรามิก	เจ้าของโรงงาน	- จากบุคคลอื่น	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต	- การปฏิบัติจริง	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ
	เป็นผู้ให้ความรู้	- การปฏิบัติเอง		- การปฏิบัติจริง	- การจดบันทึก	- จากการผลิตชิ้นงาน	- การผลิตตามความต้องการปัจจุบัน

องค์ความรู้							
โรงงาน	ผู้ถ่ายทอด	ผู้รับการถ่ายทอด	วัตถุประสงค์	วิธีการถ่ายทอด	สื่อที่ใช้	ประเมินผลความรู้	การต่อยอดพัฒนาสินค้า
โรงงาน จีเอสไอโซเซรามิก	เจ้าของโรงงาน เป็นผู้ให้ความรู้	- จากบุคคลอื่น - การปฏิบัติเอง	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต - การปฏิบัติจริง - การจดบันทึก	- การปฏิบัติจริง - การจดบันทึก - การสาธิต	- จากการผลิตชิ้นงาน - จากการต่อยอด ทางการตลาด	- การขยายธุรกิจ - การผลิตตามความ ต้องการปัจจุบัน
โรงงาน นงลักษณ์เซรามิก	เจ้าของโรงงาน เป็นผู้ให้ความรู้	- จากบุคคลอื่น - การปฏิบัติเอง	เพื่อสืบทอด	- การสาธิต - การปฏิบัติจริง - การจดบันทึก	- การปฏิบัติจริง - การจดบันทึก - การสาธิต	จากการผลิตชิ้นงาน	- การขยายธุรกิจ - การผลิตตามความ ต้องการปัจจุบัน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จะให้ผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาปฏิบัติตามการถ่ายทอดดั้งเดิม คือการทำให้เป็นต้นแบบ ผู้วิจัยจึงสรุป กระบวนการสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ได้ดังภาพ

ภาพ 25 แสดงสรุปกระบวนการสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบเสาะภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเสริมภูมิชุมชนจังหวัดลำปาง “แบบดั้งเดิม”

การพัฒนาแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการ เซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการวิเคราะห์การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) เป็นการเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นการลงพื้นที่ด้วยตัวเองจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปยังพื้นที่และทดลองลงมือทำเองและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการจดบันทึกหรือบันทึกภาพการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) เป็นลักษณะของการพูดคุย โดยไม่มีการตั้งคำถาม โดยการถามคนในพื้นที่ที่มีความรู้ในในพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย กระทำเซรามิกในครัวเรือนเข้ามาวิธีการทำ ดังนี้

ด้านวัตถุดิบ (Raw Materials) เป็นการใช้ดินดินดำผสมลงในบ่อส่วนผสมของดินขาวที่ล้างละเอียดสำเร็จรูป น้ำ 200 ลิตร ดิน 1,000 กิโลกรัม ดินดำ 100 กิโลกรัม โซเดียมสิริเกต 1 กิโลกรัม เอามาปั้น 4 ชั่วโมงบ่อผสมดินวัตถุดิบที่ใช้ผลิตดินขาวเหนียว (Ball Clay) ดินขาว (Kaolin) หินฟินปา (Feldspar) หินควอตซ์ (Quartz) แป้นหมุนใช้การเคลือบด้วยตะกั่วหรือบอเล็กดินขาว-ดินขาวเหนียว-หินบดย่อยให้เป็นเนื้อดินเป็นเนื้อเดียวกันจะออกมาในรูปแบบอัดแท่งถ้าแบบอัดแท่งก็จะนำมาขึ้นรูปด้วยเครื่องหรือแบบน้ำเทลงในแบบแปรนที่วางไว้และจะเทน้ำออกน้ำใช้ระบบเวลาประมาณนำน้ำมาหล่อในที่แบบพิมพ์ทิ้งไว้ 10-15 นาทีแล้วเทน้ำออก แล้วนำมาขึ้นรูปแบบใช้เครื่องตกแต่งแล้วนำมาตกแต่งการลงสีแล้วนำมา (Over Color glaze Decoration) ชุบเคลือบด้วยน้ำยาเคลือบเซรามิก (Glazing) แล้วทำการตกแต่งสีและการเคลือบน้ำยาเคลือบ (Over Glaze Color Decoration) และเซรามิกแบบเคลือบใช้อุณหภูมิสูง (High Temperature) 1,000° - 1,200° C เคลือบด้วยสารตะกั่ว (Red Lead) (Low Temperature) 900° C ผลิตภัณฑ์ที่ Low Temperature ได้แก่ เครื่องผลิตภัณฑ์เครื่องประดับบ้าน 900° C แจกัน และนำขึ้นรถเข็นเพื่อเตรียมเข้าเตาเผาเซรามิกเผาสีบนเคลือบ (Our Color Glaze Firing) ใช้เวลาในการเผา 24 ชั่วโมง – 48 ชั่วโมง อุณหภูมิที่ใช้ในการเผา Low Temperature 780° - 900° ดินเหนียว - ทราาย อุณหภูมิปานกลาง (Medium Temp) 1,000° - 1,100° C ดินเหนียว - ดินขาว - หินบดย่อยอุณหภูมิสูง (High Temperature) 1,200° - 1,350° C แล้วปล่อยให้เย็นและนำเซรามิกออกจากเตาเผาเป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์สำเร็จ (Finished Products) และบรรจุหีบบรรจุห่อ (Packing) เพื่อนำออกไปจำหน่าย

ในการสรุปผู้วิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน หมู่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้ดังนี้

1. เป็นการผลิตแบบค่อยเป็นค่อยไป
2. ใช้เครื่องมือจำเป็นบางอย่าง
3. ใช้แรงงานคน

4. การผลิตมีคุณภาพต่ำ - ปานกลาง
5. ใช้เวลาการผลิตค่อนข้างมาก
6. มีกระบวนการผลิตที่ไม่ชัดเจน
7. ค่าใช้จ่ายการผลิตต่ำ
8. ผลិតภัณฑ์ที่ได้มีราคาถูก
9. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ดินในการผสมและการสร้างเซรามิก

ผู้วิจัยได้แบ่งชนิดของผู้ประกอบการด้านการผลิตเซรามิกแต่ละโรงงานของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง รายชื่อโรงงานเซรามิก ได้ดังนี้

1. จ๊ะจำโจ้เซรามิก	เครื่องใช้บนโต๊ะ		
2. ต้นโพธิ์ เซรามิก	ของแต่งบ้าน	เครื่องใช้บนโต๊ะ	ของขวัญ
3. โมเดลเลอร์เซรามิก ดีไซน์	ของแต่งบ้าน	เครื่องใช้บนโต๊ะ	
4. สาธรเซรามิก	ของแต่งบ้าน	เครื่องใช้บนโต๊ะ	ของขวัญ
5. สวนเหนือเซรามิก	เครื่องใช้บนโต๊ะ	ของขวัญ	
6. สายยันต์เซรามิก	ของแต่งบ้าน	เครื่องใช้บนโต๊ะ	
7. นางลักษณ์เซรามิก	ของแต่งบ้าน	เครื่องใช้บนโต๊ะ	ของขวัญ
8. สุขแก้วเซรามิก	เครื่องใช้บนโต๊ะ	ของขวัญ	

(ข้อมูลศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2561)

ผู้วิจัยนั้นได้ทำหนังสือเอกสารจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรัตนนครเข้าไปยังหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงและเข้ามามีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดจากหน่วยงานต่าง ๆ การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เช่น อินเทอร์เน็ต เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับเซรามิก เอกสารหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเซรามิก การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยแบบสังเกต แบบบันทึกภาคสนาม (Field note) ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก
2. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
3. เทศบาลตำบลท่าผา

จากการเข้าเก็บข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ดังนี้

...ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกที่ตั้งบ้านเขาที่ลำปางนี้หน้าเป็นศูนย์อุตสาหกรรมเซรามิกที่ ฮ่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นศูนย์นี้ยังเป็นศูนย์ ที่เข้ามาจับบทบาทในการให้ความรู้ที่อ่อนทางช่วยเหลือชาวบ้านโดยทางศูนย์ได้นำร่องเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจเกี่ยวกับเซรามิก โดยการนำร่องเอาหมู่บ้านศาลาเม็งเป็นหมู่บ้านที่อปในการแปงเซรามิกและเขาพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก ได้มีการจัดตั้งศูนย์นี้ขึ้นมาขึ้นมันเป็นเรื่องที่ดีเพราะว่าเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมเซรามิกที่มีขนาดเล็กที่เอี่ยเป็นครัวเรือน และทำที่โฮงงานนั้นมิของดีขึ้นชื่อแต่ละโฮงอยู่แล้วที่มาจากทะเลเบียนขึ้นชื่อกับโฮงพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกแล้วหมอย่างหนึ่งนั้นเขายังอยู่ใกล้วัดลำปางหลวงที่มีคนมาแ่วนักขนาดห่างกันโดยที่หมู่บ้านศาลาเม็งนี้ เป็นศูนย์แ่วทางโอที่อปทางเศรษฐกิจห่างจากลำปางหลวงแค่ 3 โลป่าดายมันก็ไปก็มาง่ายดีเหมือนกันเพราะว่าคนมาแ่วเขาก็มีคนแจกใบปลิวที่อยู่ทีวัดลำปางหลวงหันแนะนำเป็นมาซื้อของ เซรามิกเป็นมาแ่วเป็นก็ไต่ของปึกโดยมันเป็นการสร้างรายได้ที่ชาวบ้านแล้วหมอย่างคือ มันเข้าลือก ที่ว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

(คนที่ 12 ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2562)

...ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเป็นศูนย์ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นในการจัดตั้งขึ้นมาและศูนย์นี้มีหน้าเกี่ยวกับการเข้าไปให้ความรู้ ทางด้านเซรามิก การส่งเสริมอุตสาหกรรมเซรามิกที่มีขนาดเล็กทำเป็นครัวเรือนและโรงงานนั้นมิของดีขึ้นชื่อแต่ละโฮงอยู่แล้ว ที่มาจากทะเลเบียนขึ้นชื่อกับศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกโดยจะมาให้ความรู้ทางด้าน การผสมดิน การเคลือบสีการวิเคราะห์ส่วนผสมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเซรามิกทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นตั้งแต่การผสมดินการเทลงในแบบพิมพ์การขึ้นรูปด้วยมือการการขึ้นรูปด้วยเครื่องการเคลือบย้าการผสมสีต่าง ๆ การใช้อุณหภูมิที่มีความเหมาะสมในการเผา การเสริมความแข็งแรงของเซรามิกให้คงทนและแนะนำในการผลิตที่ใช้ได้คงทนยิ่งขึ้น และอีกอย่างหนึ่งคือการสนับสนุนเซรามิกที่การทำในระดับครอบครัวและขนาดกลางเพื่อให้คงอนุรักษ์สืบต่อกันไว้ให้ยาวนาน และอีกอย่างหมู่บ้านที่ผลิตเซรามิกนั้น อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่วัดพระธาตุลำปางหลวงต้องมีการสนับสนุนอย่างเต็มที่และโดยให้เซรามิกนั้น เป็นเป็นผลิตภัณฑ์โอที่อปของหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

(คนที่ 12 ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก, ผู้ให้สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2562)

ภาพ 26 แสดงสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

...พิกัดว่าความสำคัญของการที่ชาวเขาจะมีการส่งเสริมหัตถ์เซรามิกของบ้านเฮานั้นที่มีการผลิตการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เลยได้ทำการศึกษาจากหมู่บ้านที่เกยแปงเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิกมารวมกันแล้วขอความร่วมมือผู้ประกอบการหัตถ์มีส่วนร่วมในการทำเซรามิกเพราะว่าเซรามิกบ้านเฮาจะต้องรักษารูปแบบเดิมไว้เป็นเอกลักษณ์ แต่การรักษารูปแบบเดิมแต่จะต้องหาหนทางที่เพิ่มมูลค่าสินค้าหัตถ์มีราคาในตัว โดยการส่งเสริมในหมู่บ้านศาลาเม็ง หัตถ์เป็นแบบอย่างโดยประสานงานกับอุตสาหกรรมลำปาง ในส่วนพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกกว่า ควรเข้าไปหัตถ์ความรู้ การทำขั้นตอนเซรามิกและลงไปจดบันทึกว่าเป็นฐัมาจากตังใดฟอง แล้วแทรกสาระว่าจะเพิ่มมูลค่าสินค้าจะใดและเก็บรายละเอียดเวลาใครต้องการทำก็สามารถมาขอได้ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (คนที่ 13 ผู้ปฏิบัติการในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, มกราคม 2563)

...สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางนั้นมองเห็นความสำคัญของการผลิตเซรามิกให้คงมีความเป็นเอกลักษณ์ให้เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปาง โดยการรักษารูปแบบเดิมเอาไว้แต่ต้องมีการหาวิธีการในการเพิ่มมูลค่าของเซรามิกให้มีความแข็งแรงและคงทนมากกว่าเดิม และในรายละเอียดของเซรามิกนั้นจะต้องบ่งบอกถึงความเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปางไม่ต้องทำเป็นตราไก่อย่างเดียว แต่เป็นการเพิ่มรายละเอียดที่ละเอียดลงไปแต่ให้รู้ว่าเป็นเซรามิกของจังหวัดลำปาง ส่วนด้านการพัฒนารูปแบบเซรามิกนั้นและ

ประสานงานกับหน่วยงานที่มีความรู้มีรายละเอียดที่บ่งบอกถึงสัญลักษณ์นั้นคือสิ่งที่เราต้องดำเนินการต่อไปให้เป็นแบบระบบและแบบแผน

(คนที่ 13 ผู้ปฏิบัติกรในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, มกราคม 2563)

ภาพ 27 แสดงเทศบาลตำบลท่าผา

...นายกเทศบาลตำบลท่าผาได้มอบหมายให้รองนายกเทศบาลตำบลท่าผาที่รับผิดชอบโดยตรงเรื่องการประสานงานโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องเซรามิกให้สัมภาษณ์: เทศบาลตำบลท่าผานั้นเป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่และอยู่ใกล้ประชาชนมีความเห็นที่เหมือนกับหน่วยงานที่ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมที่สำนักวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง ที่เห็นว่าเซรามิกนี้เป็นสิ่งที่น่าส่งเสริมเพราะว่ามันมีที่เดียวในประเทศไทยแต่ ๆ และเทศบาลนี้มีหน้าที่ในการจัดสรรส่งเสริมว่าชาวบ้านเนี่ยต้องการอะหยังก็หามาที่อู่เดียวและหน่วยงานนั้นก็หันดีหันงานโดยที่บ้านเฮานี้ก็อยู่ใกล้วัดพระธาตุลำปางหลวงเลยสนับสนุนว่าไผ่มาแอ้วเฮาเยี่ยมเซรามิกโชว์ในโรงงานโดยเปิดที่อู่เพื่อการแปงเซรามิกโดย ที่สนับสนุนจะอี่ เซรามิกเฮาจะได้ไปขายทั่วประเทศ

(คนที่ 14 รองนายกเทศบาลตำบลท่าผา, ผู้ให้สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2563)

...นายกเทศบาลตำบลท่าผามอบหมายให้รองนายกเทศบาลตำบลท่าผารับผิดชอบเกี่ยวกับการสัมภาษณ์และให้ความรู้เกี่ยวกับทางด้านเซรามิก เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีความเห็นที่สอดคล้องกับหน่วยงานศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรม และสำนักวัฒนธรรมจังหวัดลำปางที่มองถึงความสำคัญของเซรามิกของชุมชนเพื่อตอบสนอง

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการอนุรักษ์และการสืบสานเซรามิกและการสนับสนุนให้โรงงาน ในพื้นที่ศาลาเม็งนั้นสามารถให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้าชมการทำเซรามิกได้และยังส่งเสริมในด้านการขายและเพิ่มมูลค่าสินค้าในการผลิตเซรามิกให้มีคุณภาพและยังเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดหาแหล่งเงินทุนและความต้องการของหมู่บ้านศาลาเม็งได้ตามความต้องการอีกด้วย”

(คนที่ 14 รองนายกเทศบาลตำบลท่าผา, ผู้ให้สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2563)

ผู้วิจัยทำการศึกษาจากการงานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เซรามิกลำปาง ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยทำการศึกษาข้อมูลบริบท ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิก ชุมชนจังหวัดลำปาง

1. ผู้เข้าร่วมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีดังนี้

- 1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง จำนวน 3 คน
- 1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง จำนวน 2 คน
- 1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิ เทศบาลตำบลท่าผา จำนวน 1 คน
- 1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็ง จำนวน 1 คน

2. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มไปใช้ในการปรับปรุงร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

3. ระยะเวลาช่วงในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วันที่ 15 พฤษภาคม 2563 เนื่องจากภาครัฐได้มีมาตรการการป้องกันโควิด 19 และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐจากที่ได้กำหนด จึงงดการดำเนินการตามเหตุดังนี้

3.1 โอกาสไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 เลยมีการปรับแผนดำเนินการใหม่โดยเข้าไปขอข้อมูล โดยการสัมภาษณ์สอบถามและข้อมูลเอกสารต่าง ๆ

3.2 ไม่สามารถทำได้เนื่องจากวันเวลาของแต่ละบุคคลว่างไม่พร้อมกัน เช่น การติดประชุม สัมมนา เป็นต้น จึงไม่สามารถดำเนินการได้จึงปรับเปลี่ยนมาเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลแทน

3.3 ตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรีประกาศเคอร์ฟิวทั่วประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2563 ผู้ที่ฝ่าฝืนจะถูกจำคุก 2 ปี และ/หรือ ปรับไม่เกิน 40,000 บาทตามมาตรา 18 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2448 (พระราชกำหนดการบริหารราชการ

ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548) โดยมีคำสั่งคำสั่งเกี่ยวกับไวรัสโคโรนา ให้จังหวัดลำปางมีการปฏิบัติป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป

ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง

ได้กล่าวถึงบทบาทของศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม มีความร่วมมือกับเอ็มเทค (ศูนย์รวบรวมข้อมูลของอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง) ในหลายด้าน เช่น เป็นหน่วยงานเครือข่าย ซึ่งร่วมมือในการจัดให้บริการ ทั้งด้านวิชาการ และเทคโนโลยีการผลิต แก่กลุ่มผู้ประกอบการ ทั้งในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาในงานอุตสาหกรรมเซรามิกและงานส่งต่อการบริการวิเคราะห์ทดสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์เซรามิก และรวมถึงการแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา งานบริการวิเคราะห์ทดสอบ เป็นต้นผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก กล่าวว่า “ศูนย์ฯ เคยร่วมเป็นหน่วยงานเครือข่ายของเอ็มเทค ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 โดยเอ็มเทคได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งหน่วยเครือข่ายวิจัยเนื้อดินและเคลือบ เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาสูตรเนื้อดิน และเคลือบ แลเทคโนโลยีการผลิตอย่างหลากหลาย เช่น การพัฒนาสูตรเนื้อดินพอร์ซเลน โดยใช้ Pottery Stone จังหวัดลำปาง การผลิตเซรามิกไฟต่ำ (ต่ำกว่า 1200 องศา) เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมา ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการไปแล้ว” นอกจากนี้ ศูนย์อุตสาหกรรมของจังหวัดลำปาง ยังได้ส่งต่อผู้ประกอบการให้แก่เอ็มเทคในสาขาที่เอ็มเทคมีความเชี่ยวชาญ เช่น เรื่องการผลิตเซรามิกสมัยใหม่ เป็นต้นเมื่อถามถึงความร่วมมือในอนาคต “ผู้ประกอบการในปัจจุบันเริ่มสนใจการผลิตเซรามิกที่เป็นชิ้นส่วนสำหรับใช้งานเฉพาะทางมากขึ้น หากศูนย์ฯ และเอ็มเทคร่วมมือกันในการวิจัยและพัฒนาจนสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีได้ก็จะเป็นประโยชน์แก่วงการอุตสาหกรรมเซรามิก ขณะเดียวกัน การร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น สูตรเนื้อดิน สูตรเคลือบ เครื่องมือเครื่องจักร และผู้เชี่ยวชาญก็มีความสำคัญและเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเซรามิกมากยิ่งขึ้น” ในด้านต่อไปนี้ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปางกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการและราชการอื่น ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอุตสาหกรรมหรือส่วนราชการ ที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560-2564 ให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดแผนนโยบายในระดับต่าง ๆ ตลอดจนสอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อนำไปกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วนกระทรวงอุตสาหกรรมจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม

พ.ศ. 2560-2564 จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ไปใช้เป็นกรอบแนวทาง ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการทำงานต่อไป (ศูนย์ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง: พ.ศ. 2537) เข้ามามีส่วนร่วมในการในการให้แนวทางเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ดังนี้

1. ด้านการสนับสนุน งบประมาณในการจัดกิจกรรม ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จัดกิจกรรมส่งเสริมยกระดับ มาตรฐานการผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกของ จังหวัดลำปาง ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมฯ จัดการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเสริมแนวคิดพัฒนาขีดความสามารถด้านการผลิตและการตลาด แก่ผู้ประกอบการเซรามิกในพื้นที่ จังหวัดลำปาง ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่สากล

ศูนย์วิจัยและพัฒนาวัสดุอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เดินหน้าขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพกลุ่มเซรามิกส์เตอร์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการผลิตหัตถอุตสาหกรรม เปิดเวทีนำผู้ผลิตผู้ประกอบการเซรามิกในพื้นที่จังหวัดลำปาง เข้าร่วมประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เสริมแนวคิดสานต่อองค์ความรู้แนวทางการผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกเพื่อการส่งออก ในหัวข้อ "อัตลักษณ์ลำปางกับการยกระดับเซรามิกลำปางสู่สากล" ซึ่งได้มีการจัดกิจกรรมขึ้น ณ อาคารศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าเซรามิกและหัตถอุตสาหกรรม ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง โดยมีผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเซรามิก เจ้าของบริษัท โรงงาน และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจจากชุมชนต่าง ๆ ทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดลำปาง ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีเสวนา เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์องค์ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันสำหรับการประชุมสัมมนาดังกล่าวเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งภายใต้โครงการ "ลำปางนครเซรามิกและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ Creative Industrial Design Capital: CIDC" ซึ่งได้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะส่งเสริมสร้างแนวคิดแก่ผู้ประกอบการ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกของจังหวัดลำปางให้เกิดความหลากหลาย มีความเป็นอัตลักษณ์ในเชิงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อจะสนับสนุนให้กลุ่มผู้ประกอบการได้มีการพัฒนาและยกระดับปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ สอดรับกับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ชุมชนและมาตรฐานสากล มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และต้นแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งได้มีแนวคิดในการที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรมรูปแบบใหม่ ด้วยการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในเชิงเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่จะสามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิต ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวยังเป็นการช่วยสนับสนุนสร้างเครือข่ายทางธุรกิจการค้า เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดเกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในการที่จะรับผลประโยชน์

ทางการค้าร่วมกัน ซึ่งในการประชุมสัมมนาครั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง มาเป็นประธานเปิดการประชุมสัมมนา พร้อมกล่าวบรรยายพิเศษให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกของจังหวัดลำปางให้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยโอกาสเดียวกันนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ได้ให้เกียรติเป็นผู้จัดรับบิณนำผู้ร่วมประชุมสัมมนาเข้าเยี่ยมชมนิทรรศการนวัตกรรมผลงานการพัฒนาเซรามิกของศูนย์วิจัยและพัฒนาวัสดุอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยได้มีการนำเสนอผลงานทั้งในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิค 3D, การจัดแสดงผลงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและการจัดแสดงผลงานด้านการพัฒนาวัตถุดิบดินขาว ซึ่งพบว่าในเรื่องของวัตถุดิบดินขาวนั้น เป็นเรื่องที่คุณประกอบการให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบการเซรามิกในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เริ่มที่จะประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบ และได้มีการร้องขอให้มีการสำรวจแหล่งแร่เพิ่มเติมเพื่อจะใช้เป็นแหล่งปริมาณสำรอง จากกรณีดังกล่าว เจ้าของบริษัท มีซิลป์ เซรามิก จำกัด ได้ให้ข้อมูลว่าการขาดแคลนวัตถุดิบดินขาว เป็นเรื่องที่คุณประกอบการเข้าใจไม่ถูกต้อง แท้ที่จริงแล้ววัตถุดิบแร่ดินขาวในพื้นที่จังหวัดลำปางยังมีอยู่อย่างเหลือเฟือ ที่ขาดแคลนเป็นส่วนหนึ่งของแร่ดินขาว "เกาลินไนท์" ซึ่งเป็นวัตถุดิบเกรดระดับล่าง เพียงแต่สามารถที่จะนำไปขึ้นรูปปั้นเป็นตัวผลิตภัณฑ์ได้ทันทีเท่านั้น ส่วนวัตถุดิบที่ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก คือ แร่ดินขาวที่เป็น "พอตเทอร์สโตน" ซึ่งสามารถนำมาสกัดทำเป็นวัตถุดิบเกรดระดับเกรด A และยังสามารถที่จะขึ้นรูปยกระดับทำเป็นผลิตภัณฑ์เซรามิกคุณภาพสูงได้ หากแต่ผู้ประกอบการที่ต้องการจะนำวัตถุดิบ "พอตเทอร์สโตน" มาใช้จะต้องรู้จักพัฒนาตนเองและพัฒนาเครื่องมือเครื่องไม้เครื่องมือให้ทันสมัย

2. ด้านการจัดศูนย์การทำการกิจกรรมประจำหมู่บ้านโดยมีผู้มีความรู้ทางเซรามิกมาหมุนเวียนให้ความรู้เซรามิกแต่ละแผนกมาหมุนเวียนให้ความรู้

2.1 ด้านวัตถุดิบในงานเซรามิก

2.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก

ด้านวัตถุดิบในงานเซรามิก

ดินหมายถึงดินขาวและดินเหนียวดินขาว คือ ดินเกาลิน (Kaolin) เช่น ดินขาวระนอง ดินขาว ดินขาวลำปาง เป็นต้น ดินชนิดนี้เมื่อเผาที่อุณหภูมิประมาณ 1,200 องศาเซลเซียส จะมีสีขาวแต่ไม่ค่อยเหนียว ดังนั้นจึงต้องมีการผสมดินเหนียวลงไป เพื่อช่วยในการขึ้นรูป

ดินเหนียว หรือดินบอลเคลย์ (Ball Clay) มีสีดำ มีความละเอียดและมีความเหนียวสูง ใช้ผสมกับดินขาวช่วยให้การขึ้นรูปง่ายขึ้น แหล่งดินเหนียวในประเทศไทย ที่นิยมนำมาผลิตในอุตสาหกรรม อยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แร่ควอร์ตซ์ เป็นสารซิลิกา (SiO₂) นำมาใช้ผสมทำเซรามิก เพื่อให้เนื้อผลิตภัณฑ์ มีความแข็งแรง และคงทนขึ้น และช่วยในการหดตัวของดิน แหล่งแร่ควอร์ตซ์ ในประเทศไทย พบที่จังหวัด

ราชบุรี ดินขาวมีเรียกชื่อตามภาษาสากลว่า (Kaolinite) ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาจีนว่าเกาเลียง (Kao Liang) เป็นชื่อภูเขาที่มียอดแหลม (Hi Rider) (กรมทรัพยากรธรณี, 2562, น. 212)

การเตรียมวัตถุดิบเกี่ยวกับเนื้อดินเซรามิกในการทำผลิตภัณฑ์เซรามิก ได้แก่ แร่ดินชนิดต่าง ๆ เช่น ดินเหนียว ดินขาว ดินสโตนแวร์ และส่วนผสมต่าง ๆ นำมาเข้าสู่ระบบการบดและขนาดของอนุภาค ต่อจากนั้นจึงนำน้ำดินไปรีดน้ำออก หรือกรองอัดน้ำดิน เพื่อให้ได้ดินนำไปขึ้นรูปต่อไป

ดินขาวที่นำมาใช้ในการผลิตเซรามิกนิยมเรียกว่า (Kaolinite) หรือ China-Clay เพื่อเป็นเกียรติแก่ประเทศจีน ซึ่งเป็นผู้นำดินขาวมาใช้ประเทศแรกดินขาวเป็นดินที่เกิดจากแร่อะลูมิเนียมซิลิเกตที่เป็นโครงสร้างของหินชนิดต่าง ๆ เช่นหินฟันม้าไมกา หินควอร์ซหินปูนและอื่น ๆ ที่ผุพังโดยบรรยากาศและกระบวนการดินขาวมักเกิดที่ราบสูงทั่วไปจัดเป็นดินที่เกิดบางแหล่งอาจพบได้ในใกล้แหล่งน้ำที่ราบลุ่ม เนื่องจากอาศัยตัวลงสู่ที่แหล่งน้ำพัดพามีสีขาวหม่นออกสีเทาบ้าง เหลืองอ่อนบ้าง เนื่องจากมีสารมาผสมกันที่เจือปนในแหล่งสะสมใหม่ เช่น แคลเซียมทำให้ความบริสุทธิ์ของเนื้อดินขาวลดน้อยลงและไม่สามารถแยกออกไปได้ถ้ามีปริมาณมากความทนไฟดินขาวจะน้อยลง เพราะสารเหล่านั้นเป็นตัวย่อยละลายและถ้ามีเหล็กแมงกานีสไทยเทเนียมจะทำให้ดินขาวนั้นเปลี่ยนสีไปจากเดิมแหล่งกำเนิดดินขาว ดินขาวในประเทศไทยมีสองชนิด ซึ่งจำแนกความแตกต่างตามสารประกอบทางเคมีที่เป็นองค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. ดินขาวที่มีสารประกอบของอลูมิเนียมซิลิเกต

ดินขาวที่มีสารประกอบของอลูมิเนียมซิลิเกตดินขาวที่มีส่วนประกอบของอะลูมิเนียมซิลิเกตเกิดจากการแปรสภาพของหินแกรนิตที่ผุพังโดยบรรยากาศและสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ จนกลายเป็นดินขาวอยู่ในแหล่งเดิมกระบวนการเกิดดินขาวชนิดนี้มีขั้นตอนของปฏิกิริยาต่าง ๆ ดังนี้ อะลูมินา ซิลิกา เหล็กออกไซด์แคลเซียมออกไซด์ แมงกานีสออกไซด์ โซเดียมออกไซด์และโพแทสเซียมออกไซด์ ที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงสภาพโดยสมบูรณ์ เมื่อนำมาล้างจึงปรากฏสิ่งตกค้างบนตระแกรงร่อนที่มีเม็ดหยาบ บางแห่งจะพบว่ามีเม็ดหิน หรือเม็ดทรายอน่างชัดเจนดินขาวที่มีสารประกอบของอลูมิเนียมซิลิเกต เมื่อนำมาผสมกับน้ำ จะมีความเหนียวสามารถขึ้นรูปทรงได้ เมื่อนำมาเผาอุณหภูมิได้ 800 องศาเซลเซียสขึ้นไปจะแข็งตัวคงรูปอยู่ได้ไม่แตกยุ่ยสามารถนำมาผสมกับวัตถุดิบอื่น ๆ เพื่อเป็นเนื้อดินปั้นหรือผสมน้ำเคลือบได้เป็นอย่างดี

2. ดินขาวที่มีสารประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนต

ดินขาวที่มีสารประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนตดินขาวที่มีสารประกอบของแคลเซียมคาร์บอเนตเกิดจากการแปรสภาพของหินปูนที่ผุพังโดยบรรยากาศและสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ จนเป็นดินขาวอยู่ในแหล่งเดิมหรือเคลื่อนไหวยู่ในที่ลุ่มดินขาวชนิดนี้ชาวบ้านนิยมนำน้ำมาล้างกรองสิ่งเจือปนแล้วนำมาหล่อเป็นก้อน ๆ ใช้ทำดินสอพองหรือนำมารับประทานในผู้หญิงแพ่ท้องเรียกว่า

“ดินกิน” ดินขาวที่มีสารประกอบแคลเซียมคาร์บอเนตเมื่อนำมาผสมกับน้ำจะมีความเหนียวสามารถขึ้นรูปทรงได้แต่เมื่อเผาอุณหภูมิตั้งแต่ 500 องศาเซลเซียสจะย่อยสลายจึงไม่นิยมนำมาใช้ในการปั้นแหล่งดินขาวในประเทศดินขาวที่มีสารประกอบของอลูมิเนียมซิลิเกต ที่พบเป็นแหล่งใหญ่และนำมาใช้เป็นวัตถุดิบผสมเนื้อดินปั้นและเคลือบได้แก่แหล่งดินขาวอำเภोज้ำห่ม จังหวัดลำปางดินขาวแหล่งนี้พบเขาปางค่าหรือเรียกชื่อตามพื้นบ้านว่า ม่อนดินขาวหรือม่อนตีหิน เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีดินขาวเกิดปะปนอยู่กับหินที่ผุพังและมีหินดินดานค่อนข้างแข็งแกร่งชาวบ้านแถวนั้นนำหินมาราใช้ลับมีดลักษณะภูเขาปางค่าเป็นภูเขายาวติดต่อกันเป็นพืดในทางทิศเหนือใต้ในท้องที่ตำบลบ้านสา อำเภोज้ำห่ม เขาบางค่าจะอยู่ที่ทิศตะวันออกของทางหลวงระหว่างอำเภोज้ำห่มเมืองลำปางกับอำเภोज้ำห่ม ช่วงหลักกิโลเมตร 26-27 ระยะทางจากเส้นทางหลวงของภูเขาปางค่าประมาณ 2-3 กิโลเมตร ตามแนวของถนนดินขาวแหล่งนี้เกิดจากการผุพังสลายตัวของหินพื้นมาจึงทำให้มีหินแข็งปะปนอยู่มาก ดินขาวที่เกิดในแหล่งนี้จะสะสมตัวอยู่บนไหล่เขาตอบนบนเท่านั้นความหนาไม่เกิน 5 เมตร และมีผิวดินปกปิดตอบนบนหนาประมาณ 0.5 เมตรดินขาวแหล่งนี้มีสีแตกต่างกันและลักษณะการแข็งร่วมต่างกันด้วยแตเมื่อนำมาล้างแล้วจะได้ปริมาณของเนื้อดินขาวร้อยละ 25-40 จากการวิเคราะห์ดินขาวปางค่าในอำเภोज้ำห่ม พบว่า มีสารประกอบต่าง ๆ เจือปนได้ดังนี้ (ชาญชัย จรรย์วานิชย์, 2528, น. 50) ลักษณะของดินขาวปางค่าในอำเภोज้ำห่มแต่ละแหล่ง ดังนี้

แหล่งที่นำดินมาวิเคราะห์	ลักษณะทั่วไป	
แหล่งดิน A ช่วงหลักกิโลเมตรที่ 26	- ดินก้อนแข็ง - เวลาล้างจมตัวดี - เนื้อดินที่ล้างได้ร้อยละ 47	- ทราลัยที่ล้างออกมามีสีขาว เม็ดละเอียด - สีดินเป็นสีขาวเหลือง
แหล่งดิน B ช่วงหลักกิโลเมตรที่ 26	- ดินร่วน - เวลาล้างจมตัวดีมาก - เนื้อดินที่ล้างได้ร้อยละ 68	- ทราลัยล้างออกมามีสีเหลืองเม็ดโต - สีดินเป็นสีส้ม
แหล่งดิน C ช่วงหลักกิโลเมตรที่ 26	- ดินก้อนแข็ง - เวลาล้างจมตัวยาก	- เนื้อดินล้างได้ร้อยละ 34 ทราลัยล้างออกมามีสีแดงเม็ดละเอียด - สีดินเป็นสีเทาอ่อน
แหล่งดิน D ช่วงหลักกิโลเมตรที่ 26	- ดินก้อนแข็ง - เวลาล้างจมตัวดี - เนื้อดินที่ล้างได้ร้อยละ 57	- ทราลัยล้างออกมาเป็นสีขาว เม็ดละเอียด - สีดินขาวแกมเขียว

แหล่งดินขาวจังหวัดลำปางเป็นแหล่งดินขาวชนิดปฐมภูมิผลิตดินขาวจากหินไรโอไลต์และหินทัฟฟ์เนื้อไรโอไลต์ผุจัดเป็นดินขาวอิลไลต์เนื่องจากประกอบแร่ดินชนิดอิลไลต์เป็นส่วนประกอบสำคัญมีแร่ดินชนิดรองลงไปเป็นแร่อิลไลต์พบครั้งแรกมานานกว่า 50 ปีบริเวณเขาปางค่า ในเขตตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแหล่งดินขาวแห่งแรกของประเทศไทยที่การผลิตเริ่มแรกใช้ทำถ้วยชามตราไก่ แหล่งผลิตดินขาวปัจจุบันแหล่งเขาปางค่า แหล่งห้วยแปน ในเขตตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม แหล่งบ้านไผ่ปง บ้านไผ่แพะ บ้านนาไม้ ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม แหล่งตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง และแหล่งบ้านป่าแห่ง ตำบลทุ่งฮั่ว อำเภอวังเหนือหินไรโอไลต์และหินทัฟฟ์เนื้อไรโอไลต์ที่ผุให้แร่ดินขาวเกิดอยู่ในช่วงยุคเพอร์เมียนถึงไทรแอสซิก หลังจากนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงโยกระบวนกรของน้ำร้อนทำให้แร่เฟลด์สปาร์ที่ประกอบอยู่ในหินแปรเปลี่ยนแปลงเป็นแร่ดิน จึงพบแร่ดินขาวที่มีการผุร่วน นอกจากนี้ยังมีหินบางส่วนที่แปรเปลี่ยนไปเล็กน้อยยังคงมีเฟลด์สป์เหลืออยู่เรียกว่า (ottery stone) ซึ่งนำไปดใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา ปริมาณแร่วารองดินขาวประมาณ 68 ล้านเมตริกตันผลการทดสอบหาความละเอียดของดินขาวปางค่า อำเภอแจ้ห่ม ที่ล้างแล้วปรากฏผลดังนี้

1. ความหนไฟของดินขาวปางค่าที่ล้างแล้วมีความหนไฟถึง 1,621 องศาเซลเซียส
2. ความแข็งแรงของดินขาวปางค่าที่ล้างแล้วมีความแข็งแรงเท่ากับ 136 ปอนด์/นิ้ว
3. ความเป็นกรดต่างของดินขาวปางค่ามีค่า ph 8.3

ดินขาวจากจังหวัดลำปาง มีคุณสมบัติในการนำไปใช้เป็นส่วนผสมของเนื้อดินปั้นในการทำเครื่องเคลือบดินเผาที่ต้องการความขาว มีการใช้กันแพร่หลายในประเทศและจังหวัดลำปางมีโรงงานเซรามิกมากกว่า 200 โรงงานผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นชนิดถ้วยชาม จาน แก้ว ชุดถ้วยกาแฟของชำร่วย แจกัน กระจก ตึกตา ออมสิน ที่เขียบบุหรี่และลูกกรงเป็นต้น โดยมีชามตราไก่ที่ผลิตมานานกว่า 50 ปี เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดลำปางมากที่สุด

การเลือกใช้ดินสำหรับผลิตภัณฑ์เซรามิกชนิดต่าง ๆ

ดินเป็นวัตถุดิบที่สำคัญสำหรับทำผลิตภัณฑ์เซรามิกต่าง ๆ รวมทั้งเติมลงในสีเคลือบเพื่อช่วยปรับปรุงคุณสมบัติต่าง ๆ ของน้ำเคลือบละสีเคลือบหลังเผา ดังนั้นการเลือกดินให้เหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะกับกระบวนการขึ้นรูป กระบวนการเคลือบ กระบวนการตกแต่ง และกระบวนการเผา เป็นเรื่องที่สำคัญที่เราต้องศึกษาซึ่งดินที่จะกล่าวถึงนี้เป็นแร่ดินในกลุ่ม (kaolinite) ซึ่งแบ่งเป็น ดินขาว ดินดำ ได้ดังนี้

1. ดินขาว

ดินขาวนั้นมีใช้กันทั่วไปในการทำเนื้อดินสำหรับผลิตภัณฑ์เซรามิกชนิดต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ใช้งานที่แตกต่างกันไปตามผลิตภัณฑ์และกระบวนการขึ้นรูป ดังต่อไปนี้

1.1 อุตสาหกรรมกระเบื้องเซรามิก

กระเบื้องเซรามิกนั้นสามารถแบ่งออกเป็นกระเบื้องปูพื้น กระเบื้องบุผนัง กระเบื้องแกรนิตและกระเบื้องตกแต่งถ้าแบ่งชนิดของเนื้อดินนั้นจะแบ่งจึงมีวัตถุประสงค์ในการเติมดินขาวที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดความแข็งแรงที่แตกต่างกันออกไป

1.1.1 กระเบื้องปูผนังส่วนใหญ่มักใช้ดินสีขาวหรือขาวอมชมพูต้งนั้นดินขาว จึงมีบทบาทมากในการผลิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพดีที่สุดในหลังการเผา

1.1.2 กระเบื้องปูพื้นมักใช้ดินแดงเป็นส่วนใหญ่ในการเติมดินขาวลงไปบางส่วนนั้นจะทำให้การหดตัวหลังการเผาได้ดีขึ้น

1.1.3 กระเบื้องแกรนิตมีความขาวเนื้อดินเป็นสิ่งสำคัญหรือเรียกอย่างหนึ่งว่าเนื้อพอร์ซเลนนั้นจะเผาที่อุณหภูมิสูงการดูดซึมน้ำต่ำการใช้ดินขาวช่วยลดปัญหา size variation ในการเผาของกระเบื้องลงได้

1.2 อุตสาหกรรมวัสดุทนไฟ

จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นอิฐทนไฟต่อเตาเผาชนิดต่าง ๆ มีทั้งอิฐทนไฟชนิดซิลิกาอลูมินา โดโลไมท์ โครมขแมกนีเซียมสำหรับผลิตภัณฑ์สำหรับใช้งานเผาชนิดต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์ตัวช่วยประสานหรือใช้ฉาบหรือหล่อซีเมนต์ทนไฟมอร์ตาร์ดินขาวที่ใช้ในอุตสาหกรรมวัสดุทนไฟชนิดต่าง ๆ นั้นเป็น Grog หรือดินที่ยังไม่ผ่านการเผาก็ได้เพื่อเป็นตัวให้ความเหนียวและมีความทนไฟพอสมควรและใช้อุณหภูมิในการเผาที่เหมาะสมก็จะได้ phase ซึ่งเหมาะสมสำหรับวัสดุที่ทนไฟการใช้ดินขาวเป็นส่วนผสมสำหรับอิฐทนไฟและยังช่วยควบคุมการเผาที่ดีขึ้นและสามารถเผาได้ในอุณหภูมิที่สูงถึง 1,300 องศา

1.3 อุตสาหกรรมลูกถ้วยไฟฟ้า

กระบวนการผลิตลูกถ้วยไฟฟ้านั้นจะเริ่มบดเนื้อดินให้เป็นน้ำดินที่มีความละเอียดพอเหมาะแล้วนำไปผ่าน Filter press ให้ได้เป็นแผ่นCake จากนั้นนำเข้าไปเครื่องนวดดินแบบดูดอากาศเพื่อให้ใช้ในการขึ้นรูปแบบกลึงแบบแนวตั้งและแนวนอนลูกถ้วยไฟฟ้าแบบ post และ line post นั้นจะปรับสัดส่วนของดินขาวกับดินดำในสูตรเนื้อดินจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้ได้ความสม่ำเสมอของคุณภาพดี

1.4 อุตสาหกรรมถ้วยชาม

เป็นการใช้ดินขาวและดินดำมาผสมกันแล้วนำมารีดสุญญากาศทำดินขาวออกมาเป็นวงกลม

1.5 อุตสาหกรรมสุขภัณฑ์

จุดประสงค์ในการเติมดินขาวลงไปเนื้อดินสุขภัณฑ์ก็เป็นเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ต้องการปริมาณและช่วยเพิ่มอัตราการหล่อแบบให้กับผลิตภัณฑ์รวมทั้งลดการหดตัวหลังอบแห้งซึ่งช่วยลดการร้าวของชิ้นงานหลังอบแห้งและเผาได้

1.6 การใช้งานดินขาวในอุตสาหกรรมอื่น

ในอุตสาหกรรมกระดาษจะใช้ดินขาวเป็นตัว Filler coating แต่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการล้างดินให้มีสีขาวมากขึ้นก่อนนำมาใช้งานซึ่งในโอกาสต่อไปจะนำเสนอเรื่องการตกแต่งดินขาวสำหรับอุตสาหกรรมกระดาษโดยเฉพาะ

เป็นตัว Filler ในอุตสาหกรรมยางยนต์

เป็นตัว Filler ในอุตสาหกรรมน้ำมันชักเงา

ใช้เป็นตัวประกอบในอุตสาหกรรมยา (ยาเม็ด)

ใช้เป็นตัวประกอบของ Cosmetic และยาสีฟัน

ใช้เป็นส่วนผสมยารักษาแผลง

ในอุตสาหกรรมโลหะเคลือบ (Enamel)

2. ดินดำ (ดินเหนียว Ball clay)

วัตถุดิบน้ำดินหล่อ

การผสมดินขาวกับดินดำในการผลิตเป็นเนื้อเดียวกันโดยใช้ส่วนผสมอัตราในการผสมกับดิน ต้องมีความเหนียวหนืดที่เหมาะสมแล้วเท่านั้น มาลงในแบบที่เตรียมไว้และกำหนดเวลาแล้วทำการถอดแบบแปลนออกและและนำมาตากแดดการหล่อน้ำดินโดยใช้แบบแม่พิมพ์โดยการใส่แม่พิมพ์ปูนพลาสติกได้ถูกนำมาใช้ทั่วไปอย่างแพร่หลายอย่างไรก็ตามในการประเมินผลคุณภาพของน้ำดินที่ใช้ในการหล่อนั้น ไม่สามารถที่จะกระทำได้ เนื่องจากความหลากหลายในสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ เงื่อนไขการเตรียม และอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหาของเนื้อดินที่ยังไม่ได้เผาด้วยการล้าง เอาเศษเจือปนออกจากดินข้อควรระวังในการควบคุมคุณภาพของดินในโรงงานเกี่ยวกับการหล่อ มีดังนี้

1. ปริมาณของน้ำโคลน
  2. ชนิดของสารลดความหนืดและปริมาณฯ ที่เติม
  3. ความหนืด
  4. อุณหภูมิของโคลน
  5. เวลาที่ใช้การจับตัวของเนื้อดิน
  6. คุณสมบัติในการไหล
  7. สภาพและเวลาที่ใช้ในการกวนในสภาพสุญญากาศและจำนวนรอบของเครื่องกวน
- การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์

ประเภทของการออกแบบ ผลิตภัณฑ์โดยทั่วไปจะมีรูปทรงและโครงสร้างหลายลักษณะด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของรูปทรงที่จะนำมาใช้ในการออกแบบให้ได้ลักษณะที่เหมาะสม

กลมกลืนกับประโยชน์ใช้สอย และเพื่อความสวยงาม เช่น แบบที่มีรูปลักษณะเหมือนธรรมชาติ มีลักษณะรูปทรงกลมเป็นรูปทรงหลายเหลี่ยมและรูปทรงอิสระเพราะฉะนั้นนักออกแบบจึงต้องมีความรู้ลึกซึ้งความเข้าใจและรู้จักเลือกใช้ลักษณะรูปทรงของสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานออกแบบแต่ละประเภทดังที่นักวิชาการด้านการออกแบบได้แบ่งประเภทของการออกแบบไว้ดังนี้ 1) การออกแบบที่มีลักษณะคล้ายธรรมชาติ การออกแบบในลักษณะนี้ เป็นการสร้างรูปแบบธรรมชาติหรือมีลักษณะรูปทรงคล้ายธรรมชาติ 2) การออกแบบที่มีรูปทรงตามระเบียบนิยม การออกแบบชนิดนี้การนำเอารูปทรงเรขาคณิต 3) การออกแบบที่มีลักษณะรูปทรงเป็นนามธรรม 4) การออกแบบที่มีรูปอิสระ 5) การออกแบบที่มีรูปลักษณะคล้ายรูปทรงที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น และ 6) การออกแบบที่มีลักษณะคล้ายธรรมชาติ การออกแบบในลักษณะนี้ เป็นการสร้างรูปแบบธรรมชาติหรือมีลักษณะรูปทรงคล้ายธรรมชาติ

1.1 การออกแบบที่มีลักษณะคล้ายธรรมชาติ การออกแบบในลักษณะนี้ เป็นการสร้างรูปแบบธรรมชาติหรือมีลักษณะรูปทรงคล้ายธรรมชาติ เช่น ดัดแปลงมาจากรูปทรงของต้นไม้ ใบไม้ สัตว์ และรูปทรงของมนุษย์ รูปทรงในธรรมชาติเป็นสิ่งบังตาใจ เป็นแนวคิดที่จะนำมาสร้างสรรค์งานได้อย่างไม่จำกัด บางครั้งแบบชนิดนี้เหมือนจะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติ และเหมาะสมสำหรับที่จะออกแบบให้มีความงามแบบธรรมชาติ การเลียนแบบสามารถที่จะสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดจินตนาการ ทำให้ได้รูปทรงแปลกใหม่ เพราะรูปทรงในธรรมชาติไม่ใช่รูปทรงที่มีความหมายสมบูรณ์ทั้งหมด ดังนั้นการนำมาใช้ไม่ควรนำมาโดยตรง นักออกแบบต้องนำมาดัดแปลงแก้ไขและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงาน โดยอาศัยประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้ความชำนาญรวมทั้งเทคนิควิธีการเป็นสิ่งที่ช่วยในการออกแบบเป็นประการสำคัญ นอกจากนี้ ในการออกแบบจากธรรมชาติ นักออกแบบควรสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับ ดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ และประโยชน์ใช้สอยได้มากที่สุด

1.2 การออกแบบที่มีรูปทรงตามระเบียบนิยม การออกแบบชนิดนี้การนำเอารูปทรงเรขาคณิต

การออกแบบที่มีรูปทรงตามระเบียบนิยม การออกแบบชนิดนี้การนำเอารูปทรงเรขาคณิตที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของมันเอง เช่น วงกลมสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม นำมาใช้ในการออกแบบ โดยการจัดรูปลักษณะเด่นของรูปทรงเรขาคณิต การออกแบบในลักษณะกรใช้รูปทรงเรขาคณิตผู้ออกแบบสามารถเสนอความคิดและการสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวางเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะงาน ออกแบบและเป็นที่ยอมรับนำไปใช้ในการออกแบบในปัจจุบัน

1.3 การออกแบบที่มีลักษณะรูปทรงเป็นนามธรรม

การออกแบบที่มีลักษณะรูปทรงเป็นนามธรรม การออกแบบในลักษณะนามธรรมนี้จะไม่คำนึงถึงรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ แต่เป็นการคำนึงรูปแบบโดยอาศัย

กฎเกณฑ์ทางศิลปะในการแก้ปัญหา การจัดเส้นสี รูปร่าง รูปทรง ปริมาตรมวล พื้นผิว เอกภาพ และอาศัยข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบเพิ่มเติม นอกจากนี้การออกแบบชนิดนี้ ยังได้รับความนิยมนามากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ส่วนมากจะใช้รูปทรงเรขาคณิตมาปรับปรุงตัดแปลง ตัดทอนหรือเพิ่มเติมบางส่วนเข้าไปเพื่อสร้างสรรค์งานออกแบบที่มีรูปแบบคล้ายประติมากรรม นามธรรม ทำให้เกิดคุณค่าทางความงาม และมีประโยชน์ใช้สอยด้วยในทำนองเดียวกันการออกแบบลักษณะนี้จะช่วยส่งเสริมการตกแต่งลดทอนได้งดงามโดยการสร้างสรรค์ รูปร่าง เรื่องราว จินตนาการของตนได้อย่างกว้างไกล ดังนั้นผู้ออกแบบจึงมีอิสระการค้นหารูปแบบมาตัดแปลง ประยุกต์และจัดการองค์ประกอบของการออกแบบให้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นรูปทรงนามธรรม ที่มีความงดงามน่าดูสนใจ ยิ่งขึ้น

1.4 การออกแบบที่มีรูปอิสระ

การออกแบบที่มีรูปอิสระ การออกแบบชนิดนี้ อาศัยรูปทรงที่เกิดจากการปรับปรุงตัดแปลง แก้ไข และพัฒนามาจากรูปทรงเครื่องใช้สอยต่าง ๆ มีชื่อและรูปทรงโดยเฉพาะ เช่น การออกแบบที่มีรูปลักษณะรูปทรงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยความคิดและจินตนาการ ถ่ายทอดให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระในด้านรูปแบบจากธรรมชาติ หรือรูปแบบใด ๆ โดยเฉพาะการออกแบบในสมัยปัจจุบันนิยมใช้แบบชนิดนี้มาก

1.5 การออกแบบที่มีรูปลักษณะคล้ายรูปทรงที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

การออกแบบที่มีรูปลักษณะคล้ายรูปทรงที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น การออกแบบในลักษณะนี้จะมีรูปทรงคล้ายสิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น โดยการเลียนแบบจากรูปทรงเครื่องใช้สอยต่าง ๆ มีชื่อและรูปทรงโดยเฉพาะเช่น การออกแบบที่มีรูปลักษณะรถยนต์ เรือ ร่องเท้า พัดลม ทีวี ตู้เย็น กีตาร์ การออกแบบประเภทนี้ส่วนมากนำไปใช้ในการออกแบบประเภทศิลปะประดับตกแต่งและประเภทของที่ระลึก

2. การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิก

การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ทางด้านเซรามิกมีหลายชนิดและหลายขั้นตอน การขึ้นรูปแต่ละชนิดจะใช้เทคนิค ความชำนาญและวิธีการแตกต่างกัน ซึ่งนักเซรามิกและผู้สนใจทางด้านเซรามิกจำเป็น จะต้องทราบวิธีการขึ้นรูปที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

การขึ้นรูปแบบเทแบบ

การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกมีอยู่หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อแตกต่างกัน ทั้งในการเตรียมเนื้อดินปั้น และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่สามารถขึ้นรูปได้โดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. การขึ้นรูปโดยอาศัยความเหนียว (plastic forming) เป็นวิธีการขึ้นรูปที่เก่าแก่ที่สุด การเตรียมเนื้อดินปั้นจะกระทำโดยการผสมดินกับวัตถุดิบอื่น ๆ และนวดให้เข้ากันดี หรืออาจ

ผสมในรูปของน้ำดินแล้วนำไปกรองให้เป็นแผ่น จากนั้นจึงนำไปขึ้นรูป ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นอีกหลายวิธีย่อย ๆ เช่น การปั้นด้วยมือ (hand forming) เป็นวิธีขึ้นรูปที่อิสระที่สุด ผู้ปั้นจะใช้มือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วยในการปั้นดินให้เป็นรูปร่างตามต้องการ วิธีนี้สามารถปั้นผลิตภัณฑ์ได้ทุกรูปร่าง แต่มีขนาดไม่แน่นอน และต้องอาศัยใช้เวลาและความชำนาญของผู้ปั้นมาก จึงมักใช้กับงานศิลปะ หรืองานหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่ไม่ต้องการกำลังผลิตสูงนักจิกเกอร์ริง (jiggering) เป็นวิธีที่ใช้ในอุตสาหกรรม โดยนำแผ่นเนื้อดินมาวางบนแบบปูนพลาสติก แล้วใช้ใบมีดกดรีดให้เนื้อดินได้รูปร่างตามต้องการ ใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีรูปกลมและแบน เช่น จานชนิดต่าง ๆ เป็นต้น การรีด (extrude) วิธีนี้จะนำดินมาผ่านเข้าเครื่องรีดให้ออกมาเป็นแท่งยาว ๆ ซึ่งมีรูปหน้าตัดตามที่ออกแบบไว้ มักใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีรูปเป็นแท่งยาว ๆ เช่น ท่อ (tube) เป็นต้น

2. การเทแบบ (casting) วิธีนี้จะเตรียมเนื้อดินปั้นให้อยู่ในรูปน้ำดินชั้น ๆ (slip) ที่ไหลตัวได้ดี จากนั้นจึงเทลงในแบบปูนพลาสติก ปูนจะดูดน้ำและทำให้เนื้อดินเกาะติดกับผนังแบบ ได้เป็นผลิตภัณฑ์ตามต้องการ วิธีนี้สามารถขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปทรง แต่ต้องใช้น้ำในการขึ้นรูปมาก ทำให้การหดตัวหลังอบแห้งสูง ซึ่งอาจเกิดการแตกหรือบิดเบี้ยวได้ง่าย ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปด้วยวิธีนี้ได้แก่ เช่น สุขภัณฑ์ ถ้วยชาม ของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ เป็นต้น และ

3. การอัด (pressing) วิธีนี้จะเตรียมเนื้อดินปั้นให้อยู่ในรูปของผงกลม ๆ ที่ไหลตัวได้ดี จากนั้นจึงนำไปอัด ด้วยเครื่องอัดแรงดันสูงเพื่อให้เกาะติดกันเป็นแผ่น วิธีนี้จะใช้น้ำในการขึ้นรูปน้อยที่สุด ทำให้ผลิตภัณฑ์หลังอบแห้ง มีการหดตัวน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ แต่รูปทรงผลิตภัณฑ์ที่สามารถขึ้นรูปได้จำกัดกว่า ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปด้วยวิธีนี้ได้แก่ กระเบื้องชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

เริ่มจากการผสมดินกับน้ำจนได้ที่แล้วจึงเทลงในแบบซึ่งมีรูปร่างต่าง ๆ การเทแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหนา จะปล่อยให้เนื้อดินไว้ในแบบจนแข็งตัว จากนั้นจึงแกะแบบและตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้เรียบร้อยสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำผนังให้บางหรือมีความหนาสม่ำเสมอ เมื่อเนื้อดินบริเวณผิวแบบเริ่มแห้งและมีความหนาพอสมควรจึงเทน้ำดินที่เหลือออกจากแบบ จากนั้นตัดแต่งปากผลิตภัณฑ์ แล้วจึงแกะผลิตภัณฑ์ออกจากแบบ การขึ้นรูปด้วยวิธีนี้ใช้ในการผลิตแจกัน ขวด และเครื่องสุขภัณฑ์ต่าง ๆ การเทแบบมี 2 ลักษณะ คือ 1) การเทแบบโดยให้น้ำดินแข็งตัวอยู่ในแบบ เรียก Solid Casting ซึ่งเหมาะกับการเทแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหนาและรูปร่างแปลก ๆ และ 2) การเทแบบโดยมีการเทน้ำดินที่เหลือทิ้ง เรียก Drain Casting ซึ่งเหมาะกับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผนังบางและต้องการความหนาสม่ำเสมอ

เซรามิกเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งที่เรพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้วยชาม กระเบื้อง สุขภัณฑ์ หรือแม้กระทั่งชิ้นส่วนของอุปกรณ์เครื่องใช้ชนิดต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์เซรามิกเหล่านี้มีรูปร่างลักษณะแตกต่างกัน ท่านเคยสงสัยหรือไม่ว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่างแตกต่างกันเช่นนี้ จะมีวิธีการขึ้นรูปที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร วันนี้เราจะมานำเสนอให้ทราบกัน

การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยแป้นหมุน เครื่องจักรเกอร์ เครื่องโรลเลอร์ เฮด และเครื่องแรมเพรสหน้าเนื้อดิน หรือ ดินเคঁกแผ่น ไปอัดรีดด้วยเครื่องรีดดินดูตอากาศ เพื่อให้เนื้อดินแน่นตัว เป็นเนื้อเดียว และมีการเรียงตัวของเนื้อดินในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งเพื่อกำจัดฟองอากาศออกจากเนื้อดินจนหมด ดินที่ได้จะถูกรีดออกมาเป็นแท่งทรงกระบอก เมื่อต้องการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ก็ตัดแบ่งดินไปใช้ตามประเภทของการขึ้นรูป

เทคนิคการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน

เทคนิคการขึ้นรูปด้วยเครื่องจักรเกอร์

เทคนิคการขึ้นรูปด้วยเครื่องโรลเลอร์ เฮด

เทคนิคการขึ้นรูปด้วยเครื่องแรมเพลส

การขึ้นรูปโดยการอัด (Pressing)

การเทแบบการเทแบบมี 2 ลักษณะ คือ

1. การขึ้นรูปด้วยการหล่อน้ำดิน (Slip Casting) คืออะไร วิธีการเตรียม น้ำดิน หรือ Slip คือ น้ำโคลนเหลว ที่มีความหนืด เหนียวข้น และไหลตัวดี เตรียมได้จากใช้เนื้อดิน หรือดินเคঁกแผ่น ปั่นกวนผสมกับน้ำและผสมสารเคมี (Deflocculant: เพื่อช่วยให้เนื้อดินลอยตัว) ในถังปั่นกวน ความเร็วรอบสูง จนเนื้อดินผสมกับน้ำเป็นเนื้อเดียวกันจนเป็นน้ำโคลน หรือน้ำดิน (Slip) ที่มีลักษณะ ข้นเหลว ไหลตัวดี และมีความหนาแน่นของน้ำดินตามที่กำหนด

1.1 การเทแบบโดยให้น้ำดินแข็งตัวอยู่ในแบบ เรียก Solid Casting ซึ่งเหมาะกับการเทแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหนาและรูปร่างแปลก ๆ

1.2 การเทแบบโดยมีการเทน้ำดินที่เหลือทิ้ง เรียก Drain Casting ซึ่งเหมาะกับผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผนังบางและต้องการความหนาสม่ำเสมอ.

การขึ้นรูปโดยใช้แรงอัด

การขึ้นรูปโดยวิธีการนี้ใช้แพร่หลายในการผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกชนิดพิเศษ แรงอัดจะอัดลงบนแบบ ซึ่งมีผงเนื้อดินปั้นแห้ง ๆ หรือความชื้นเล็กน้อยอยู่ภายในแบบ แบบที่ใช้เป็นโลหะแข็ง การขึ้นรูปโดยวิธีนี้มีหลายสิ่งหลายอย่างที่จะต้องคำนึงถึง ขนาดและรูปร่างและการกระจายตัวของอนุภาคของเนื้อดินปั้น

2. การขึ้นรูปโดยวิธีการอัดเนื้อดินปั้นแห้ง ๆ (Dry and Dust Pressing) ใช้กับการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกที่ใช้ในงานประยุกต์ทั้งทางด้านอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า เป็นวิธีการอัดผงกลม ๆ ของเนื้อดินปั้นแห้งภายในแบบโลหะด้วยแรงอัดที่สูง ความชื้นภายในผงเนื้อดินปั้นไม่เกิน 4% ผงเนื้อดินปั้นกลม ๆ เคลื่อนที่ได้อิสระแต่มีความเหนียวไม่ตีเท่าที่ควรแต่เมื่อถูกแรงอัดจะอัดตัวกัน

ได้หนาแน่นดีการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์โดยการหลอมเหลวแล้วเทลงแบบการขึ้นรูปวิธีนี้จะใช้ในการทำให้ผลิตภัณฑ์วัสดุทนไฟมีความหนาแน่นสูงและทนทานต่อการกัดกร่อนของซัลฟิว โดยหลอมเนื้อผลิตภัณฑ์ด้วยเตาไฟฟ้า แล้วเทลงในแบบโลหะหรือแบบทราย แต่จะเกิดช่องว่างขึ้นในระหว่างปล่อยให้ผลิตภัณฑ์เย็นตัวลง การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์โดยการหลอมเหลวแล้วเทลงแบบการขึ้นรูปวิธีนี้จะใช้ในการทำให้ผลิตภัณฑ์วัสดุทนไฟมีความหนาแน่นสูงและทนทาน ต่อการกัดกร่อนของซัลฟิว โดยหลอมเนื้อผลิตภัณฑ์ด้วยเตาไฟฟ้า แล้วเทลงในแบบโลหะหรือ แบบทราย แต่จะเกิดช่องว่างขึ้นในระหว่างปล่อยให้ผลิตภัณฑ์เย็นตัวลง

การขึ้นรูปแบบพลาสติก

วิธีการขึ้นรูปด้วยวิธีการหล่อน้ำดินเหลวลงในแม่พิมพ์ปูนพลาสติก (Slip casting) เทน้ำดิน ลงในแม่พิมพ์ปูนพลาสติกตามรูปแบบต่าง ๆ เช่น แจกัน ถ้วยกาแฟ กาน้ำชา ฯลฯ เมื่อที่น้ำดินไว้ระยะเวลาหนึ่ง จนได้ความหนาของชิ้นงานตามต้องการ เทน้ำดินกลับคืน ปล่อยให้เนื้อดินแข็งตัว แกะชิ้นงานออกจากแม่พิมพ์ปูนพลาสติก ก็จะได้ผลิตภัณฑ์ตามแบบที่ต้องการ

การเทแบบมี 2 ลักษณะ คือ

1. การเทแบบโดยให้น้ำดินแข็งตัวอยู่ในแบบ เรียก Solid Casting ซึ่งเหมาะกับการเทแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหนาและรูปร่างแปลก ๆ

2. การเทแบบโดยมีการเทน้ำดินที่เหลือทิ้ง เรียก Drain Casting ซึ่งเหมาะกับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผนังบางและต้องการความหนาสม่ำเสมอ

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปโดยวิธีการนี้ เช่น กระเบื้องต่าง ๆ วิธีการขึ้นรูป คือ นำเนื้อดินหรือ ดินเค็กแผ่นไปผ่านกระบวนการอบให้เกือบแห้ง และย่อยเป็นผงหรือเป็นเม็ดขนาดเล็ก หรือใช้วิธีสเปรย์น้ำดินให้เป็นผงฝุ่นดินควบคุมความชื้นของผงดินอยู่ที่ประมาณ 8 - 10 % จากนั้น จึงนำผงดินไปอัดขึ้นรูปด้วยเครื่องอัดขึ้นรูปชนิดไฮดรอลิกส์ หรือเครื่องอัดชนิดอื่น ๆ ตามแบบพิมพ์ที่ต้องการ

การขึ้นรูปงานอิสระหรืองานศิลปะ

เป็นวิธีการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ในลักษณะงานฝีมือ และเป็นงานศิลปะ เช่น การปั้นขึ้นรูปด้วยมือ งานแกะสลักดิน กระเบื้องประดับ เป็นต้น เนื้อดินที่ใช้อาจเป็นดินพื้นบ้าน หรือดินผสมสำเร็จรูปก็ได้

3. การขึ้นแบบแป้นหมุน

การขึ้นรูปโดยใช้แป้นหมุน จะปั้นได้เฉพาะภาชนะที่มีลักษณะกลม ทรงกลมหรือทรงกระบอก เช่น การปั้นไห โอ่ง อ่าง กระจ่าง แจกัน การขึ้นรูปด้วยวิธีนี้ผู้ปั้นต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงจะปั้นให้เกิดเป็นรูปทรงตามต้องการได้

การตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก

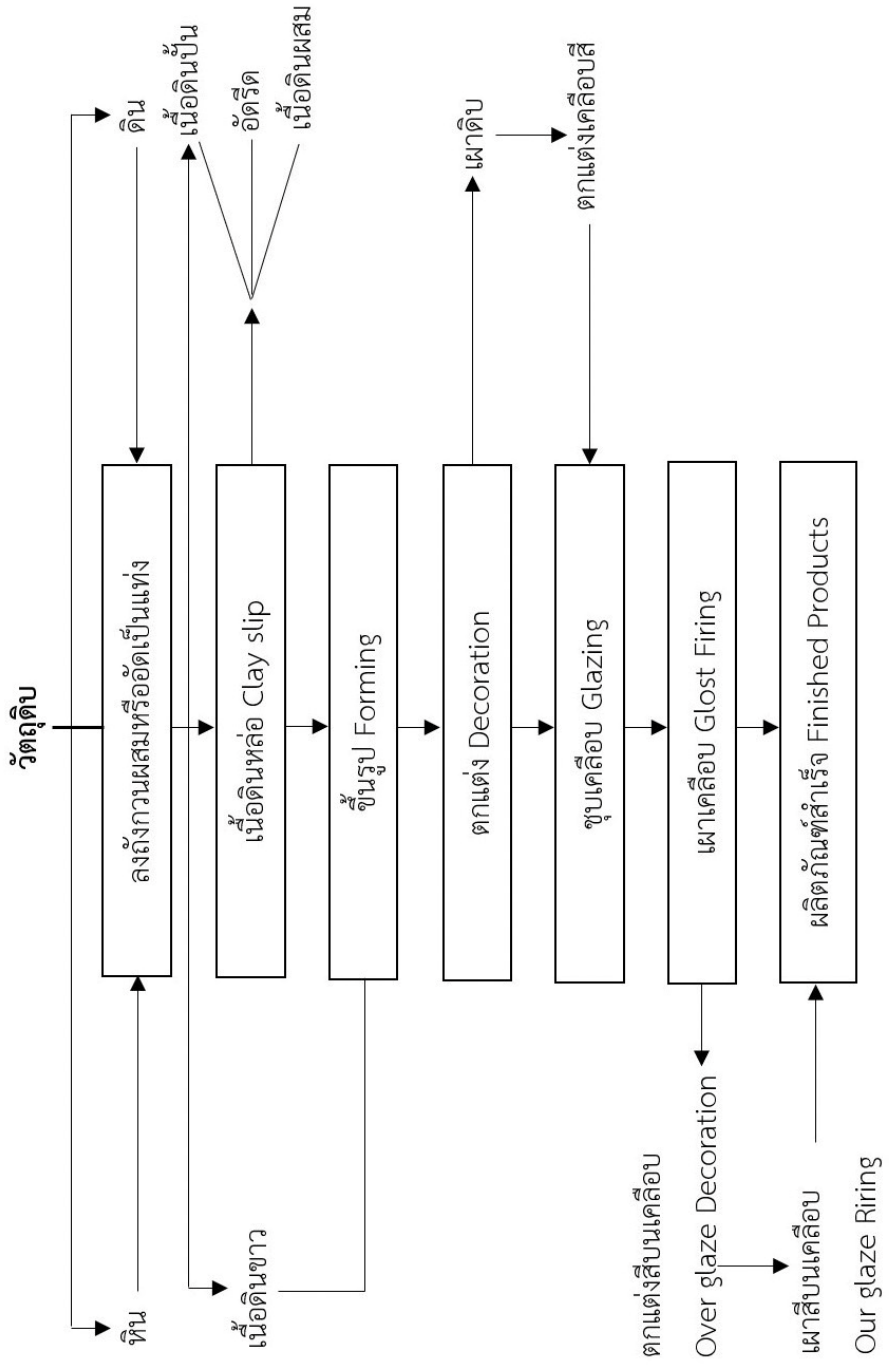
การตกแต่งลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกผลิตภัณฑ์เซรามิก สามารถเพิ่มความสวยงามและมูลค่าได้โดยการตกแต่งพื้นผิวให้เกิดลวดลายและสีสันทัน การตกแต่งให้เกิดลวดลายและสีสันทันมีทั้งเทคนิคและวิธีการแบบงานประติมากรรมและงานจิตรกรรมต่าง ๆ เช่น การปั้นแปะ การแกะลาย การฉลุลาย การเขียนลวดลาย การเคลือบสีให้เป็นลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีจะให้ลักษณะและความสวยงามที่แตกต่างกันไป ในที่นี้จะกล่าวถึงเทคนิคและวิธีการตกแต่งลวดลายแบบงานประติมากรรมเท่านั้น

การเผาผลิตภัณฑ์เซรามิกการเผาและการเคลือบเซรามิก

การเผาการเผาผลิตภัณฑ์เซรามิกครั้งแรกเรียกว่าเผาดิบ โดยเพิ่มอุณหภูมิของเตาเผาให้สูงขึ้นอย่างช้า ๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์คงรูปไม่แตกชำรุดผลิตภัณฑ์เซรามิกที่ผ่านการเผาดิบแล้วบางชนิดนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องเคลือบ เช่น กระถางต้นไม้ อิฐ ไล่เครื่องกรองน้ำแต่ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะต้องเคลือบผิวเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีความคงทนและป้องกันการเกิดรอยขีดข่วนบนผิว การเคลือบ คือ ชั้นของแก้วบาง ๆ ที่หลอมละลายติดอยู่กับผิวดินซึ่งขึ้นรูปเป็นภาชนะทรงต่าง ๆ สารที่ใช้เคลือบผลิตภัณฑ์เซรามิกเรียกว่า น้ำเคลือบ ซึ่งเป็นสารผสมระหว่างซิลิกาเกิดกับสารช่วยหลอมละลายวัตถุดิบที่เป็นน้ำยาเคลือบถูกบดจนละเอียดมากกว่าดินหลายเท่า ก่อนนำมาเคลือบบนดินเผาเป็นชั้นหนา 1-1.5 มิลลิเมตร เมื่อเคลือบแล้วต้องทิ้งให้ผลิตภัณฑ์แห้ง เช็ดกันผลิตภัณฑ์ให้สะอาดก่อนเข้าเตาเผา ผลิตภัณฑ์ที่เคลือบแล้ว โดนเผาผ่านความร้อนอุณหภูมิสูง วัตถุดิบที่เป็นแก้วในเคลือบเมื่อถึงจุดหลอมละลาย ชั้นของเคลือบจะกลายเป็นแก้วมันวาวติดอยู่กับผิวดินเคลือบช่วยให้การล้างภาชนะสะดวก เนื่องจากเคลือบมีสมบัติลื่นมือ สามารถทำความสะอาดได้ง่ายกว่า ผิวดินที่มีลักษณะค่อนข้างหยาบ เคลือบมีคุณสมบัติเป็นแก้วไม่ดูดซึมน้ำ และยังเพิ่มความแข็งแรงทนทาน ทำให้ภาชนะดินเผา ไม่บิ่นง่าย เมื่อกระทบกันบ่อย ๆ ขณะล้างทำความสะอาด และสามารถใส่ของเหลวได้โดยไม่รั่วซึมการเผาการเผาผลิตภัณฑ์เซรามิกครั้งแรกเรียกว่าเผาดิบ โดยเพิ่มอุณหภูมิของเตาเผาให้สูงขึ้นอย่างช้า ๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์คงรูปไม่แตกชำรุดผลิตภัณฑ์เซรามิกที่ผ่านการเผาดิบแล้วบางชนิดนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องเคลือบ เช่น กระถางต้นไม้ อิฐ ไล่เครื่องกรองน้ำแต่ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะต้องเคลือบผิวเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีความคงทนและป้องกันการเกิดรอยขีดข่วนบนผิวการเคลือบเคลือบคือชั้นของแก้วบาง ๆ ที่หลอมละลายติดอยู่กับผิวดินซึ่งขึ้นรูปเป็นภาชนะทรงต่าง ๆ สารที่ใช้เคลือบผลิตภัณฑ์เซรามิกเรียกว่า น้ำเคลือบ ซึ่งเป็นสารผสมระหว่างซิลิกาเกิดกับสารช่วยหลอมละลายวัตถุดิบที่เป็นน้ำยาเคลือบถูกบดจนละเอียดมากกว่าดินหลายเท่า ก่อนนำมาเคลือบบนดินเผาเป็นชั้นหนา 1-1.5 มิลลิเมตร เมื่อเคลือบแล้วต้องทิ้งให้ผลิตภัณฑ์แห้ง เช็ดกันผลิตภัณฑ์ให้สะอาดก่อนเข้าเตาเผา ผลิตภัณฑ์ที่เคลือบแล้วโดนเผาผ่านความร้อนอุณหภูมิสูงวัตถุดิบที่เป็นแก้วในเคลือบ เมื่อถึงจุด

หลอมละลายชั้นของเคลือบจะกลายเป็นแก้วมันวาวติดอยู่กับผิวดินเคลือบ ช่วยให้การล้างภาชนะ สะดวก เนื่องจากเคลือบมีสมบัติลื่นมือ สามารถทำความสะอาดได้ง่ายกว่า ผิวดินที่มีลักษณะค่อนข้าง หยาบเคลือบ มีคุณสมบัติเป็นแก้วไม่ดูดซึมน้ำ และยังเพิ่มความแข็งแรงทนทานทำให้ภาชนะดินเผา ไม่บิ่นง่ายเมื่อกระทบกันบ่อย ๆ ขณะล้างทำความสะอาด และสามารถใส่ของเหลวได้โดยไม่รั่วซึม รูปแบบการผลิต อุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดศูนย์อุตสาหกรรมพัฒนาลำปาง ได้ดังนี้

ภาพ 28 แสดงรูปแบบการผลิต อุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัด ของศูนย์อุตสาหกรรมพัฒนาเซรามิกต่างๆ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการให้ข้อมูลจาก ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิก ที่นับเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหลักของจังหวัดลำปาง และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพเชิงพื้นที่ ด้วยความพร้อมในด้านแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการผลิต ทั้งแหล่งดินดำและดินขาวที่มีคุณภาพสูง จังหวัดลำปางมีโรงงานเซรามิกและแรงงานฝีมือในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เซรามิกเป็นจำนวนมาก จนเกิดผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น คงอัตลักษณ์ของจังหวัด จนเป็นที่จดจำและเลื่องลืออย่าง “ชามตราไก่” ที่ได้ขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) ด้วยลักษณะเฉพาะถิ่นที่โดดเด่นทั้งกระบวนการผลิตและลวดลายที่เป็น เอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ซึ่งที่อื่นไม่สามารถเลียนแบบได้เป็นความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นกับไทย สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการในการให้แนวทางเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ดังนี้

1. ด้านวัตถุดิบในงานเซรามิก
2. การขึ้นรูปแบบเทแบบ
3. การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก
4. การตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก
5. การเผาผลิตภัณฑ์เซรามิกการเผาและการเคลือบเซรามิก

เป็นส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมในการพัฒนาเซรามิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้จัดทำแผน ให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดแผนนโยบายในระดับต่าง ๆ ตลอดจนสอดคล้องกับสถานการณ์และการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อนำไปกำหนดแนวทางการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วนศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรม ที่ตั้งขึ้นมาว่าควรส่งเสริมอุตสาหกรรมเซรามิกของจังหวัดลำปางเพราะว่าลำปางมีดินขาวที่เซรามิกที่ทำเซรามิกและมีแหล่งกำเนิดดินขาวที่แจ่มที่บ้านสาหลักกิโลเมตรที่26 จึงผลักดันอุตสาหกรรมเซรามิกนี้ เพราะว่าดินที่ดีที่สุดอยู่ที่ลำปาง และสภาพปัจจุบัน ดังนี้โดยมองว่าเซรามิกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจะต้องมีการพัฒนาและมีการสืบต่อกันพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เซรามิกลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยทำการศึกษาข้อมูลบริบทต่อศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมผู้ประกอบการเซรามิกนั้นจะเป็นการส่งเสริม ต่อการดำเนินงานการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการทำงานต่อไปโลกแห่งการสื่อสารในยุคของเทคโนโลยีล้ำหน้าทำให้โฉมหน้าของการติดต่อสื่อสารในยุคนี้เปลี่ยนแปลงไปสื่อต่างชนิดกันสามารถส่งผ่านโครงข่ายเดียวกันได้ในเวลาเดียวกันและผู้ใช้สื่อ

ก็สามารถโต้ตอบกันในรูปแบบการสื่อสารแบบสองทางผู้คนจึงสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วโดยไม่จำกัดด้วยเวลาอุปกรณ์การสื่อสารและสถานที่ผู้ใช้สื่อเป็นได้ทั้งผู้รับสาร

การผลิตในระบบของการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นจะเน้นการปฏิบัติดังนี้

1. เป็นขบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง
2. ใช้เครื่องจักรจำนวนมาก
3. ใช้แรงงานคนน้อย
4. ผลิตภัณฑ์เน้นคุณภาพ
5. ใช้เวลาในการผลิตต่อชิ้นน้อย
6. มีขบวนการที่ซับซ้อนในการผลิต
7. ใช้งบประมาณมาก
8. ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีมูลค่าสูง
9. เนื้อผลิตภัณฑ์มีส่วนผสมมีความหลากหลาย

ด้านการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์ท้องถิ่นที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเซรามิก

เป็นแนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็ง แก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากหมู่บ้านหรือตำบล โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) มีกิจกรรมคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและความต้องการของตลาดสากล โดยที่พลังงาน (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรที่หาพบในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อที่จะเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และนำไปสู่เป้าหมาย ของการกินดี อยู่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แสวงหารากฐานที่สำคัญของประเทศ และยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไป และวางรากฐานที่สำคัญของประเทศ และสังคมไทยนอกจากนี้ เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้าน มีผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เกิดการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นับเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่อาศัยหมู่บ้าน เป็นหน่วยพัฒนา (Unit of Development) ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียง

อย่างเดี่ยวแต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

หลักการพื้นฐาน 3 ประการ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะ เป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศ และตลาดโลก

2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องเหมาะสมไม่ซ้ำแบบกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบล

3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกลมีความรู้ ความสามารถที่เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการ โดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

ด้านการจัดทำข้อมูลของชุมชนของการจัดทำเซรามิกของท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลในการจัดทำเซรามิกจากที่อื่นและเป็นฐานไว้ในศูนย์ของศูนย์ท้องถิ่นประจำหมู่บ้าน

ศูนย์ธุรกิจอุตสาหกรรมหรือ BOC เป็นหน่วยงานภายใต้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการข้อมูลสารสนเทศและบริการปรึกษาแนะนำ โดยมุ่งเน้นเรื่องข้อมูลทางอุตสาหกรรม โอกาสการลงทุน โอกาสทางธุรกิจ และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมวิสาหกิจชุมชน ผู้ต้องการเริ่มต้นธุรกิจ และบุคคลทั่วไปที่สนใจขอรับบริการ โดยศูนย์ธุรกิจอุตสาหกรรมได้จัดเตรียมเจ้าหน้าที่และที่ปรึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไว้คอยให้บริการกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้จัดเตรียมฐานข้อมูลตัวอย่างแนวทางการทำธุรกิจ (Business Idea) ตัวอย่างรูปแบบการลงทุน (Pre-Feasibility Study) และฐานข้อมูลธุรกิจแฟรนไชส์สำหรับผู้ที่สนใจเริ่มต้นธุรกิจ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเริ่มต้นลงทุนธุรกิจรวมถึงข้อมูลที่สำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นธุรกิจพร้อมทั้งได้จัดให้มีคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือจนสามารถลงมือปฏิบัติได้จริงไว้ให้บริการที่ BOC กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดให้มีห้องสมุดอุตสาหกรรมเพื่อให้บริการและเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และการบริการฐานข้อมูลเชิงวิชาการด้านสถิติอุตสาหกรรม ความเคลื่อนไหวทางธุรกิจอุตสาหกรรม และสารสนเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรม SMEs และ OTOP แบบครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำถึงอุตสาหกรรมปลายน้ำ โดยได้จำแนกข้อมูล

ไว้บริการออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) หนังสือ 2) วารสาร 3) บทความเชิงวิชาการ และ 4) สิ่งไม่ตีพิมพ์ โดยสามารถเข้ารับบริการได้ ณ ศูนย์ธุรกิจอุตสาหกรรมทุกแห่งทั่วประเทศและเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ผ่านทางเว็บไซต์ “<http://library.dip.go.th>.”

ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรูปแบบการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับ เซรามิกและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ตามแนวทางเกี่ยวข้องกับเซรามิก

1. การพัฒนาบุคลากรและอุตสาหกรรม

ด้านศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมมีการสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ ส่งไปดูงานการผลิตเซรามิกในโรงงานที่ได้มาตรฐานในการสร้างโรงงานที่เป็นแบบมาตรฐาน และมีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเอาเทคโนโลยีมาที่ทันสมัย ร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อบุคลากรนั้น ๆ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

มีความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร เช่น องค์กรมีการขยายตัว องค์กรจึงต้องฝึกอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น หรือหากองค์กรต้องปรับลดขนาดลง การพัฒนาบุคคลยังมีส่วนสำคัญ ที่จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกองค์กร เช่น สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อพนักงานจะได้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกอยู่ตลอดเวลา ช่วยละลายพฤติกรรมมนุษย์ โดยปกติ พนักงานแต่ละคนจะมีทัศนคติแตกต่างกันไป การพัฒนาบุคคลสามารถใช้เป็นเครื่องมือละลายพฤติกรรมพนักงานที่มาทำงานร่วมกัน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาทิ เครื่องจักรที่ทันสมัย คอมพิวเตอร์ การอบรมให้พนักงานมีความรู้ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการทำงานของพนักงาน พัฒนาคณะ เอื้อประโยชน์องค์กรและพนักงาน

ประโยชน์ต่อองค์กร การพัฒนาบุคลากรจะช่วยเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนลง เนื่องจากบุคลากรมีความเชี่ยวชาญในงานที่ทำมากขึ้น ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ก็จะลดลง การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันกับความเจริญ สามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้อย่างเต็มภาคภูมิ ประโยชน์ต่อตัวบุคลากร เมื่อบุคลากรมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานก็จะมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดอัตราการลาออกของคนที่มีฝีมือลง เพราะการพัฒนาบุคลากรจะสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์กร พนักงานจึงเกิดความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการทำงาน เพื่อบรรลุถึงผลสำเร็จขององค์กร

ตัดสินใจถูก ที่เน้นกลยุทธ์พัฒนาคน ให้การพัฒนาคนมีประสิทธิภาพ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง องค์กรไม่ควรคิดว่า การพัฒนาพนักงานจะเป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง พนักงานจะเกิดความชำนาญในงานที่ทำมากขึ้น การพัฒนาพนักงาน จึงเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว อ่านเพิ่มเติมการพัฒนาคนในมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสมรรถนะเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร ดังนี้

1. การพัฒนาและปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐเป็นหนึ่งในประเด็นการดำเนินการปฏิรูปประเทศที่สำคัญตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) และแผนปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2561 - 2565) ซึ่งมีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนภาครัฐภายใต้หลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยมีวัฒนธรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ส่วนรวมมีขนาดที่เหมาะสม มีการกำหนดเทคโนโลยีมาใช้มีการบูรณาการทำงาน มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งให้มีการพัฒนาบุคลากรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้กำลังคนมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และยึดมั่นในคุณธรรม รวมถึงพัฒนาภาวะผู้นำในทุกกระดับให้มีขีดความสามารถสูง มีความรับผิดชอบ และมีความเป็นมืออาชีพ

2. การพัฒนาบุคลากรของภาครัฐและองค์การมหาชน เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้ภายใต้บริบทความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการรับมือกับความปกติใหม่หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ (The New Normal) หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Post-COVID Era) ซึ่งบริบทดังกล่าว ทำให้องค์กรต้องมีการทบทวนหลักการ แนวทาง รูปแบบการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนาที่ต้องเน้นให้บุคลากรเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้และพัฒนาตนเองที่ยืดหยุ่น ต่อเนื่อง ปรับปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาเพื่อเร่งการเสริมสร้างศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร

3. การพัฒนาบุคลากรของภาครัฐ ที่มีสำนักงาน ก.พ. เป็นหน่วยงานที่ได้ศึกษา ทบทวนการพัฒนาบุคลากรของภาครัฐ ทั้งในเชิงหลักการ แนวคิด เป้าหมาย รูปแบบและวิธีการ ให้มีความสอดคล้องกับบริบทและความจำเป็นในการขับเคลื่อนภารกิจภาครัฐ พร้อมกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรของรัฐ เพื่อให้บุคลากรและหน่วยงานภาครัฐนำไปมาใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563 - 2565 นี้ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาและแนวทางการดำเนินงานสำหรับบุคลากรและหน่วยงานภาครัฐดังนี้ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ระบบนิเวศในการทำงาน (Ecosystem) ที่ส่งเสริมและ

สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้หน่วยภาครัฐมีสภาพแวดล้อมและระบบการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนากรอบความคิดและกรอบทักษะสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิตท่ามกลางความท้าทายในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21

การพัฒนากรอบทักษะ (Skillsets) การทำงานในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 และการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการในอนาคต เพื่อให้บุคลากรของภาครัฐมีทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ สร้างผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและประชาชน และการผสมผสานการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

การปลูกฝังบุคลากรภาครัฐให้มีกรอบความคิด (Mindset) ในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองการมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและทำงานบนหลักคุณธรรม ประยุกต์หลักสากลอย่างเหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีคุณลักษณะในการเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนา ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ทำงานด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม และมีทัศนคติแบบสากลที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลเพื่อร่วมกันสร้างภาครัฐที่ทันสมัยเป็นที่พึ่งของประชาชนและเชื่อถือไว้วางใจได้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้มีวิสัยทัศน์ของการบริหารทรัพยากรบุคคล ปี พ.ศ. 2560 - 2564 ว่า “บุคลากร พอช. ปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ เพื่อขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเองบนพื้นฐานของธรรมาภิบาล” และมีเป้าหมาย คือ

1. บุคลากรมีขีดความสามารถในการทำงาน มีคุณภาพชีวิต และมีความสัมพันธ์ที่ดี
2. ระบบงานด้านทรัพยากรบุคคล ที่สนับสนุนยุทธศาสตร์ พอช.

3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นองค์กรธรรมาภิบาลเนื่องจากสถาบันได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ที่จะร่วมกันขับเคลื่อนทำให้ภารกิจของสถาบัน และขบวนการองค์กรชุมชนบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กล่าวไว้ว่า “เป็นองค์กรของประชาชนที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม” ภายใต้ยุทธศาสตร์ “องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง” สถาบันฯ จึงมุ่งมั่นส่งเสริม และพัฒนาผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้เป็นคนมีอุดมการณ์ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ได้เรียนรู้เติบโตไปพร้อมกับงาน เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งมีสังคมการอยู่ร่วมกันที่ดีภายใต้ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรที่ดีงาม

การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การเพิ่มเติมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีความเชี่ยวชาญในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้สามารถ

ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำงานด้วยความสุข ด้วยการส่งเสริมอุดมการณ์และทำ ความเข้าใจกับภารกิจขององค์กรโดยใช้เครื่องมือการบริหารทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการดำเนินงาน เช่น จัดทำระบบสมรรถนะทุกตำแหน่งงานและนำสมรรถนะมาใช้ในทุกกระบวนการของการบริหาร ทรัพยากรบุคคล รวมถึงการวางแผนอัตรากำลังวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่ง (succession plan) การพัฒนาลูกจ้างให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับการเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กร จัดทำเส้นทาง ความก้าวหน้าในอาชีพ (career path) จัดทำแผนการพัฒนาสมรรถนะที่มีรูปแบบการพัฒนา ที่หลากหลาย จัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) และแผน ปฏิบัติงานรายบุคคล (Individual Action Plan: IAP) จัดทำแผนฝึกอบรมประจำปี สร้างค่านิยม และวัฒนธรรมการทำงานแบบพี่น้อง ความซื่อสัตย์ และความโปร่งใส ทบทวนและนำระบบ การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจังทั้งประเมินผลงานและประเมินผลเพื่อต่อสัญญาจ้าง ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ พัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างความผูกพัน ต่อองค์กร ทบทวนการระบบการจ่าย

2. ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ

2.1 ส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ด้วยการส่งเสริมบรรยากาศ การทำงานแบบพี่น้อง การสร้างทัศนคติเชิงบวก การบริหารจัดการความเครียด ส่งเสริมการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

2.2 การพัฒนาสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยส่งเสริม ให้ผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง เห็นความสำคัญและเข้าใจการบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ รับฟังและให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หัวหน้างานต้องตระหนัก สนับสนุน กระตุ้น และติดตามการบริหารทรัพยากรบุคคลในหน่วยงาน สำนักทรัพยากรบุคคลมีผู้ปฏิบัติงานที่มีความ เชี่ยวชาญและปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ และการจัดหาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากร บุคคล

3. ความรับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากร

3.1 การเรียนรู้และพัฒนาเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคนและทุกฝ่าย ทั้งระดับกลุ่มงาน หน่วยงาน และบุคคล ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานทุกคน และ ผู้บริหารทุกระดับ ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรด้วยตนเอง เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรภายในกลุ่มงาน และหน่วยงานอย่าง ทัวถถึง ทั้งนี้ ให้ถือว่าเป็นข้อตกลงร่วมที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับจ้กร่วมกันพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

3.2 ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีแผนพัฒนาบุคลากรระดับบุคคล ทุกหน่วยงานมีแผนพัฒนาบุคลากรระดับหน่วยงาน และหรือกลุ่มงานสามารถมีแผนพัฒนาบุคลากรระดับกลุ่มงานร่วมกันได้

4. บทบาท และภารกิจในการพัฒนาบุคลากร

ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันทุกคน มีหน้าที่เรียนรู้และพัฒนาตนเองทั้งในด้านกรอบความคิด และทักษะให้สามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่และระดับตำแหน่งของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ตั้งเป้าหมายในการเติบโตตามเส้นทางอาชีพและวางแผนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรและการเติบโตตามสายงานอาชีพ

1. ตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ทำความเข้าใจทักษะที่คาดหวังในระดับของบทบาทหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ

2. กำหนดเป้าหมายระยะยาวและระยะสั้นในการทำงานของตนเองและวางแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว

3. แสวงหาโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่ส่วนราชการจัดดำเนินการให้ หรือการพัฒนาตนเองผ่านช่องทางและสื่อต่าง ๆ โดยเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายและแผนการพัฒนาตนเองที่ตนเองกำหนดไว้

4. ทรัพยากรบุคคล มีบทบาท และภารกิจในการวิเคราะห์ และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน พัฒนาระบบเสนอให้คณะผู้บริหารเห็นชอบ และกำหนดเป็นนโยบายพัฒนา ที่ถือเป็นข้อตกลงร่วม สนับสนุนเครื่องมือ ทรัพยากร การติดตามประเมินการพัฒนา ให้คำปรึกษา ร่วมจัดกระบวนการพัฒนา และดำเนินการพัฒนาบุคลากรในส่วนที่เป็นเรื่องร่วมของสถาบัน โดยแบ่งกลุ่มการพัฒนา คือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง กลุ่มผู้บริหารระดับต้น กลุ่มวิชาชีพ (กลุ่มปฏิบัติการชุมชนกลุ่มการเงินบัญชี กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มออกแบบและก่อสร้างและกลุ่มงานตำแหน่งเฉพาะอื่น ๆ) กลุ่มคนรุ่นใหม่ (Talent) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานใหม่ และหลักสูตรทั่วไปที่ทุกกลุ่มจำเป็นต้องเรียนรู้ร่วมกัน (หลักสูตรกลาง) เป็นต้น

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้รับการพัฒนาด้วยการมอบหมายงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedbacks) และให้คำแนะนำในการพัฒนาตนเองของบุคลากร โดยมุ่งไปที่ การสนับสนุนให้บุคลากรสามารถทำงานในบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพเพียงพอที่จะเติบโตตามเส้นทางอาชีพตามเป้าหมายในการทำงานของผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละบุคคล

6. จัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาตนเองของบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นเวลา งบประมาณ ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเต็มที่

7. ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพด้วยการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับศักยภาพและบทบาทหน้าที่ ทั้งนี้ หากผู้ได้บังคับบัญชาแสดง

ศักยภาพเหนือกว่าความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ ก็สามารถมอบหมายงานที่มีความท้าทายเพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา

8. เป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้จากการทดลองทำและเรียนรู้จากความผิดพลาดร่วมกัน

9. ดูแลและติดตามการพัฒนาของผู้ใต้บังคับบัญชา

10. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ / ผู้อำนวยการภาคหรือรองผู้อำนวยการ มีบทบาทในการกำกับดูแลสนับสนุน ร่วมวิเคราะห์ และร่วมวางแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามสมรรถนะ (Competency) และความสามารถตามภารกิจงาน ในกลุ่มงาน และหน่วยงานที่ตนเองกำกับดูแล

โครงการศึกษาดูงานทั้งในประเทศ และต่างประเทศประกอบด้วยแผนงานและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ แผนงานการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การชุมชน) ลำดับ กิจกรรม/แผนงาน แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพระดับบุคคลและระดับหน่วยงาน

1.1 สำนักทรัพยากรบุคคลจัดทำบันทึกถึงหน่วยงานแจ้งแนวทางการดำเนินงาน จัดทำการพัฒนาบุคลากรระดับบุคคลและระดับหน่วยงาน

1.2 ให้หน่วยงานจัดส่งแผนการพัฒนามายังสำนักทรัพยากรบุคคล เพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้กับส่วนงานตามแผนที่หน่วยงานได้วางไว้

1.3 สำนักทรัพยากรบุคคลติดตามการดำเนินงานตามแผนของหน่วยงาน แผนงานการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การชุมชน) ลำดับ กิจกรรม/แผนงาน แนวทางการดำเนินงาน

1.4 ทุกหน่วยงานสามารถบริหารงบประมาณงบประมาณ เพื่อการพัฒนาบุคลากรของตนเองได้ตามแผนงานที่กำหนดไว้

2. การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานตามกลุ่มตำแหน่งงาน ตามสมรรถนะและทักษะของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารระดับสูง

2.2 กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง

2.3 กลุ่มผู้บริหารระดับต้น

2.4 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานใหม่ออกแบบหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับแต่ละตำแหน่งงาน สามารถพัฒนาทักษะความสามารถได้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรสำนักทรัพยากรบุคคลจัดทำหลักสูตรและบริหารโครงการอำนวยความสะดวกบ่มให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในแต่ละกลุ่มงาน/กลุ่มตำแหน่ง จัดทำหลักสูตรของกลุ่มผู้บริหาร

ระดับสูงกลุ่มผู้บริหารระดับกลางกลุ่มผู้บริหารระดับต้น เข้าร่วมหลักสูตรภายนอกในหลักสูตร การบริหารต่าง ๆ จัดปฐมนิเทศกลุ่มผู้ปฏิบัติงานใหม่

3. การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานกลุ่มคนรุ่นใหม่ (CODI Young Talent) สรุปรเวทีกลุ่มคนรุ่นใหม่ (CODI Young Talent รุ่นที่ 1) ต่อเนื่อง และคัดเลือก (CODI Young Talent รุ่นที่ 2)

4. โครงการต้นกล้างานพัฒนา รับสมัครนักศึกษาเข้าร่วมฝึกงานกับ พอช. ปฐมนิเทศ และพัฒนาศักยภาพการทำงานเพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ที่สนใจทำงานพัฒนาเพื่อสังคม

5. การรณรงค์พัฒนาอัตลักษณ์ภาพลักษณ์และวัฒนธรรมองค์กร

5.1 สนับสนุนงบประมาณโครงการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมและการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมร่วมกับเครือข่ายทางสังคม

5.2 ผลิตสื่อรณรงค์ ค่านิยมองค์กร เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ ค่านิยมองค์กร ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค

กระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาบุคลากรกระบวนการพัฒนาระบบ การพัฒนาบุคลากร

1. กระบวนการพัฒนาระบบการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน, สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรระดับหน่วยงาน และระดับบุคคล ระบบการติดตามและประเมินการพัฒนา การจัดบทบาทความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรบุคคลกับหน่วยงานต้นสังกัด เชื่อมโยงการพัฒนาบุคลากรกับการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี

2. กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้ปฏิบัติงาน (Competency) ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากร โดยการจัดให้มีการประเมินสมรรถนะผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเพื่อวางแผนการพัฒนาตนเองของผู้ปฏิบัติงาน

3. กระบวนการจัดรูปแบบ เนื้อหาการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานทั้งด้านคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะความสามารถ ให้สอดคล้องกับภารกิจ และเป้าหมายขององค์กร ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และมิติงานที่รับผิดชอบ เน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง โดยจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผู้บริหารทุกระดับ เกี่ยวกับการจัดกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม และจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน รวมทั้ง สามารถจัดหาผู้ปฏิบัติงานที่มีมีความสามารถและสนใจเข้าร่วมเป็นทีมบริหารโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานแต่ละกลุ่มงาน

4. กระบวนการส่งเสริมและรณรงค์การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร โดยการสร้างสื่อรณรงค์ค่านิยมองค์กร และการสร้างกิจกรรมวัฒนธรรมที่คนในองค์กรได้ทำร่วมกัน

การพัฒนาบุคลากรของสถาบัน นอกจากต้องพัฒนาตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว สถาบันยังมีค่านิยมองค์กรที่เป็นเป้าหมายหนึ่ง มุ่งมั่นอยากให้คนในองค์กรร่วมเป็นร่วมปฏิบัติ ร่วมเดินทางไปด้วยกัน กับ 8 ค่านิยมคน พอช.: 8 CODI Core values ดังนี้

1. สร้างความสำเร็จด้วยการทำงานเป็นทีม Teamwork
2. มีความรับผิดชอบ ในบทบาทหน้าที่ และทุกสิ่งอย่างที่เรปฏิบัติ Commitment to our missions and actions
3. เป็นนักแก้ปัญหาและมุ่งมั่นทำงานให้เกิดผลสำเร็จ We are problem-solvers and Goal - oriented people
4. สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในการพัฒนาสังคม Collaboration and Partnership toward social change
5. เชื่อว่าการพัฒนาที่องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก คือการพัฒนาที่ยั่งยืน Community organization-driven development is sustainable development
6. ยึดมั่นในความถูกต้องเป็นธรรม Integrity, we do the right thing
7. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ We are learning organization
8. สื่อสารอย่างเปิดเผยและถูกต้องครบถ้วน Open and consistent Communication

ด้านจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก เช่น การจัดงานวันเซรามิกของจังหวัดลำปางทุกปี แต่ละโรงงานออกบู๊ตของผลิตภัณฑ์เซรามิก

การพัฒนาสมรรถนะของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม กลุ่มที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการ การมี “ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม (Service Provider: SP)” ที่มีคุณภาพมาตรฐานและปริมาณเพียงพอจึงเป็นสิ่งจำเป็น ปัจจุบันสัดส่วนของที่ปรึกษาที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงการคลังมีประมาณ 2,800 ราย เทียบกับจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจSMEs ที่มีมากกว่า 2.74 ล้านราย เห็นได้ชัดเจนว่าจำนวนที่ปรึกษายังมีไม่เพียงพอแก่การให้บริการต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงได้ดำเนินโครงการสร้างและพัฒนาผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม (Service Provider: SP) โดยในปีงบประมาณ 2557 ได้ฝึกอบรม SP ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวมทั้งสิ้นจำนวน 364 ราย แบ่งออกเป็น 9 หลักสูตร ได้แก่

1. เทคนิคการโค้ชชิ่ง (From Consult switch to Coach)
2. การพัฒนาที่ปรึกษารายบุคคล
3. การเพิ่มทักษะที่ปรึกษาเฉพาะด้าน (Shindan)
4. การเสริมสร้างที่ปรึกษาด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (5 วัน)

5. การเสริมสร้างที่ปรึกษาด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (17 วัน)
6. พัฒนาที่ปรึกษาอุตสาหกรรมรายสาขา
7. การเพิ่มทักษะที่ปรึกษาเฉพาะด้านเชิงลึก
8. พัฒนาที่ปรึกษาตามความต้องการของพื้นที่
9. การพัฒนาที่ปรึกษาเชิงธุรกิจ

ทั้งนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายที่ปรึกษาส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคเพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยเครือข่ายที่ปรึกษาด้าน การจัดการเครือข่ายที่ปรึกษาด้านการวินิจฉัยด้านการประกอบการเครือข่าย ที่ปรึกษาด้านเทคนิค และวิศวกร และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอีกทั้งมีการจัดทำจดหมายข่าว SP HOME เพื่อเผยแพร่ ข่าวสารในวงการที่ปรึกษาและความรู้ใหม่ ๆ จัดส่งทางไปรษณีย์ และจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ รายเดือนส่งไปยังสมาชิกเครือข่ายที่ปรึกษาผู้ประกอบการ SMEs และหน่วยงานภาครัฐราชการและ เอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสามารถติดตามอ่านได้ที่ www.thai.sp.org ในระดับท้องถิ่น จึงเป็น แนวทางในการเพิ่มสมรรถนะให้แก่วิสาหกิจต่าง ๆ สอดคล้องกับโครงการพัฒนาสมรรถนะและ กระบวนการมาตรฐานให้คำปรึกษาแนะนำ (CIPO) ซึ่งเป็นระบบ Template สารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ ในการดำเนินโครงการประเภทการให้คำปรึกษาแนะนำแก่วิสาหกิจของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริม อุตสาหกรรมในการบริหารคุณภาพโครงการ และกำกับติดตามการปฏิบัติงานของที่ปรึกษาอย่างเป็น ระบบระบบ CIPO (Content-Input-Process-Output) สามารถบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่ของ ที่ปรึกษาอุตสาหกรรม ซึ่งมีการวางโครงสร้างข้อมูลและบอกถึงกระบวนการทำงานของที่ปรึกษา อุตสาหกรรมอย่างชัดเจน ทั้งปัจจัยนำเข้าและผลลัพธ์ที่คาดหวังในการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน ดังนั้น CIPO จึงเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจให้ได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพจาก กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างแท้จริงอุตสาหกรรมสนับสนุน

ในสภาพปัจจุบัน อุตสาหกรรมกำลังเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน การแข่งขันกันเพื่อพัฒนา ดัดแปลง และเพิ่ม มูลค่าผลิตภัณฑ์ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ซึ่งการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้นจำเป็นต้องมีการทดสอบที่ได้มาตรฐาน แต่ปัญหา คือ วิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อมมีข้อจำกัดในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และความรู้เชิงเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ ทดสอบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เงินทุนสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จึงจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ รวมถึงปรับ มาตรฐานการผลิตให้มีคุณภาพจนสามารถแข่งขันได้ โดยการให้บริการข้อมูลและคำแนะนำด้านเทคนิค เกี่ยวกับการทดสอบ วิเคราะห์ วิจัยด้านอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

ด้านจัดกิจกรรมเซรามิกแฟร์ เป็นการนำผลิตภัณฑ์เซรามิกมาจำหน่ายและมีการสาธิตการทำเซรามิก

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้จัดเตรียมฐานข้อมูลตัวอย่างแนวทางการทำธุรกิจ (Business Idea) ตัวอย่างรูปแบบการลงทุน (Pre-Feasibility Study) และฐานข้อมูลธุรกิจแฟรนไชส์สำหรับผู้สนใจเริ่มต้นธุรกิจ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเริ่มต้นลงทุนธุรกิจรวมถึงข้อมูลที่สำคัญจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นธุรกิจพร้อมทั้งได้จัดให้มีคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือจนสามารถลงมือปฏิบัติได้จริงไว้ให้บริการยังมีการสาธิตการผลิตเซรามิกในการทำรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้ชม รวมถึงยังมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเซรามิก รวมถึงยังมีการจัดแสดงผลงานการประกวดเซรามิกด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น จังหวัดลำปางมีโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิก และการผลิตเซรามิกเป็นจำนวนมากทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และอุตสาหกรรมในครัวเรือน รวมถึงผู้ประกอบการรายย่อยโดยอุตสาหกรรมเซรามิกเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากให้ผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง และกลุ่มเครือข่าย สืบค้นนวัตกรรมใหม่ นิทรรศการจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ด้านอุตสาหกรรมเซรามิก และกระตุ้นให้เกิดการใช้สินค้าที่ผลิตในจังหวัดลำปาง รวมถึงการประชาสัมพันธ์แผนงานโครงการที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง จึงบูรณาการร่วมกับจังหวัดลำปาง และสมาคมเครื่องปั้นดินเผาลำปาง จัดงาน ลำปางเซรามิกแฟร์ สาขาลำปาง เพื่อส่งเสริมสินค้าเซรามิกจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการให้ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดลำปาง ได้ดังนี้

1. ด้านการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. ด้านการจัดศูนย์การทำกิจกรรมประจำหมู่บ้านโดยมีผู้มีความรู้ทางเซรามิกมาหมุนเวียนให้ความรู้เซรามิกแต่ละแผนกมาหมุนเวียนให้ความรู้
3. ด้านการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์ท้องถิ่นที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเซรามิกอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านการจัดทำข้อมูลของชุมชนของการจัดทำเซรามิกของท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลในการจัดทำเซรามิกจากที่อื่นและเป็นฐานไว้ในศูนย์ของศูนย์ท้องถิ่นประจำหมู่บ้าน
5. ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรูปแบบการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเซรามิกและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ตามแนวทางของน้าเกี่ยวข้องกับเซรามิก
6. ด้านจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก เช่นการจัดงานวันเซรามิกของจังหวัดลำปางทุกปี แต่ละโรงงานออกบูธของผลิตภัณฑ์เซรามิก
7. ด้านจัดกิจกรรมเซรามิกแฟร์ เป็นการนำผลิตภัณฑ์เซรามิกมาจำหน่ายและมีการสาธิตการทำเซรามิก

ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ส่วนราชการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินแนวทางการรูปแบบการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิคชุมชนจังหวัดลำปาง โดยทำการศึกษาข้อมูลบริบททั่วไปในการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการส่งเสริมโดยการจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่น

สำนักงานวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานเซรามิกที่เป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่โดยการให้ความรู้ในด้านทักษะในกลุ่มบุคคลหรือชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันและมีการสืบทอดกันจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งโดยมีการปรับเปลี่ยนตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมโดยมีนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาโดยการร่วมมือกับชุมชนโดยให้ผู้มีความรู้เกี่ยวกับเซรามิกในชุมชนมาให้ความรู้รายละเอียดขั้นตอนในการทำเซรามิกและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยการเสนอข้อมูลความจริงเกี่ยวกับการผลิตเซรามิกที่ทำมาในรูปแบบต่าง ๆ ว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไรบ้างในเรื่องการทำเซรามิกโดยการได้จัดทำข้อเสนอการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาโดยการร่วมมือกับชุมชนการทำวิธีการจัดทำเอกสารรายละเอียดแนวทางการทำเซรามิก โดยการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การถ่ายทอดความรู้โดยการเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมโดยการสนับสนุนทางด้าน ต่อไปนี้

1. ด้านเงินอุดหนุน
2. ด้านวิชาการ
3. ด้านการฝึกอบรม
4. ด้านการเผยแพร่และแลกเปลี่ยน
5. ด้านการอนุรักษ์และการสืบสาน

ด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางด้านเซรามิกให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

การจัดทำประวัติความเป็นมาทางด้านเซรามิกในท้องถิ่นที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นรักษาภูมิปัญญาและพื้นที่การปฏิบัติและการสร้างบทบาทของวิถีชุมชนที่มีต่อภูมิปัญญาการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาประกอบเข้ากับโครงการกิจกรรมที่มีต่อโครงการและการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยการให้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและมีการส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาและมีการสนับสนุนการคงอยู่ของภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับยุคสมัยได้โดยการสนับสนุนและจัดกิจกรรมของการถ่ายทอดความรู้และความร่วมมือของชุมชนต่อสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง โดยมีแนวทางสนับสนุน ดังนี้

1. ส่งเสริมและรักษาการสืบสานภูมิปัญญาการสืบทอดกันจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง

2. รวบรวมวิเคราะห์จำแนกการเผยแพร่สืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

3. การเผยแพร่รักษาการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยการจัดทำลงในระบบสารสนเทศ

ด้านส่งเสริมการพัฒนามูลค่าของเศรษฐกิจ

มีการสนับสนุนการส่งเสริมทักษะองค์ความรู้แนวปฏิบัติการในการรักษาการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกโดยการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาและการรักษาสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนทางด้านเซรามิกในการพัฒนาทางด้านทักษะฝีมือภูมิปัญญา เอกลักษณ์ของการผลิตเซรามิกและให้มีการสืบสานโดยให้มีการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเอกลักษณ์ในการผลิตเซรามิกให้เป็นอัตลักษณ์ของรูปแบบการสืบสานโดนการสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และการใช้เทคโนโลยีให้มีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมต่อการสืบทอดกันจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งโดยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมตามยุคสมัย ดังนี้

1. การส่งเสริมความรู้วิธีการทำเซรามิก
2. การส่งเสริมทางด้านทักษะการทำเซรามิก
3. การส่งเสริมการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย แนวทางขั้นตอน วัสดุ อุปกรณ์การทำเซรามิกที่ชัดเจน
4. การส่งเสริมการจัดการให้ความรู้โดยเชิญบุคคลที่มีความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก ด้านทักษะฝีมือ การผสมดิน วิธีการปั้น การลงลวดลายต่าง ๆ การใช้เตาอบ มาให้ความรู้

ด้านบริหารจัดการองค์ความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก

กระทรวงวัฒนธรรมมีแนวคิดในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาในรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปางโดยการประพุดิปฏิบัติหรือทักษะของชุมชนได้ดังนี้

1. มีการศึกษาจำแนกการรวบรวมจัดเก็บข้อมูลการจัดหาฐานข้อมูล
2. การอนุรักษ์และรักษาภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกให้มีการสืบสานต่อไป
3. การส่งเสริมการสืบสานเซรามิกให้มีแนวทางในการปฏิบัติอย่างแพร่หลายการพัฒนาต่อยอดแบบต่อเนื่อง
4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การสืบสานเซรามิกและการส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเพื่อมิให้สูญหายและยังมีการสืบสานกันต่อไป
5. ทำโครงการเกี่ยวกับการสืบสานรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

6. ทำโครงการการเผยแพร่หรือกิจกรรมที่มีแนวทางในการส่งเสริมรักษารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการให้ข้อมูลสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการให้ข้อมูลเป็นความร่วมมือในการให้แนวทางเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปางตั้งนี้ด้านการส่งเสริมโดยการจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานเซรามิกที่เป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่ด้านส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมทางด้านเซรามิกให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้านส่งเสริมการพัฒนามูลค่าของเศรษฐกิจด้านการบริหารจัดการองค์ความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก ดังนี้

1. ด้านเงินอุดหนุน

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมทางด้านเซรามิก

2. ด้านวิชาการ

2.1 การส่งเสริมทางด้านทักษะการทำเซรามิก

2.2 การส่งเสริมความรู้วิธีการทำเซรามิก

2.3 มีการศึกษาจำแนกการรวบรวมจัดเก็บข้อมูลการจัดทำฐานข้อมูล

2.4 การอนุรักษ์และรักษาภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกให้มีการสืบสานต่อไป

2.5 การส่งเสริมการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย แนวทาง ขั้นตอน วัสดุ อุปกรณ์การทำเซรามิกที่ชัดเจน

2.6 การส่งเสริมการจัดการให้ความรู้โดยเชิญบุคคลที่มีความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก ด้านทักษะฝีมือ การผสมดิน วิธีการปั้น การลงลวดลายต่าง ๆ การใช้เตาอบ มาให้ความรู้

2.7 รวบรวมวิเคราะห์จำแนกการเผยแพร่สืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

2.8 ส่งเสริมและรักษาการสืบสานภูมิปัญญาการสืบทอดกันจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง

3. ด้านการฝึกอบรม

3.1 ด้านบริหารจัดการองค์ความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก

3.2 โครงการเกี่ยวกับการสืบสานรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

3.3 ทำโครงการการเผยแพร่หรือกิจกรรมที่มีแนวทางในการส่งเสริมรักษารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

4. ด้านการเผยแพร่และแลกเปลี่ยน

4.1 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การสืบสานเซรามิกและการส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเพื่อมิให้สูญหายและยังมีการสืบสานกันต่อไป

4.2 รวบรวมวิเคราะห์จำแนกการเผยแพร่สืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

5. ด้านการอนุรักษ์และการสืบสาน

5.1 การส่งเสริมการจัดการให้ความรู้โดยเชิญบุคคลที่มีความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก ด้านทักษะฝีมือ การผสมดิน วิธีการปั้น การลงลวดลายต่าง ๆ การใช้เตาอบ มาให้ความรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิ เทศบาลตำบลท่าผา

การเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในหมู่บ้านศาลาเม็งนั้นเป็นการส่งเสริมตามนโยบายของรัฐที่ได้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแนวทางด้านอาชีพการอุตสาหกรรม มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ภายในครัวเรือน เป็นโรงงานเซรามิก ซึ่งส่วนใหญ่ อยู่พื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเซรามิก เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ มีการใช้แรงงานในตำบลและอำเภอใกล้เคียงหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อำเภอเกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิกเต็มรูปแบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในท้องถิ่น กระจายรายได้สู่ชุมชน สอดรับกับที่ “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาด ที่ไม่หม่นตามกาลเวลา” นำไปสู่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืน ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ พร้อมเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยวและสื่อมวลชนจากส่วนกลาง เข้าร่วมสัมมนาลงพื้นที่ ดูแหล่งท่องเที่ยว ให้คำแนะนำ ตั้งข้อสังเกต แก่คนในชุมชน นำไปเตรียมความพร้อมในการเปิดเป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” (OTOP Tourism Village) อ.เกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อำเภอเกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง เป็นโครงการพัฒนาจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งบ้านศาลาเม็งและบ้านศาลาบัวบกเป็นหมู่บ้านทำเซรามิกอยู่แล้ว ซึ่งเป็นอาชีพรองจากอาชีพทำนา แต่ยังไม่โดดเด่นนักที่จะให้นักเที่ยวมาเที่ยวได้ เราเข้ามาช่วยเหลือในการปรับภูมิทัศน์ ในหมู่บ้านใหม่ สร้างศูนย์บริการด้านท่องเที่ยว ปรับปรุงสะพาน ถนน รั้วบ้าน ในหมู่บ้าน ให้มีบรรยากาศของการท่องเที่ยวหมู่บ้านเซรามิก อบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชนโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยว สื่อมวลชนจากส่วนกลาง เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดตัว หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อำเภอเกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง ให้เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อำเภอเกาะคา นั้นเพราะว่าทั้งสองหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปาง โดยคนในชุมชนรวมกลุ่มกันได้ดี

มีความเข้มแข็ง มีทั้งกลุ่มผู้ผลิตเซรามิก กลุ่มร้านอาหาร กลุ่มจักรยาน กลุ่มขายของฝาก กลุ่มโฮมสเตย์ มีความพร้อมที่จะเปิดเป็น หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก (OTOP Tourism Village) เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่น กระจายรายได้สู่ชุมชน ให้สอดคล้องกับที่ ลำปางเมืองต้องห้ามพลาด ที่ไม่หมุนตามกาลเวลา นำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืนได้หมู่บ้านเซรามิกศาลาเม็ง หมู่บ้านนี้มีโรงงานทำเซรามิกขนาดย่อมอยู่ 39 โรงงาน แรกเริ่มก็ไปเป็นลูกจ้างในโรงงานเซรามิกของคนจีน พอมีความรู้และประสบการณ์ก็มาเปิดโรงงานผลิตเอง เน้นไปที่การผลิตเครื่องปั้นดินที่ใช้ในครัวเรือน เช่น ถ้วยจาน ชาม กระปุกออมสิน แจกัน แต่ละโรงงานจะผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง ไม่ให้ซ้ำแบบกัน ทำกันแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน ลูกค้าส่วนใหญ่จะมาซื้อที่โรงงาน มีส่งเข้ามาขายในกรุงเทพฯ บางส่วน ส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับงบจากจังหวัดลำปาง จัดทำโครงการพัฒนาจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามนโยบายของ จังหวัดลำปาง ให้พัฒนาเป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” (OTOP Tourism Village) ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี และขายเป็นของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เซรามิก ที่เข้าร่วมในโครงการนี้ด้วย ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะประกอบกันให้เป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” ขึ้นมาจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถพัฒนาให้เป็น หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้ และได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลท่าผา ดังนี้

ด้านการส่งเสริมเงินอุดหนุน

1. ด้านการเงินสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดทำเกี่ยวกับการผลิตภัณฑ์ทั้งกลุ่มผู้ผลิตเซรามิกที่จะเปิดเป็น หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก (OTOP Tourism Village)
2. ด้านการสร้างสภาพคล่องทางการเงินโดยการจัดตั้งกลุ่มแสดงสินค้าเซรามิกชุมชนของหมู่บ้านและศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนโดยการเป็นสื่อกลางในการประสานในการทำโครงการเพื่อรองรับการทำสินเชื่อกับสถาบันการเงินโดยมีเทศบาลเป็นทำเป็นโครงการในการช่วยเหลือผู้ผลิตเซรามิก

ด้านส่งเสริมชุมชน

การส่งเสริมตามอาชีพที่มีตามท้องถิ่นให้พัฒนาตามนโยบายให้มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมของภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วม

ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ

1. ด้านการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพโดยการพัฒนาทางด้านทักษะนำความรู้ที่ได้สามารถไปปรับใช้ได้กับธุรกิจตัวเองและเป็นการสานต่อความคิดในการต่อยอดผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเซรามิกได้
2. ด้านการจัดการฝึกอบรมเป็นการประสานวิทยากรมาให้ความรู้ นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ในการหาแนวทางในการพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้มีความหลากหลาย

3. ด้านผู้เข้าฝึกอบรมสามารถนำไปเผยแพร่นำไปประชาสัมพันธ์ได้และนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่ผู้สนใจได้

ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นเซรามิกเป็นสินค้าโอท็อป

ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนของตนเองรวมถึงเพื่อให้สอดคล้องกับการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของท้องถิ่น และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอาชีพการอุตสาหกรรม มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ภายในครัวเรือนเป็นโรงงานเซรามิก โรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเซรามิก

2. เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อ.เกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิกเต็มรูปแบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในท้องถิ่นกระจายรายได้สู่ชุมชน สอดรับกับที่นำไปสู่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืน

3. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ พร้อมเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยวและสื่อมวลชนจากส่วนกลาง เข้าร่วมสัมมนาลงพื้นที่ ดูแหล่งท่องเที่ยว ให้คำแนะนำ ตั้งข้อสังเกต แก่คนในชุมชน นำไปเตรียมความพร้อมในการเปิดเป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” (OTOP Tourism Village) อำเภอเกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง

ด้านการสนับสนุนการฝึกอบรมทางด้านอาชีพและการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญาหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรของบุคคลหรือ ทรัพยากรความรู้ก็ได้ทรัพยากรความรู้ที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ในสาขาอาชีพหรือวิชาการด้านต่าง ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นในด้านอาชีพการอุตสาหกรรมก็ได้ดังนี้

1. การผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ภายในครัวเรือน เป็นโรงงานเซรามิก ซึ่งส่วนใหญ่ อยู่พื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเซรามิก เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ มีการใช้แรงงานในตำบลและอำเภอใกล้เคียงหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นลักษณะเฉพาะที่หลายถิ่นมีคล้ายกัน

2. ภูมิปัญญา ชาวบ้านในแต่ละถิ่นเกิดจากการแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญานี้จึงเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและชาวบ้าน เช่น หรือการรวมกำลังช่วยกันทำงานที่จะทำสำเร็จ

3. ภูมิปัญญาของชาวบ้าน จะเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดทำ โดยอาศัยศักยภาพมีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

4. การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการให้ข้อมูลเทศบาลตำบลท่าผาการสนับสนุนในหมู่บ้านศาลาเม็งนั้น เป็นการส่งเสริมตามนโยบายของรัฐที่ได้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแนวทางด้านอาชีพการอุตสาหกรรม มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ภายในครัวเรือน เป็นโรงงานเซรามิก ซึ่งส่วนใหญ่ อยู่พื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเซรามิก เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ มีการใช้แรงงานในตำบลและอำเภอใกล้เคียงหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก อ.เกาะคา ณ บ้านศาลาเม็ง ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิกเต็มรูปแบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในท้องถิ่น กระจายรายได้สู่ชุมชน สอดรับกับที่ “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาด ที่ไม่หม่นตามกาลเวลา” นำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืน ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ พร้อมเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยวและสื่อมวลชนจากส่วนกลาง เข้าร่วมสัมมนาลงพื้นที่ ดูแหล่งท่องเที่ยว ให้คำแนะนำ ตั้งข้อสังเกต แก่คนในชุมชน นำไปเตรียมความพร้อมในการเปิดเป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” (OTOP Tourism Village) ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมเงินทุน
2. ด้านส่งเสริมชุมชน
3. ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
4. ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นเซรามิกเป็นสินค้าโอท็อป
5. ด้านการสนับสนุนการฝึกอบรมทางด้านอาชีพการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็ง

สำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกที่นับเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหลักของจังหวัดลำปาง และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพเชิงพื้นที่ ด้วยความพร้อมในด้านแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเซรามิก และแรงงานมีฝีมือในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เซรามิก เป็นจำนวนมาก จนเกิดผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่นของจังหวัด จนเป็นที่จดจำและเลื่องลืออย่าง “ชามตราไก่” ที่ได้ขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) ด้วยลักษณะ เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นทั้งกระบวนการผลิตและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ซึ่งที่อื่นไม่สามารถเลียนแบบได้คณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็ง จึงมีแนวทางในการจัดทำในด้านการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยการนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิม ที่รวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีวัฒนธรรมชุมชน สรรค์สร้างออกมาเป็นผลิตภัณฑ์

ท้องถิ่น ผสมผสานกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีอยู่ ยกกระดับไปสู่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวและใช้ผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนต่างดังนี้

ด้านการส่งเสริมอาชีพส่งเสริมชุมชนในท้องถิ่น

“หมู่บ้านศาลาเม็ง” อำเภอเกาะคา ที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิก” โดยมีโรงงานทำเซรามิกขนาดย่อมแบบอุตสาหกรรมครัวเรือนดังนี้

1. พร้อมมีการสาธิตการเซรามิก ขายของที่ระลึก ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ดังนั้นถือเป็นความโชคดีของผู้ประกอบการเซรามิกจังหวัดลำปาง
2. มีศักยภาพ ฝีมือการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เซรามิกอย่างมีเอกลักษณ์ หากผู้ประกอบการสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์สภาพการแข่งขันทางการค้า
3. รูปแบบและรสนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จนสามารถผลักดันหัตถศิลป์ไปสู่หัตถอุตสาหกรรมที่ยังคงอัตลักษณ์ความเป็นลำปางเมืองเซรามิกเอาไว้
4. ภาครัฐที่คอยสนับสนุนองค์ความรู้ด้านแนวคิดการออกแบบ เทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน การต่อยอดด้านการตลาดการปรับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเซรามิกสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
5. การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกอย่างชัดเจนให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งตลาดในประเทศและตลาดโลกต่อไป

ด้านการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

1. การส่งเสริมกระบวนการเครือข่ายองค์ความรู้จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ผลิต
2. การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์การพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์
3. การแสดงความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการแสดงความรู้เกี่ยวกับการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์

ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

1. จัดทำเป็นศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนของหมู่บ้านและศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชน
2. มีบริการพาบุคคลที่มีศูนย์แสดงสินค้าเซรามิกชุมชนไปเยี่ยมชมโรงงานผลิตภัณฑ์เซรามิกแบบไม่คิดมูลค่า
3. มีบริการให้ลูกค้าได้เข้าไปสัมผัสขั้นตอนการผลิตเซรามิกอย่างใกล้ชิดและเมื่อลูกค้าสนใจให้ลองทำเซรามิกดูได้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการคณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็งสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกที่นับเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหลักของจังหวัดลำปาง และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี ศักยภาพเชิงพื้นที่ ด้วยความพร้อมในด้านแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการผลิต เซรามิกและแรงงานมีฝีมือในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เซรามิกเป็นจำนวนมาก จนเกิดผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น ของจังหวัด จนเป็นที่จดจำและเลื่องลือ อย่างเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีแนวทางในการส่งเสริม ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมอาชีพส่งเสริมชุมชนในท้องถิ่น
2. ด้านการส่งเสริมเงินทุน
3. ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เซรามิกลำปางจากการให้ข้อมูล ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการสืบสาน ภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสาน ภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปางโดยเป็นการวิเคราะห์ผลและนำผล การวิเคราะห์มาสังเคราะห์ และกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ผู้ประกอบการเซรามิก และเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ผู้วิจัย จะรายงานผลการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาได้ ดังนี้

ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์จากศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกในการ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้าง รูปแบบการเรียนรู้ผู้ประกอบการเซรามิกและเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัด ลำปางทั้งนี้ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยโดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาได้ ดังนี้

1. ด้านการสนับสนุน งบประมาณในการจัดกิจกรรม ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. ด้านการจัดศูนย์การทำกิจกรรมประจำหมู่บ้านโดยมีผู้มีความรู้ทางเซรามิกมาหมุนเวียน ให้ความรู้เซรามิกแต่ละแผนกมาหมุนเวียนให้ความรู้
3. ด้านการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์ท้องถิ่นที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเซรามิกอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านการจัดทำข้อมูลของชุมชนของการจัดทำเซรามิกของท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยง ฐานข้อมูลในการจัดทำเซรามิกจากที่อื่นและเป็นฐานไว้ในศูนย์ของศูนย์ท้องถิ่นประจำหมู่บ้าน
5. ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในรูปแบบการทำโครงการที่เกี่ยวข้อง กับเซรามิกและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ตามแนวทางของรัฐบาลสินค้าโอท็อป
6. ด้านจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก เช่นการจัดงานวันเซรามิกของ จังหวัดลำปางทุกปี แต่ละโรงงานออกบู๊ตของผลิตภัณฑ์เซรามิก

7. ด้านจัดกิจกรรมเซรามิตแพร์ เป็นการนำผลิตภัณฑ์เซรามิกมาจำหน่ายและมีการสาธิตการทำเซรามิก

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ผู้ประกอบการเซรามิกและเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาได้ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมโดยการจัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานเซรามิกที่เป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่
2. ด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางด้านเซรามิกให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
3. ด้านส่งเสริมการพัฒนามูลค่าของเศรษฐกิจ
4. ด้านบริหารจัดการองค์ความรู้จัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์เซรามิก

เทศบาลตำบลท่าผาอำเภอเกาะคาจังหวัดลำปาง

เทศบาลตำบลท่าผาอำเภอเกาะคาจังหวัดลำปางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ผู้ประกอบการเซรามิก และเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาได้ ดังนี้

1. ด้านส่งเสริมชุมชน
2. ด้านการส่งเสริมเงินทุน
3. ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
4. ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นเซรามิกเป็นสินค้าโอท็อป
5. ด้านการสนับสนุนการฝึกอบรมทางด้านอาชีพและการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

คณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็ง

คณะกรรมการศูนย์ศาลาเม็งในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ผู้ประกอบการเซรามิกและเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัดลำปาง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยโดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาได้ ดังนี้

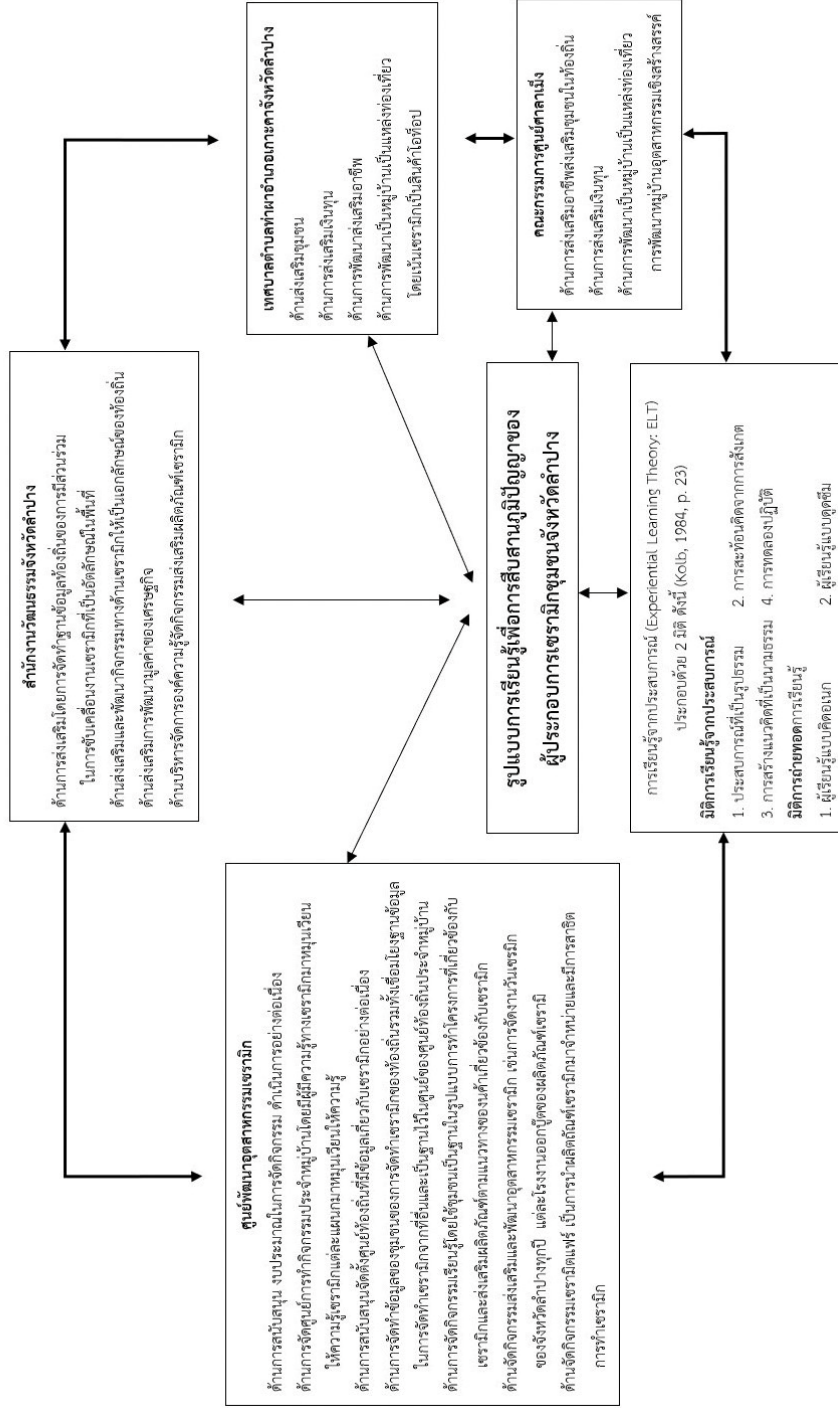
1. ด้านการส่งเสริมอาชีพส่งเสริมชุมชนในท้องถิ่น
2. ด้านการส่งเสริมเงินทุน

3. ด้านการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรม
เชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และได้แนวทางในการสรุปการให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ในการรวบรวมการเสนอแนวคิดโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลรูปแบบการเรียนรู้เซรามิกลำปางตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยทำการศึกษาข้อมูลบริบทได้รูปแบบ ดังนี้

กระบวนการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการชาวมิกชุมชน จังหวัดลำปาง

ภาพ 29 แสดงกระบวนการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการชาวมิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ผลและนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางความเป็นไปได้ในดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ผู้ประกอบการเซรามิกและเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการจังหวัดลำปาง ได้แนวทางในการสรุปการให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถสรุปประเด็นการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ดังนี้

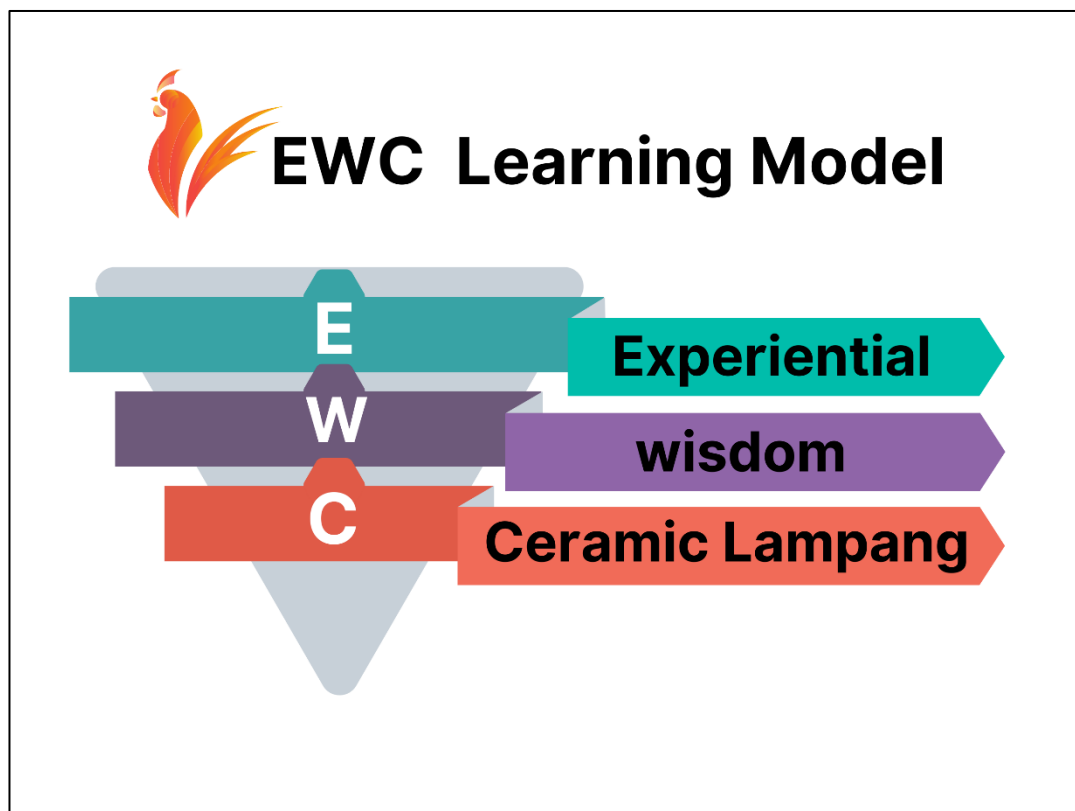
1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ภายใต้แนวคิดและเทคนิคการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ประกอบด้วย 2 มิติ ดังนี้ (Kolb, 1984, p. 23)

มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle: ELC) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) 2) การสะท้อนคิดจากการสังเกต (Reflective Observation) 3) การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) 4) การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)

มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ (Kolb's learning styles) แบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้แบบคิดนอกกรอบ (Divergers) 2) ผู้เรียนรู้แบบดูดซึม (Assimilators) 3) ผู้เรียนรู้แบบคิดเอกฉันท์ (Convergers) และ 4) ผู้เรียนรู้แบบปรับปรุง (Accommodators)

จากข้อสรุปของแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยค้นพบ รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง หรือ EWC Learning Model

ภาพ 30 แสดงรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง (EWC Learning Model)

จากรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง (EWC Learning Model) เป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการเรียนรู้เพื่อสืบทอดสืบสาน รักษา ต่อยอด ปรับประยุกต์ พัฒนาผู้ประกอบการเซรามิกจังหวัดลำปางให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ในอดีตมาพัฒนาพร้อมกับองค์ความรู้ของการจัดระเบียบโลกใหม่ ที่ต้องพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดคำอธิบายต่อไปนี้

1. E (Experiential Learning) คือ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ภายใต้การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ซึ่งประกอบด้วย มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จะต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดย 1) สังเกตจากผู้ถ่ายทอดด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม 2) บันทึกองค์ความรู้ไว้

ในรูปแบบต่าง ๆ จากการสะท้อนคิดจากการสังเกต 3) ผู้สืบทอดสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และ 4) นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้ถ่ายทอดไปสู่การทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกด้วยมิติการถ่ายทอด**การเรียนรู้ ได้แก่** 1) การคิดแบบอเนกนัย คือ ผู้สืบทอดได้เรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรม และการสะท้อนคิดจากการสังเกต และสามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพโดยส่วนร่วม 2) การเรียนรู้แบบดูดซึมคือ ผู้สืบทอดสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ ได้เป็นนามธรรมได้ชัดเจน 3) การคิดแบบอเนกนัย คือ ผู้สืบทอดมีลักษณะเฉพาะประกอบด้วยการสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ และ 4. ผู้เรียนรู้แบบปรับปรุง คือ ผู้สืบทอดต้องเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง และจะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว จัดเป็นผู้เรียนที่มีความเข้มแข็งในการลงมือปฏิบัติจริง

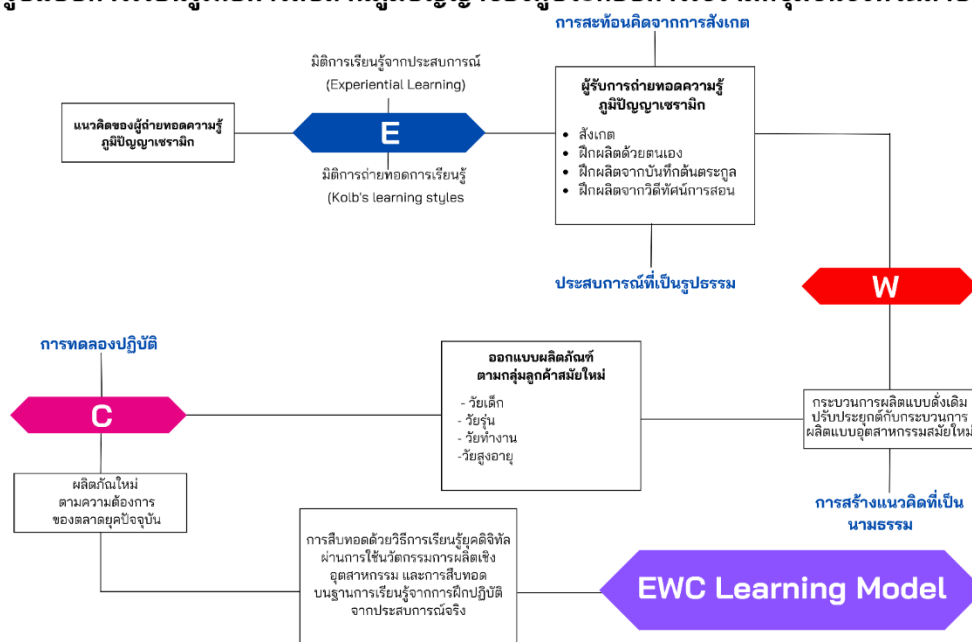
2. W (wisdom) คือ การสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยการนำความรู้ ความคิดด้านการผลิตเซรามิก ที่สืบทอดมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามวิถีของตลาดทางธุรกิจเซรามิก ภายใต้ มิติการสืบสานภูมิปัญญาที่สำคัญ 2 มิติ **มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์** และมิติการถ่ายทอด**การเรียนรู้** จากการสังเกต การฝึกผลิตด้วยตนเอง การฝึกฝนจากบันทึกต้นตระกูล และการฝึกผลิตจากวิดิทัศน์การสอน ด้วยกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมที่ทำด้วยมือ ปรับประยุกต์กับกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการต่าง ๆ บนพื้นฐานด้านพื้นที่ ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ ด้านด้านองค์ความรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ด้านวิธีการถ่ายทอด ด้านผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ด้านผลการถ่ายทอดความรู้ ด้านการสืบสาน และด้านข้อมูลอื่น ๆ

3. C (Ceramic Lampang) คือ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัด บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

จากการศึกษาวิจัยจึงได้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง (EWC Learning Model) และมีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ภาพ 31 แสดงขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

จากการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ดังนี้

1. ผู้ประกอบธุรกิจเซรามิกชุมชนได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจเซรามิกชุมชน นำความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันสู่การพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ได้อย่างยั่งยืนผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคดิจิทัล
3. ผู้ประกอบการธุรกิจเซรามิกชุมชน ได้แนวทางการพัฒนาสินค้าเซรามิกตามรูปแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาในการพัฒนาระดับธุรกิจสู่ตลาดส่งออกในอนาคต

สอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า

1. แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้แก่คนรุ่นหลัง อาจเป็นเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้เพื่อเป็นช่องทางการหารายได้ เพื่อกระจายความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของคนในครอบครัว คนในครอบครัวอาจจะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย แต่ไม่ใช่ทุกอาชีพของคนในครอบครัวจะประสบความสำเร็จทุกคน หากเส้นทางในอาชีพของคนในครอบครัวไม่เป็นดังที่ต้องการ ก็ยังคงมีความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่จะเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ ดังนั้นการที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกอาจเป็นตัวช่วยในการกระจายความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ประสบความสำเร็จได้ สำหรับการทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเซรามิกมีผู้ประกอบการหลายรายในจังหวัดลำปางที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นี้อย่างแพร่หลาย ด้วยทางพื้นที่จังหวัดมีเหมืองดินขาวซึ่งเป็นแร่ธาตุสำคัญในการผลิตเซรามิก แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ก็เพื่อให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นความรู้ติดตัวในการหาเงินจากทักษะ การผลิตเซรามิก เพราะในการทำเซรามิกต้องมีความรู้ที่หลากหลาย และในปัจจุบันการหาคนที่มีทักษะที่เชี่ยวชาญมีน้อยมาก ถือว่าเป็นช่องทางในการหารายได้ในอาชีพนี้ได้ ด้วยการผลิตสินค้าเซรามิกในจังหวัดลำปางในปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงมาก ไม่เพียงแต่การแข่งขันของผู้ประกอบการเซรามิกในต่างจังหวัด ผู้ประกอบการภายในจังหวัดเดียวกันก็มีจำนวนมากรายด้วยเช่นกัน โดยมักจะมีผู้ผลิตรายใหม่ ๆ เกิดขึ้น และก็มีผู้ผลิตรายเก่า ๆ หายไป ตรงกันข้ามลูกค้ามีความต้องการในตลาดลดน้อยลง หรือลูกค้ามีความนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง และส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเพื่อให้กิจการดำรงอยู่ต่อไปในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีแนวคิดในด้านความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก อาจจะเริ่มจากการไปเรียนรู้จากการเป็นแรงงาน พนักงานในสถานประกอบการอื่นก่อน เพื่อได้เรียนรู้แนวคิด ทักษะความชำนาญของตนเอง โดยการที่จะเจริญก้าวหน้าในการนำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ ก็ขึ้นอยู่กับความทะเยอทะยานอยากพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล ยิ่งได้รับผิดชอบงานในหลายหน้าที่ ก็ทำให้ได้เรียนรู้งานได้หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้แรงงานหรือพนักงานนำความรู้ที่ได้ไปตั้งกิจการเป็นของตนเองในอนาคตได้ มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็นำมาซึ่งการลอกเลียนแบบผลงานจากสถานประกอบการเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในตลาดอุตสาหกรรมเซรามิกได้ ต้องถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสำหรับสถานประกอบการที่ก่อตั้งมานานมีตลาดในการจัดส่งสินค้า หรือลูกค้าประจำที่ทำการค้ามาเป็นเวลานาน ก็อยากให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ต่อไปแต่ด้วยอายุ กำลังการผลิต และการขาดแคลนแรงงาน อาจทำให้มีความเหนื่อยหน่าย และไม่มีเรี่ยวแรงที่จะดำเนินการต่อ จึงอยากมีคนรุ่นต่อไปมาสืบสานภูมิปัญญาเซรามิกเหล่านี้ให้ดำรงอยู่ แต่ผู้ก่อตั้งหรือ

ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการมาอย่างยาวนาน อาจจะไม่ใช่ว่าผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ได้ดีก็เป็นที่ ซึ่งอาจผันตัวมาเป็นผู้สนับสนุน ในการที่ให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกได้ไปรับการเรียนรู้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป

2. ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การรับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจะเป็นในลักษณะการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป โดยผ่านการบอกเล่าเรื่อง ประวัติความเป็นมา ให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกได้ตระหนักและมีความภาคภูมิใจในการสืบทอดความรู้ เพราะการได้รับแนวทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจากตำแหน่งงานเล็ก ๆ เรียนรู้งานในหลาย ๆ ฝ่ายอาจจะส่งผลในการทำงานหนักมากขึ้น แต่ก็เป็นหนทางที่จะนำความรู้ที่ได้ไปสร้างกิจการของตนเองได้ โดยนำความรู้ที่ได้พัฒนาต่อยอดสร้างเป็นสินค้าเซรามิกใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด นอกจากแนวคิดที่จะสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถหาความรู้ได้จากสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิก โดยเฉพาะ เพื่อให้รับความรู้ในเชิงวิชาการหรือแนวคิดทางภูมิปัญญาเซรามิกที่แตกต่าง และกว้างขวางมากขึ้น เพราะสังคมในปัจจุบันมักจะส่งเสริมให้คนประกอบอาชีพหลาย ๆ อย่างเพื่อตอบสนองเป้าหมายทางการเงิน และความต้องการที่ไม่สิ้นสุด การที่คนเรามีความรู้เพียงเฉพาะด้านอาจจะไม่เพียงพอต่อ สิ่งจำเป็นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการที่มีความรู้ ทักษะที่หลากหลาย อาจจะช่วยส่งเสริมอาชีพหลัก หรือกระจายความเสี่ยงของการไม่ประสบความสำเร็จในสายอาชีพอื่น ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพเสริม หรือทำเป็นอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว และสร้างฐานะให้กับตนเองได้

3. วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว เนื่องจากจังหวัดลำปางมีแร่ดินขาวถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการผลิตเซรามิก จึงมีการประกอบกิจการผลิตภัณฑ์เซรามิกจำนวนมาก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการจ้างงานแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีกด้วย วัตถุประสงค์ที่สองเพื่อสืบสานดำรงรักษาไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก และอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เซรามิกของแต่ละสถานประกอบการ เนื่องจากแต่ละสถานประกอบการมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นการแสดงอัตลักษณ์ของแต่ละสถานประกอบการ ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของแต่ละงาน บางชิ้นงานมีที่มาของการผลิตที่ทำมาแต่ช้านาน ดังนั้นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเซรามิก ได้แก่ ทักษะความรู้ด้านการลงสี ลายเส้น รูปร่าง รูปทรงที่แตกต่าง การใช้ความรู้ด้านเคมีลงเคลือบเงาผลิตภัณฑ์ และการใช้อุณหภูมิเผาไหม้

ผลิตภัณฑ์ทางเซรามิก เพื่อต้องการให้แนวคิด และสิ่งที่ผู้ก่อตั้งกิจการขึ้นมายังคงดำเนินต่อไป เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และเพื่อการสืบสานเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งให้คงอยู่ต่อไป และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

4. วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สำหรับวิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน โดยคนรุ่นหลังมักจะเติบโตมากับการผลิตเซรามิก แต่ด้วยความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกแบบก่อน อาจจะไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการเซรามิกในปัจจุบัน และผู้ถ่ายทอดอาจจะมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้น การไปเรียนรู้สถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ และนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างรายได้เสริม หรือรายได้หลักให้แก่ตนเอง และครอบครัว สถานะทางสังคมที่มั่นคง รวมไปถึงเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ย่อมทำให้มีช่องทางในการเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้นตาม

5. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สื่อหลักที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะในการผลิตเซรามิก เมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดทราบถึงปัญหา และเรียนรู้ หาวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ หากเกิดทักษะ ก็จะส่งผลทำให้เกิดความชำนาญ และมีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกไปยังรุ่นสู่รุ่นได้

6. การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

สังเกตที่พฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้น ความใฝ่รู้ในการทำงาน ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปแบบของคุณภาพสินค้า หรือการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาในสายงานอาชีพของตนเอง ไปจนถึงการสร้างธุรกิจโดยใช้ภูมิปัญญาเซรามิกของตนเองได้ และผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีกับการประกอบกิจการเซรามิก และเต็มใจที่จะไปเรียนรู้เพิ่มเติมในสถาบันที่มีสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ หรือสาขาวิชาทางด้านศิลปะ เพื่อได้ชิ้นงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ สร้างรายได้ ขยายกิจการ และดำรงไว้ซึ่งสถานะทางสังคม

7. การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกที่ได้รับการถ่ายทอดสามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าปัจจุบันได้ หรือจะเป็นลักษณะของการสร้างตลาดใหม่ ที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานประกอบการ หรือท้องถิ่นได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้วยตราไก่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของถ้วยชามที่ผลิตในจังหวัดลำปาง ซึ่งเราสามารถนำตลาดของไก่บนชาม

มาวางดลงในงาน แจกัน หรือต่างหู เป็นต้น ซึ่งเป็นการต่อยอดในการพัฒนาสินค้าเซรามิกโดยใช้แนวคิดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเซรามิกใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม และการดำรงไว้ในแนวคิดภูมิปัญญาก็ถือว่าเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าเซรามิกได้ ในด้านการต่อยอดก็อาจจะนำแนวคิดในสมัยปัจจุบันมาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อเกิดเป็นสินค้าใหม่ที่ผสมผสานระหว่างความคิดภูมิปัญญาเซรามิกเดิมกับสไตล์ผลิตภัณฑ์ในวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ ซึ่งสามารถเป็นจุดเริ่มต้นในเป้าหมายการการต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก การได้รับความรู้ทั้งจากผู้ก่อตั้ง/ผู้ประกอบการรุ่นก่อน หรือสถาบันที่ให้ความรู้ในสาขาวิชาเกี่ยวกับเซรามิกโดยเฉพาะ หรือสาขาวิชาทางด้านศิลปะ ผลที่ได้คือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการต่อยอดเป็นการการแตกแบรนด์ ใหม่ได้

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง และสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน ได้ทำการสรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักในการศึกษา ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้ คือ

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้สรุปผลการผลการวิจัยของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง มีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่นิยมใช้กันตามด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1 แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก มีแนวคิดในการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าว เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้มีรายได้จากการประกอบอาชีพผลิตเซรามิก

ประการที่ 2 เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง

ประการที่ 3 เพื่อนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดพัฒนาสินค้าเซรามิกในสถานประกอบการของตนต่อไป

1.2 ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก รับการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลาน เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การรับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก จะเป็นในลักษณะการส่งต่อความภาคภูมิใจของผู้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องประวัติความเป็นมา

ประการที่ 2 รับแนวทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาเซรามิกจากตำแหน่งงานเล็ก ๆ เรียนรู้งานในหลาย ๆ ฝ่าย

ประการที่ 3 มีทักษะในด้านการผลิตเซรามิกติดตัว ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่จะสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง

1.3 วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ของบรรพชนผู้ก่อตั้งหรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน จึงมีอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะแฝงอยู่ในตัวสินค้าเซรามิก เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อให้แนวคิด และสิ่งที่ผู้ก่อตั้งกิจการขึ้นยังคงดำเนินต่อไป

ประการที่ 2 เพื่อให้ได้แรงงานฝีมือที่จะมาช่วยในการผลิตสินค้าเซรามิก เนื่องจากขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีความรู้ความชำนาญสูง

ประการที่ 3 เพื่อสืบสานเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง

1.4 วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

จากการศึกษาวิจัยการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนารมณ์การดำรงไว้ในความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน มีวิธีการถ่ายทอดเนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก วิธีการสาธิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะที่ทำงาน เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ลงมือฝึกปฏิบัติและจดจำขั้นตอนวิธีการทำได้อย่างชัดเจน

ประการที่ 2 วิธีครูพักลักจำ ที่ได้จากการสอนงาน/เลียนแบบ จากหัวหน้างาน ที่ได้ไปเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการต่าง ๆ

ประการที่ 3 วิธีการถ่ายทอดที่ให้ผู้รับการถ่ายทอดจดบันทึกด้วยตนเอง และเรียนรู้จากสื่อออนไลน์

1.5 สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเซรามิก ผู้ประกอบการแต่ละรายจะมีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเซรามิกที่แตกต่างกัน เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก จากความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ เรียนรู้จากสื่อในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ในยุคปัจจุบัน เพราะสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ประการที่ 2 ใช้การปฏิบัติงาน การเป็นแบบอย่าง/ต้นแบบ เป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เพราะจะทำให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความเข้าใจฝังแน่นคงทน

ประการที่ 3 การปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ และปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมทำให้เกิดทักษะในการผลิต

1.6 การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

การได้นำความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ก็ต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ รวมไปถึงการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงในการประกอบธุรกิจเซรามิกในอนาคต

ประการที่ 2 เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้รับการถ่ายทอดสังเกตผลงานการผลิตของตนเอง เพื่อควบคุมคุณภาพของสินค้าได้

ประการที่ 3 เพื่อให้ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดได้มีโอกาสนในการตอบข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาาร่วมกัน

1.7 การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

การดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก ถือว่าเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าเซรามิกได้ และต่อยอดเป็นการการแตกแขนงใหม่ได้ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อพัฒนารวดลายของผลิตภัณฑ์เซรามิกให้มีความหลากหลายตรงตามความต้องการของกลุ่มลูกค้ามากขึ้น

ประการที่ 2 เพื่อเป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์เซรามิกในรูปแบบต่าง ๆ โดยผสมผสานภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัว สุขภัณฑ์ และอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น

ประการที่ 3 เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเซรามิกได้แสวงหาความรู้ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมา เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองอยู่เสมอ

2. สร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม คือ สังเกตจากผู้ถ่ายทอดด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมด้วยวิธีครุพักลักจำ ที่ได้จากการทำงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และนำสิ่งที่สังเกตได้มาฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ ประกอบด้วย

1. การบอกเล่าบรรยายด้วยวาจา เป็นวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดเป็นฝ่ายบอกเล่า อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปของคำพูดโดยผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาที่จะพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้รับฟังและจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้รับฟังตามไปด้วย

2. การสาธิต เป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้ถ่ายทอดแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอกหรือ อธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวิธีการขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ การสาธิตที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การสาธิตวิธีการและการสาธิตประกอบการบรรยาย

3. การปฏิบัติจริง เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ผู้รับการถ่ายทอดลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน และได้ผลงานตามที่ต้องการด้วยวิธีการนี้ผู้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปที่ละเล็กละน้อย

องค์ประกอบที่ 2 การสะท้อนคิดจากการสังเกต คือ การบันทึกองค์ความรู้ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ จากการสะท้อนคิดจากการสังเกต ที่ผู้สืบทอดองค์ความรู้ใช้วิธีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในสมุดบันทึก (สมุดบันทึกต้นตระกูล) การบันทึกวิถีทัศนศาสตร์การผลิตเซรามิก เป็นต้น เพื่อให้ผู้สืบทอดภูมิปัญญาในรุ่นต่อไปสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ได้ ประกอบด้วย

1. วิธีถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง เป็นวิธีที่จัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปของสื่อประสมที่ เอื้อต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเองมากที่สุด เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ศูนย์การเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

2. วิธีถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้อุตสาหกรรม วิทยาลัยชุมชน เป็นต้น โดยจัดเป็น

แหล่งสำหรับการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา การถ่ายทอดโดยวิธีนี้อาจรวมหมายถึงการใช้วิถีลายลักษณ์ในรูปแบบของตำราต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ด้วย

3. วิธีถ่ายทอดโดยใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ เป็นวิธีที่ใช้การแสดงที่ชาวบ้านนิยมชมชอบเป็นสื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทางภูมิปัญญา โดยที่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้

4. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และในรูปแบบของสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุทัศน์ในรูปแบบของวีซีดี/ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาต่อไป ไม่ให้สูญหาย

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม คือ ผู้สืบทอดสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปสู่รูปธรรม เพราะการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก เป็นการส่งมอบเจตนารมณ์ การดำรงไว้ซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาเซรามิกของผู้ก่อตั้ง หรือผู้ประกอบการรุ่นก่อน โดยคนรุ่นหลังมักจะเติบโตมากับการผลิตเซรามิกและสัมผัสด้วยตนเอง การฝึกการนำเอาความรู้ใหม่ไปลองปฏิบัติอีกครั้ง ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้บ่อยขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น จะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตลอดชีวิต

องค์ประกอบที่ 4 การทดลองปฏิบัติ คือ นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้ถ่ายทอดมาสู่การทดลองปฏิบัติ และผลิตชิ้นงาน ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกด้วย ภายใต้มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การคิดแบบอเนกนัย คือ ผู้สืบทอดได้เรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรม และการสะท้อนคิดจากการสังเกต และสามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพโดยส่วนรวมที่สามารถนำไปพัฒนาและสร้างชิ้นงานเซรามิกได้ด้วยตนเอง 2) การเรียนรู้แบบดูดซึม คือ ผู้สืบทอดสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ ได้เป็นนามธรรมได้ชัดเจน 3) การคิดแบบอเนกนัย คือ ผู้สืบทอดมีลักษณะเฉพาะประกอบด้วยการสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ และ 4) การคิดแบบปรับปรุง คือ ผู้สืบทอดต้องเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง และจะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว จัดเป็นผู้เรียนที่มีความเข้มแข็งในการลงมือปฏิบัติจริง

จากองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยจึงได้ EWC Learning Model ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการเรียนรู้เพื่อสืบทอด สืบสาน รักษา ต่อยอด ปรับประยุกต์ พัฒนาผู้ประกอบการเซรามิกจังหวัดลำปางให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ในอดีตมาพัฒนาพร้อมกับองค์ความรู้ของการจัดระเบียบโลกใหม่ ที่ต้องพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจให้รู้

เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น ภายใต้การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติ ดังนี้

มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จะต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดย 1) สังเกตจากผู้ถ่ายทอดด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม 2) บันทึกองค์ความรู้ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ จากการสะท้อนคิดจากการสังเกต 3) ผู้สืบทอดสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และ 4) นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้ถ่ายทอดไปสู่การทดลองปฏิบัติ

มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ ได้แก่

1. การคิดแบบอเนกนัย คือ ผู้สืบทอดได้เรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรม และการสะท้อนคิดจากการสังเกต และสามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพโดยส่วนรวม
2. การเรียนรู้แบบจุดซึมคือ ผู้สืบทอดสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ ได้เป็นนามธรรมได้ชัดเจน
3. การคิดแบบเอกนัย คือ ผู้สืบทอดมีลักษณะเฉพาะประกอบด้วยการสร้างแนวคิดที่เป็นนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ
4. การคิดแบบปรับปรุง คือ ผู้สืบทอดต้องเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง และจะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว จัดเป็นผู้เรียนที่มีความเข้มแข็งในการลงมือปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

จากการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง พบว่า

กระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เป็นการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิกให้แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นคนในครอบครัว ที่สืบทอดผ่านการฝึกปฏิบัติ ภายใต้แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ด้วยวัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก ผ่านวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลายและประเมินองค์ความรู้จากชิ้นงานที่ฝึกผลิตได้ ส่งการต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก สอดคล้องกับสมลักษณ์ ปันติบุญ (2566) กล่าวว่า การฝึกอบรมชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงและนักเรียนในท้องถิ่นให้เป็นช่างปั้นดินเผาที่มีฝีมือคือ**การรับใช้ผู้คนและสังคมเป็นการช่วยสังคมส่วนหนึ่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอด** สอดคล้องกับ วัชระ วชิรภัทรกุล (2559) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ และให้คงความเป็นเอกลักษณ์

ของเครื่องเคลือบดินเผาอย่างลงตัว คุณลักษณะพิเศษที่เป็นลักษณะเฉพาะของการสร้างสรรค์ที่โดดเด่นและเห็นได้อย่างชัดเจน ลักษณะรูปแบบของผลงาน ไม่มีขีดจำกัดในด้านรูปร่าง รูปทรง และเทคนิคในการตกแต่ง สามารถออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างหลากหลายตามจินตนาการอย่างเสรีตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการแต่ยังคงยึดหลักการออกแบบตามแนวคิดและแรงบันดาลใจจากเครื่องเคลือบดินเผา และสอดคล้องกับ พระ มานะทัศน์ (2542) กล่าวว่า พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลำปางไว้ว่า ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ มรดกทางธรรมชาติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาเทคโนโลยี เป็นหลักฐานอ้างอิงของผู้ที่สนใจศึกษา และเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาของ บรรพบุรุษ และมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในพื้นฐาน ทางวัฒนธรรมของตนเองอันจะส่งผลไปสู่การอนุรักษ์ เสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงามให้คงอยู่สืบไป

2. ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการเรียนรู้เพื่อสืบทอด สืบสาน รักษา ต่อยอด ปรับประยุกต์ พัฒนาผู้ประกอบการเซรามิกจังหวัดลำปางให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ในอดีตมาพัฒนาร่วมกับองค์ความรู้ของการจัดระเบียบโลกใหม่ ที่ต้องพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น ภายใต้การเรียนรู้จากประสบการณ์ ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง โดยการนำความรู้ ความคิด ด้านการผลิตเซรามิก ที่สืบทอดมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามวิถีของตลาดทางธุรกิจเซรามิก ภายใต้มิตินิติการสืบสานภูมิปัญญาที่สำคัญ 2 มิติ มิติการเรียนรู้จากประสบการณ์ และ มิติการถ่ายทอดการเรียนรู้ของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

จากรูปแบบการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ ที่เป็นแบบอย่างเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และความเชื่อที่เกี่ยวข้องใจที่ชี้แนะแนวทาง วิธีการและสามารถนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนารูปแบบนี้ได้มาจากการแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันสมเหตุสมผลและอ้างอิงได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้นมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการสร้างรูปแบบนำ เอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้าง

และข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างชัดเจนด้วย EWC Learning Model ดังนี้

1. E (Experiential Learning) คือ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ภายใต้การเรียนรู้จากประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์หรือสาระการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ วิธีการต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องสนับสนุนให้เป้าหมายการเรียนรู้บรรลุ ได้ลงมือปฏิบัติหรือกระทำจริงที่คาดหวังหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายใน หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับการเรียนรู้ เพื่อนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ในชีวิตประจำวัน ติดตามผลการนำไปใช้ ให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียน และปรับปรุงในกรณีที่ไม่บรรลุผล กรณีที่บรรลุผลก็นำไปใช้ในโอกาสอื่นต่อไป ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดที่ได้นี้ไปเป็นความรู้พื้นฐานในการเขียนสาระที่จำเป็นและจัดการเรียนรู้ในองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการเรียนรู้ด้วย “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง” ของผู้ประกอบการเซรามิกบ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สอดคล้องกับ Kolb (1984) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จะเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งต้องวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ขึ้นเพื่อที่จะได้เรียนรู้อย่างแท้จริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ สอดคล้อง McGill, & Brockbank (2004) ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ (learning) และสะท้อนคิด (reflection) อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ที่มีอยู่ถูกนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาหรืองานจริง ผ่านการตั้งคำถาม และการสะท้อนคิดออกมา โดยแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มจะร่วมกันทำกิจกรรมนี้ ซึ่งงานหรือปัญหาเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางสำหรับการเรียนรู้ของทุกคน สอดคล้องกับ Jugdev, & Mathur (2013) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เป็นบริบทของการอยู่ร่วมหรือมีส่วนร่วมในสังคม/ชุมชน เป็นการที่ผู้เรียนรู้ฝึงตนเองเข้าไปกับการปฏิบัติ บริบท และวัฒนธรรมในสังคม/ชุมชนนั้น ซึ่งผู้เรียนรู้จะพัฒนาตนเองผ่านงานที่รับผิดชอบ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นในสังคม/ชุมชนนั้น ๆ สอดคล้องกับ Gordon (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นสภาพจริงซึ่งผู้เรียนรู้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือการแก้ไขปัญหาที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนรู้อเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างไร้พรมแดน ได้เชื่อมโยงความรู้ทักษะ และเจตคติเข้าด้วยกัน

2. W (wisdom) คือ การสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง สอดคล้องกับ รัชพล ปัจพิบูลย์ (2538) กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ทำให้

ผู้ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงไว้ได้อีกด้านหนึ่ง ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการถ่ายทอด ได้แก่ พ่อแม่ และญาติพี่น้องที่มีความรู้เป็นผู้ให้การถ่ายทอดต่อบุตรหลาน สอดคล้องกับ วัชระ วชิรภัทรกุล (2559) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานของที่ระลึกเซรามิก รูปแบบใหม่ที่มีคุณค่าทางความงามและสุนทรียศาสตร์รวมถึงประโยชน์ใช้สอยได้อย่างครบถ้วนและเป็นจุดเริ่มต้น ที่น่าสนใจหากมีการพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์ได้ในอนาคตต่อไป สอดคล้องกับ รัศมี ชูทรงเดช และคณะ (2553) กล่าวว่า การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน บนพื้นฐานความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และสอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจาก ประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่เกิดจากภายนอก และภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ เพื่อการแก้ปัญหา การปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น เรื่องที่ก่อเกิด สัมสม ปรับเปลี่ยนตามเหตุปัจจัย อยู่ในจิตใจ ระบบคิด พฤติกรรมความเคยชินและ ความสันทัดชัดเจนที่เรียกเป็นองค์รวมว่า “ชาวบ้าน” โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน

3. C (Ceramic Lampang) คือ ผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัด บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสืบสานภูมิปัญญาการอนุรักษ์เซรามิกลำปาง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจเซรามิกชุมชนได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก จังหวัดลำปาง สามารถนำรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปพัฒนาแนวทางในการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาที่สามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 ผู้ประกอบการธุรกิจเซรามิกชุมชน นำความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันสู่การพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง ได้อย่างยั่งยืน ผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคดิจิทัลกับการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาในการพัฒนาระดับธุรกิจสู่ตลาดส่งออก

1.3 หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง สามารถนำรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาการผลิตเซรามิก จังหวัดลำปาง ไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เซรามิกชุมชน ให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

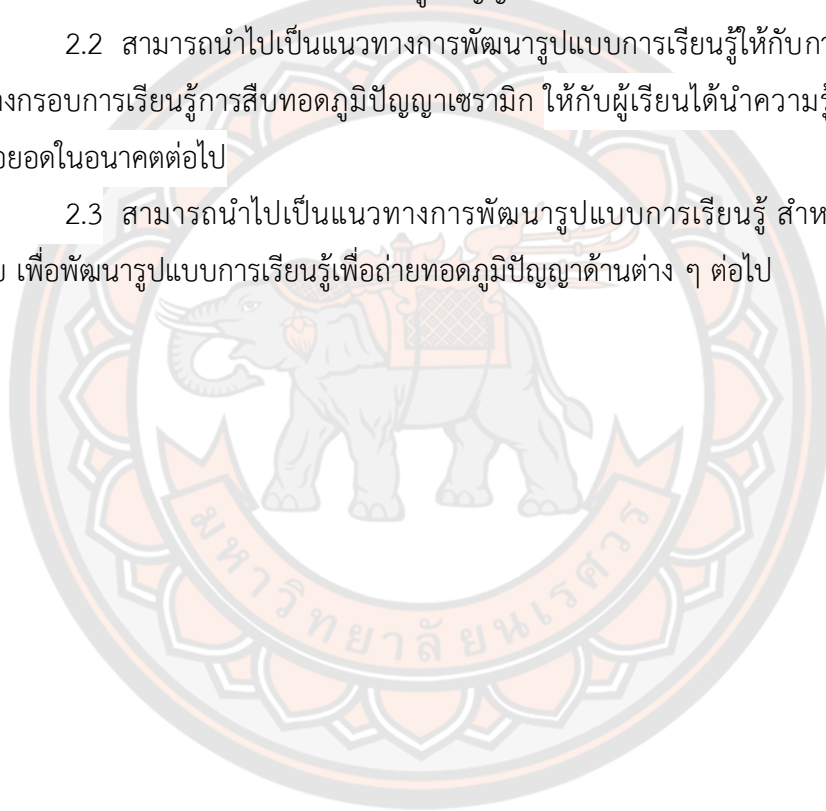
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไปได้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ดังนี้

2.1 สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานการศึกษาในระบบ เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาเซรามิกต่อไป

2.2 สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้กับศึกษานอกระบบ เพื่อสร้างกรอบการเรียนรู้การสืบทอดภูมิปัญญาเซรามิก ให้กับผู้เรียนได้นำความรู้ไปพัฒนาตนเองสู่การต่อยอดในอนาคตต่อไป

2.3 สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ สำหรับการศึกษตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในมิติวัฒนธรรม: ความสอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเซรามิก: โครงการทดสอบสินค้า OTOP เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). โครงการพัฒนากระบวนการผลิตเซรามิกเพื่อรองรับมาตรฐานสากล: โครงการทดสอบสินค้า OTOP เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: วิสต้า อินเทอร์เน็ต.
- กฤษฎาการ เชื้อมกลาง. (2559). การพัฒนาเนื้อดินและน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำจากผงหินบะซอลต์จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเซรามิกส์ (โครงการ). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- กฤษฎาการ เชื้อมกลาง. (2559). เทคโนโลยีเซรามิกส์และการออกแบบ. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- กิตติชัย รมะมิ่งวงศ์. (2543). การพัฒนาเนื้อดินเทอราคอตต้าที่ใช้เป็นเนื้อดินปั้นเคลือบดินเผาบุรีรัมย์เชิงสร้างสรรค์. ลำปาง: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง
- คมสันต์ สุริยะ. (2550). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกล้านนา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คมสันต์ สุริยะ. (2551). โลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษภูบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทยธนาคารไทยพาณิชย์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2546). ศักยภาพสังคมยุคปัจจุบัน มีการแข่งขันอย่างรุนแรง หากหมู่บ้านผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไม่มีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของตน อาจส่งผลให้งานศิลปะอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แขนงนี้ต้องเสื่อมสูญไปจากสังคมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ให้เพิ่มพูนมูลค่าขึ้นอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น และสังคมของตน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ญาศินี อัสเวศน์. (2554). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวี พรหมพฤกษ์. (2523). เครื่องเคลือบดินเผาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา เขมมณี. (2548). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานี อติชัยพัฒนกุล. (2558). การศึกษาและพัฒนาการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิกขนาดใหญ่ด้วยใยแก้วสำหรับผู้ประกอบการเซรามิก. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ธานี อติชัยพัฒนกุล, และกิติชัย ระมิงค์วงศ์. (2566). โครงการวิจัยและพัฒนาเนื้อดินสีเลียนแบบสีผิวมนุษย์ สำหรับใช้ในการผลิตตุ๊กตาเซรามิก. สืบค้น 4 มิถุนายน 2565, https://mis.rmutl.ac.th/procresearch/ResearchProjectInfo.aspx?res_id=R000000132
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา. กรุงเทพฯ: ธนรัช.
- นพดล ชาสงวน. (2554). การพัฒนาเนื้อดินเซรามิกส์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาบ้านกุดนาขาม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2557). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผาของเยาวชน บ้านศาลาเม็ง หมู่ที่ 9 ตำบลท่าผา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง และโรงเรียนแม่พริกวิทยา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปราโมทย์ ปิ่นสกุล. (2559). การพัฒนาเนื้อดินและน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำจากผงหินบะซอลต์จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเซรามิกส์ (โครงการ). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปรีดา พิมพ์ขาวขำ. (2538). เซรามิกส์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา ทองนิล. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- พนิช สมสะอาด. (2559). การพัฒนาเนื้อดินและน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำจากผงหินบะซอลต์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเซรามิกส์ (โครงการ). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พัชรี ศรีสังข์. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ไพจิตร อิงศิริวัฒน์. (2541). เนื้อดินเซรามิกส์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพศาล มะระพุกษ์วรรณ. (2539). การจัดการ. กรุงเทพฯ: แมคโคร- ฮิล อินเตอร์เนชั่นแนล เอ็นเตอร์ไพรส์ อิงส์.
- มณีนัดนา โนนห้าวรอ. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินเสริมพลังเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มีศิลป์ ชินภักดี. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารการปฏิรูปการศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไมตรี บุญทศ. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). การประเมินโครงการ:แนวคิดและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชพล ปัจพิบูลย์. (2538). กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ. เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัศมี ชูทรงเดช. (2553). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอำเภอบางปะจ๊ว ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- รุ่งนภา จิตรโรจน์รักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรดาภา พันธุ์เพ็ง. (2564). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัชร วรรภัทรกุล. (2559). *การพัฒนาเนื้อดินและน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำจากผงหินบะซอลต์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเซรามิกส์*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). *การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง*. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พริ้นติ้ง.
- ศิริวรรณ หางศ์มา. (2551). *กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอ ตำบลป่าใหม่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2547). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชน ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: ม.ป.พ.
- ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผากรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2547). *การขาดความรู้ด้านเซรามิกอุตสาหกรรมจัดการธุรกิจโดยเฉพาะความเข้าใจและความสามารถในการจัดการด้านต้นทุนการผลิตและเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตไม่ทันสมัย*. ลำปาง: ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผากรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกกรมอุตสาหกรรม. (2556). *การส่งเสริมให้มีการพัฒนาการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีทั้งคุณภาพและมีจุดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น*. ลำปาง: ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรม.
- สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2545). *ศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกในโรงงาน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมลักษณ์ ปันติบุญ. (2556). *งานปั้นสู่ศิลปะแห่งการใช้ชีวิต*. เชียงราย: ศิลปินปั้นดินแห่งเชียงราย.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2557). *คุณค่าและความสำคัญต่อประเทศชาติ ที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
- สาโรช บัวศรี. (2527). *จริยธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักเทคโนโลยีชุมชน กรมวิทยาศาสตร์บริการ. (2557). *ผลิตภัณฑ์เซรามิก*. กรุงเทพฯ: สำนักเทคโนโลยีชุมชน กรมวิทยาศาสตร์บริการ.

- อนันตกุล อินทรผดุง. (2553). *การเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์เซรามิกด้วยเทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกขนาดกลางและขนาดย่อมให้ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัมพร พงษ์กัสนานนท์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต (ปริญญาบัตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย. (2544). *ภูมิปัญญาไทย*. ปทุมธานี: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- อุทัย ดวงบาล. (2551). *ความคงอยู่ในอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา ในหมู่บ้านพนาวัวลย์ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร ปัญญาสิทธิ์. (2561). *รูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เอส.ที.ซี. (2556). *เซรามิก*. ลำปาง: เซรามิก เอส.ที.ซี.
- Bardo, J.W., & Hartman, J.J. (1982). *Urban society: A systemic introduction*. New York: peacock.
- Brown, W.B., & Moberg, D.J. (1980). *Organizational theory and management: A macro approach*. New York: John Wiley & Sons.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill Book.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education (3rd ed.)*. New York: McGraw-Hill Book.
- Good, C.V. (2005). *Dictionary of Education*. New York: McGraw Hill book.
- Gordon, R. (1998). A curriculum for authentic learning. *The education digest*, 63(1), 4-8.
- Hall, H.P., & Mumford, A. (2000). *The learning styles helper's guide*. Maidenhead: Peter Honey.
- Honey, B.P., Mumford, A., & Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice.

- Honey, P., & Mumford, A. (1992). *The manual of learning styles* (2nd ed.). Maidenhead, UK.: n.d.
- Joyce, B., & Weil, M. (1985). *Models of teaching* (2nd ed.). New Delhi: Prentice-Hall.
- Keeves, P.J. (1997). Models and model building. In J.P., Keeves (ed.). *Educational research methodology and measurement: An International Handbook* (2nd ed.). Oxford: Pergamon.
- Keeves, P.J. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon.
- Kolb, A.Y., & Kolb, D.A. (2009). Experiential learning theory: A dynamic, holistic approach to management learning, education and development. *The SAGE handbook of management learning education and development*, 42-68.
- Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Kolb, D.A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: FT.
- Kolb, D.A., Rubin, I.M., & Osland, J. (1991). *Individual and organizational learning*. New Jersey: Prentice Hall.
- Smith, K. (1980). *Profitability versus liquidity tradeoffs in working capital management in readings on the management of working capital*. New York: n.p.
- Steiner, E. (1988). *Methodology of theory building* (pp. 39-40). Sydney: Euchology Research Associates.
- Think Exist. (2008). *The leadership challenge: How to get extraordinary things done in organizations*. San Francisco: Jossey Bass.
- Torsten Huses. (1994). *The International encyclopedia of education*. Pergamon: Elsevier Science. New York: Oxford University.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพระนคร

ภาคผนวก ก เอกสารขอความอนุเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๖/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายบุญเย็น ธรรมวันทา

ถึงที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน .....ฉบับ

ด้วย นายอรรถสิทธิ์ ตานเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๑๔๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์จิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๘-๗๖

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๖

๒. นายอรรถสิทธิ์ ตานเมืองมูล

โทร ๐๙-๐๖๕๕-๘๗๗๖

ที่ ศร ๐๕๒๐๗.๐๒/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายสุภรธรรม คำคำ

เรื่องส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายสุภรธรรม คำคำมีข้อมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๓๔๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเขียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่นำไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริไลค์ วนรัตน์วิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๘

๒. นายสุภรธรรม คำคำมีข้อมูล

โทร ๐๙-๘๘๕๕๙-๘๙๒๖

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมืองฯ จังหวัดขอนแก่น ๒๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายอภิรักษ์ เจริญสุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถวิวัฒน์ ตามเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๓๔๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปดศด โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญจรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์จิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ศึกษาราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๕๕๖๔-๓๖

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๕๕๖๖

นายอรรถวิวัฒน์ ตามเมืองมูล

โทร ๐๙-๕๕๖๕-๘๓๓๖

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๖/ว ๒๕๖๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายอริวัฒน์ แสงสนิท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถวิทย์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๐๓๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาโท โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญาศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่นำไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริไศย์ วนรัตน์จิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ศึกษาราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๓. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๘-๒๖

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๖

๔. นายอรรถวิทย์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๐๑-๘๘๕๕-๘๘๒๖

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๑๒/๖ ๐๖๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอมือเืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน คุณลาอันต์ ทูทธิแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๙๐๓๐๓๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยี่จรรยา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์จิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๕๘๒๔-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๕๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๙-๑๘๕๕๙-๘๗๗๒

ที่ ศจ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๐๖๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๔ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน คุณสายฝน ตะนะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตามเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุฎิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คิวิไลซ์ วรรณรัตน์วิจิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๔๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๔๖-๘๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตามเมืองมูล

โทร ๐๕-๑๘๕๔-๘๗๓๒

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๐๖๔๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๔ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน คุณเจริญ ชุ่มอินทรจักร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยัษฐา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวีไชย วนรัตน์วิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๗๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๗๖-๘๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๔-๑๘๕๕๔ ๘๗๓๒

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๐๖๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๔ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน คุณพนิตดา ศรีรัตน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๙๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโล่ห์ วนรัตน์วิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๙-๑๘๕๕-๘๗๓๒

ที่ ศร ๐๕๒๗.๐๒/ว ๐๖๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน คุณศรีลาบ ลาปล้ำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๙๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริไฉษ์ วนรัตน์วิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๘-๑๘๕๔-๘๗๓๒

ที่ ศษ ๐๕๒๗.๐๒/ว ๒๔๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๒๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน *ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถวิทย์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๗๐๓๐๓๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการชมรมชาวมิกซุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุุฎบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฉรรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ที่ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์) (จิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๘-๓๖

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๖

๒. นายอรรถวิทย์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๘-๙๘๕๕-๙๗๓๖

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๑๒/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ครีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริไลซ์ วนรัตน์วิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘ ๓๒
โทรสาร ๐ ๕๕๕๖ ๘๘๒๖
๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล
โทร ๐๕-๓๘๕๕-๘๗๓๒

ที่ ศธ ๐๕๒๐๑.๐๒/๖ ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการสัมมนา

เรียน รองนายกเทศมนตรีตำบลท่าเสา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมมนา จำนวน .....ฉบับ

ด้วย นายอรรถสิทธิ์ พานเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๑๔๓ มีสิทธิ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีสิทธิความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล การเพื่อการสัมมนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลรัตน์ วัฒนวิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยการพัฒน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

- ๑. งานวิชาการ (บัณฑิตวิทยาลัย)
โทร ๐-๕๕๖๖-๕๕๖๘-๕๖
- โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๕๕๖๖
- ๒. นายอรรถสิทธิ์ พานเมืองมูล
โทร ๐๙-๘๖๕๕-๘๖๕๕

ที่ ศร ๐๕๖๓.๐๐/๖ ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รับข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายคณบดีศาลากลางบ้าน

มีที่ปรึกษาชื่อ นายสัมภาษณ์ จำนวน ๐๖

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๓๔๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการศึกษาฐานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขตรวมกลุ่มชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริloch วนิชวิจิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ศึกษาราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๓. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

โทร ๐๘-๓๘๕๕-๘๘๓๒

ที่ ศธ ๐๔๖๓.๐๖/ว ๒๔๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยเอกสาร

เดือน นายโพธิ์พงษ์ เทพรูปนตา

สังกัดมหาวิทยาลัย นนทบุรี จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถรัตน์ ตาเมืองนุก รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๓๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาศุภฤกษ์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยเอกสารฉบับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์วิจิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘-๓๒

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายอรรถรัตน์ ตาเมืองนุก

โทร ๐๙-๐๘๕๕-๘๗๖๓๖

ที่ ศธ ๐๕๒๗.๑๖/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมืองฯ จังหวัดขอนแก่น ๔๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นายสวัสดิ์ จันทร์คู่ย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายธรรชรัตน์ คาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาการศึกษาศษุภบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์จิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ศึกษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ที่ ศธ ๐๔๒๗.๐๒/ว ๒๘๔๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นางกรรณิกา สักดิ์มีนวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายธรรมรัตน์ คาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๐๓๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามักชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาศึกษาศาสตร์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยัญฉวี ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนรัตน์จิตร)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

ที่ ศธ ๐๕๑๗.๐๒/ว ๒๕๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๖ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน นางกรรณิกา ศักดิ์มีนวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายอรรถวิทย์ ตาเมืองมูล รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๐๑๘๓ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเขรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโชค วนวิชนีจิตร)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคผนวก ข แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง

งานวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปจัดทำรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปางเป็นอย่างไร แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.2 ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.3 วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.4 วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.5 สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.6 การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก
- 2.7 การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร การตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชน จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความร่วมมือจากท่านในครั้งนี้

นายอรรถรัตน์ ตาเมืองมูล

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ตั้งแต่เวลา..... ถึงเวลา.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

คำชี้แจง: โปรดให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของท่าน

ชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....ระดับการศึกษา.....

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการสืบสานภูมิปัญญาของผู้ประกอบการ
 เซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แนวคิดของผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

.....
 .....

2.2 ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

.....
 .....

2.3 วัตถุประสงค์และสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

.....
 .....

2.4 วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

.....
 .....

2.5 สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

2.6 การประเมินผลความรู้ภูมิปัญญาเซรามิก

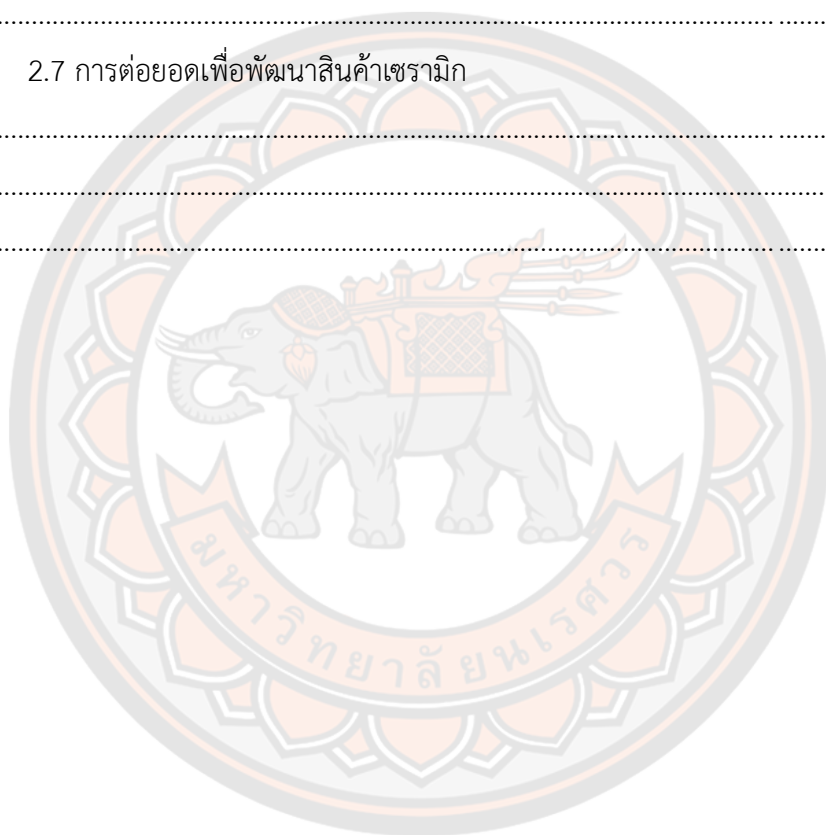

2.7 การต่อยอดเพื่อพัฒนาสินค้าเซรามิก

ภาคผนวก ค รวมภาพการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการร่วมกิจกรรมกับ
หน่วยงานต่างๆ

ภาพการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในงานแสดงสินค้าเซรามิกของหน่วยงานต่าง ๆ

ภาพการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในงานแสดงสินค้าเซรามิกของหน่วยงานต่าง ๆ

ภาพการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในงานแสดงสินค้าเซรามิกของหน่วยงานต่าง ๆ

ภาพการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในงานแสดงสินค้าเซรามิกของหน่วยงานต่าง ๆ

ศึกษาเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาเซรามิกของสถานประกอบการต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญา
ของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ศึกษาเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาเซรามิกของสถานประกอบการต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญา
ของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ศึกษาเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาเซรามิกของสถานประกอบการต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญา
ของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

ศึกษาเรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาเซรามิกของสถานประกอบการต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการสืบสานภูมิปัญญา
ของผู้ประกอบการเซรามิกชุมชนจังหวัดลำปาง

